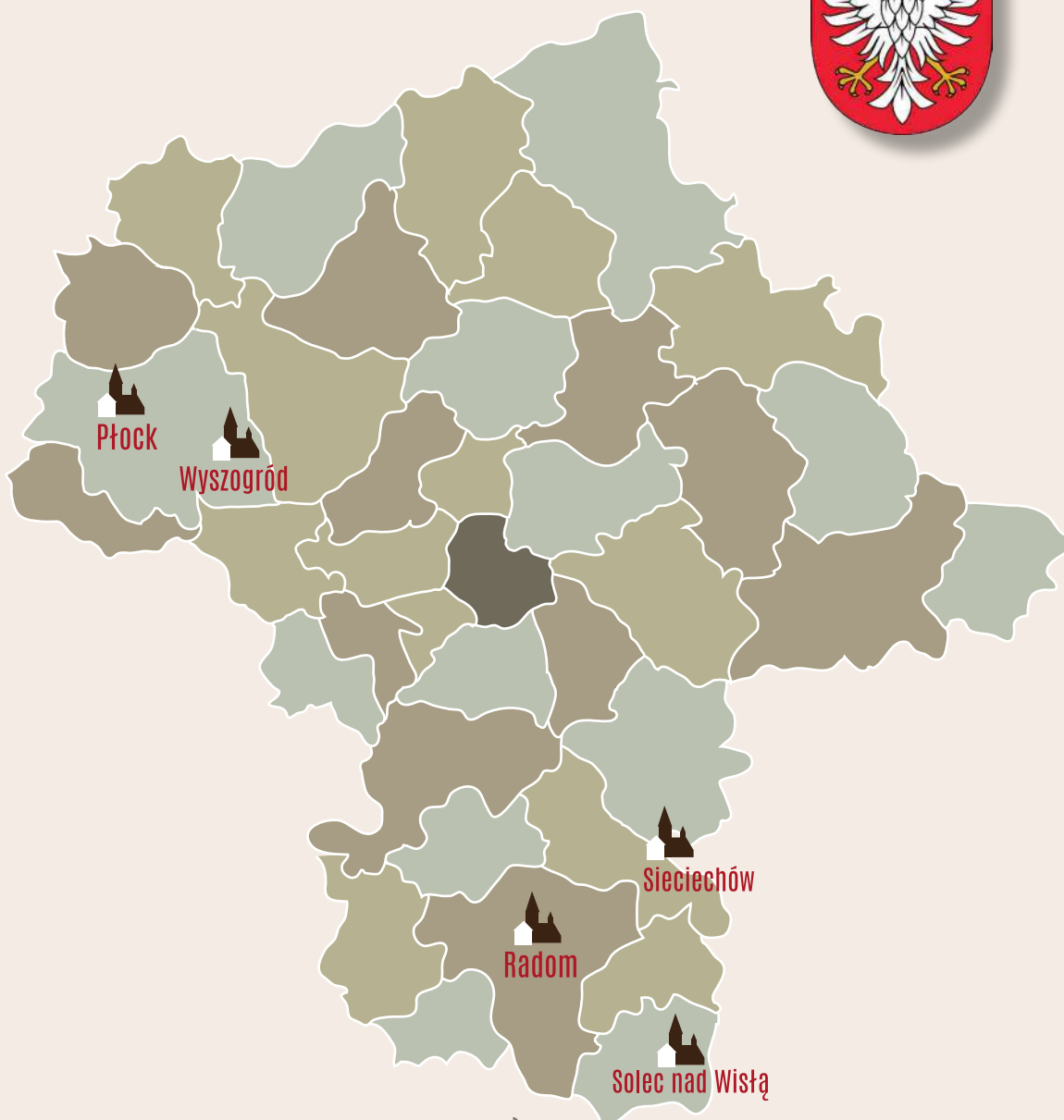

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

PŁOCK

Płock – miasto na prawach powiatu, położone na Pojezierzu Dobrzyńskim w Kotlinie Płockiej, nad Wisłą, w województwie mazowieckim, siedziba ziemskiego powiatu płockiego. Historyczna stolica Mazowsza oraz dawna stolica Polski. Miasto Korony Królestwa Polskiego. W preambule do Statutu Miasta Płocka użyto nazwy Stołeczne Książęce Miasto Płock. W latach 1975–1998 stolica województwa płockiego. Bardzo duży ośrodek przeróbki ropy naftowej. Płock zamieszkuje ponad 117 600 mieszkańców.

PŁOCK

Opactwo benedyktyńskie
i katedra w Płocku, 1863 r.
Autor: Adolf Kozarski; Źródło:
„Tygodnik Ilustrowany” 1863,
nr 179

Osadę, położoną na Wzgórzu Tumskim, założono już w X wieku. Za pierwszych Piastów gród umocniono wałem drewniano-ziemnym i fosą. W drugiej połowie XI wieku zbudowano murowany kościół romański, obecnie nieistniejący. Od 1037 roku Płock był główną siedzibą cześnika królewskiego Maśława, który próbował uniezależnić się od księcia Kazimierza Odnowiciela, lecz został przez niego pokonany w 1047 roku i władza Piastów została tu przywrócona.

Książę Bolesław II Śmiały (Szczodry) w 1075 roku utworzył biskupstwo mazowieckie i rozpoczął budowę katedry. W 1079 roku z ziem polskich wygnany został książę Bolesław, a władzę przejął książę Władysław Herman. Płock był wówczas siedzibą książąt mazowieckich i pełnił funkcję ośrodka władzy państwowej do 1138 roku.

W latach 1130–1144 wzniesiono nową katedrę romańską. Do niej zamówiono w Magdeburgu drzwi z brązu, jednak zostały one wywiezione prawdopodobnie w czasie najazdu Litwinów w XIII wieku i obecnie znajdują się w soborze św. Sofii w Nowogrodzie.

W 1180 roku książę Bolesław Kędzierzawy ufundował przy kolegiacie pw. św. Michała szkołę, istniejącą do dzisiaj (Małachowianka). Płock, jako pierwszy na Mazowszu, otrzymał w 1237 roku prawo miejskie polskie od Konrada mazowieckiego, potwierdzone i rozszerzone przez księcia Siemowita I w 1255 roku oraz przez innych władców w latach 1361, 1435, 1462, 1514.

Król Kazimierz Wielki nadał miastu prawo chełmińskie, powiększył jego obszar, zwolnił mieszczan od czynszów i danin, a ponadto wznosił murowany z kamienia i cegły zamek, wybudował mury obronne z trzema bramami. W zachowanym tekście umowy z 1 marca 1353 roku, zawartej między królem Kazimierzem

Ratusz i Stary Rynek. Fot. *Pbartosiak (WP)*

a Radą Miasta Płocka, określono bardzo szczegółowe zasady współfinansowania kosztów budowy murów.

Na początku kwietnia 1369 roku w Płocku odbył się ślub wnuka Kazimierza Wielkiego, Kaźka Słupskiego z Małgorzatą, córką Siemowita III. Korzystając z opiekuńczego stanowiska monarchy wobec miasta, Płock bardzo się wówczas rozwinął. Był grodem znaczącym i odgrywającym poważną rolę polityczną i gospodarczą. Ta sytuacja, mająca wpływ na gospodarkę i zwiększone bezpieczeństwo w opasnym murami mieście, rzutowała na wzrost możliwości rozwojowych Płocka.

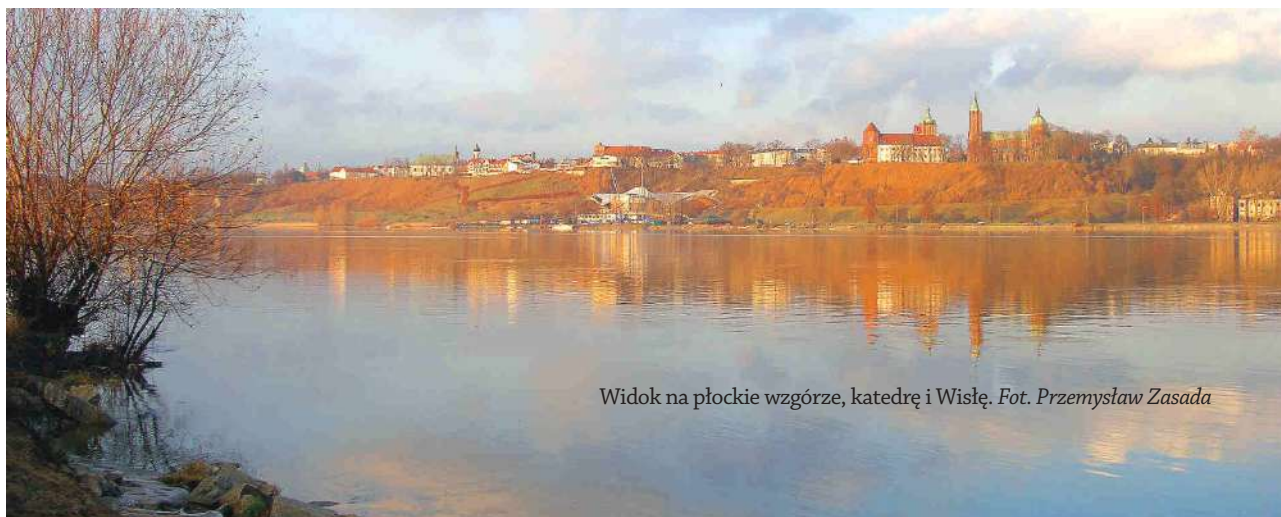
Król Kazimierz dla katedry płockiej ufundował diadem piastowski, hermę św. Zygmunta – relikwiarz zawierający fragmenty czaszki świętego, wykonany w latach 1351–1356.

Po śmierci księcia płockiego Janusza II w 1495 roku, król Jan Olbracht przyłączył księstwo płockie do Korony. Miasto było wówczas ośrodkiem handlu wiślanego, rzemiosła i produkcji płótna i sukna. Już w 1498 roku uzyskało zgodę króla Jana Olbrachta na budowę wodociągów.

Prawdziwy upadek miasta przyniosły wojny szwedzkie w latach 1656–1657 i wojna północna (1700–1721). Walki i przemarsze wojsk, mordy i rabunki, pożary i zarazy wyniszczyły oraz wyludniły miasto.

Herma św. Zygmunta w skarbcu katedry płockiej.
Fot. *Maciej Szczepańczyk*

Widok na płockie wzgórze, katedrę i Wisłę. Fot. *Przemysław Zasada*

Bazylika katedralna Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Fot. Krzysztof Maria Różański

Sarkofag w bazylice katedralnej ze szczątkami Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego. Fot. Archiw SKKW

Drzwi płockie z katedry Wniebowzięcia NMP (XII w.). Obecnie w soborze św. Sofii w Nowogrodzie Wielkim w Rosji. W Płocku od 1982 r. – odlew, kopia. Fot. Archiw SKKW

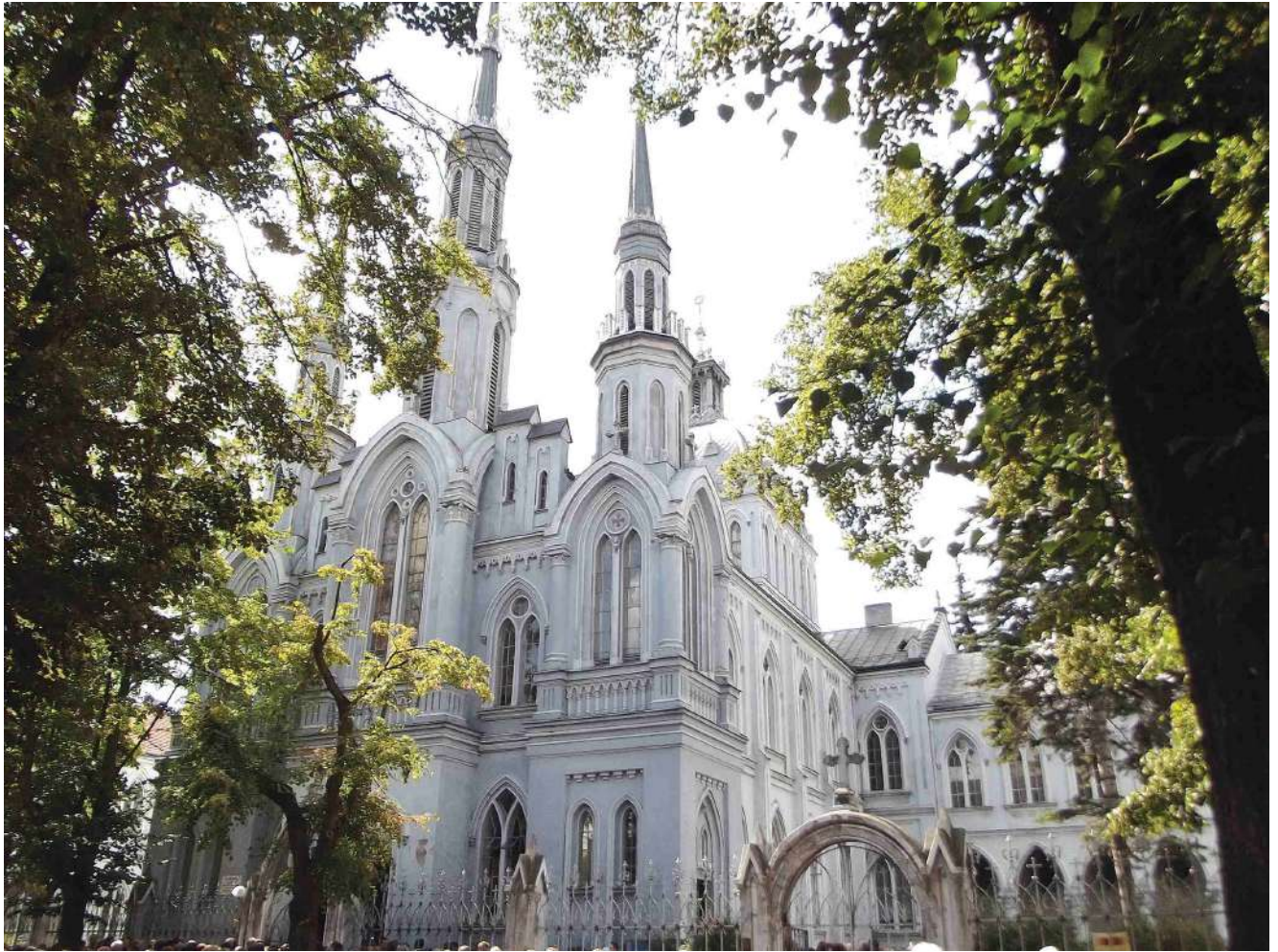

Zamek książęcy, od XVI w. klasztor benedyktynów, obecnie Muzeum Diecezjalne. Fot. Wistula (WP)

Wieża dawnej kolegiaty.
W części pomieszczeń – Muzeum Diecezjalne. Fot. Arichw. SKKW

Katedra mariawicka pw. Miłosierdzia i Miłości. Fot. Zografos (WP)

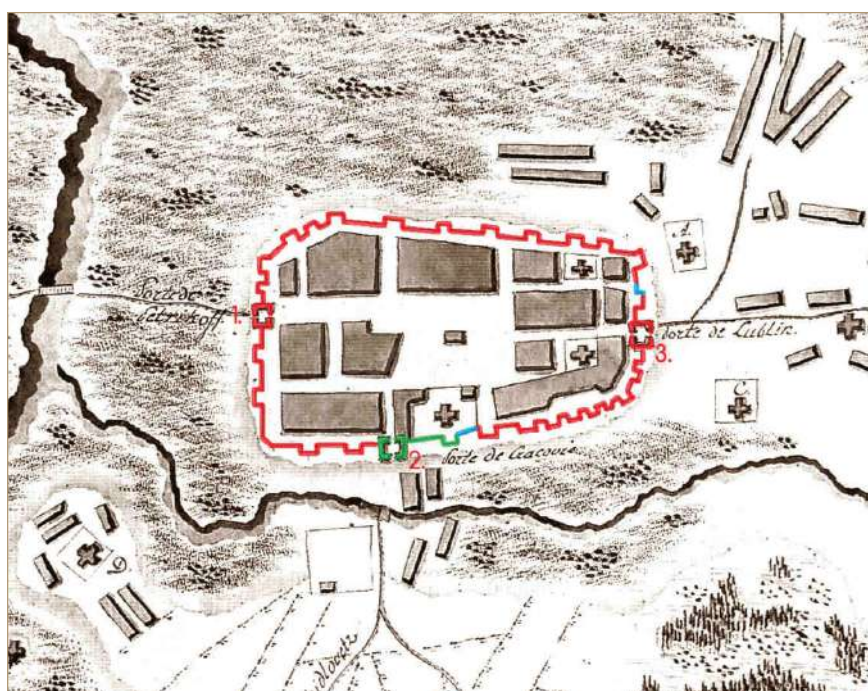
To warto zobaczyć!

- Bazylika katedralna
pw. Wniebowzięcia NMP
- Bulwar i molo
- Dawna baszta obronna
oraz fragment muru
- Dom Władysława Broniewskiego
- Katedra mariawicka Miłosierdzia
i Miłości Bożej
- Kolegiata pw. św. Bartłomieja
- LO im. Marszałka Stanisława
Matachowskiego
- Muzeum Mazowieckie w Płocku
- Muzeum Żydów Mazowieckich
- Ratusz i zabudowa Starego Rynku
- Spichlerz XVIII–XIX w.
- Wieża ciśnień
- Wzgórze Tumskie

RADOM

Radom – miasto na prawach powiatu w centralno-wschodniej Polsce, położone nad rzeką Mleczną w województwie mazowieckim. Drugie pod względem wielkości miasto województwa mazowieckiego. Siedziba wielu instytucji o znaczeniu regionalnym. Przed 1795 r. miasto królewskie Korony Polskiej. W latach 1975–1998 Radom był siedzibą władz województwa radomskiego. Miasto liczy ponad 209 300 mieszkańców.

radom
siła w precyzji

Plan Radomia z murami obronnymi z końca XIII w. Kolorami oznaczono: zielonym – część zachowaną, niebieskim – zrekonstruowaną, czerwonym – niezachowaną. Źródło: *Ilustrowany katalog źródeł kartograficznych, Zeszyt VI, PWN, Warszawa 1962*

Na obecnym terenie miasta, już w X wieku, istniał gród obronny z wałem drewniano-ziemnym i fosą. Radom jest po raz pierwszy wymieniony w bulli papieża Hadriana IV z 1155 roku, w której zatwierdzono posiadłości biskupa wrocławskiego. Użyto w niej sformułowania: *villam iuxta Radom que vocatur Zlauno*, które odnosiło się do wsi w pobliżu miejscowości.

Radom był siedzibą kasztelanii. Najwcześniejsza pisemna wzmianka o kasztelanie radomskim Marku pochodzi z 1233 roku, zaś od 1376 roku w mieście urzędował starosta królewski. Miasto było korzystnie położone na szlaku handlowym z Rusi na Wielkopolskę, co umożliwiło jego rozwój.

Powstanie Nowego Radomia związane jest z panowaniem króla Kazimierza Wielkiego. W związku ze zniszczeniem Starego Radomia, prawdopodobnie podczas jednego z najazdów litewskich, władca ten dokonał w 1350 lub 1351 roku lokacji Nowego Miasta (obecnie tzw. Miasto Kazimierzowskie) na prawie magdeburskim. Za panowania tego monarchy zbudowano mury miejskie z trzema bramami, zamek królewski, którego podziemne relikty piwnic Domu Wielkiego znajdują się pod budynkiem dzisiejszej plebanii kościoła pw. św. Jana, ratusz i kościół farny pw. św. Jana Chrzciciela oraz kościół pw. św. Wacława. W późniejszym okresie mury zostały podwyższone i w takim stanie dotrwały do III rozbioru Polski.

W 1401 roku w Radomiu podpisano unię wileńsko-radomską, dającą księciu Witoldowi dożywotnio tytuł wielkiego księcia litewskiego.

W 1489 roku wielki mistrz zakonu krzyżackiego Jan von Tieffen złożył tutaj królowi Kazimierzowi Jagiellończykowi hołd lenny. W 1505 roku sejm obradujący w Radomiu ustanowił konstytucję *nivili novi*. W latach 1613–1764 w mieście siedzibę miał Trybunał Skarbowy Koronny.

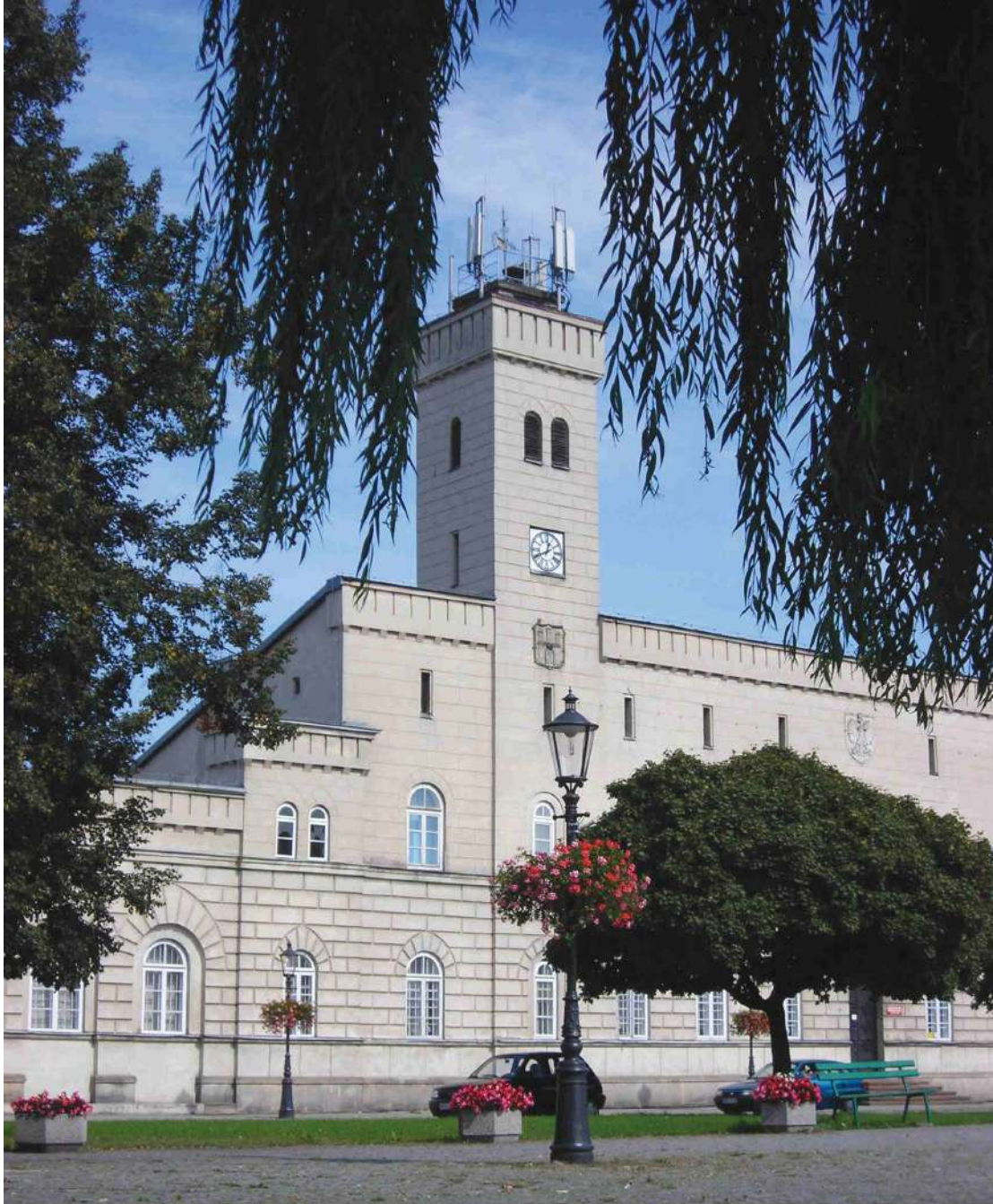

Pozostałości fundamentów murów miejskich. Fot. Poranek, Archiw. SKKW

Grodzisko „Piotrówka”. Fot. Farary (WP)

Radomski ratusz. Fot. Kaźko, Archiw. SKKW

Kościół ewangelicko-augsburski. Fot. Wojtek (WP)

Katedra pw. Opieki Najświętszej Maryi Panny. Fot. Rafał T. (WP)

Zespół klasztorny benedyktynów. Fot. Rafał Terkner

Budynek komisji wojewódzkiej w Radomiu. Fot. Rafał T. (WP)

Gotycki kościół pw. św. Wacława. Fot. Poranek, Archiw. SKKW

To warto zobaczyć!

- Budynek komisji wojewódzkiej
- Cmentarz rzymskokatolicki
- Grodzisko „Piotrówka”
- Katedra pw. Opieki NMP
- Klasztor i kościół bernardynów
- Kolegium pijarów
- Kościół ewangelicko-augsburski
- Kościół garnizonowy
- pw. św. Stanisława Biskupa
- Kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego
- Kościół pw. św. Doroty i św. Jana Ewangelisty
- Kościół pw. św. Jana Chrzciciela
- Kościół pw. św. Teresy od Dzieciątka
- Kościół pw. św. Wacława
- Kościół pw. Świętej Rodziny
- Kościół pw. Świętej Trójcy
- Mury miejskie
- Nowy Ratusz
- Pomniki
- Resursa Obywatelska
- Ratusz i zabudowa Starego Rynku
- Spichlerz XVIII-XIX w.
- Wieża ciśnień
- Wzgórze Tumskie

SIECIECHÓW

Sieciechów – wieś w powiecie kozienickim w województwie mazowieckim, w gminie Sieciechów. Dawniej miasto klasztoru benedyktynów, zdegradowane w 1869 r. Wieś liczy ok. 500 mieszkańców.

Herb Sieciechowa
na starej pieczęci miejskiej.
Fot. Hubert Śmietanka

Bernard, opat klasztoru benedyktynów w Sieciechowie, wydaje ordynację dla tegoż klasztoru i określa jego uposażenie. Źródło: AGAD, Zb. Dokum. Pergam., sygn. 2025

Gród książęcy w Sieciechowie został założony dla ochrony Małopolski przed najazdami Jadźwingów i Litwinów. Swoją nazwę wziął od palatyna księcia Władysława Hermana – Sieciecha z rodu Starzów-Toporczyków, pełniącego tę funkcję w latach 1080–1100, później stał się jego własnością. Rozwój grodu umożliwiło korzystne położenie na szlakach handlowych z Radomia na Ruś i przez Sandomierz do Krakowa.

Tu więziony był Zbigniew, najstarszy syn księcia Władysława Hermana. Książę Bolesław III Krzywousty w 1132 roku odebrał miejscowość dotychczasowym właścicielom i przekazał opactwu benedyktyńskiemu. Uczynił Sieciechów także siedzibą kasztelanii.

Na terenie grodu sieciechowskiego wybudowany został przez Sieciecha młodszego lub księcia Bolesława klasztor benedyktynów, który po zmianie koryta Wisły został przeniesiony w miejsce, gdzie stoi do dnia dzisiejszego.

W 1232 roku dokonano lokacji miasta na prawie magdeburskim, utworzono też parafię pw. św. Wawrzyńca.

Król Kazimierz Wielki, prawdopodobnie, w drugiej połowie XIV wieku, w mieście wznosił zamek z kamienia i cegły. Miejsce to sąsiaduje obecnie z ruinami „dąblińskiego” Fortu Bema. W tym też czasie benedyktyni zbudowali kaplicę Marii Panny. W średniowieczu powstała tutaj pierwsza w Polsce szkółka drzew owocowych.

Król Władysław II Jagiełło w 1432 roku ustanowił tu targ i dwa jarmarki. Po unii polsko-litewskiej zamek obronny stracił swoją rolę, ostatnia o nim pisana wzmianka pochodzi z 1575 roku.

Kościół pw. św. Wawrzyńca. Fot. WlaKom (WP)

Budynki opactwa. Fot. Hubert Śmietanka

To warto zobaczyć!

- Izba historyczno-regionalna
- Kościół pw. św. Wawrzyńca
- Stary cmentarz parafialny
- Zespół klasztorny benedyktynów

Fresk z podobizną Bolesława Chrobrego w kościele opactwa.
Źródło: <https://izbasieciechow.pl/>

SOLEC NAD WISŁĄ

Solec nad Wisłą (do 1969 Solec) – miasto położone w województwie mazowieckim, w powiecie lipskim. Leży u ujścia rzeczki Krępianki do Wisły. Siedziba gminy Solec nad Wisłą oraz rzymskokatolickiej parafii Wniebowzięcia NMP. Historycznie miasto leży w Małopolsce, w dawnej ziemi sandomierskiej, W drugiej połowie XVI w. było miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego. Solec nad Wisłą zamieszkuje ok. 1050 mieszkańców.

Widok ruin zamku w Solcu nad Wisłą. Źródło: K. Stronczyński, *Opisy i widoki zamków w Królestwie Polskim, 1844 lub 1855*

Pierwsza pisana informacja o Solcu pochodzi z bulli gnieźnieńskiej z 1136 roku, gdzie wymienia się go jako własność arcybiskupa gnieźnieńskiego. W XII wieku przeszedł we władanie zakonu bożogrobców miechowskich. W 1325 roku odkupił go król Władysław Łokietek.

Około 1347 roku król Kazimierz Wielki dokonał lokacji miasta na prawie magdeburskim. Monarcha rozbudował ponadto istniejący zamek obronny, strzegący przeprawy i spływu wiślanego oraz przebudował kościół parafialny. Szlakiem handlowym, który prowadził przez Solec, transportowano sól z Wieliczki do Gdańska. Istniała tu komora celna.

W drugiej połowie XVI wieku Solec był miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego.

Miasto rozwijało się dzięki otwarciu traktu na Litwę oraz budowie portu rzecznego. Solec otrzymał także przywileje królewskie dotyczące handlu solą, organizacją targu i 5 jarmarków rocznie, prawa do warzenia i wyszynku trunków, a także zwolnienia mieszczan z ceł i targowego. W XVII wieku książę Krzysztof Zbaraski przebudował zamek w stylu renesansowym oraz sprowadził zakon franciszkanów reformatów, dla których pobudował klasztor i kościół pw. św. Stanisława.

Prawa miejskie Solec utracił 13 stycznia 1870 roku, przywrócone przejściowo przez okupanta podczas I wojny światowej. Miejscowość odzyskała status miasta z dniem 1 stycznia 2021 roku.

Dom z podcieniami. Fot. Esstion (WP)

Rynek, ratusz i jego okolice. Fot. Esstion (WP)

To warto zobaczyć!

- Cmentarz pw. św. Barbary
- Domy z podcieniami
- Kościół farny pw. Wniebowzięcia NMP
- Zabytkowa plebania
- Kościół, dawny klasztor reformatów
- Kościółek pw. św. Stanisława Biskupa z XI w. w Kolonii Raj
- Komendaria, ob. siedziba GOK
- Krzyże przydrożne, kapliczki i figury
- Ratusz XIX w., ob. siedziba UMiG
- Ruiny zamku Kazimierza Wielkiego

Rynek, ratusz i jego okolice. Fot. Esstion (WP)

WYSZOGRÓD

Wyszogród – miasto w województwie mazowieckim, w powiecie płockim, położone na prawym brzegu Wisły, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Wyszogród. Był miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego. Miasto było członkiem-założycielem Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Wyszogród liczy ponad 2720 mieszkańców.

Jan, król czeski, przejmując i nadając jako lenno księciu płockiemu Wacławowi Płock, Wyszogród i Gostynin. Źródło: AGAD, Zb. Dokum. Pergam., sygn. 10

Miejscowość należy do najstarszych na Mazowszu i w Polsce. Już w VIII wieku była ważnym ośrodkiem kultowym Słowian. Na prawym brzegu Wisły – we wczesnym średniowieczu – istniał obronny gród, strzegący traktu handlowego z Rusi na Pomorze.

Pierwsza pisemna wzmianka o Wyszogrodzie pochodzi z 1065 roku z tzw. falsyfikatu mogileńskiego, opisującego nadania dla klasztoru benedyktynów w Mogilnie. Nazwę Wyszogród miasto przyjęło od grodu i podgrodzia zlokalizowanych na tzw. górze zamkowej i u jej podnóża.

Książę Konrad mazowiecki wzniósł tutaj na początku XIII wieku drewniany gród. W tym samym wieku Wyszogród został siedzibą kasztelanii, a w XVI wieku – stolicą ziemi wyszogrodzkiej i miejscem urzędowania starostów. Prawa miejskie otrzymał w 1398 roku z rąk księcia Janusza I Starszego. Mieszczan obdarzono też przywilejami: zwolnieniem od cła, dochodami z wagi, postrzygalnią sukna i łaźnią. W tym czasie nastąpił duży rozkwit miasta, spowodowany rozwojem rzemiosła oraz handlem zbożem. Znaczącym w tym aspekcie była funkcjonująca przeprawa przez Wisłę.

Król Kazimierz Wielki rozebrał drewniany gród i na jego miejscu wzniósł nowy, ceglano-kamienisty. Najprawdopodobniej powstał on na planie nieregularnego pięcioboku. Posiadał ośmioboczną wieżę główną oraz murowany dom mieszkalny. Kres istnienia zamku nastąpił w 1798 roku, kiedy władze pruskie przeznaczyły zrujnowany obiekt do rozbiórki. Do naszych czasów nie zachowały się żadne widoczne pozostałości budowli.

W późniejszych czasach Wyszogród był znany ze sprzedaży sukna i otrzymał wiele przywilejów królewskich. W jego okolicy uprawiano winorośl i produkowano wino. Miasto podupadło przez grabieżce najazdy i pożary w XVII wieku.

Zespół klasztorny
franciszkanów.
Fot. Silentgringo (WP)

Widok na Wyszogród
od strony
zachodniej. Fot. PanOtto (WP)

To warto zobaczyć!

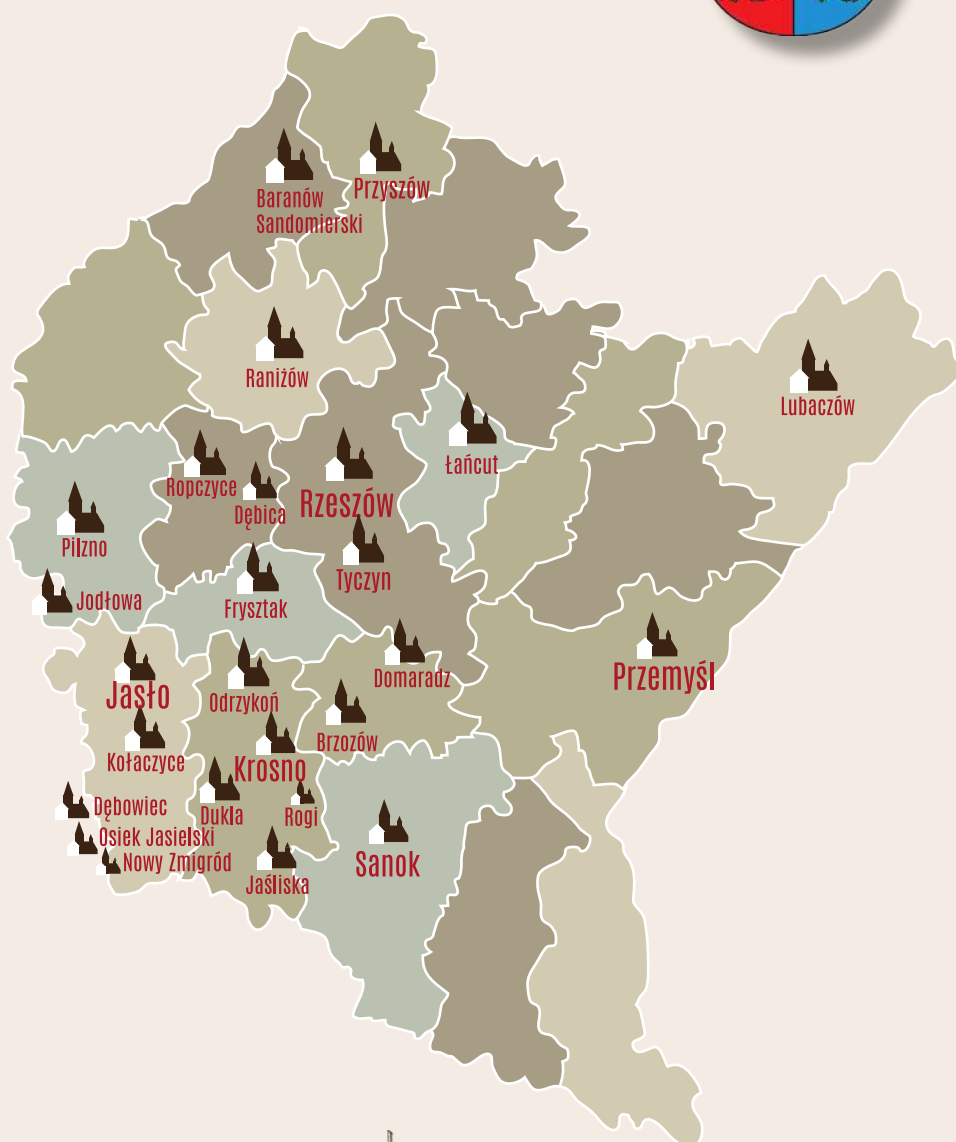
- Grodzisko z VII-XI w.
otoczone wysokim wałem
- Klasztor franciszkanów z kościołem
pw. Matki Boskiej Anielskiej
- Kościół pw. Świętej Trójcy
- Muzeum Wisły
- Pomnik Bohaterów Bitwy nad Bzurą

Pomnik Bohaterów Bitwy nad Bzurą. Fot. Silentgringo (WP)

WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

BARANÓW SANDOMIERSKI

Baranów Sandomierski – miasto w województwie podkarpackim, w powiecie tarnobrzeskim, siedziba władz gminy miejsko-wiejskiej Baranów Sandomierski. Leży w makroregionie Kotlina Sandomierska, nad Wisłą i Babulówką – prawobrzeżnym dopływem Wisły. Na przełomie XVI i XVII w. w mieście zbudowano późnorenesansowy zamek. Przez Baranów przechodzi zielony szlak turystyczny Sandomierz – Majdan Królewski. Miasto liczy ok. 1750 mieszkańców.

Pierwsza wzmianka o osadzie i istniejącym przy niej grodzie obronnym, zbudowanym rękami jeńców pomorskich na polecenia księcia Bolesława Krzywoustego, pochodzi z dokumentu z 1135 roku. Król Kazimierz Wielki nadał miejscowości prawo miejskie magdeburskie w 1354 roku razem z przywilejem na odbywanie jarmarku w Dzień Wszystkich Świętych. Monarcha ten odwiedził Baranów Sandomierski dwukrotnie. Miasto położone było obok brodu na Wiśle, przez który przechodził takt królewski, co sprzyjało rozwojowi Baranowa.

W XIV wieku miasto bogaciło się na handlu zbożem i posiadało cech flisaków. Działali tu także rzemieślnicy. Na przestrzeni wieków, dobra baranow-

skie stanowiły własność wielu znamienitych rodzin, między innymi takich jak: Górkowie, Baranowscy, Leszczyńscy, Lubomirscy, Potoccy, Krasicy. W 1596 roku rodzina Baranowskich sprzedała miasto Rafałowi Leszczyńskiemu. Nowy właściciel zapoczątkował czas prosperity Baranowa. W 1607 roku zakończono budowę późnorenesansowego zamku projektu włoskiego architekta i rzeźbiarza Santi Guccio. Budynek nazywany jest Małym Wawelem i perłą renesansu.

W XVI i XVII wieku miasto było prężnym ośrodkiem kalwinizmu, istniała tu drukarnia i zbor protestancki, a w 1604 roku odbył się tu protestancki synod.

Kościół parafialny
pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela.
Fot. Przemysław Jahr

Zamek .
Fot. Henryk
Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Zespół Zamkowo-Parkowy
- Kościół parafialny pw. Ściegicia św. Jana Chrzciciela
- Puszcza Sandomierska i Stawy Krasiczyńskie
- Układ urbanistyczno-krajobrazowy miasta
- Muzeum Teatru Polskiego Radia
- Ratusz

Muzeum Teatru Polskiego Radia. Fot. Nikodem (WP)

Ratusz. Fot. Jacek Halicki

BRZOSÓW

Brzozów – położony jest w dawnej ziemi sanockiej, miasto w województwie podkarpackim, w powiecie brzozowskim, siedziba gminy Brzozów. Miasto jest położone centralnie na Pogórzu Dynowskim, nad rzeką Stobnicą. Brzozów zamieszkuje ok. 7500 mieszkańców.

Dnia 2 października 1359 roku król Kazimierz Wielki zezwolił Stefanowi, synowi Wojosta z Sobniowa koło Jasła, na założenie na prawie magdeburskim wsi w lesie Brzozowa nad rzeką Stabnicą. Nowi osadnicy przybywali głównie z Niemiec oraz Śląska i otrzymali 20 lat wolnizny. W 1384 roku z inicjatywy królowej węgierskiej Marii Andegaweńskiej wieś królewska stała się własnością biskupów przemyskich. W 1386 roku ze względów obronnych miejscowość przeniesiono na niedalekie wzgórze.

Za rządów króla Władysława II Jagiełły, przed 1413 rokiem, przyznano wsi prawo miejskie magdeburskie. Brzozów rozwijał się dzięki szlakowi handlowemu łączącego Lwów z Węgrami. Około 1452 roku powstał tu dwór biskupi, który stał się lubianą rezydencją ordynariuszy i centrum administrowania diecezją.

Pod koniec XV wieku funkcjonowała w mieście szkoła parafialna i przytułek dla ubogich. W Brzozowie wiek XVI upłynął pod znakiem rozwoju rzemiosła oraz budowy szkoły miejskiej i kościoła szpitalnego pw. św. Zofii.

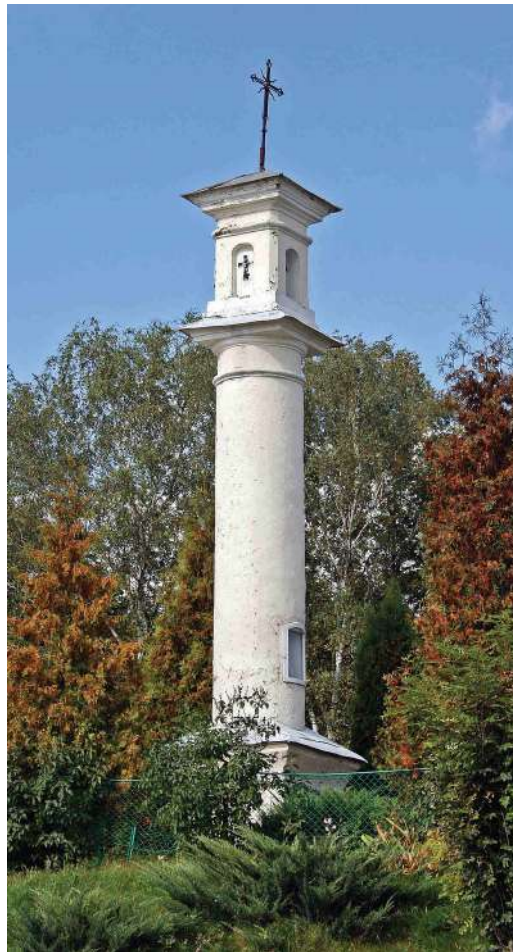

Muzeum Regionalne im. Adama Fastnacha. Fot. Silar (WP)

Pomnik króla Kazimierza Wielkiego. Fot. Karol Pilch

Obelisk konfederatów barskich. Fot. Karol Pilch

Budynek „Sokoła”. Fot. Lowdown (WP)

Park jordanowski im. Stanisława Moniuszki. Fot. Lowdown (WP)

To warto zobaczyć!

- Budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”
- Kapliczka i dzwonnica
- Klasztor (i kolegium) misjonarzy,
ob. Sąd Rejonowy
- Kopiec z pomnikami konfederatów barskich
- Kościół pw. Przemienienia Pańskiego
- Muzeum Regionalne im. Adama Fastnachta
- Park jordanowski im. S. Moniuszki
- Pomnik Kazimierza Wielkiego

Rekonstrukcja przedstawiająca wygląd Wandalów, dawniej mieszkających nad Stobnicą. Fot. Silar (WP)

DĘBICA

Dębica – miasto w województwie podkarpackim, siedziba powiatu dębickiego, położone nad rzeką Wisłoką, w Rynnie Podkarpackiej, na północnym skraju Pogórza Strzyżowskiego. Zdegradowana w 1785 r. Prawa miejskie ponownie nadane w 1912 r. W 1927 r. do Dębicy włączono zdegradowane miasto Kawęczyn. Dębica jest ważnym ośrodkiem przemysłu chemicznego. Miasto zamieszkuje ponad 47 000 mieszkańców.

Najstarsza informacja o Dębicy pochodzi z 1293 roku, kiedy to książę Leszek Czarny nadał tę miejscowość rodzinie Gryfitów małopolskich. W 1325 roku była siedzibą *dekanatu leśnego* diecezji krakowskiej, skupiającego 14 parafii, co świadczy o jej znaczeniu i prężnym rozwoju.

Komornik królewski Świętosław Gryfita otrzymał w 1358 roku od króla Kazimierza Wielkiego przywilej lokacji miasta na prawie średzkim oraz zezwolił na targi co środę. Jednakże do faktycznej lokacji doszło dopiero po 14 latach, kiedy to Świętosław polecił Mikołajowi, sołtysowi wsi Lipiny, tworzenie miasta. W zamian za to Mikołaj został pierwszym dziedzicznym wójtem i otrzymał przywileje osobiste.

Dębica otrzymała w 1446 roku prawo do organizacji targów i jarmarków. Miasto rozwijało się, w czym pomagało położenie na szlaku handlowym z Węgier do Sandomierza. W celach handlowych wytyczono obszerny rynek miejski. Powstawały liczne zakłady rzemieślnicze. W XVI i XVII wieku miasto niszczone było przez pożary i najazdy obcych wojsk.

Przed dębickim ratuszem znajduje się pomnik króla Kazimierza Wielkiego i Świętosława Gryfity.

Ruiny lamusa (XVI w.) w zespole dworskim w Dębicy-Latoszynie. Fot. Srk (WP)

To warto zobaczyć!

- Kościół pw. św. Jadwigi
- Pomnik Kazimierza Wielkiego i Świętosława Gryfity
- Ruiny Jamusa w Dębicy-Latoszynie

Kościół pw. św. Jadwigi. Fot. Tomasz Mleczek

Pomnik Kazimierza III Wielkiego i Świętosława Gryfity. Źródło: ZePo2 at Polish Wikipedia

DĘBOWIEC

Dębowiec – wieś znajdująca się na Pogórzu Jasielskim, administracyjnie położona w województwie podkarpackim, w powiecie jasielskim, w gminie Dębowiec. Dawniej miasto, zdegradowane w 1896 r. W Dębowcu znajduje się Sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej. Miejscowość liczy ok. 8900 mieszkańców.

Osada wiejska istniała w tym miejscu już na przełomie XI i XII wieku. Pierwsza wzmianka o Dębowcu pochodzi zaś z 1328 roku. Wcześniejsza nazwa wsi brzmiała Dambowy Dział i wywodziła się od lasów dębowych rosnących tu przed wiekami.

Król Kazimierz Wielki 9 lipca 1338 roku uposażył kościół parafialny i rektora szkoły parafialnej w Dębowcu. 15 sierpnia 1349 roku monarcha aktem lokacyjnym przeniósł Dębowiec jako miasto królewskie z prawa polskiego na prawo magdeburskie oraz obdarzył je przywilejami sądowymi i handlowymi.

Pozostawało ono wówczas w domenie monarszej i było położone na trakcie handlowym z Węgier na Ruś. Od 1430 roku właścicielem Dębowca był Marcin z Wrocimowic, który jako chorąży krakowski dzierżył naczelną polską chorągiew podczas bitwy pod Grunwaldem.

W 1474 roku miejscowość spaliły wojska węgierskie. Król Zygmunt Stary oddał pieczę nad Dębowcem i okolicznymi wsiami Marcinowi Myszkowskiemu. Było później własnością rodu Tarłów, Mniszchów i Siemieńskich. Miasto zostało zupełnie zniszczone podczas pożaru w 1669 roku.

Rynek. Fot. Henryk Bielamowicz

Widok z lotu ptaka. Fot. Wojciech Żebracki

Bazylika Matki Bożej Płaczącej z La Salette.
Fot. Henryk Bielamowicz

Figurka Matki Bożej Płaczącej z La Salette w bazylice. Fot. Władysław Wąsacz

To warto zobaczyć!

- Bazylika pw. Matki Bożej Płaczącej
- Kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła
- Zabytkowa chata, tzw. Dom Ubogich

Zabytkowa chata, tzw. Dom Ubogich. Fot. Henryk Bielamowicz

DOMARADZ

Domaradz – wieś klucza brzozowskiego biskupów przemyskich, położona w województwie podkarpackim, w powiecie brzozowskim, w gminie Domaradz. Miejscowość leży nad rzeką Stobnicą na Szlaku Architektury Drewnianej województwa podkarpackiego. Miejscowość liczy niewiele ponad 3000 mieszkańców.

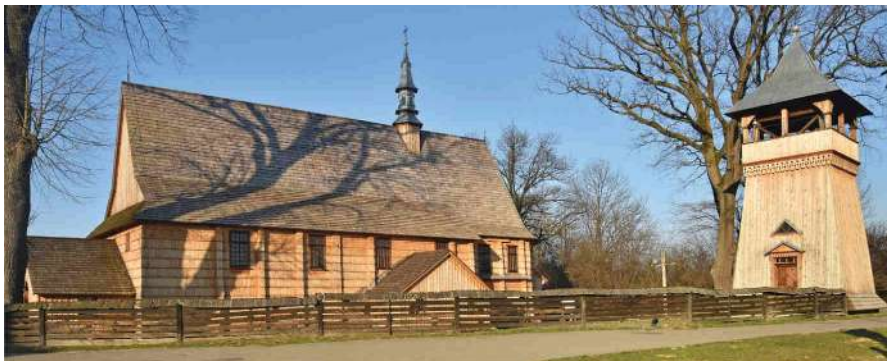
Król Kazimierz Wielki dokonał w 1359 roku lokacji wsi Domaretz na prawie niemieckim. Należała ona do domeny królewskiej. Królowa węgierska Maria, żona cesarza Zygmunta Luksemburskiego, nadała w 1384 roku wieś biskupstwu przemyskiemu, włączając ją tym samym do tzw. klucza brzozowskiego.

Janusz, biskup przemyski, w 1425 roku lokował na prawie niemieckim Nowy Domaradz, który tworzył jeden organizm aglomeracyjny ze Starym Domaradem i Płoszyną Wolską. Miasto leżało w pobliżu drogi handlowej i odbywały się tam targi, jarmarki, pobierano również myto za przejazd po moście na Stobnicy.

W XVII wieku miejscowość kilkakrotnie ulegała zniszczeniu podczas najazdów Tatarów i wojsk węgierskich.

Kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Fot. Henryk Bielamowicz

Kościół pw. św. Mikołaja. Fot. Henryk Bielamowicz

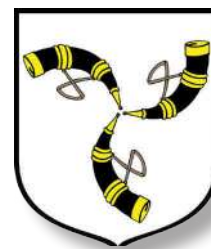
To warto zobaczyć!

- Kościół pw. św. Mikołaja
- Kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy

DUKLA

Dukla – miasto w dawnej ziemi krakowskiej, leży w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim, w środkowej części Beskidu Niskiego w dolinie rzeki Jasiołka, 17 km od granicy ze Słowacją. Siedziba gminy miejsko-wiejskiej Dukla. Miasto liczy niewiele ponad 2000 mieszkańców.

Aleksander Zawadzki, litografia. Źródło: *Galicyja w obrazach czyli Galerya litografowanych widoków, okolic i najznakomitszych zabytków w Galicyi z opisaniem obrazów w języku polskim i niemieckim*, Lwów 1840

Pierwsza zapiska o Dukli pochodzi z 1336 roku. Od początku swojego istnienia była własnością rycerską w posiadaniu kanclerza Janusza Suchywilka, który otrzymał ją od swoich rodziców, a później przekazał ją swoim bratankom Piotrowi i Mikołajowi. Po zatwierdzeniu nadania przez króla Kazimierza Wielkiego w 1366 roku, powstała w ten sposób pierwsza w Polsce ordynacja. Janusz Suchywilk lokował w 1373 roku Duklę na prawie magdeburskim. Miejscowość wielokrotnie zmieniała właścicieli, przechodząc przez ręce kolejno: Kobyłańskich, Cikowskich, Jordanów, Męcińskich, Ossolińskich, Mniszchów, Potockich, Stadnickich i ponownie Męcińskich. Z rodu Kobyłańskich zasłynął Domarat z Kobylan – kasztelan biecki za króla Kazimierza marszałek nadworny koronny, który uczestniczył w bitwie pod Grunwaldem i pod Koronowem, zaś w 1422 roku podpisał przymierze między królem Władysławem II Jagiełłą a Krzyżakami.

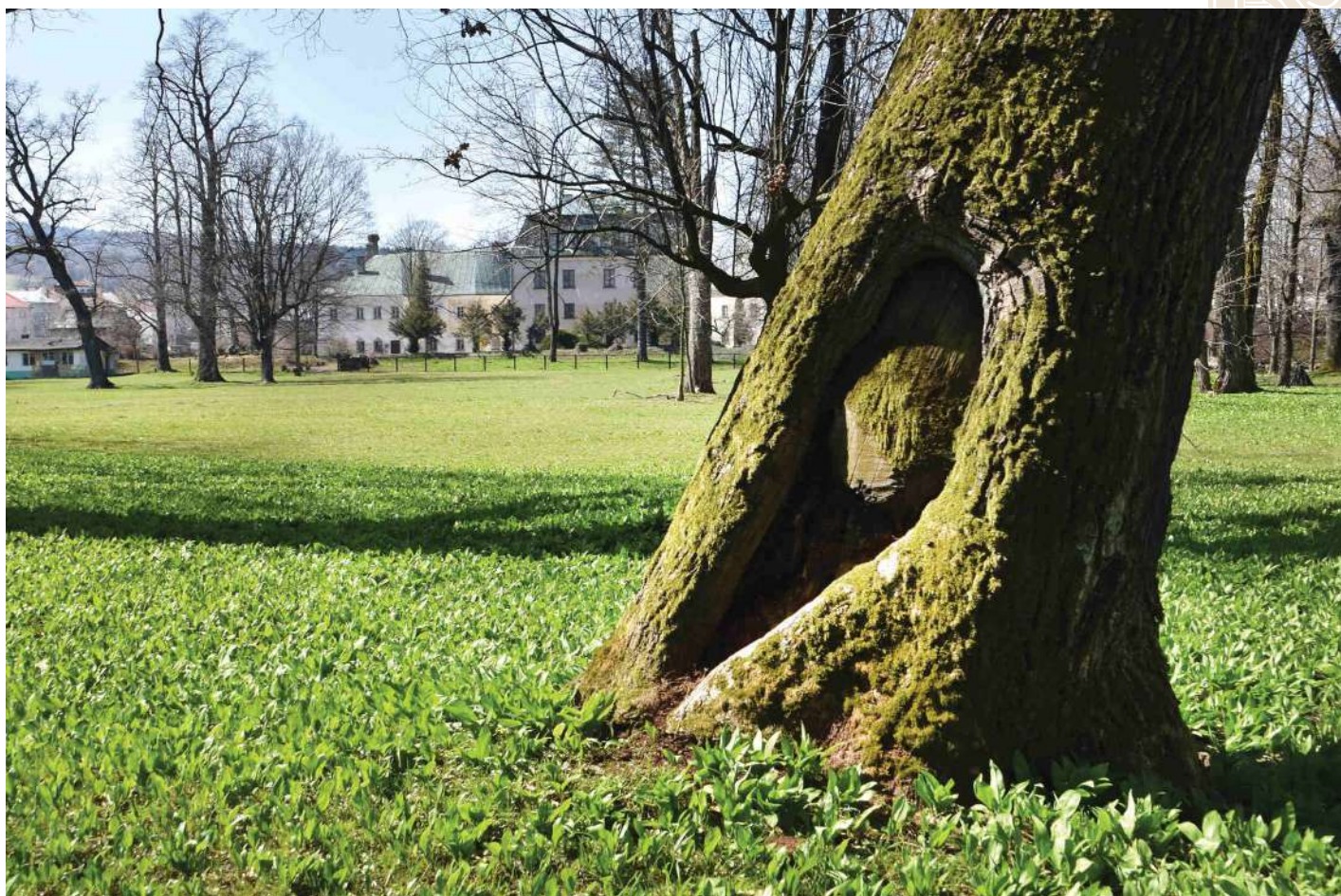
Miasto otrzymało od króla Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta przywileje organizacji jarmarków i prawo składu na wina węgierskie. Dukla, leżąc od 1595 roku na szlaku handlowym, pobierała za wszystkie dobra przywożone zza granicy cło w tutejszym ratuszu, co generowało spore dochody.

W XVI wieku wybudowano mury obronne z dwiema bramami i wzniesiono zamek, który w latach 30. XVII wieku dodatkowo rozbudowano i wzmocniono fortyfikacjami bastionowymi i wałem.

Ekspozyty z Muzeum Historycznego. Źródło: <https://www.google.pl/search?q=muzeum+dukla&ei>

Zespół pałacowy, park. Fot. Henryk Bielamowicz

Sanktuarium i klasztor bernardynów św. Jana z Dukli. Fot. Henryk Bielamowicz

Muzeum Historyczne – Pałac w Dukli. Fot. Henryk Bielamowicz

Widok na miasto. Fot. Henryk Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Muzeum Historyczne - Pałac w Dukli
- Ratusz
- Sanktuarium i klasztor bernardynów św. Jana z Dukli

Pomnik upamiętniający 630 lat nadania praw miejskich 1380–2010. Fot. Gringo PL (WP)

FRYSZTAK

Frysztak – wieś w dolinie Wisłoka, dawne miasto zdegradowane w 1934 r., leży w województwie podkarpackim, w powiecie strzyżowskim, w gminie Frysztak. Patronem miejscowości jest św. Florian. Wieś zamieszkuje ok. 1100 mieszkańców.

Miasto o nazwie *Freistadt* (Wolne Miasto) lokował na prawie magdeburskim książę Bolesław Wstydlivy w 1259 roku. Dużą część osadników stanowili Niemcy. Ten sam książę w 1277 roku potwierdził przekazanie własności miasta klasztorowi cystersów w Koprzywnicy przez biskupa krakowskiego Wincentego Kadłubka. Przywilejem zwolnił też mieszczan od danin, obowiązkowych robót przy wznoszeniu i konserwacji zamków, a także zmienił jurysdykcję z sądów królewskich na sądy opata w Koprzywnicy.

Od 1340 roku Frysztak był częścią ziemi sanockiej, a od 1434 roku znajdował się w województwie ruskim. Prawdopodobnie miasto otrzymało od króla Kazimierza Wielkiego drugą lokację, już w nowym miejscu.

W 1474 roku miasto zostało kompletnie zniszczone przez wojska króla węgierskiego Macieja Korwina, a podczas najazdu Tatarów w XIV wieku do cna zniszczone. Ocaleni mieszkańcy przenieśli się na okoliczne wzgórze i dla ochrony wzniesli zamek, który stał się silnym lokalnym ośrodkiem obronnym.

Frysztak zasiedlało wielu kolonistów niemieckich, którzy ulegali stopniowej polonizacji, co wpłynęło także na zmianę nazwy miejscowości. Powstawały zakłady rzemieślnicze i organizacje cechowe. Miasto było w XVI i XVII wieku wielokrotnie grabione i niszczone.

Widok na Frysztak. Fot. Ewa Pawlik

*To warto
zobaczyć!*

- Cmentarz parafialny
- Kościół pw. Narodzenia NMP
- Rynek z figurą św. Floriana
- Zabytkowy kirkut

Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Fot. ABach (WP)

Centrum miejscowości. Źródło: Archiw. UG Frysztak

JASŁO

Jasło – miasto w województwie podkarpackim, siedziba powiatu jasielskiego, położone w obrębie Dołów Jasielsko-Sanockich. Znajduje się ono w miejscu połączenia trzech rzek: Wisłoki, Ropy oraz Jasiołki. Patronem miasta jest św. Antoni z Padwy. Jasło zamieszkuje ok. 35 500 mieszkańców.

Miejscowość o nazwie *Jasiel* została w 1185 roku nadana cystersom przez Mikołaja Bogorię herbu Bogoria – wojewodę krakowskiego, doradcę króla Władysława Łokietka i dyplomatę na początku panowania króla Kazimierza Wielkiego.

Jasło leżało na szlaku handlowym łączącym Polskę z Węgrami i stanowiło miejsce targowe. Książę Bolesław Wstydlivy w 1262 roku nadał tamtejszemu targowi immunitet skarbowy i sądowy na równi z koprzywnickim.

Podczas rządów króla Kazimierza Wielkiego miejscowość stała się domeną królewską. Monarcha ten 26 czerwca 1365 roku nadał jej prawa miejskie magdeburskie. Zwolnił tamtejszych kupców od płacenia ceł w komorze celnej w Wojniczu, na trasie do Krakowa, co umożliwiło rozwój handlu sięgającego aż na Węgry.

Jasło stało się także siedzibą starosty niegrodowego. W 1446 roku wzniesiono kościół farny. Powstały liczne cechy rzemieślnicze. Nieposiadające murów obronnych, zabudowane drewnianymi budynkami, miasto ulegało kilkakrotnie najazdom i spaleniom przez Tatarów i Węgrów, wobec czego królowie Kazimierz Jagiellończyk i Jan Olbracht zwalniali na kilka lat mieszczan z obowiązku uiszczania podatków. Archeolodzy w 2010 roku odkopali w Jasle fundamenty dworu obronnego zwanego „kocim zamkiem”.

Kolegiata pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Fot. Henryk Bielamowicz

Pomnik patrona miasta św. Antoniego Padewskiego. Fot. Henryk Bielamowicz

Pałac Sroczyńskich. Fot. Henryk Bielamowicz

Altana w Parku Miejskim. Fot. Henryk Bielamowicz

Cmentarz wojenny. Fot. Henryk Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Cmentarz wojenny
- Kolegiata pw. Wniebowzięcia NMP
- Muzeum Lizaka
- Muzeum Regionalne w Jaśle
- Pałac Sroczyńskich
- Pomnik św. Antoniego Padewskiego
- Rynek
- Skansen archeologiczny „Karpacka Troja”

JAŚLISKA

Jaśliska – wieś (dawniej miasto, zdegradowane w 1896 r.), położona w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim, w gminie Jaśliska. Leży w Beskidzie Niskim nad rzeką Jasiołką przy ujściu potoku Bęczka. Cel pielgrzymek do cudownego obrazu Matki Boskiej Jaśliskiej koronowanego w 1997 r. przez Jana Pawła II. Znajduje się tam zespół zabudowy drewnianej włączony do podkarpackiego Szlaku Architektury Drewnianej. Miejscowość liczy ok. 460 mieszkańców.

Jaśliska były niegdyś miejscowością przygraniczną i pełniły funkcje obronne, o czym świadczą pozostałości murów obronnych. Król Kazimierz Wielki 28 stycznia 1366 roku nadał Janowi Hanzelinowi przywilej na lokację miasta wraz z prawem budowy jatek, młynów, wagi miejskiej, pobierania czynszów i prawem miecza. Pierwotnie nosiło nazwę Hohenstadt lub Wysoke Mesto. Równoległe z miastem erygowano parafię. Jaśliska pełniły funkcję obronną, były więc otoczone murami i posiadały dwie bramy. Chroniły także szlaki handlowego z Węgier, przez Duklę na Podkarpacie.

W 1386 roku klucz jaśliski przeszedł w ręce Zyndrama z Maszkowic, a w 1443 roku za sprawą króla Władysława Jagiełły przekazany został biskupstwu przemyskiemu. Miasto było stolicą włości biskupich, zwanych Państwem Biskupim. W 1506 roku król Aleksander Jagiellończyk dokonał potwierdzenia lokacji, zwolnił mieszczan na 8 lat z podatków i ceł, ustanowił też komorę celną i dwa jarmarki.

Miasto swój rozwój zawdzięczało handlowi winem, miało bowiem od 1559 roku prawo składu tego trunku, a także kamieniarstwu. Powstawały też zakłady rzemieślnicze.

Jaśliska odparły najazd wojsk Jerzego Rakoczego. Po tych wydarzeniach usypano tzw. mogiłę szwedzką. Mieszkańcy miasta wspierali konfederatów barskich, którzy stacjonowali w latach 1768–1772, a po zajęciu Jaślisk przez wojska austriackie, weszły w skład prowincji galicyjskiej.

Herb obowiązujący do 2016 r.

Drewniana zabudowa w pobliżu rynku. Fot. Henryk Bielamowicz

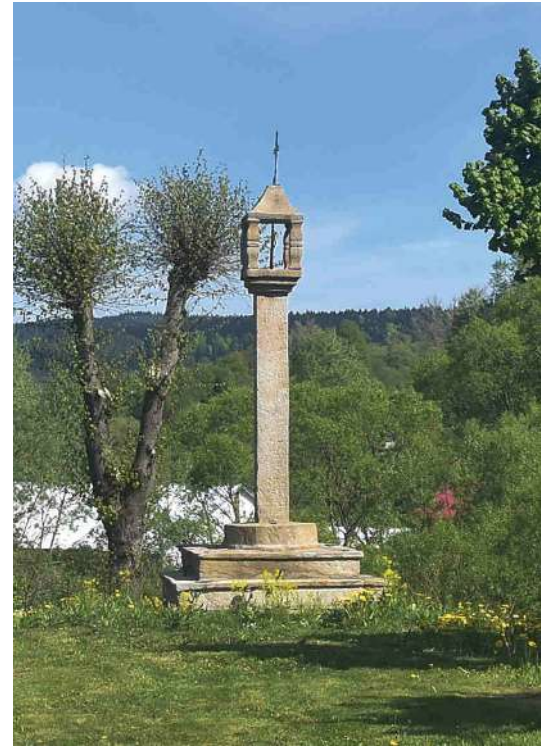

Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Fot. Henryk Bielamowicz

Ołtarz w kościele pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Fot. Henryk Bielamowicz

Kapliczka na „Szwedzkim Kurhanie”.
Fot. Henryk Bielamowicz

Cmentarz wojenny. Fot. Henryk Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Cmentarz wojenny
- Drewniana zabudowa przy rynku
- Fragmenty murów obronnych
- Kilka przydrożnych kapliczek
- Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej
- Pomnik 600-lecia Jaślik
- i 1000-lecia Państwa Polskiego
- Układ urbanistyczny w okolicach rynku

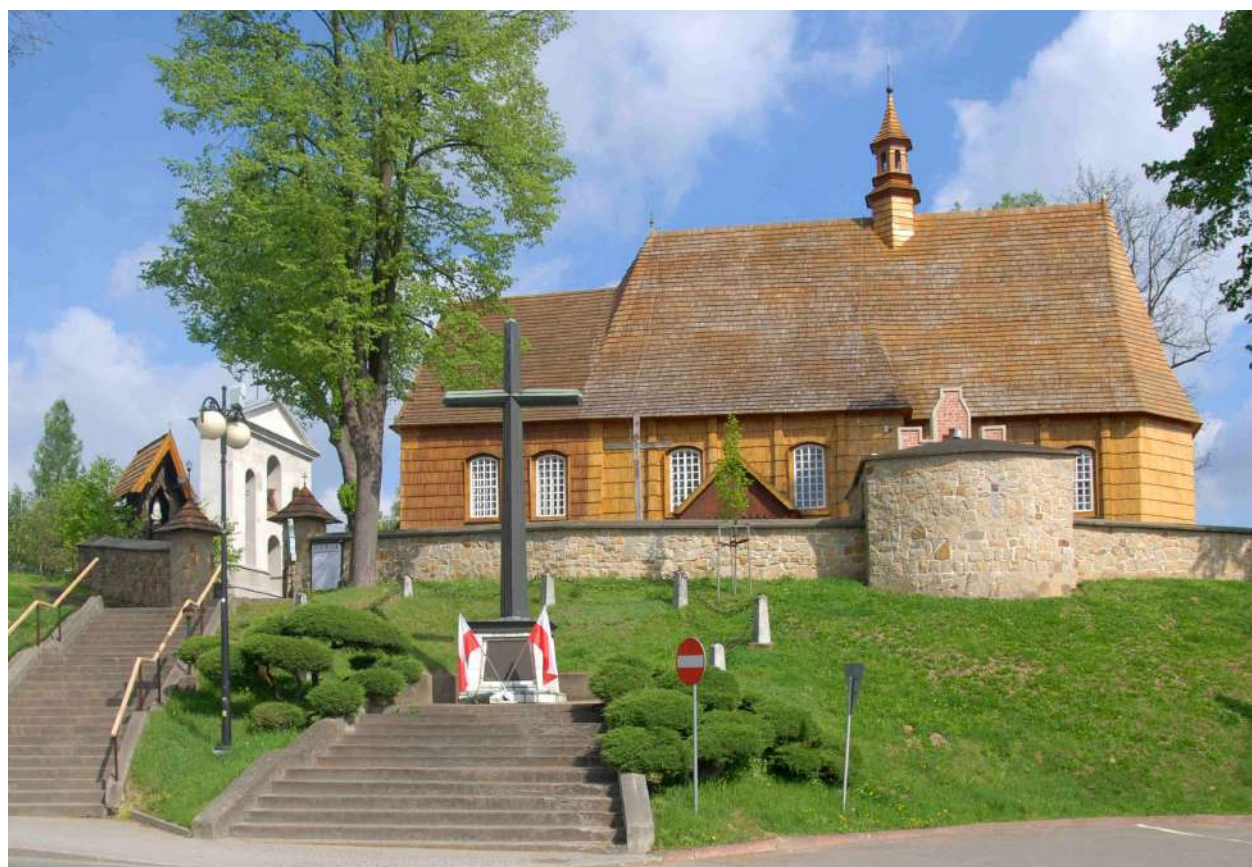

JODŁOWA

Jodłowa – wieś (dawniej miasto), położona w województwie podkarpackim, w powiecie dębickim, w gminie Jodłowa. Zdegradowana w 1933 r. Administracyjnie dzieli się na trzy sołectwa: Jodłowa Górna, Jodłowa Dolna i Jodłowa Wisowa. Miejscowość liczy ok. 3900 mieszkańców.

Pierwsza informacja o Jodłowej dotyczy erygowania w tym miejscu w XIII wieku parafii należącej do biskupstwa krakowskiego. Król Kazimierz Wielki w 1359 roku nadał braciom Jędrzejowi i Mikołajowi przywilej lokacji wsi na prawie niemieckim na terenie istniejącej osady Jodłowa Dolna. Na zasadźcę wyznaczony został mieszczanin krakowski Konrad. Dużą część osadników stanowili Niemcy i stąd też miejscowość nazywano Jodłową Niemiecką. Element napływowy uległ jednak stopniowej polonizacji i z czasem rozwijająca się miejscowość połączyła się ze wsią Jodłowa Polska (Górna). Jodłowa stanowiła w XVII wieku własność królewską i była siedzibą starostwa niegrodowego. W tym czasie została też ponownie lokowana. Choć miejscowość leżała na szlaku handlowym z Węgier do Sandomierza, to większość mieszkańców zajmowała się rolnictwem, a tylko część handlem i kupiectwem. Jodłowa znana była z organizowanych 13 listopada jarmarków miedzią, winem i jedzeniem.

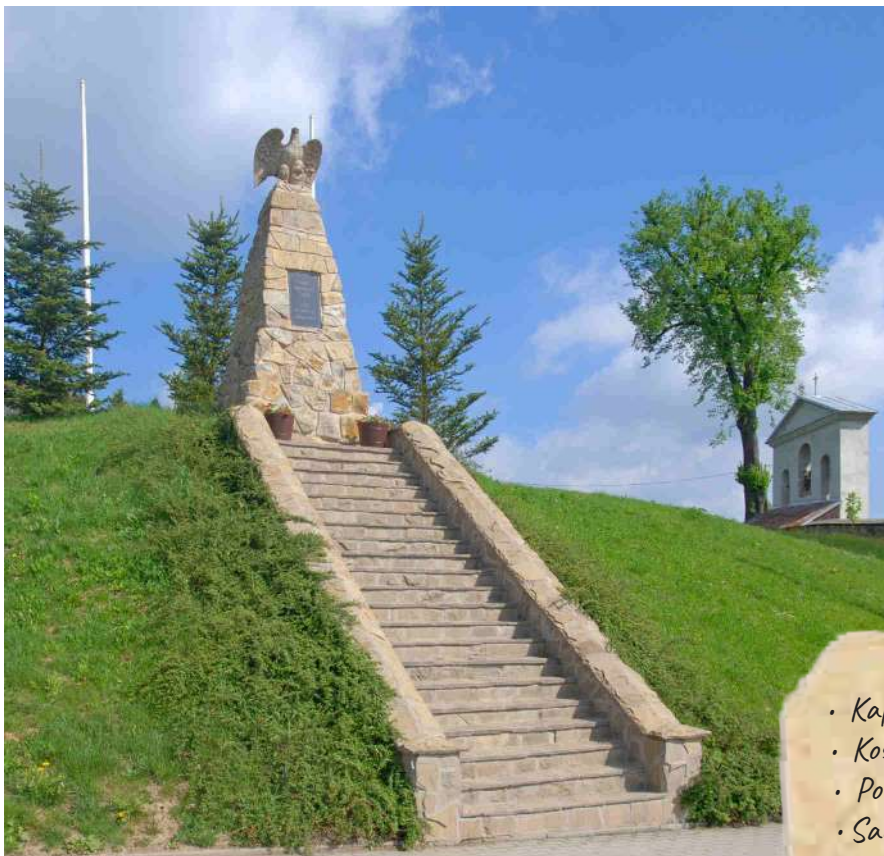

Kościół pw. św. Stanisława Biskupa. Fot. Henryk Bielałowicz

Kapliczka w Jodłowej Górnej. Fot. Henryk Bielamowicz

Pomnik Grunwaldzki i Konstytucji 3 Maja. Fot. Henryk Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Kapliczka w Jodłowej Górnej
- Kościół pw. św. Stanisława Biskupa
- Pomnik Grunwaldzki i Konstytucji 3 Maja
- Sanktuarium Dzieciątka Jezus

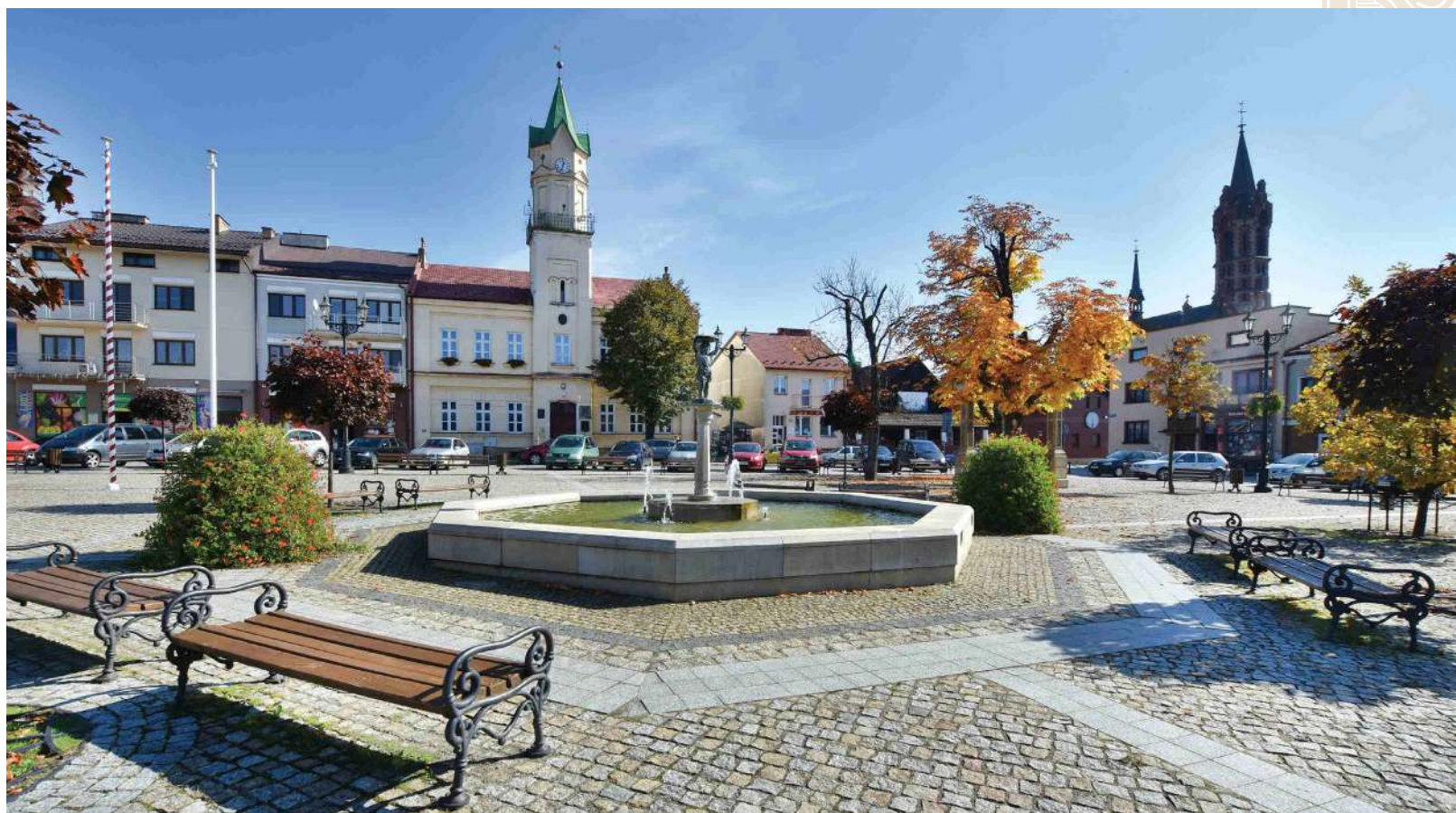
KOŁACZYCE

Kołaczyce – miasto położone w województwie podkarpackim, w powiecie jasielskim, w gminie Kołaczyce, siedziba gminy Kołaczyce. Miasto leży w historycznej ziemi sandomierskiej w Małopolsce.

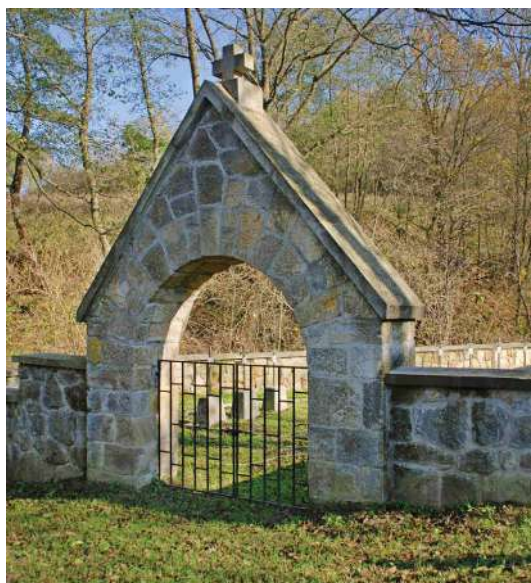

Kołaczyce zostały lokowane przez króla Kazimierza Wielkiego w 1339 roku, który nieco później, bo w 1354 roku, nadał też miejscowości prawa miejskie. Od swojego powstania aż do rozbiorów były własnością opactwa benedyktyńskiego z Tyńca. W 1339 roku erygowano w Kołaczycach parafię, przy której istniała od XVI wieku szkoła parafialna. W 1546 roku miasto mocno ucierpiało wskutek dużego pożaru. Dokumenty sądowe potwierdzają, że w XVI i XVII wieku dochodziło do licznych zatargów między mieszczanami a wójtami, którzy naruszali ich przywileje i wolności. Opat tyniecki Andrzej Brzechwa w 1574 roku potwierdził prawo magdeburskie, a mieszczan zwolnił z części obowiązków, określił ich powinności, zezwolił im na kupno i sprzedaż nieruchomości oraz na swobodne migrowanie do innych miast.

Kołaczyce zostały zniszczone przez wojsko węgierskie w 1474 roku. W XVI wieku miasto czterokrotnie doświadczało pożarów.

Rynek. Fot. Henryk Bielamowicz

Cmentarz wojenny. Fot. Henryk Bielamowicz

Ratusz. Fot. Kroton (WP)

To warto zobaczyć!

- Budynek drewniany z podcieniami
- Cmentarz wojenny
- Figura św. Franciszka
- Kościół pw. św. Anny
- Rynek z ratuszem

Kościół pw. św. Anny. Fot. Henryk Bielamowicz

KROSNO

Krosno – miasto na prawach powiatu, największe miasto na południowym Podkarpaciu, ośrodek o znaczeniu regionalnym i subregionalnym. Znajduje się w Euroregionie Karpackim, w skład którego wchodzi przygraniczne tereny Polski, Słowacji, Ukrainy, Węgier i Rumunii. Stolica województwa krośnieńskiego od 1 VI 1975 do 31 XII 1998 r. Krosno liczy ponad 46 200 mieszkańców.

Najstarsze ślady istnienia osady Krosno ujawnione zostały podczas badań archeologicznych i odnoszą się do wieku X i XI wieku. Natomiast pierwsza wzmianka pochodzi z 1282 roku, w której wymienia się Krosno jako jedną z 34 małopolskich posiadłości nadanych biskupstwu lubuskiemu przez księcia Leszka Czarnego w 1282 roku.

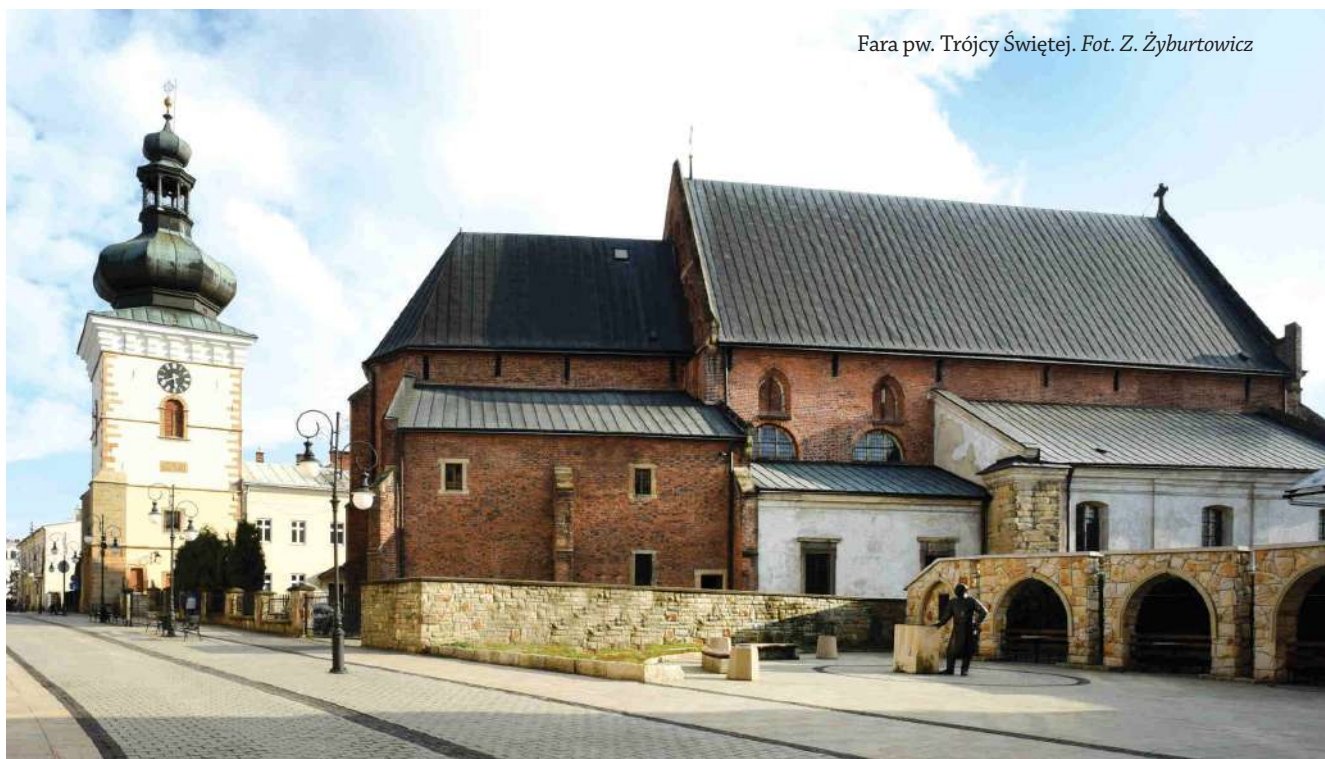
Data pierwszej lokacji miasta nie jest znana. Wolno sądzić, opierając się o najstarszy zachowany dokument królewski Kazimierza Wielkiego z 1367 roku, że przed tą datą odbył się pierwszy akt lokacyjny. Krosno uzyskało lokację miejską w 1348 roku, którą dokonał król Kazimierz w oparciu o prawo magdeburskie. Monarcha w 1367 roku nadał miastu tytuł Królewskiego Wolnego Miasta Krosna i własny herb Piastów kujawskich. W jego polu – na czerwonym tle – występują: pół orła i pół lwa. Do rozwoju Krosna przyczyniła się sprowadzona przez króla dość liczna grupa osadników niemieckich. Z fundacji monarchy miasto zostało obwarowane murem obronnym, rozpoczęto wznoszenie kamiennych fortyfikacji opasujących całe wzgórze. Pełny obwód obwarowań murowanych z obronnymi bramami i ziemnych wałami powstał za panowania króla Władysława II Jagiełły.

Dobrze ufortyfikowany, bezpieczny gród stwarzał dobre warunki rozwoju rzemiosła i handlu. Krosno stało się znaczącym ośrodkiem produkcji płócien i barchanów. Przez miasto przebiegały główne szlaki handlowe prowadzące na Ruś Halicką, Węgry i kraje południowej Europy. Na odbywających się trzy razy w roku jarmarkach handlowano sukniem i płótnami, końmi, bydłem, wyrobami metalowymi i winem. Średniowieczne Krosno, w połowie XIV wieku, wyposażone było w wodociąg i kanalizację, które funkcjonowały jeszcze do początku XIX wieku.

Stopniowa utrata wcześniejszej wysokiej pozycji miasta rozpoczęła się w II połowie XVII wieku. Klęski żywiołowe, najazdy wojsk szwedzkich, siedmiogrodzkich i tatarskich, zarazy, rekwirunki wojenne spowodowały, że stan Krosna pod koniec XVII stulecia był katastrofalny.

Madonna polsko-węgierska, płaskorzeźba ceramiczna na Rynku. Fot. Adam Kliczek

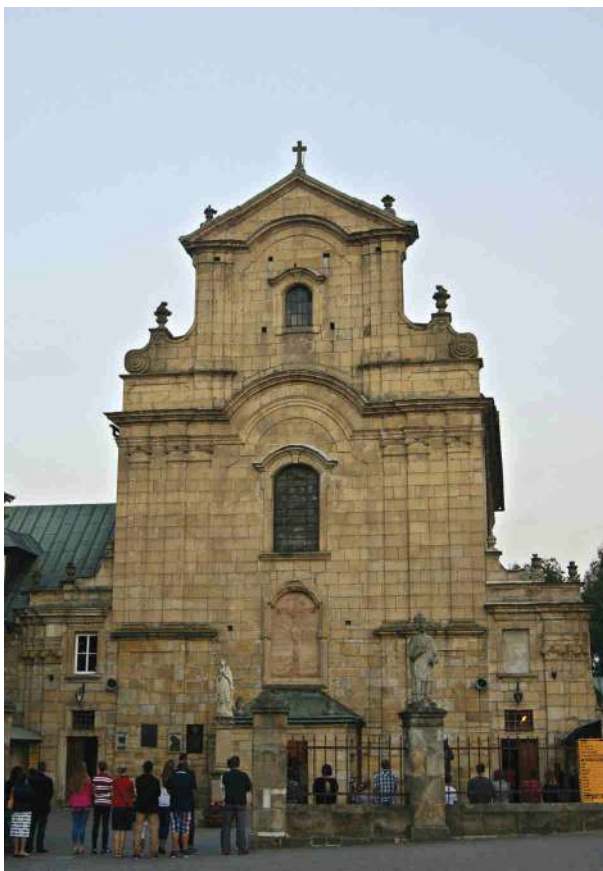

Fara pw. Trójcy Świętej. Fot. Z. Żybertowicz

Rynek. Fot. Janalexandernovalis (WP)

Kościół i klasztor kapucynów. Fot. Marcin Szala

Siedziba magistratu miasta. Fot. Marcin Szala

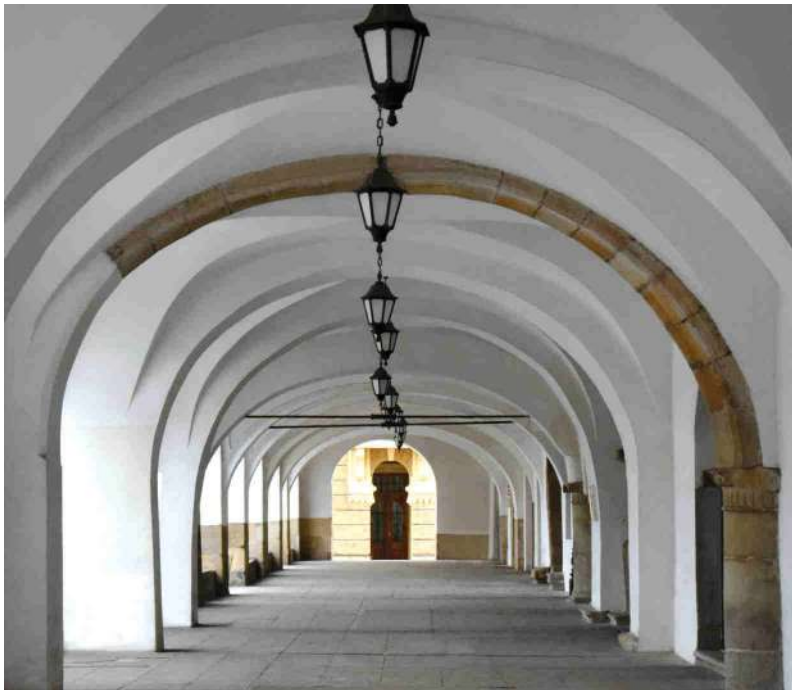

Muzeum Podkarpackie, dawny Pałac Biskupi. Fot. Adam Kliczek

Pomnik Mikołaja Kopernika. Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki> (WP)

Arkadowe podcienia w pierzei północnej Fot. Barbara Górecka, www.krajoznawczy.info.pl

Tablica informacyjna na Rynku z informacją o lokalizacji wykopalisk i obiektów odkrytych w trakcie badań archeologicznych. Fot. Adam Kliczek

Kościół franciszkanów. Fot. Marcin Szala

To warto zobaczyć!

- Centrum Dziedziectwa Szekła
- Etnocentrum Ziemi Krośnieńskiej
- Kaplica Emaus
- Klasztor jezuitów
- Kościół farny pw. Świętej Trójcy
- Kościół i klasztor franciszkanów
- Kościół i klasztor kapucynów
- Kościół pw. NMP Królowej Polski
- Kościół pw. św. Wojciecha
- Muzeum Misyjne
- Muzeum Podkarpackie
- Muzeum Rzemiosła
- Stare miasto z Rynkiem i Wieżą Farną

LUBACZÓW

Lubaczów – miasto w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego, siedziba władz gminy oraz powiatu lubaczowskiego. Położone na Płaskowyżu Tarnogrodzkim, u ujścia rzeczki Sołotwy do Lubaczówki, blisko granicy państwa z Ukrainą. Miasto stanowi centrum życia społeczno-gospodarczego i kulturalnego regionu. Lubaczów zamieszkuje ponad 11 700 mieszkańców.

Lubaczów na kartach historii pojawił się po raz pierwszy w 1214 roku, kiedy na mocy traktatu spiskiego między księciem krakowskim i sandomierskim Leszkiem Białym a królem węgierskim Andrzejem miejscowość otrzymał wojewoda Pakosław Lasocic. Dzisiejsza nazwa utrwaliła się po 1376 roku, wcześniej używano też formy Lubacew i Ljubacew. Właścicielem grodu w 1340 roku został król Kazimierz Wielki, który wznosił drewniany zamek i otoczył go wałami.

W 1372 roku kolejny król – Ludwik Węgierski – przekazał Lubaczów w lenno księciu Władysławowi Opolczykowi, który w 1376 roku lokował miasto na prawie magdeburskim i nadał mu liczne przywileje. Miejscowość zmieniała właścicieli, aż w 1462 roku król Kazimierz Jagiellończyk wcielił ją do Korony. Król Zygmunt I Stary w 1523 roku potwierdził prawa miejskie oraz nadał prawo do cotygodniowych targów i trzech jarmarków w ciągu roku. Lubaczów w XVII wieku zamieszkiwała ludność wielu narodowości i religii.

Pomnik Lubacza na rynku. Fot. Henryk Bielowicz

Konkatedra bł. Jakuba Strzemię i kościół pw. św. Stanisława Biskupa.
Fot. Henryk Bielamowicz

Cerkiew pw. św. Mikołaja Cudotwórcy. Fot. Marek Kuziemski

Galeria Oficyna należąca do zespołu parkowo-zamkowego przy Muzeum Kresów. Fot. Marek Kuziemski

Lapidarium na cmentarzu komunalnym. Źródło: Archiw. UM w Lubaczowie

To warto zobaczyć!

- Cerkiew pw. św. Mikołaja Cudotwórcy
- Cmentarz komunalny
- Cmentarz żydowski
- Dworzec kolejowy z wieżą ciśnień
- Galeria Sztuki Stowarzyszenia Twórców Ludowych
- Konkatedra bł. Jakuba Strzemię i kościół pw. św. Stanisława Biskupa
- Muzeum Kresów w Lubaczowie
- Ratusz, rynek i pomnik Lubacza
- Wzgórze zamkowe z zabudową dworską

ŁAŃCUT

Łańcut – miasto w dawnej ziemi przemyskiej, położone w województwie podkarpackim, na granicy Podgórza Rzeszowskiego i Pradoliny Podkarpackiej. Siedziba powiatu łańcuckiego oraz gminy wiejskiej Łańcut. Dawna rezydencja magnacka Lubomirskich i Potockich, siedziba Muzeum – Zamku w Łańcucie. Miasto liczy ok. 17 800 mieszkańców.

Osadnictwo na tym miejscu rozwijało się już od wczesnego średniowiecza, na wzgórzu dziś zwanym Łysa Góra. Rozwojowi miejscowości pomagała lokalizacja na szlaku handlowym z Wrocławia do Kijowa. Król Kazimierz Wielki, który w latach 1340–1349 zajął ziemię przemyską, nadał Łańcut wojewodzie sandomierskiemu Otto z Pilczy-Pileckiemu herbu Topór za zasługi pełnienia funkcji starosty ruskiego. Gród był otoczony wałem ziemnym, fosą i drewnianą palisadą. W tym czasie przy grodzie lokowane zostało miasto na prawie magdeburskim w roku 1349. W połowie XIV stulecia istniał tu drewniany kościół pw. św. Barbary.

Około 1350 roku król Kazimierz Wielki sprowadził tu kolonistów niemieckich z miejscowości Landshut („strażnica kraju”) w Bawarii, od której wzięła się nazwa miasta. W 1395 roku wdowa po Ottonie z Pliczy ufundowała szpital. W XV wieku wybudowano początkowo z drewna zamek, który do XVI wieku dawał odpór najazdom tatarskim. Zamek około 1610 roku został rozbudowany, przybierając kształt podkowy. Najpoważniejsza rozbudowa nastąpiła w latach 1629–1641, gdy właścicielem obiektu był wojewoda Stanisław Lubomirski.

W wyniku I rozbioru Polski w 1772 roku miasto stało się częścią Austrii, wchodząc w skład Galicji.

Pałac, zwany także zamkiem Lubomirskich i Potockich. Fot. Mach (WP)

Wielka sala balowa w Muzeum-Zamku w Łańcucie. Fot. Piotrus (WP)

Powozownia
w Muzeum-Zamku w Łańcucie.
Fot. Piotrus (WP)

Kościół farny pw. św. Stanisława Biskupa. Fot. Wojciech Muła

To warto zobaczyć!

- Cmentarz (parafialny) komunalny
- Cmentarz żydowski
- Kościół pw. św. Józefa
- Kościół pw. św. Stanisława Biskupa
- Muzeum Gorzelnictwa
- Muzeum Ikon
- Storczykarnia
- Synagoga Lubelska
- Pałac w Łańcucie
- Zespół poklasztorny dominikanów

NOWY ŻMIGRÓD

Nowy Żmigród – wieś, dawniej miasto (zdegradowane w 1934 r.), położona w województwie podkarpackim, w powiecie jasielskim, w gminie Nowy Żmigród. Miejscowość liczy ok. 1400 mieszkańców.

Już w IX wieku tereny Żmigrodu były nadgraniczną dzielnicą ponadplemiennego państwa Wiślan, graniczące z Węgrami i Rusią Kijowską. Miejscowość jako osadę odnotowano w 1277 roku, a jej załóżkiem był istniejący tu wcześniej gród. W 1305 roku właścicielem osady stał się Albert ze Żmigrodu – wojewoda sandomierski. Później gród było własnością kilku rodów rycerskich. Wzmianka o miejscowości jest odnotowana w spisie kościołów z 1326 roku.

W 1331 roku papież Jan XXII wydał zezwolenie dla prowincjała dominikanów na założenie klasztoru w Nowym Żmigrodzie.

W 1332 roku król Władysław Łokietek na zjeździe w Wiślicy wydał prawo miejskie zobowiązujące kupców, aby nie omijali Żmigrodu. Jego syn król Kazimierz Wielki w 1345 roku lokował miasto na prawie magdeburskim z polską nazwą „Żmigród”.

Czasy średniowiecza były okresem rozkwitu gospodarczego Nowego Żmigrodu. Jednak potop szwedzki zakończył okres jego dobrobytu.

Żmigrodzki rynek.
Fot. Henryk Bielamowicz

Kaplica cmentarna.
Fot. Henryk Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Cmentarz wojenny
- Cmentarz żydowski
- Kaplica cmentarna
- Kapliczki z XVIII i XIX w.

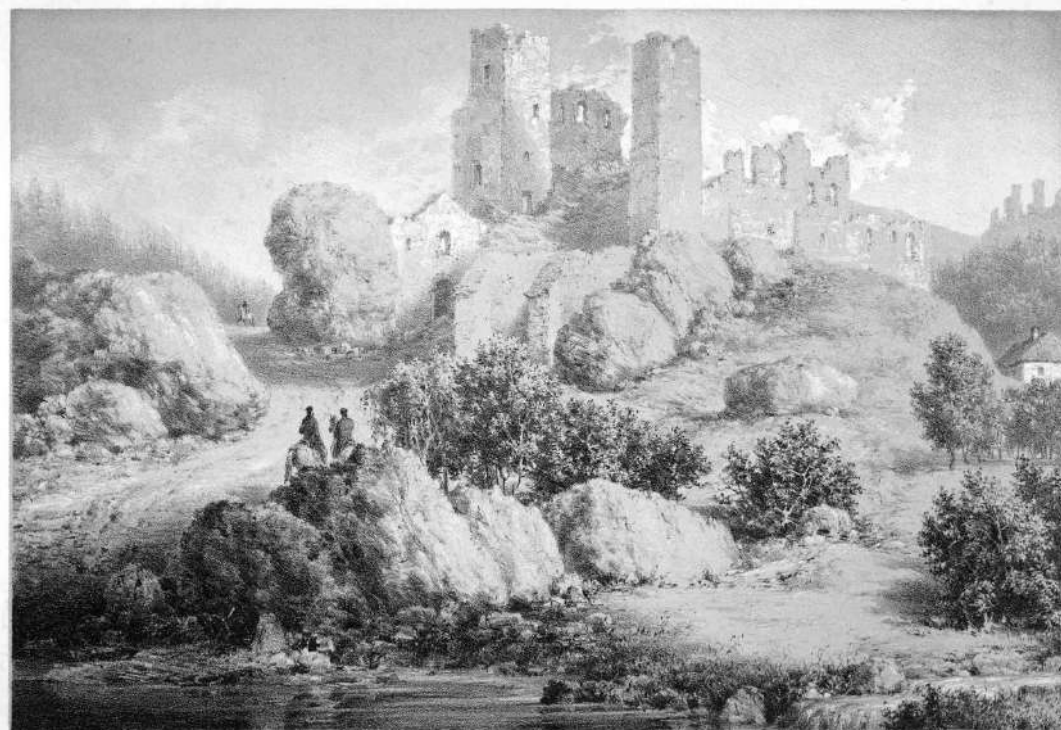
ODRZYKOŃ

Odrzykoń – wieś położona w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim, w gminie Wojaszówka. Miejscowość leży nad Wisłokiem, koło Krosna, na granicy Pogórza Dynowskiego oraz Dołów Jasielsko-Sanockich. Odrzykoń liczy ok 3200 mieszkańców.

Grodzisko w tym miejscu istniało już w czasie kultury łużyckiej. Wzniesiony we wczesnym średniowieczu drewniany zamek był dwukrotnie niszczone przez Tatarów w 1241 i 1259 roku. Gród zapisany jest jako Kamieniec w 1348 roku. W tym też roku król Kazimierz Wielki wznosił murowany zamek zwany Kamieńcem i mianował na jego burgrabię Mikołaja. Pod zamkiem istniała osada o tej samej nazwie. Wieś lokowana w dolinie Wisłoki nazywała się pierwotnie Erenberg, z czasem otrzymała dzisiejszą formę. Zamek w Odrzykoniu należał kolejno do rodziny Moskarzewskich, Kamienieckich i Bonerów, którzy rozbudowywali go i nadali mu formę renesansową. W 1475 roku Odrzykoń był atakowany w wyprawie odwetowej przez węgierskie wojska króla Macieja Korwina, a podczas potopu szwedzkiego został bardzo poważnie zniszczony.

Pomnik Kościuszki w ruinach zamku.
Fot. Red 81 (WP)

Odrzykoń nad Wisłokiem,
litografia. Źródło:
Napoleon Orda,
Album widoków
historycznych Polski

H. Grabiński, Ruiny Odrzykonia 1888 r.
Źródło: <http://katalog.muzeum.krakow.pl/pl/work/MNK-II-253-Ruiny-Odrzykonia>

Ruiny zamku. Fot. Red81 (WP)

Ruiny górnego zamku. Fot. Jerzy Strzelecki

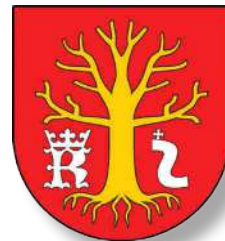
To warto zobaczyć!

- Kościół pw. św. Katarzyny
- Liczne ścieżki przyrodnicze
- Muzeum Wsi w Odrzykoniu
- Pomnik poległych za ojczyznę (1914-1921)
- Ruiny zamku Kamieniec w Odrzykoniu

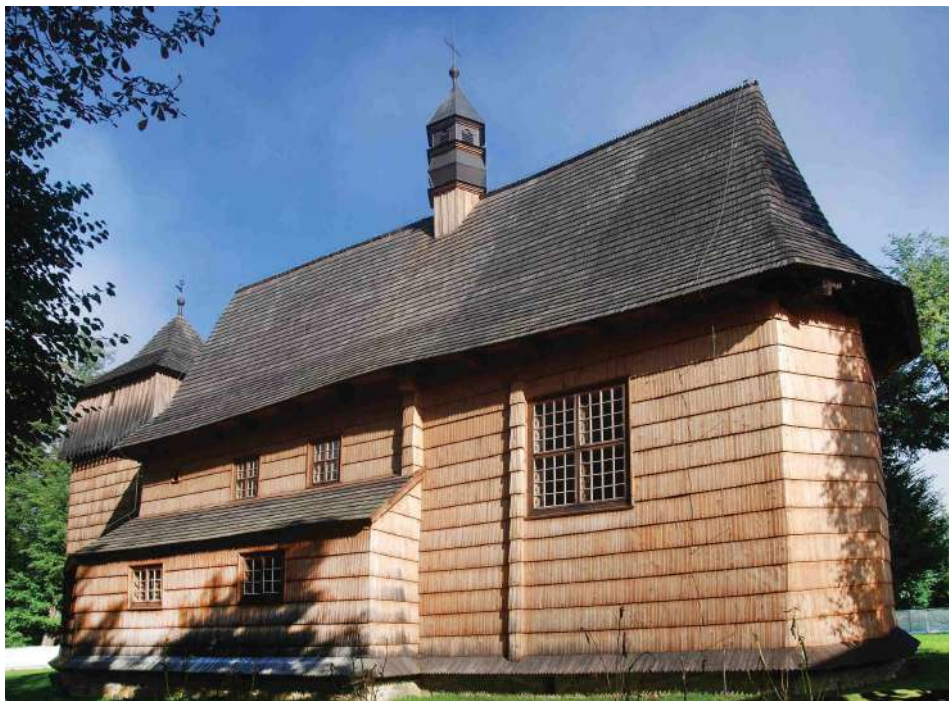

OSIEK JASIELSKI

Osiek Jasielski – wieś (dawniej miasto), położona w województwie podkarpackim, w powiecie jasielskim, nad Wisłoką. Siedziba gminy Osiek Jasielski. Miasto zdegradowane po 1661 r. Miejscowość liczy ponad 700 mieszkańców.

W XIV wieku miejscowość była własnością monarszą. Król Kazimierz Wielki nadał jej w 1365 roku prawo miejskie magdeburskie oraz przyznał przywileje handlowe i celne. W Osieku istniał wówczas zamek obronny. Miasto mimo przywilejów nie rozwinęło się w większy ośrodek handlu lub rzemiosła, a większość ludności zajmowała się rolnictwem. W 1474 roku miasto zniszczyły wojska króla Węgier Macieja Korwina. Starostwo dzierżyła rodzina Stadnickich, która okrutnie zmuszała chłopów do odrabiania pańszczyzny. Rolnicy kilkakrotnie zanosili w tej sprawie skargi do sądu grodzkiego w Bieczu, jak również do samego króla. W połowie XVII wieku spór został zakończony. Osiek Jasielski kilkakrotnie niszczone podczas potopu szwedzkiego.

Kościół pw. Przemienienia Pańskiego. Fot. Henryk Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Kościół pw. Przemienienia Pańskiego
- Rynek z figurą św. Floriana

Rynek. Fot. Henryk Bielamowicz

PILZNO

Pilzno – miasto w województwie podkarpackim, w powiecie dębickim, w Dolinie Dolnej Wisłoki. Miejscowość jest siedzibą gminy miejsko-wiejskiej Pilzno. Historycznie położone w ziemi sandomierskiej w Małopolsce. Za czasów I Rzeczypospolitej było miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego i stolicą powiatu pilźnieńskiego w województwie sandomierskim. Pilzno liczy ok. 5000 mieszkańców.

Pilzno pierwszy raz wymienione jest w dokumencie z 1105 roku, w którym legat papieski Idzi potwierdził nadanie tej miejscowości klasztorowi benedyktynów w Tyńcu przez księcia Bolesława Krzywoustego. W 1256 roku mnisi erygowali tu parafię i wzniesli kościół pw. św. Jana Chrzyciela. W 1328 roku Pilzno zostaje sołectwem na prawie niemieckim, gdzie opat Michał, za zgodą braci zakonnych, nadał je Ursusowi.

W 1354 roku zostało włączone w domenę królewską przez króla Kazimierza Wielkiego, który w tym samym jeszcze roku zezwolił na lokację miasta na prawie magdeburskim. Jego pierwszym wójtem został rycerz Dobiesław. Pilzno stanowiło ośrodek starostwa niegrodowego i powiatu. Miejscowość otrzymała w XV wieku prawo składu. Wskutek zniszczeń przez wojska węgierskie w 1474 roku, mieszkańców zwolniono na 12 lat z płacenia podatków. Miasto udało się odbudować, a w 1487 roku rozpoczęto wznoszenie wałów miejskich i budowę wodociągów.

Dzięki cotygodniowym targom oraz przywilejom królów Jana Olbrachta i Zygmunta I Starego, zezwalającym na organizowanie łącznie 16 jarmarków w ciągu roku, Pilzno stanowiło ważny

Mapa miasta Pilzno, 1909 r. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mapa_Pilzna_1909r.JPG

ośrodek handlowy i rzemieślniczy. W XVI i XVII wieku miasto było kilkakrotnie niszczone przez ogień, a ludność trapiły zarazy.

Muzeum Regionalne. Fot. Krzysztof Kosowski

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Kościół pw. św. Jana Chrzciciela
- Muzeum Regionalne w Piłźnie
- Pomnik Armii Krajowej
- Prywatne Muzeum Lalek
- Układ urbanistyczny Rynku

Strona północna Rynku. Fot. Krzysztof Kosowski

PRZEMYŚL

Przemyśl – siedziba powiatu przemyskiego oraz gminy wiejskiej Przemyśl. Jest położone nad Sanem w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego. Przemyśl był miastem królewskim I Rzeczypospolitej i stolicą ziemi przemyskiej, wchodzącej w skład województwa ruskiego, a także stołecznym starostwa przemyskiego w drugiej połowie XVI w. Miasto o randze wojewódzkiej w latach 1975–1998. Przemyśl jest znaczącym węzłem komunikacyjnym i granicznym z Ukrainą w Medyce. Jest siedzibą kilku instytucji o znaczeniu ponadlokalnym. W 2018 r. zespół staromiejski Przemyśla oraz kompleks Twierdzy Przemyśl zostały wpisane na listę pomników historii. Przemyśl jest członkiem-założycielem Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego (29 IV 2008 r.), a 22 VI 2014 r. odznaczono Medalem Króla Kazimierza Wielkiego. Miasto liczy ok. 60 000 mieszkańców.

Już w X wieku drewniano-ziemny gród przemyski był areną walk między Polską, Węgrami i Rusią. W 1018 roku król Bolesław Chrobry przyłączył do Polski Grody Czerwieńskie z Przemyślem i wznosił w nim palatium, po którym zostały do dziś fundamenty. Te utracone na rzecz księstwa kijowskiego w 1031 roku tereny odbił w 1071 roku ówczesny książę Bolesław II Szczodry (Śmiały), który ufundował romańską rotundę pw. św. Mikołaja. Od końca XI do XIV wieku Przemyśl stanowił ośrodek udzielnego księstwa ruskiego i po śmierci jego ostatniego władcy księcia Jerzego II Trojdenowicza w 1340 roku przypadł w spadku Kazimierzowi Wielkiemu. Monarcha ten wznosił w miejsce drewnianego grodu murowany zamek.

Kolejny król Polski – Ludwik Węgierski – przekazał Przemyśl w lenno księciu Władysławowi Opolczykowi, który sprowadził ze Śląska osadników, w tym wielu rzemieślników. Obszar wraz z miastem przeszedł pod kontrolę węgierską, ale królowa Jadwiga w 1387 roku przyłączyła go na powrót do Korony. Król Władysław II Jagiełło w 1389 roku zatwierdził Przemyślowi wcześniej nadane prawo magdeburskie, zakreślił na 100 łanów obszar miasta i ustanowił coroczny 8-dniowy jarmark.

Miasto rozwijało się pomimo najazdów Tatarów i Wołochów w XIV i XV wieku. Największe znaczenie Przemyśl uzyskał w XVI wieku, stając się ważnym ośrodkiem handlowym i rzemieślniczym. Istniały tu magazyny zboża i soli, komory celne i składy ryb. Miasto otoczono murami obronnymi. W XVII wieku sprowadzono zakony reformatów, karmelitów, jezuitów, bonifratrów, misjonarzy i benedyktynek. Powstały dla nich obiekty o wysokiej wartości architektonicznej.

W 1850 roku rozpoczęto wokół miasta budowę umocnień, w wyniku czego powstała w Przemyślu twierdza klasy I, trzecia co do wielkości w Europie. Znajduje się tu wiele zabytkowych budowli sakralnych i świeckich m.in. Zamek Kazimierzowski czy katedra z XV–XVI wieku.

Trzy wieże, widok z ul. Serwańskiej.
Fot. Tomasz Trojan, Archiw, SKKW

Fresk przedstawiający błogosławieństwo relikwiami za uratowanie miasta przed Tatarami. Fot. Goku122 (WP)

Kościół franciszkanów. Fresk przedstawiający śmierć zakonników po wkroczeniu do Przemyśla wojsk włoskich w 1498 r. Fot. Goku122 (WP)

Zamek Kazimierzowski. Fot. Marcin Konsek

Relikty rotundy i palatium z czasów Bolesława Chrobrego. Fot. Goku122 (WP)

Wejście do Kazimierzowskiej Izby Tradycji na zamku w Przemyślu z licznymi eksponatami darowanymi przez SKKW. Fot. Zdzisław Zasada

Archikatedra pw. Wniebowzięcia NMP i św. Jan Chrzciciela. Fot. Ferdziu (WP)

Widok na miasto z wieży archikatedry pw. Wniebowzięcia NMP i św. Jana Chrzciciela. Fot. Mazaki (WP)

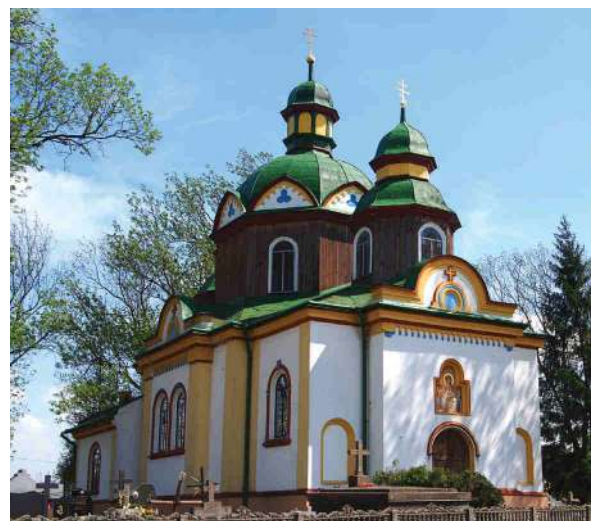

Przemyski rynek i ratusz. Źródło: Archiw. SKKW

Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej. Fot. Goku122 (WP)

Cerkiew pw. Zaśnięcia NMP. Fot. Karak67 (WP)

Przemysław nad Sanem od zachodu. Fot. Prodi6520 (WP)

Plan Twierdzy Przemysław.

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemysław-C5%9Bl#/media/Plik:Twierdza_Przemysław.svg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemysław/C5%9Bl#/media/Plik:Twierdza_Przemysław.svg)

To warto zobaczyć!

- Archikatedra bizantyjsko-ukraińska pw. św. Jana Chrzciciela
- Archikatedra pw. NMP i św. Jana Chrzciciela
- Archikatedra pw. Wniebowzięcia NMP i św. Jan Chrzciciela
- Bunkry Linii Mołotowa
- Cerkiew bizantyjsko-ukraińska pw. Matki Bożej Bolesnej (bazylianie)
- Cerkiew bizantyjsko-ukraińska pw. Wniebowstąpienia Pańskiego
- Cerkiew prawosławna pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy (parafia wojskowa)
- Cerkiew prawosławna pw. Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy
- Cmentarz Wojskowy
- Dom Robotniczy
- Dworzec kolejowy
- Forty Twierdzy Przemysław
- Kopiec Tatarski
- Kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy
- Kościół pw. Matki Bożej Szkaplerznej (karmelitki bose)

- Kościół pw. św. Antoniego Padewskiego
- Kościół pw. św. Jana Apostoła
- Kościół pw. św. Józefa (salezianie)
- Kościół pw. św. Marii Magdaleny (franciszkanie)
- Kościół pw. św. Teresy (karmelici)
- Kościół pw. Trójcy Przenajświętszej (benedyktynki)
- Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej
- Narodnyj Dim
- Nowa Synagoga
- Pałac Biskupów Greckokatolickich
- Pałac Biskupów Rzymskokatolickich
- Pałac Lubomirskich
- Pomnik Orłat Przemyskich
- Przemyski rynek i ratusz
- Relikty rotundy i palatium
- Synagoga Zasańska
- Umocnienia Twierdzy Przemysław
- Wieża Zegarowa – Muzeum Dzwonów i Fajek
- Zamek Kazimierzowski

PRZYSZÓW

Przyszów – wieś w gminie Bojanów, położona w województwie podkarpackim, w powiecie stalowowolskim. Jest podzielona na dwa sołectwa: Przyszów I i Przyszów III. Wieś liczy ok. 2500 mieszkańców.

Informację o wsi Przyszów, należącej do parafii Charzewice i położonym na jej terenie zamku królewskim z wieżą, a ufundowanym przez króla Kazimierza Wielkiego, zamieszcza w swojej Księdze Uposażeń Jan Długosz. Warownia ta pełniła rolę dworu myśliwskiego monarchy, ale stanowiła także element systemu obronnego. Podczas polowań przebywali nań królowie Władysław II Jagiełło, Kazimierz IV Jagiellończyk i Stefan Batory.

W przyszowskim dworze Kazimierz Wielki był co najmniej raz 31 sierpnia 1358 roku oraz zapewne w 1368 i być może również w 1370 roku. W zamku w Przyszowie monarcha wydał przywilej lokacyjny dla Lwowa.

Za czasów ostatnich Jagiellonów obok zamku powstała osada przemysłowo-gospodarcza. W połowie XVI wieku w kasztelu pełnił urząd burgrabia. Istniała tam też kaplica wzniesiona w 1554 roku przez kasztelana krakowskiego Jana Tarnowskiego.

W latach 1581–1588 szlachcic Babieradzki założył nieopodal Przyszowa Rudnicę Przyszowską z młynem, tartakiem, stawami, zwierzyńcem i karczmą.

Zamek kilka razy był przebudowywany. Miejscowa tradycja mówi, że zamek w Przyszowie został spalony przez zagon tatarski. Z upływem czasu obiekt został zaniedbany i w końcu rozebrany.

Wzgórze zamkowe i wał zamku w Przyszowie.
Źródło: Austriacka mapa z XVIII w., <https://zamkomania.pl/przyszow.php>

To warto zobaczyć!

• Niewielkie wzgórze pozamkowe na terenie prywatnym

Rekonstrukcja zamku Przyszów z XV w. po rozbudowie, autorstwa R. Zielińskiego. Źródło: *Królewski zamek w Przyszowie*, ks. Wilhelm Gaj-Piotrowski, Stalowa Wola, Tuchów 1998

Rekonstrukcja zamku Przyszów z XIV w., autorstwa R. Zielińskiego. Źródło: *Królewski zamek w Przyszowie*, ks. Wilhelm Gaj-Piotrowski, Stalowa Wola, Tuchów 1998

RANIŻÓW

Raniżów – wieś położona w województwie podkarpackim, w powiecie kolbuszowskim, w gminie Raniżów, siedziba gminy. Leży na Płaskowyżu Kolbuszowskim nad rzeką Łęg. Otoczony jest przez lasy będące pozostałością dawnej Puszczy Sandomierskiej.

Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z dokumentu króla Kazimierza Wielkiego z 1366 roku, w którym lokuje on w lesie królewskim Dublowa koło Raniżowa wieś na prawie magdeburskim. Ostatni Piast na polskim tronie wznosił tam zameczek myśliwski, który był miejscem, skąd wyruszały królewskie polowania, a także ośrodkiem myśliwych i bartników. Z racji położenia w samym środku Puszczy Sandomierskiej, Raniżów stał się ulubionym miejscem łowów polskich władców. Tutaj właśnie W 1410 roku Władysław II Jagiełło zarządził wielkie polowanie przed wojną z Krzyżakami. Tenże król ufundował również w Raniżowie modrzewiowy kościół parafialny.

W XV wieku miejscowość stanowiła własność prywatną, jednak wróciła wskutek reform i egzekucji do domeny monarszej. W XVII i XVIII wieku w okolicy Raniżowa powstało wiele osad leśnych i miejsc produkcji smoły, węgla drzewnego i potażu.

Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Fot. Pece (WP)

Budynek Urzędu Gminy. Fot. Pece (WP)

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Domy dawnej kolonii niemieckiej
- Kaplica cmentarna
- Kapliczka przydrożna
- Kościół pw. Wniebowzięcia NMP

Rogi – wieś położona w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim, w gminie Miejsce Piastowe. Przez wieś przepływa rzeka Lubatówka. Działa tu Stowarzyszenie Miłośników Wsi Rogi. W Rogach zamieszkuje ok. 2500 mieszkańców.

Kościół pw. św. Bartłomieja. Fot. Henryk Bielałowicz

Osada Rogi istniała już w okresie rzymskim i w latach wczesnego średniowiecza. W 1340 roku król Kazimierz Wielki włączył tereny Rusi Halickiej do Polski oraz w 1345 roku przez Rogi, Miejsce Piastowe i Targowiska wyznaczył kupcom trakt handlowy.

Najstarszym dokumentem dotyczącym tej wsi jest wydany w Wiślicy, w czasie Oktawy św. Trójcy, 3 czerwca 1358 roku przez króla Kazimierza Wielkiego dokument sprzedaży sołectwa we wsi Rogy, rządzącej się prawem magdeburskim, Piotrowi – wójtowi z Kołaczyc.

W 1425 roku wieś została zastawiona przez króla Władysława II Jagiełłę, którą kolejno posiadali: Czarnoccy, Kobylańscy, Bobowscy, Kurdwanowscy, Dembińscy, Jan Kędziorka, Hieronim z Kobylan, Jan i Mikołaj Tarło, Jadwiga Tarłówna i Jan Minochrzta.

W Rogach istniał zamek obronny, po którym pozostały ślady w terenie. Na jego istnienie wskazuje dokument z 22 sierpnia 1462 roku stwierdzający, że warownia miała dwie wieże. Po napadzie Tatarów i Szwedów, na miejscu zrujnowanego zamku wybudowano kamienny dwór, który stał się siedzibą wójtostwa Rogi i starostwa rogowskiego.

Wieś była często niszczona na skutek najazdów: w 1474 – Węgrów, 1624 – Tatarów, 1655 – Szwedów i Kozaków, a w 1657 roku Jerzego II Rakoczego.

W 1358 roku we wsi zbudowano kościół wzmiankowany w 1462 roku i konsekrowany w 1464 roku. W drugiej połowie XIX wieku nastąpił rozwój miejscowości związany z tworzeniem tu i w okolicy przemysłu naftowego. We wsi Rogi wywiercono pierwszy otwór wydobywczy w 1888 roku.

Cmentarz wojenny. Fot. Henryk Bielamowicz

Rogi z lotu ptaka. Fot. Stanisław Szydło (WP)

To warto zobaczyć!

- Cmentarz z I wojny światowej
- Kościół pw. Miłosierdzia Bożego
- Kościół pw. św. Bartłomieja
- Mogiła z czasów konfederacji barskiej
- Zagroda Etnograficzna

ROPCZYCE

Ropczyce – miasto w zachodniej części województwa podkarpackiego, siedziba powiatu ropczycko-sędziszowskiego i miejsko-wiejskiej gminy Ropczyce. Położone jest na pograniczu Pogórza Środkowobeskidzkiego i Kotliny Sandomierskiej, nad rzeką Wielopolką. Miasto silnie związane z wydobywczym przemysłem naftowym, stanowi także centrum administracyjne powiatu. Ropczyce były miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego. Miasto zostało członkiem Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego 8 IV 2009 r. Ropczyce liczą ok. 15 200 mieszkańców.

Pomnik Józefa Mehoffera na ropczyckim rynku. Fot. Janusz Krzyżek

Nazwa miejscowości (w pierwotnym brzmieniu Ropczyca) swoje źródło bierze od słowa ropa, którym w średniowieczu nazywano słone wody mineralne. Osada zwana Starą Ropczycą znajdowała się gdzieś na terenie obecnych Checheł lub na terenie Brzyzny. W 1226 roku została spalona przez Rusinów. Zgodnie z dokumentem z 1252 roku, komes Teodor sprezentował cystersom ropczycką sól. Natomiast z zapisu z 1254 roku wynika darowizna Ropczyc dla klasztoru w Szczyrzycu koło Limanowej, dokonana przez braci Klemensa i Marka Gryfów.

3 marca 1362 roku król Kazimierz Wielki zezwolił pierwszym wójtom Janowi i Mikołajowi Gielnicom na lokację miasta na prawie magdeburskim. Na miejscu wcześniejszego gotyckiego kościoła pw. św. Krzyża monarcha ufundował w 1368 roku kościół farny.

Miasto powstało na terenie istniejących wsi Stara i Nowa Ropczyca. Szybko się rozwijało, na co miał wpływ biegnący przez nie szlak handlowy z Rusi do Krakowa i na Węgry. Ponadto kupcy byli zwolnieni od uiszczania cła. Ropczyce miały prawo do cotygodniowego targu i do słynnych jarmarków. Rozwijały się cechy, wśród nich sukienniczy.

Miasto nazywano przez pewien czas małym Gdańskiem. Od 1439 roku funkcjonowała szkoła parafialna. Ropczyce jako miasto królewskie wraz z okolicznymi dobrami stanowiły starostwo niegrodowe, zwane często państwem ropczyckim. Miasto było w XVII wieku kilkakrotnie plądrowane przez żołnierzy Zebrzydowskiego oraz Szwedów i mocno podupadło. Kryzys pogłębiały coraz wyższe podatki oraz niekorzystne dla mieszczan prawodawstwo.

Rynek, 1818–1922.

Źródło: <https://www.facebook.com/photo/?fbid>

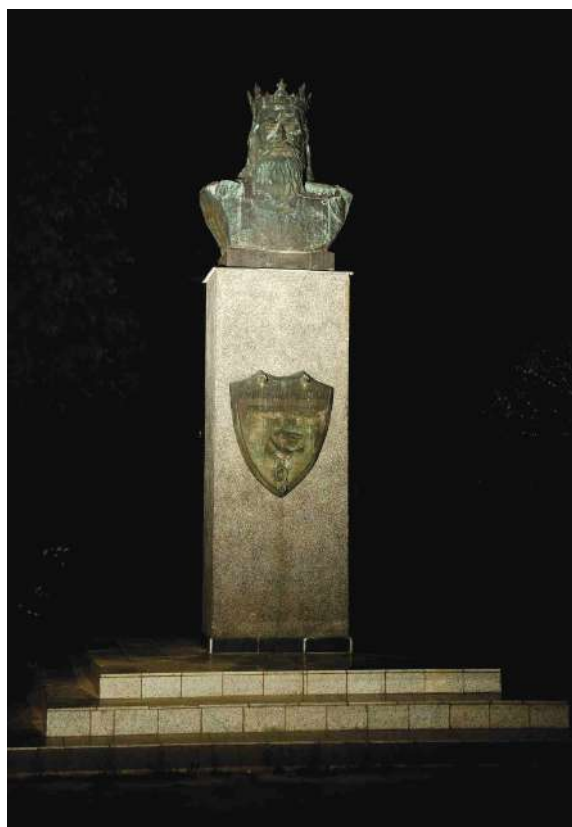

Panorama, brak daty. Źródło: Powiat Ropczycko-Sędziszowski w starej fotografii, <https://www.facebook.com/profile.php?id>

Rynek i kościół pw. Przemienienia Pańskiego. Fot. Tomasz Ryba

Popiersie króla Kazimierza Wielkiego.
Fot. Tomasz Ryba

Pomnik upamiętniający 600-lecie Ropczyc.
Fot. Tomasz Ryba

Kościół pw. św. Michała Archanioła. Fot. Janusz Krzyżek

Widok na miasto z lotu ptaka. Fot. Dariusz Kielek

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Kapliczka św. Jana Nepomucena
- Kościół pw. Przemienienia Pańskiego
- Kościół pw. św. Anny
- Kościół pw. św. Barbary
- Kościół pw. św. Michała Archanioła
- Kościół pw. św. Urszuli Ledóchowskiej
- Kościół pw. Świętej Rodziny
- Pomnik Józefa Mehoffera
- Popiersie Kazimierza Wielkiego

RZESZÓW

Rzeszów – miasto na prawach powiatu, stolica województwa podkarpackiego i ośrodek aglomeracji rzeszowskiej. W mieście znajdują się dwie duże uczelnie państwowe i kilka niepublicznych oraz Wyższe Seminarium Duchowne. Do infrastruktury Rzeszowa należy międzynarodowy port lotniczy, Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny i specjalna strefa ekonomiczna. W mieście działają trzy konsulaty honorowe: Niemiec, Słowacji i Ukrainy. Miasto jest członkiem Unii Metropolii Polskich oraz Stowarzyszenia Eurocities. Rzeszów zamieszkuje ok. 198 600 osób.

19 stycznia 1354 roku król Kazimierz Wielki lokował miasto Rzeszów na prawie magdeburskim i dokument ten stanowi jednocześnie pierwszą wzmiankę o miejscowości. Jeszcze przed uzyskaniem praw miejskich istniała w tym miejscu duża osada handlowa. Monarcha przekazał własność Rzeszowa rycerzowi i dyplomacie Janowi Pakosławicowi, który później zmienił nazwisko na Rzeszowski. W 1363 roku funkcjonował w mieście kościół, a od 1406 roku także szkoła parafialna. Wielki pożar z 1437 roku zniszczył większą część zabudowy, ale udało się ją odbudować.

W XV wieku miasto otrzymało liczne przywileje, wśród nich pozwolenie na utrzymanie wagi miejskiej, na sprzedaż piwa, wina, miodu i soli, prawo do pobierania opłat celnych i myta. W 1430 roku uzyskało również prawo do pędzenia bydła z Rusi do Krakowa i dalej aż do Niderlandów. Na przełomie XVI i XVII wieku Rzeszów został własnością syna kasztelana wiślickiego Mikołaja Ligęzy herbu Półkozic – Mikołaja Spytka Ligęzy, który swoje miasto silnie rozwinął. Wzniósł on m.in. mury obronne, ratusz, zamek obronny i warowny klasztor bernardynów.

Pod koniec XVI wieku rozpoczęto spław na przepływającej przez miasto Wisłocze. Powstawały liczne cechy rzemieślnicze. W 1633 roku Rzeszów otrzymał prawo składu ryb i wina. W 1638 roku jego właścicielem stał się ród Lubomirskich, którzy założyli Nowe Miasto obok już istniejącego. Jerzy Lubomirski ufundował klasztor reformatów oraz sprowadził oo. pijarów, którzy w 1658 r. założyli tu słynne Kolegium Pijarów, gdzie wykładowcą był m.in. ks. Stanisław Konarski. Wiek XVIII przyniósł miastu wiele zniszczeń i grabieży w wyniku toczących się w okolicy walk i wojen.

Plan Rzeszowa z 1762 r. wg planu K.H. Wiedemanna, wykonany z okazji jubileuszu 650-lecia miasta.
Repr. Daniel Zolopa

Ratusz. Fot. Daniel Zolopa

Kościół farny pw. św. Stanisława i św. Wojciecha. Fot. Daniel Zolopa

Synagoga staromiejska. Fot. Qqerim (WP)

Zamek. Fot. Daniel Zolopa

Zespół pałacowy, letni pałac Lubomirskich. Fot. Magkrys (WP)

Kościół pw. Świętego Krzyża. Źródło: https://www.wikiwand.com/pl/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_%C5%9Awi%C4%99tego_Krzy%C5%BCa_w_Rzeszowie

Rynek nocą. Fot. MarW (WP)

Panorama. Źródło: https://nn.wikipedia.org/wiki/Rzesz%C3%B3w#/media/Fil:Z_lotu_ptaka.jpg

To warto zobaczyć!

- Architektura koszarowa
- Budynek Rady Powiatowej
- Cerkiew greckokatolicka w Zalesiu, ob. kościół rzymskokatolicki pw. Wniebowzięcia NMP
- Cmentarze i sztuka sepulkralna
- Kościół bernardynów pw. Wniebowzięcia NMP
- Kościół pw. św. Wojciecha i św. Stanisława
- Kościół pw. Chrystusa Króla
- Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca
- Kościół pw. św. Krzyża
- Kościół pw. św. Marcina i św. Rocha
- Kościół pw. św. Matki Bożej Śnieżnej
- Kościół pw. św. Mikołaja
- Kościół pw. św. Trójcy
- Kościół reformatów pw. Narodzenia Panny Marii
- Muzeum Okręgowe w Rzeszowie
- Pomniki
- Rzeszowski Rynek z ratuszem
- Synagoga Nowomiejska
- Synagoga Staromiejska
- Ulica 3 Maja
- Zabytkowe nasadzenia zieleni
- Zabytkowe obiekty kolejowe
- Zamek i letni pałac Lubomirskich

Pomnik ofiar katastrofy smoleńskiej. Źródło: <https://www.erzeszow.pl/1073-zabytki-rzeszowa.html>

Pomnik Grunwaldu (1910 r.). Źródło: <https://www.erzeszow.pl/1073-zabytki-rzeszowa.html>

SANOK

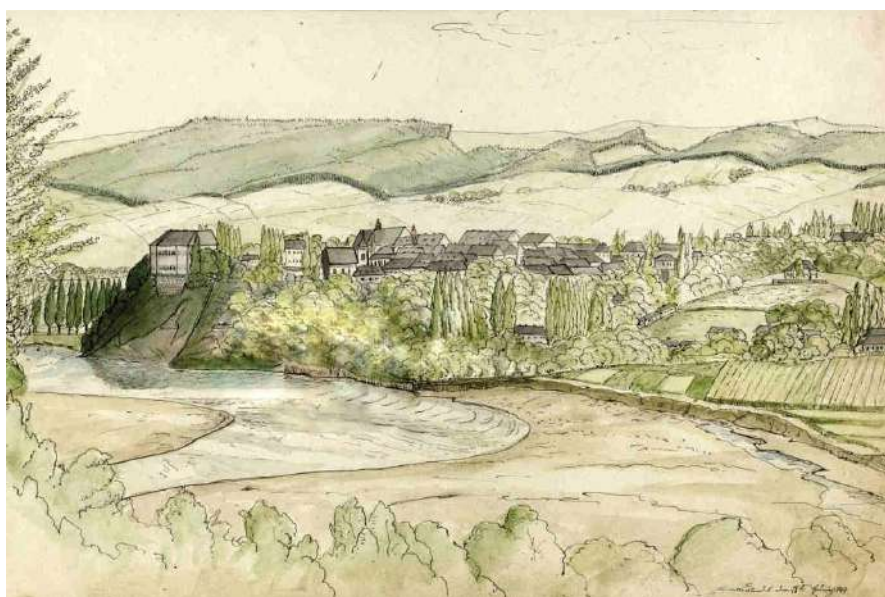
Sanok – (także: *Królewskie Wolne Miasto Sanok*), miasto powiatowe w województwie podkarpackim. Położone w dolinie Sanu, w Kotlinie Sanockiej. Miasto jest także siedzibą gminy wiejskiej Sanok. Od najwcześniejszych czasów Sanok jest ośrodkiem górnictwa naftowego. Patronem miasta jest Archanioł Michał, a od roku 2006 również św. Zygmunt Gorazdowski. Miasto liczy ok. 40 000 mieszkańców.

Sanok jest wymieniony w ruskim Latopisie Hipackim z 1150 roku. Należał wtedy do księcia przemyskiego. 30 stycznia 1339 roku książę Bolesław Jerzy II Trojdenowicz nadał przywilej lokacyjny miastu na prawie magdeburskim. Zasadzcą, a zarazem pierwszym wójtem, został Bartek z Sandomierza. Osadzali się tu Polacy, Węgrzy, Niemcy i Rusini. Ziemia sanocka i samo miasto w 1340 roku przypadły tytułem dziedziczenia królowi Kazimierzowi Wielkiemu, który przyłączył je do Korony. Dzięki otrzymanym od tego monarchy licznym przywilejom, miasto mogło szybko się rozwijać. Kazimierz Wielki przebywał w Sanoku w 1352, 1366 i 1368 roku. Potwierdził prawa miejskie, wzniósł jego obwarowania, zamek oraz kościół. Okres od połowy XIV do połowy XVI wieku uważa się za najpomyślniejszy dla miasta.

W 1417 roku w sanockim kościele franciszkanów odbył się ślub Władysława Jagiełły z jego trzecią żoną Elżbietą Granowską. Na zamku w tym mieście przez 26 lat zamieszkiwała czwarta żona tego monarchy – Zofia Holszańska zwana Sońką i królowa węgierska Izabela.

Począwszy od XVI wieku miasto stopniowo traciło na znaczeniu, co było spowodowane pożarami oraz najazdami obcych wojsk.

J. N. Gniewosz, Sanok 1847, widok od strony Białej Góry, akwarela. Źródło: Österreichische Nationalbibliothek. https://www.bildarchivaustria.at/Pages/ImageDetail.aspx?p_iBildID=18663333

Pomnik Grzegorza z Sanoka. Fot. Lowdown (WP)

Ulica Kościuszki. Źródło: Silar (WP)

Ratusz. Fot. Lowdown (WP)

Zbiory działu archeologicznego Muzeum Historycznego w Sanoku. Fot. Silar (WP)

Kościół franciszkanów pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. Fot. Lowdown (WP)

Zbiory działu archeologicznego Muzeum Historycznego w Sanoku. Fot. Silar (WP)

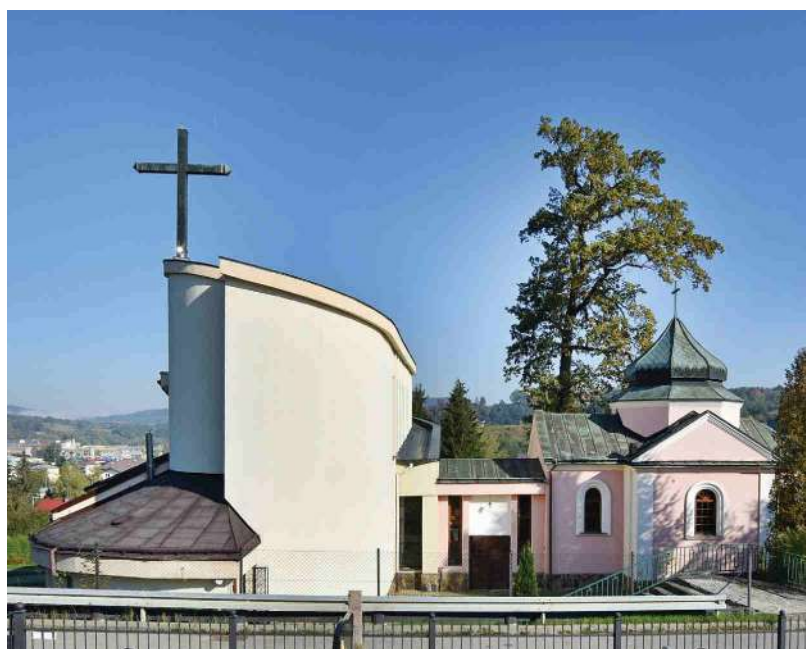

Zamek królewski, siedziba Muzeum Historycznego w Sanoku. Fot. Silar (WP)

To warto zobaczyć!

- Cerkiew pw. św. Dymitra
- Cerkiew pw. Świętej Trójcy
- Cerkiew pw. Wniebowstąpienia Pańskiego
- Cmentarze parafialne
- Dom Żołnierza Polskiego
- Gmach Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”
- Kościół franciszkanów
pw. Podwyższenia Krzyża Świętego
- Kościół pw. Przemienienia Pańskiego
- Pałac Ryłskich i Tchorznickich
- Pomnik Grzegorza z Sanoka
- Ratusz i rynek
- Zajazd przy ul. Zamkowej
- Zamek Królewski
- Zbiór prac Zdzisława Beksińskiego
- Zespół Cerkwi Świętej Trójcy
- Zespół klasztorny franciszkanów

Cerkiew pw. św. Dymitra. Fot. Henryk Bielamowicz

TYCZYN

Tyczyn – miasto w województwie podkarpackim, w powiecie rzeszowskim, graniczące bezpośrednio z Rzeszowem. Siedziba gminy miejsko-wiejskiej Tyczyn. Przepływa przez nie Strug, dopływ Sanu. Jako miasto prywatne położone było w XVI w. w województwie ruskim. W latach 1920–1945 Tyczyn administracyjnie należał do województwa lwowskiego, a w okresie 1945–1975 i 1975–1998 do województwa rzeszowskiego. Miasto liczy ponad 3800 mieszkańców.

Miejscowość leżała na terenach, które w 1341 roku, wskutek wyprawy króla Kazimierza Wielkiego na Ruś, zostały przyłączone do Polski. Ten sam monarcha dnia 14 marca 1368 roku w Niepołomicach zezwolił Bartoldowi Tycznerowi na lokację wśród lasów królewskich nad rzeką Białą miasta Tyczczin na prawie magdeburskim. Pod inwestycję przeznaczono obszar aż 12 łanów frankońskich, czyli ok. 2500-2900 ha. Ludność trudniła się głównie gospodarką leśną i rękodziełem.

W 1450 roku Tyczyn był w posiadaniu Jana z Pilczy, syna trzeciej żony Władysława II Jagiełły – Elżbiety Granowskiej. W XVII wieku miasto posiadało kościół drewniany i murowany oraz było siedzibą sądu leńskiego dla sołtysów. Król Zygmunt II August w 1559 roku zwolnił mieszkańców od płacenia cła i myta, a król Michał Korybut Wiśniowiecki nadał ponadto przywilej targowy.

Pałac Wodzickich, obecnie siedziba Zespołu Szkół w Tyczynie. Fot. Lollencja (WP)

Kościół pw. św. Katarzyny i Świętej Trójcy. Fot. Przykuta (WP)

Śródmieście. Fot. Bogdan Śnieże

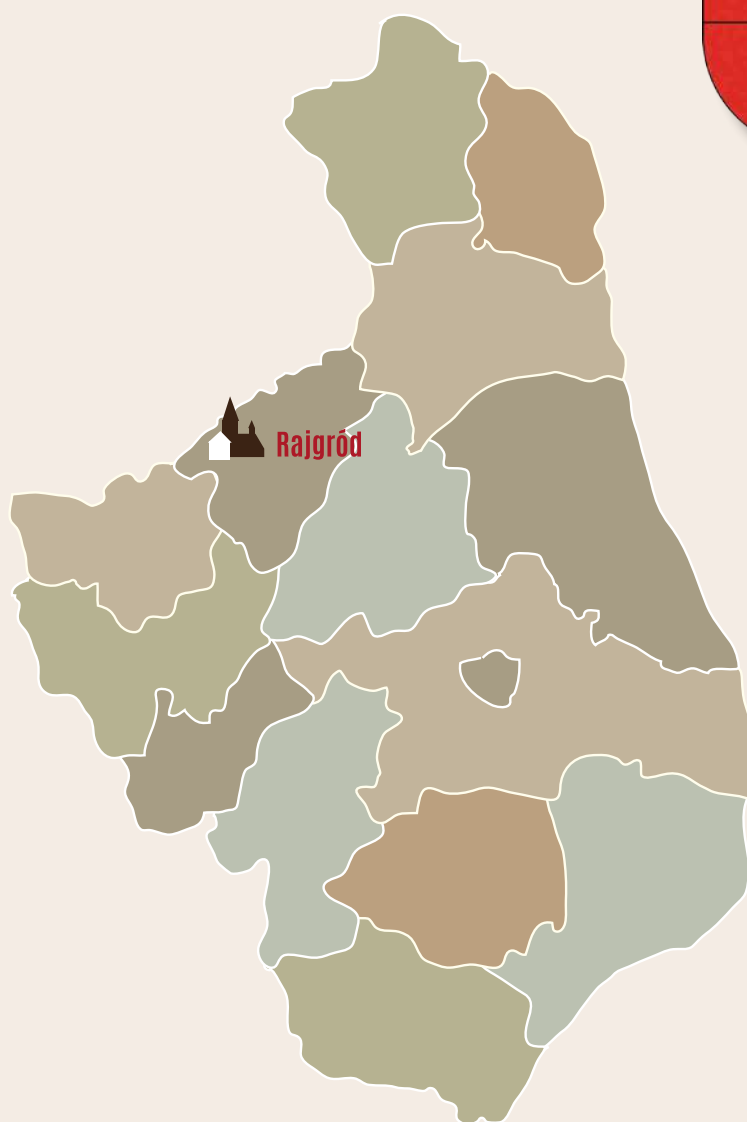
Pomnik Grunwaldzki. Fot. Apilek (WP)

To warto zobaczyć!

- Kościół pw. św. Katarzyny i Świętej Trójcy
- Pałac Wodzickich
- Pomnik Grunwaldu z figurą Matki Bożej
- Przydrożne kapliczki
- Spoleczne Muzeum Regionalne
- Układ urbanistyczny miasta
- Zespół pałacowo-parkowy

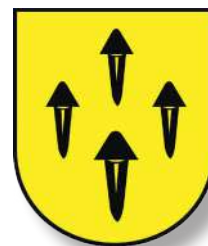

WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

RAJGRÓD

Rajgród – miasto w województwie podlaskim, w powiecie grajewskim, położone nad Jeziorem Rajgrodzkim. Siedziba gminy miejsko-wiejskiej Rajgród. Miasto liczy ok. 1600 mieszkańców.

Droga krzyżowa z kościołem parafialnym pw. NMP. Fot. Ath29 (WP)

W średniowieczu na wyspie, gdzie wznosiło się wzgórze, Jaćwingowie założyli osadę Raj, która była ich pierwszą siedzibą. Leżała ona na szlaku handlowym wiodącym z Mazowsza w głąb ziem jaćwieskich.

Pod koniec 1358 roku ziemia wiska z Rajgrodem znalazła się pod bezpośrednim zarządem króla Kazimierza Wielkiego. W 1360 roku monarcha nakazał kasztelanowi wiskiemu budowę w Rajgrodzie zamku Rongart, który być może nie został ukończony z powodu zniszczenia go w trakcie budowy przez Krzyżaków. Pierwsza pewna wzmianka o Rajgrodzie pochodzi z 1429 roku. Dotyczy ona sprzedaży przez Mikołaja z Rajgrodu dóbr w ziemi wiskiej jego bratu – Janowi.

Na mocy pokoju w Melnie w 1422 roku gród przeszedł z Mazowsza do Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wolno sądzić, że przed 1445 rokiem – w miejscu zniszczonego zamku – założony został gród, który później stał się miejscem handlu drewnem.

W latach 1505–1509 polscy królowie nadawali dobra rajgrodzkie wielmożom, co stało się początkiem istnienia na tym terenie tzw. „państwa Radziwiłłów”.

Po najeździe Krzyżaków w 1520 roku, którzy poważnie zniszczyli zabudowę miasta, nastąpiła w 1566 roku powtórna lokalizacja Rajgrodu oraz nadanie w 1568 roku prawa miejskiego z rąk wojewodziny Anny z Radziwiłłów Kiszczyny. W 1655 najazd wojsk szwedzkich zakończył okres pomyślnego rozwoju miasta. W 1679 roku król Jan III Sobieski potwierdził prawa miejskie magdeburskie i jego przywileje.

Ółtarz główny w prezbiterium kościoła parafialnego. Fot. Bartosz Misiewicz

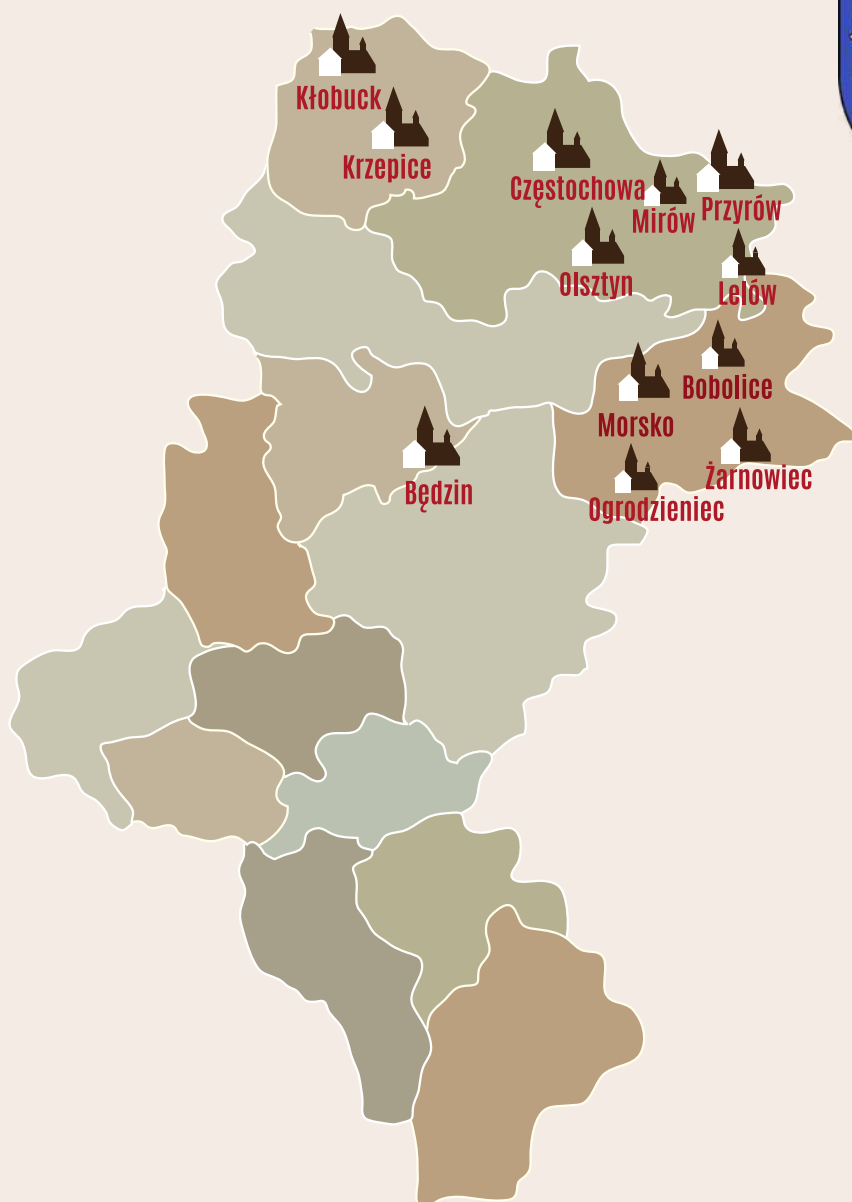
Pomnik króla Kazimierza Wielkiego.
Fot. Kalamarnica (WP)

To warto zobaczyć!

- Góra Zamkowa
- Dworek Opartowo
- Kościół pw. Narodzenia NMP
- Rynek - Plac 1000-lecia
- Dworek organistów
- Cmentarz z XIX-wieczną kaplicą
- Cmentarz żydowski

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

BĘDZIN

Będzin – miasto w województwie śląskim, siedziba powiatu będzińskiego, będącego historyczną częścią zachodniej Małopolski. Był miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego oraz historyczną stolicą regionu Zagłębia Dąbrowskiego. Należy do najstarszych miast Małopolski i województwa śląskiego. Będzin jest ośrodkiem wschodniej części Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Miasto zostało Członkiem Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego od 29. VII. 2019 r. Będzin liczy ok. 55 200 mieszkańców.

Widok na zamek i synagogę z początku XX w. Źródło: Jacek Bednarek, zamkipolskie@vp.pl

Gmerk na budynku Domu Wójtowskiego.
Fot. Wojciech Borkowski/FOTO BORKOWSCY

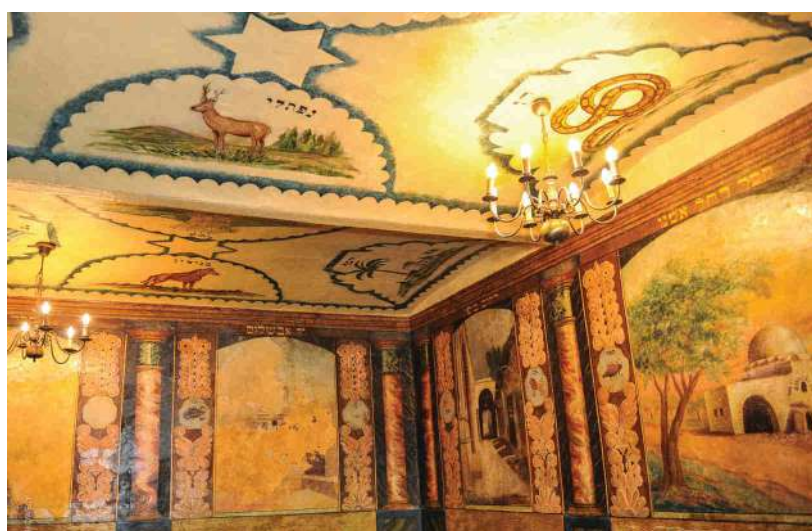
W miejscu dzisiejszego zamku już w IX wieku istniał gród wzniesiony dla ochrony przeprawy przez Czarną Przemszę, będącej częścią szlaku handlowego z Kijowa przez Kraków na Śląsk i do Norymbergi. Pierwsza zapiska o Będzinie pochodzi z 1301 roku. Miejscowość rozwijała się na tyle pomyślnie, że już w 1349 roku rozrosła się do rangi miasta.

Król Kazimierz Wielki wznosił w miejscu grodu murowany zamek, a 5 sierpnia 1358 roku podniósł osadę do rangi miasta na prawie magdeburskim. Z inicjatywy tego króla miejscowość otoczono również murami obronnymi. W tym czasie w Będzinie istniał już Rynek. Okres świetności miasta przypadł na rządy Jagiellonów, którzy obdarzyli je wieloma przywilejami, w tym prawem do składu soli w 1484 roku. W latach 1560–1564 miejscowy kościół pw. Świętej Trójcy zajmowali bracia polscy, którzy zmienili go na zbór. W 1589 roku na będzińskim zamku prowadzono polsko-austriackie rozmowy, wskutek których król Niemiec Maksymilian Habsburg zrzekł się roszczeń do polskiego tronu.

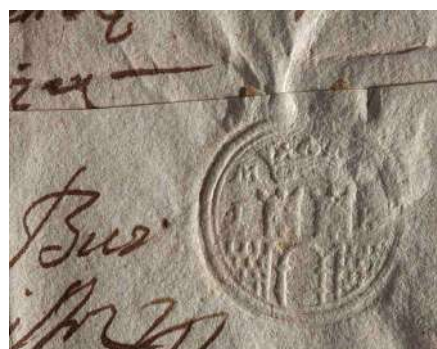

Będziński zamek, widok współczesny. Fot. Wojciech Borkowski/FOTO BORKOWSCY

Dom modlitwy Mizarachi w kamienicy Wienera.
Fot. Wojciech Borkowski/FOTO BORKOWSCY

Odcisk pieczęci miasta Będzina. Data powstania/znalezienia 1777 r. Źródło: <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/20691>

Pomnik króla Kazimierza Wielkiego – ławeczka.
Źródło: Archiw. SKKW

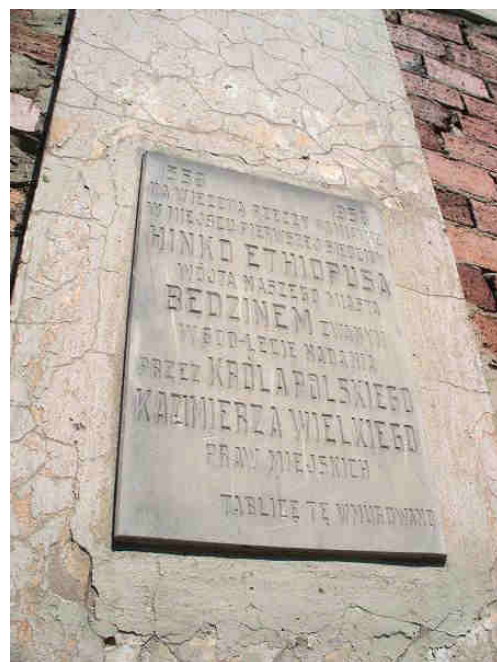

Kościół pw. Świętej Trójcy. Fot. Jan Mehlich

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski z XVIII/XIX w.
- Góra Świętej Doroty
- Kościół cmentarny pw. św. Tomasza
- Kościół pw. Świętej Trójcy
- Miejskie mury obronne
- Muzeum Cafe Jerozolima
- Muzeum Zagłębia w Będzinie
- Synagoga Mizarachi w kamienicy Wienera
- Średniowieczny układ urbanistyczny miasta
- Zamek obronny w Będzinie
- Żydowski dom modlitwy Cukiermana

Tablica upamiętniająca pierwszego wójta Będzina Hinko Ethiopusa. Fot. Wojciech Borkowski/FOTO BORKOWSCY

BOBOLICE

Bobolice – zamek rycerski w gminie wiejskiej Niegowa, w województwie śląskim, w powiecie myszkowskim. Zbudowany w miejscu grodu w połowie XIV w. i następnie przebudowywany. Położony jest na Jurze Krakowско-Częstochowskiej, w systemie tzw. Orlich Gniazd, we wsi Bobolice.

Zamek rycerski we wsi Bobolice zbudowano na miejscu wcześniejszego grodu istniejącego w początkach XIV w., już po śmierci króla Kazimierza Wielkiego, zapewne w czasach zarządzania Królestwem Polskim przez księcia Władysława Opolczyka. Zamek zabezpieczał okoliczne dominium i bronił Małopolski przed najazdami ze strony Śląska.

W 1370 roku król Ludwik Węgierski nadał zamek swojemu krewnemu Władysławowi Opolczykowi, a ten przekazał go Andrzejowi Schóny z Barlabás, który przekształcił go w warownię zbójcką. Rozbójniczy proceder ukrócił król Władysław II Jagiełło, który w 1396 roku włączył zamek do dóbr królewskich. Po śmierci Andrzeja zamek dziedziczyli jego potomkowie i inne rodziny aż do 1625 roku.

W wyniku wojny domowej w 1587 roku zamek został zdobyty i poważnie uszkodzony przez wojska Maksymiliana III Habsburga.

W czasie potopu szwedzkiego zamek doznał kolejnych uszkodzeń. Opuszczony w 1661 roku, zaczął popadać w ruinę. Dewastacji dopełnili poszukiwacze skarbów oraz jego rozbiórka przez okolicznych mieszkańców na budowę drogi między Bobolicami a Mirowem.

Pod koniec XX wieku rodzina Laseckich – obecnych właścicieli zamku – podjęła się jego odbudowy. Po dwunastu latach prac 3 września 2011 roku nastąpiło otwarcie zamku. Obiekt składa się z dwukondygnacyjnego budynku mieszkalnego z basztą. Prowadzi do niego most zwodzony ponad suchą fosą, a całość otaczają mury z blankami zbudowane z miejscowego, białego wapienia. U podnóża obiektu funkcjonuje hotel z restauracją.

Ruiny zamku przed odbudową. Fot. Jerzy Strzelecki

Zamek po odbudowie. Źródło: Hotelzamekbobolice (WP)

CZĘSTOCHOWA

Częstochowa – miasto na prawach powiatu w województwie śląskim, siedziba powiatu częstochowskiego. Historycznie i kulturowo należy do Małopolski. Częstochowa jest centralnym miastem aglomeracji częstochowskiej, ośrodkiem gospodarczym, akademickim, kulturalnym i administracyjnym w subregionie północnym województwa śląskiego. W mieście znajduje się bazylika jasnogórska oraz klasztor na Jasnej Górze z cudownym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej. Jest to główny polski ośrodek kultu maryjnego i pielgrzymowania. W latach 1975–1998 miasto było stolicą i siedzibą władz województwa częstochowskiego. Częstochowa liczy ok. 217 500 mieszkańców.

Wolno sądzić, że nazwa miejscowości może pochodzić od jej domniemanego założyciela o imieniu Częstoch. Na wzgórzu, gdzie obecnie znajduje się Jasna Góra, prawdopodobnie już w IX wieku stało grodzisko Gąszczyk. W dokumencie biskupa krakowskiego Iwo Odrowąża z 1220 roku zobowiązano wieś Częstochowa do płacenia dziesięciny klasztorowi w Mstowie.

W 1356 roku król Kazimierz Wielki – przywilejem wydanym w Krzepicach – lokował wieś na prawie magdeburskim i obdarzył ją prawem goszczenia monarchy. Nie zachował się akt lokacji miasta, która nastąpiła zapewne przed 1370 rokiem, bo w 1377 roku określa się je jako *prope civitatem rostrum*. W latach 1370–1393 Częstochowa była lennem księcia Władysława Opolczyka, który w 1382 roku wznosił klasztor na Jasnej Górze, do którego sprowadził paulinów z Węgier. W 1384 roku książę umieścił w klasztorze słynną ikonę Matki Boskiej, która szybko stała się obiektem kultu i celem pielgrzymek.

Średniowieczna Częstochowa otoczona była murami. W rynku stał ratusz, kramy i sukiennice. Życie gospodarcze miasta i jego rozwój kształtowały się pomyślnie dzięki licznym przywilejom m.in. na targi, jarmarki, pobieranie myta mostowego; funkcjonowały karczmy i zajazdy obsługujące liczne grupy pielgrzymów.

W 1502 roku król Aleksander Jagiellończyk odnowił lokację miasta na prawie magdeburskim, a król Zygmunt I Stary nadał mieszkańcom kolejne liczne przywileje, między innymi zwalniając ich w 1519 roku od opłat targowych i cła. Król Zygmunt III Waza otoczył klasztor nowoczesnymi umocnieniami typu bastionowego, które umożliwiły skuteczną obronę podczas walk ze Szwedami w 1655 roku.

Częste działania wojenne nie oszczędzały także miasta, które było niszczone i rabowana. Wieki XVII i XVIII były czasami najgłębszego jego upadku. Jednak sława klasztoru paulinów i cudownego obrazu Matki Boskiej przyciągała stale rosnące rzesze pielgrzymów.

Obrona Jasnej Góry w 1655 r., XIX-wieczna płaskorzeźba z przedsionka Sali Rycerskiej.
Źródło: Archiw. SKKW

Mury obronne wokół Jasnej Góry. Fot. Janptak (WP)

Nawa główna bazyliki jasnogórskiej
pw. Znalezienia Krzyża Świętego
i Narodzenia Najświętszej Maryi Panny.
Fot. Skarabeusz (WP)

Aleja Najświętszej Maryi Panny. Fot. Marcin Szala

**CZESTO
CHOWA**

Bazylika archikatedralna
pw. Świętej Rodziny.
Fot. Artur Balana

Pałac Handkiego.
Fot. Leszek Pilichowski

Kościół pw. św. Zygmunta. Fot. Ludwig Schneider

Ratusz. Fot. Zureks (WP)

Kaplica polowa w Dolinie Miłosierdzia. Fot. Paterm (WP)

Kościół pw. św. Jakuba. Fot. Dariusz Cierpiat

To warto zobaczyć!

- Arsenat Jasnogórski
- Bazylika archikatedralna pw. Świętej Rodziny
- Cmentarz wojenny z I i II wojny światowej
- Cmentarz żydowski
- Dom gminy żydowskiej, tzw. „Łaźnie żydowskie”
- Kaplica Matki Bożej Częstochowskiej
- Kościół pw. Najświętszego Imienia Maryi
- Kościół pw. Pana Jezusa Konającego
- Kościół pw. św. Andrzeja i św. Barbary
- Kościół pw. św. Antoniego Padewskiego
- Kościół pw. św. Barbary
- Kościół pw. św. Jakuba
- Kościół pw. św. Rocha i św. Sebastiana
- Kościół pw. św. Zygmunta
- Kościół pw. Wniebowstąpienia Pańskiego
- Muzeum Górnictwa Rud Żelaza
- Muzeum Historii Kolei
- Muzeum Jasnogórskie i wieża widokowa
- Muzeum Produkcji Zapalek
- Muzeum Żydów Częstochowian
- Parki podjasnogórskie
- Ratusz, główny obiekt Muzeum Częstochowskiego
- Rezerwat Archeologiczny
- Sanktuarium Jasna Góra
- Stary Rynek
- Twierdza z bramami i bastionami
- Złota Góra

Muzeum Górnictwa Rud Żelaza - podziemny korytarz.
Fot. Frees (WP)

Muzeum Zapalek – automat zapalczany.
Fot. Przykuta (WP)

KŁOBUCK

Kłobuck – miasto położone w województwie śląskim, w powiecie kłobuckim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Kłobuck, leży na terenie historycznej Małopolski. Miasto jest ośrodkiem administracyjnym, kulturalnym i gospodarczym o znaczeniu regionalnym w subregionie północnym województwa śląskiego. Kłobuck zamieszkuje ponad 13 100 mieszkańców.

Początki osadnictwa w tym miejscu sięgają wczesnego średniowiecza. Osada przylegała do warowni strzegącej trasy handlowej z Krakowa do Wrocławia i do Poznania. Istniała tu komora celna. Ze względu na obfitujące w zwierzynę lasy, Kłobuck służył książętom krakowskim jako miejscowość wypoczynkowo-myśliwska.

Zgodnie z danymi Jana Długosza miejscowy kościół pw. św. Marcina i Małgorzaty ufundował w 1144 roku Piotr Dunin ze Skrzynna. Rok 1224 roku podaje się jako prawdopodobną datę założenia miasta, ponieważ nie zachował się dokument lokacyjny. Pewnym jest natomiast, że Kłobuck był lokowany przez króla Kazimierza Wielkiego na prawie magdeburskim w 1339 roku. Miejscowość posiadała wał obronny i palisadę, jednak te później rozebrano, w związku z powiększaniem się obszaru miasta.

W 1370 roku król Ludwik Węgierski przekazał Kłobuck w lenno księciu Władysławowi Opolczykowi. W 1396 roku miasto stało się własnością króla Władysława II Jagiełły.

Kłobuck został doszczętnie zniszczony w pożarze w 1496 roku. Miasto udało się odbudować i w połowie XVI wieku istniało tu wiele cechów rzemieślniczych. W Kłobucku na przełomie XVI i XVII wieku powstała drutownia i specjalne piece do wytopu żelaza.

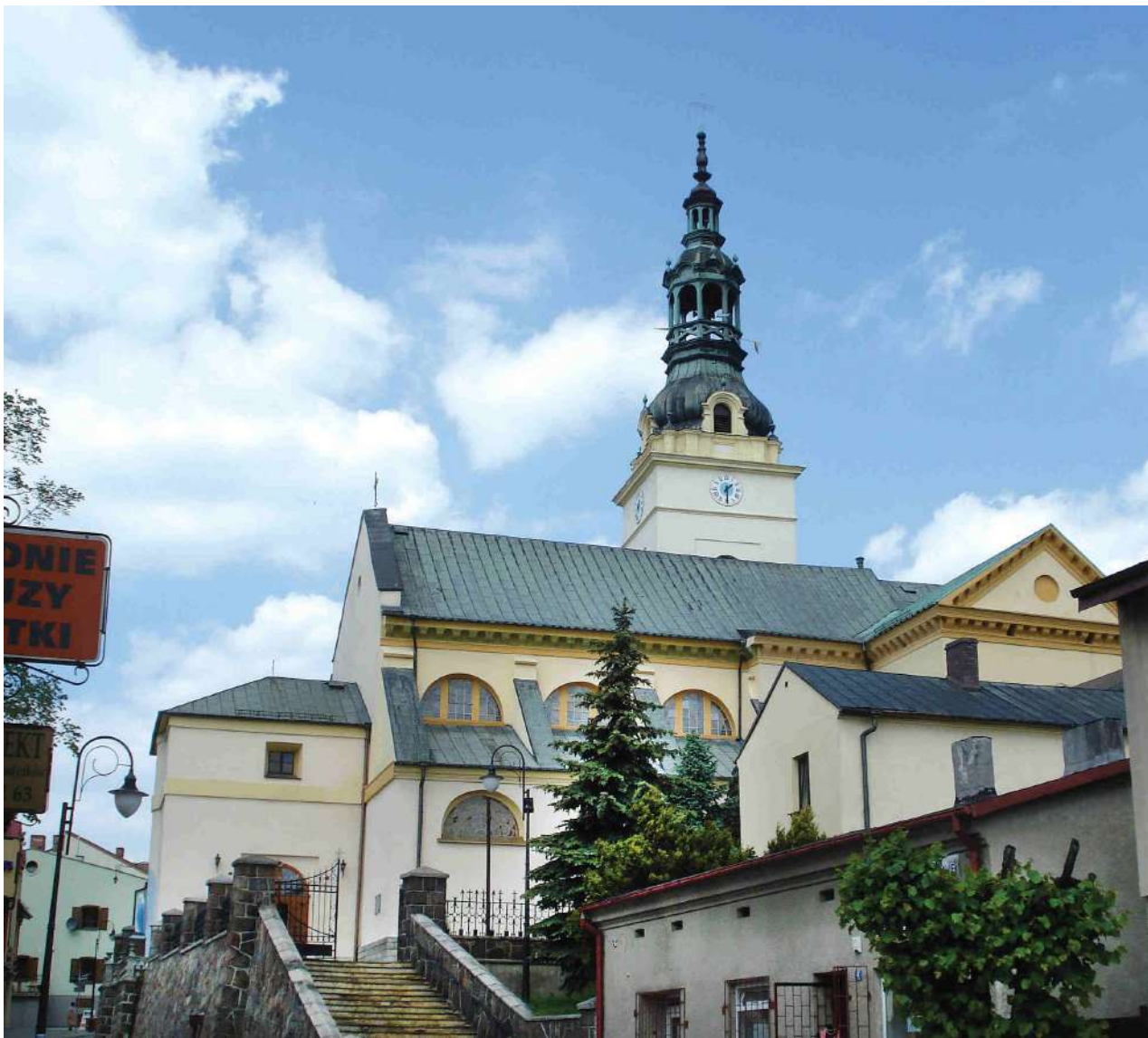

Pomnik Jana Długosza.
Fot. Krzysztof Wiśniewski

Pałac w Kłobucku – Zagórze. Fot. Krzysztof Światłski

Kościół pw. św. Marcin i św. Małgorzaty. Fot. Frees (WP)

Rynek. Fot. Frees (WP)

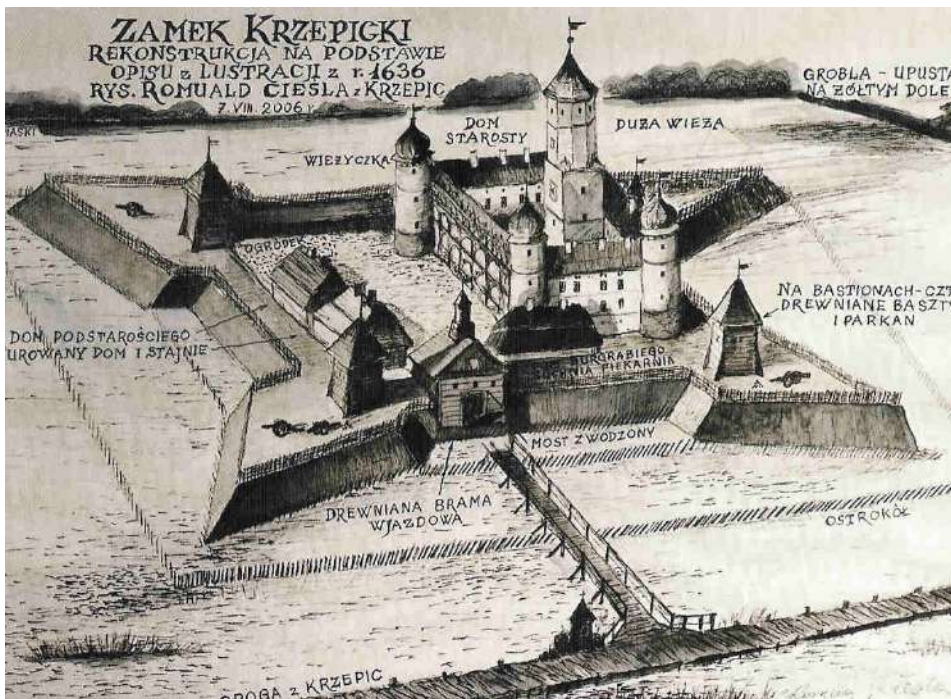
To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Kościół pw. Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa
- Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Fatimskiej
- Kościół pw. św. Marcina
- Kościół pw. św. Marcina i św. Małgorzaty
- Liczne pomniki
- Łaźnia miejska
- Pałac w Zagórz
- Sala Królestwa Świadków Jehowy
- Układ urbanistyczny miasta

KRZEPICE

Krzepice – miasto w województwie śląskim, w powiecie kłobuckim, siedziba władz gminy miejsko-wiejskiej Krzepice. Były miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego położonym w końcu XVI w. w tencucie krzepickiej, w powiecie lelowskim województwa krakowskiego. Krzepice są ośrodkiem administracyjnym, kulturalnym i gospodarczym o znaczeniu lokalnym. Miasto jest członkiem Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego od 23 VI 2011 r. Krzepice liczą ok. 4500 mieszkańców.

Graficzno-fantazyjna alegoria klasycznego zamku palazzo in fortezza w Krzepicach wg grafiki Romualda Cieśli

Na terenie obecnego miasta wzniesiono w XII wieku gród warowny wraz z podgrodziami. Prawa miejskie Krzepice otrzymały z rąk króla Kazimierza Wielkiego. Dostępne źródła stanowią, że było to przed 1357 rokiem (w 1870 r. – degradacja i w 1919 r. druga lokacja). Jako miasto wymienione jest pierwszy raz w dokumencie wystawionym w 1356 roku dla Częstochowy. Zapisano je pod nazwą Crzepyce. Król Kazimierz w miejsce grodu wznosił murowany zamek oraz ufundował w 1357 roku kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła.

Król Ludwik Węgierski w 1370 roku nadał Krzepice w lenno księciu Władysławowi Opolczykowi. Miasto wróciło do Korony w 1396 roku za sprawą Władysława Jagiełły. W 1407 roku monarcha ten wydał przywilej zezwalający mieszkańcom na karczowanie okolicznych lasów i uprawianie w ich miejscu pól i ogrodów.

W 1450 roku król Kazimierz Jagiellończyk potwierdził prawo do targów miejskich i ustanowił co czwartek wolny targ dla kupców z Królestwa i Śląska. Król Zygmunt I Stary w 1527 roku potwierdził dokument lokacyjny miasta. W Krzepicach zatrzymywali się władcy Polski, a wśród nich Władysław II Jagiełło, Zygmunt Stary i Zygmunt III Waza.

Tablica upamiętniająca nadanie Gimnazjum imienia Kazimierza Wielkiego. Źródło: Archiw. Gimnazjum w Krzepicach

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła. Fot. Reytan (WP)

Rynek z herbem miasta. Fot. MOs810 (WP)

Cmentarz żydowski - żelazne macewy nagrobne. Fot. Amidar (WP)

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Fortyfikacje ziemne, pozostałość zamku
- Kapliczka św. Jana Nepomucena
- Kościół pw. św. Jakuba Apostoła
- Muzeum Regionalne Braci Chmielarskich
- Ruiny synagogi
- Rynek z układem urbanistycznym ulic
- Zbór Krzepice, Sala Królestwa
- Zespół klasztorny kanoników regularnych z kościołem pw. św. Jakuba

LELÓW

Lelów – wieś położona w województwie śląskim, w powiecie częstochowskim, siedziba gminy wiejskiej Lelów. Leży na Progu Lelowskim Wyżyny Przedborskiej, nad rzeką Białką. Był miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego. Miasto zdegradowane w 1869 r. Lelów liczy ok. 4900 mieszkańców.

Lelów. Od lewej: wieża kościoła św. Marcina, ruiny kościoła św. Piotra i Pawła, św. Franciszka i klasztoru franciszkańców, pozostałości zachodnich murów obronnych miasta z bramą częstochowską.
Źródło: „Tygodnik Ilustrowany” z XIX w.

Osada w tym miejscu powstała przy wczesnośredniowiecznym grodzie, łączącym na szlaku handlowym z Krakowa do Kalisza i Wrocławia. Pierwszy raz wymienia się ją w dokumencie papieża Celestyna III z 1193 roku, który podaje, że karczmy na terenie tej osady stanowiły uposażenie augustianów wrocławskich. Gród w 1246 roku został własnością księcia Konrada Mazowieckiego, a w 1261 roku – księcia Kazimierza Kujawskiego.

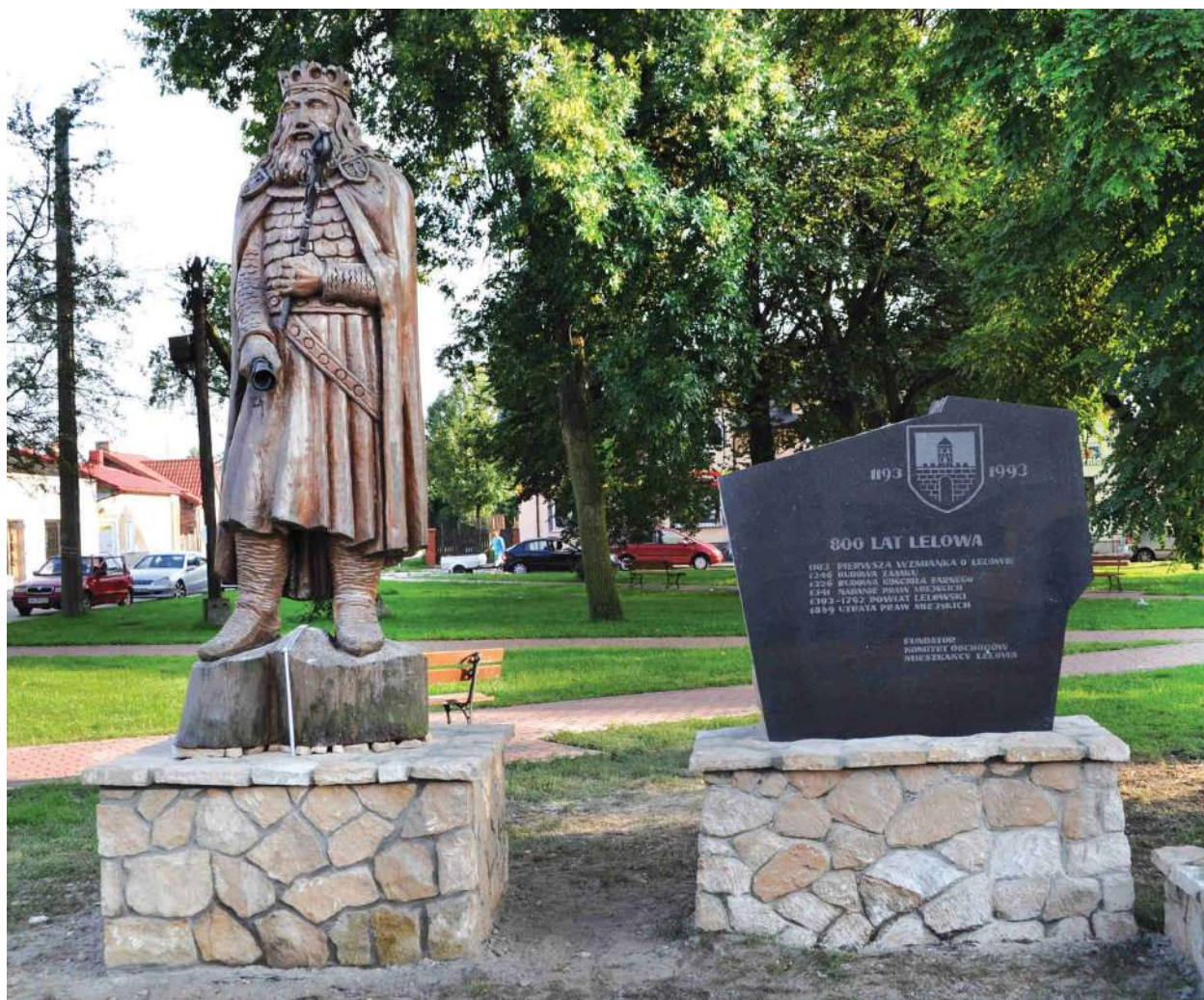
Prawdopodobnie lokacja Lelowa miała miejsce przed 1314 rokiem. Król Kazimierz Wielki w 1354 roku nadał miastu nowy przywilej lokacyjny i równocześnie przeniósł je na dogodniejsze miejsce. Monarcha wzniósł zamek, na którym później wielokrotnie gościł oraz ufundował klasztor franciszkański. Mieszczanie otrzymali od władcy zwolnienie od obowiązku płacenia myta i targowego w całym kraju oraz ułatwienia w handlu solą. W 1365 roku król Kazimierz, chroniąc interesy lełowskich tkaczy, zakazał sprzedaży taniego sukna. Istniały wówczas w mieście dwie postrzygalnie sukna i było ono jednym z większych ośrodków tego rodzaju.

Lelów był od XIV wieku siedzibą powiatu, starostwa grodowego oraz dekanatu. Był sławny w XVI wieku za sprawą jarmarków zbożowych. W 1638 roku miasto całkowicie spłonęło wskutek pożaru, co przyczyniło się do stopniowej jego degradacji.

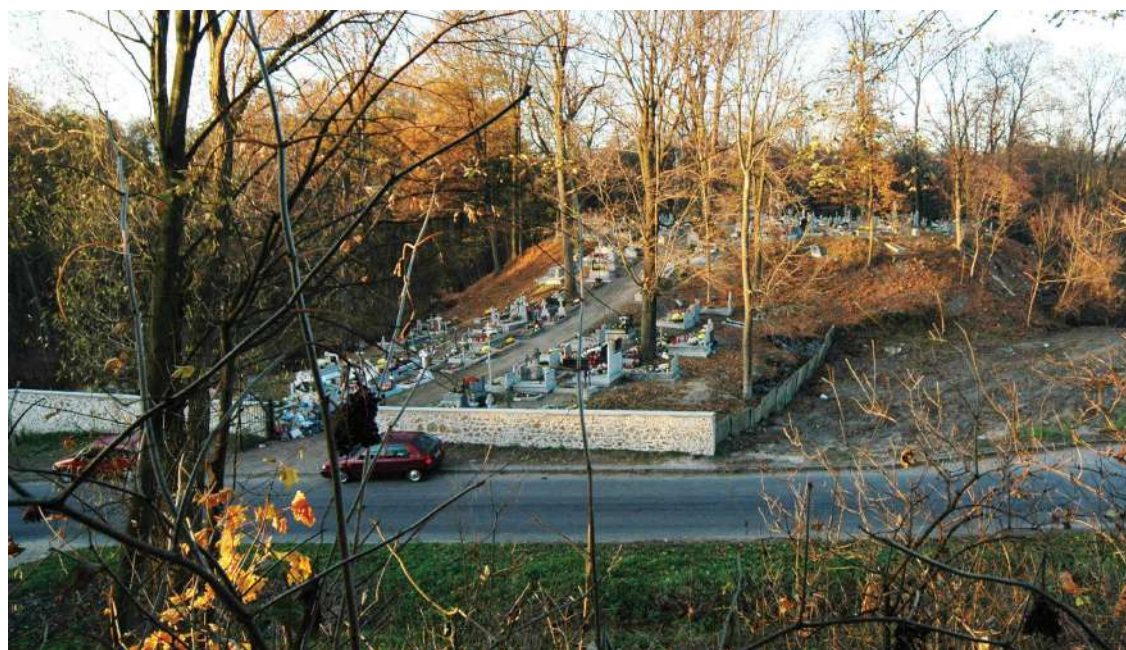
W Lelowie znajduje się grób cadyka z przełomu XVIII–XIX wieku Dawida Bidermana, do którego pielgrzymują chasydzi z całego świata. Na miejscowym rynku ustawiono w 2005 roku drewnianą rzeźbę Kazimierz Wielkiego.

gmina **Lelów**
GminaLelow.pl

Pomnik króla Kazimierza Wielkiego i tablica upamiętniająca 800-lecie Lełowa. Fot. Paweł Szubert

Cmentarz parafialny, miejsce nieistniejącego już zamku króla Kazimierza Wielkiego. Fot. ZeroJeden (WP)

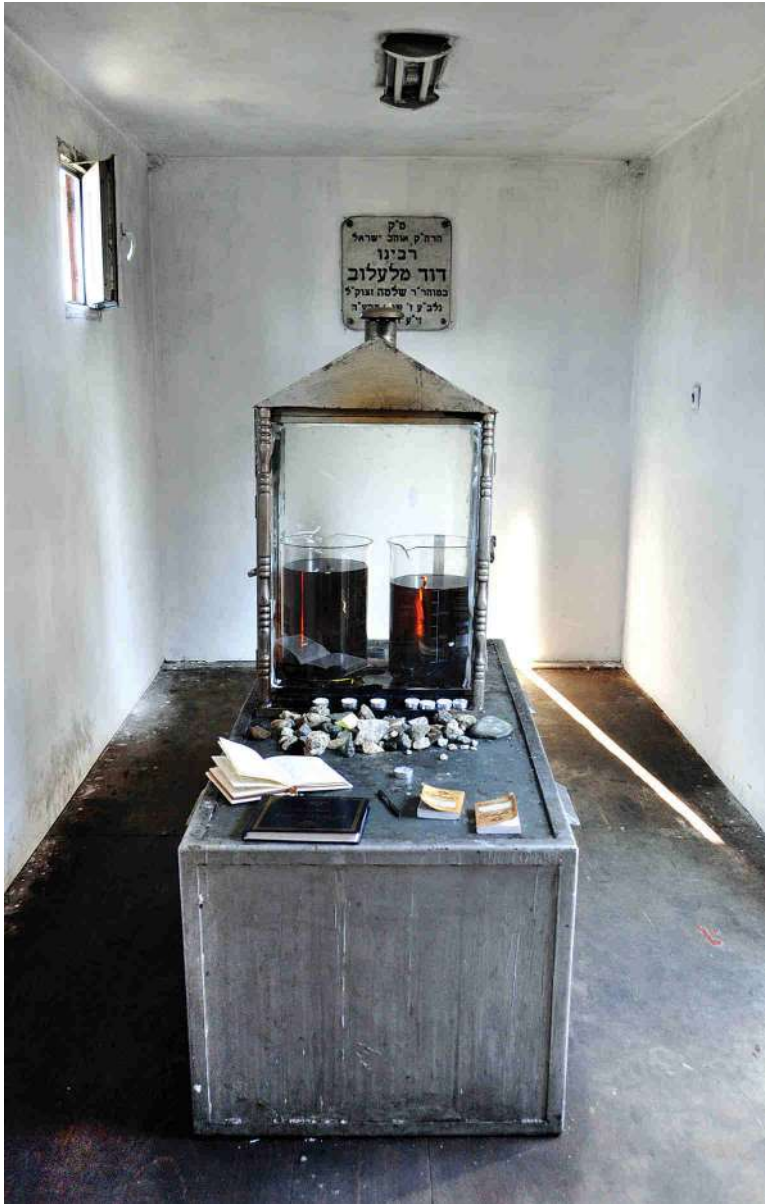

Kościół pw. św. Marcina. Fot. Grzegorz Adamczyk

Panorama Lelowa. Źródło: Archiw. UG Lelów

Grób cadyka Dawida Bidermana
w ohelu. Fot. Paweł Szubert

To warto zobaczyć!

- Cmentarz katolicki
- Kościół pw. św. Marcina
- Ohel cadyka Dawida Bidermana
- Rynek z odchodzącymi ulicami

Relikt murów pozamkowych z dawnym herbem
Lelowa. Źródło: Archiw. SKKW

MIRÓW

Mirów – ruiny zamku w gminie wiejskiej Niegowa, w województwie śląskim, w powiecie myszkowskim, leżącego na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, wybudowanego w systemie tzw. Orlich Gniazd, we wsi Mirów.

Zamek w Mirowie został zbudowany około połowy XIV wieku obok wsi Mirów, lokowanej na prawie polskim. Początkowo warownię tworzyła kamienna strażnica związana z pobliskim zamkiem w Bobolicach, wchodząc w skład systemu obronnego Orlich Gniazd. Strażnica należała do szlacheckiego rodu Lisów, właścicieli pobliskiego zamku w Koziegłowach. W 1378 roku warownia nadana została jako lenno Władysławowi Opolczykowi przez Ludwika Węgierskiego, jednak za prowadzenie wrogiej Polsce polityki Władysław II Jagiełło odebrał ją w 1396 roku.

Pierwszym burgrabią Mirowa w latach 1401–1405 był Sassin. W połowie XV wieku obiekt w Mirowie przeszedł w ręce Piotra z Bnina, który zapoczątkował rozbudowę zamku. Kontynuowali ją następni właściciele – Myszkowscy herbu Jastrzębiec, którzy nabyli zamek w 1489 roku. Za ich czasów zamek podwyższono oraz zbudowano wieżę mieszkalną. Później obiekt przeszedł w ręce Piotra Korycińskiego, a następnie rodziny Męcińskich.

Zamek w Mirowie mocno ucierpiał podczas potopu szwedzkiego, kiedy zniszczono znaczną część murów. Mimo podjętych prac remontowych, popadał w ruinę i został opuszczony w 1787 roku, a warownia stała się źródłem budulca dla okolicznych mieszkańców.

W okresie PRL zamek został objęty ochroną konserwatorską.

W 2006 roku rodzina Laseckich – obecnych właścicieli zamku – rozpoczęła prace zabezpieczające, mające na celu ratowanie tego zabytku. Docelowo obiekt w Mirowie zostanie udostępniony dla ruchu turystycznego. W zabezpieczonych i zaadaptowanych pomieszczeniach znajdzie się centrum obsługi turystycznej oraz historyczne zbiory.

Ruiny zamku.
Fot. Jerzy Opióła

MORSKO

Morsko – wieś położona w województwie śląskim, w powiecie zawierciańskim, w gminie Włodowice. Pod koniec XVI w. była własnością klasztoru kanoników regularnych w Mstowie. Miejscowość jest lokalnym ośrodkiem turystyczno-wypoczynkowym. W rejonie ruin zamku utworzony jest węzeł znakowanych szlaków turystycznych. Morsko zamieszkuje ok. 320 osób.

Rycerski zamek Morsko, zwany również Bąkowiec, przybrał nazwę od właścicieli dóbr – Morskich. Leżący na Szlaku Orlich Gniazd został zbudowany z kamienia wapiennego na wyniosłej skale. Wolno sądzić, że powstał on w XIV wieku z inicjatywy Kazimierza Wielkiego, wybudowany przez rycerzy Morskich herbu Topór.

Pierwsza wzmianka o twierdzy pochodzi z 1390 roku, kiedy to przekazano ją rycerzowi ze Śląska Mikołajowi Strzale. Warownia miała wielu właścicieli. Na przełomie XV i XVI wieku rodzina Włodków – na planie nieregularnego wieloboku – wybudowała nowy, murowany zamek z częścią mieszkalno-obronną. Mimo że był praktycznie nie do zdobycia, to nie odegrał w historii ważniejszej roli. Na początku XVII wieku budowla znajdowała się już w złym stanie i została opuszczona.

W 1927 roku – wzgórze, na którym stały ruiny zamku, kupił architekt Witold Danielewicz Czeczott. Później właścicielami były Zabrzańskie Zakłady Naprawcze Przemysłu Węglowego. W 1961 roku ruiny zamku Morsko zostały poddane konserwacji i wpisane do rejestru zabytków.

Panorama ruin zamku.
Fot. Daniel.zolopa (WP)

Dom mieszkalny w zamku.
Fot. Loxley (WP)

OGRODZIENIEC

Ogrodzieniec – miasto położone w województwie śląskim, w powiecie zawierciańskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Ogrodzieniec. Leży na obrzeżach Zagłębia Dąbrowskiego, w środkowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. W odległości ok. 2 km od miasta znajdują się ruiny zamku, leżące na Szlaku Orlich Gniazd. Miasto zamieszkuje ok. 4300 mieszkańców.

Ogrodzieniec zamek Firlejów. Źródło: Reprint litografii z VII serii z Albumu widoków historycznych Polski, wyd. 1873–1883 przez Napoleona Orde

OGRODZIENIEC
SERCE JURY

Początki grodziska rolników, myśliwych i smolarzy sięgają XI wieku. W 1241 roku Ogrodzieniec został najechnany przez Tatarów, którzy spalili gród i zamek. Został on jednak odbudowany z kamienia. Pierwsze zapiski o Ogrodzieńcu datowane są z 1346 roku, w których podaje się, że pleban kościoła ogrodzienieckiego płaci świętopietrze. Położenie na granicy Królestwa i Śląska spowodowało, że król Kazimierz Wielki zobowiązał ród Włodków Sulczyków do wybudowania – w miejsce drewnianego – murowanego grodu i zamku. Jego syn Piotr Włodko pomagając monarsze w realizowaniu planów zabezpieczenia granic, zbudował na skałach potężną, murowaną warownię. Miejscowości po 1409 roku nadano prawa miejskie, które zostały powtórzone w 1869 roku. W kolejnych wiekach gród przechodził w posiadanie kilku znamienitych na tych terenach rodów, które ubogacały zabudowę zamkową jak i podgrodzia. Jedną z nich w XVI wieku była rodzina Bonerów.

W połowie XVII wieku zamieszki wewnętrzne, powstanie Chmielnickiego, Rokosz Lubomirskiego oraz zajęcie przez Szwedów w 1655 roku zamku – mimo jego odbicia – przyczyniły się do upadku i mimo wielu zabiegów, świetności zamek nigdy już nie osiągnął.

Widok z przedzamcza. Fot. Jacek Juszkiewicz

Panorama ruin zamku.
Źródło: Archiw. UM Ogrodzieniec

To warto zobaczyć!

- Gród na Górze Birów
- Kościół pw. Przemienienia Pańskiego
- Park Miniatur Ogrodzieniec
- Skalne Miasto Podzamcza
- Zamek Ogrodzieniec

OLSZTYN (ALT. OLSZTYN JURAJSKI)

Olsztyn (alt. Olsztyn Jurajski) – miasto w województwie śląskim, w powiecie częstochowskim, siedziba gminy Olsztyn. Przez miejscowość biegnie Szlak Orlich Gniazd. Nad miastem góruje wzgórze, na którym znajdują się ruiny XIII-wiecznego zamku. Olsztyn posiadał prawa miejskie w latach 1488–1870, odzyskał je w 2022 roku. Miasto zamieszkuje ok. 2500 mieszkańców.

Pierwsze wzmianki o olsztyńskiej warowni pochodzą z 1349 roku. Rozbudowana, jak inne na tym terenie z rozkazu króla Kazimierza Wielkiego nosiła nazwę Przymiłowice. W latach 40. XIV wieku zmieniono nazwę na Olsztyn. Monarcha poddał gruntownej przebudowie niegdyś drewniany gród i na jego miejscu powstała murowana twierdza. Zamek ochraniał zachodnie granice Królestwa Polskiego przed najazdem od strony Śląska i Czech oraz pełnił także funkcję więzienia królewskiego. W 1370 roku odebrany został księciu Władysławowi Opolczykowi przez Jagiełłę jako kara za spiskowanie przeciw ojczyźnie. Po czym był dzierżawiony przez wiele możnowładzkich rodów.

W 1442 roku – z rąk króla Kazimierza Jagiellończyka – Olsztyn otrzymał prawo miejskie oraz prawo do organizowania jarmarków. W 1470 roku miasto zostało zdegradowane, ułokowane w 1478 roku i w 1870 roku ponownie zdegradowane.

W 1587 roku zamek zaatakowały wojska austriackie. Dramatyczna obrona powiodła się, lecz sama budowla mocno ucierpiała. Znacznych zniszczeń dokonali Szwedzi podczas potopu. Od tej pory zamek popadał w ruinę. W XVIII wieku rozbierane mury stanowiły źródło budulca na odbudowywany po pożarze kościół.

Akt nadania praw miejskich Olsztynkowi (ob. Olsztyn) z 1488 r. przez króla Kazimierza Jagiellończyka.
Źródło: AGAD w Warszawie, *Metryka Koronna*, t. 14, s. 258

Widok na ruiny i okolice. Fot. *Chemik12 (WP)*

Widok ruin zamku z podzamcza. Fot. Ziijon (WP)

Spichlerz przeniesiony z Borowna.
Źródło: Archiw. UG Olsztyn

Brama do zamku. Źródło: Archiw. UM Olsztyn

Mauzoleum. Płaskorzeźby przedstawiające pożegnanie idących na śmierć. Fot. Dariusz Cierpiat

To warto zobaczyć!

- Bunkry poniemieckie
- Cmentarz – mauzoleum z II wojny światowej
- Kościół pw. św. Jana Chrzciciela
- Okoliczne ostańce i jaskinie
- Rzeźba „Olsztyńskiego Anioła Stróża”
- Spichlerz przeniesiony z Borowna
- Szlak architektury drewnianej województwa śląskiego
- Zamek Olsztyn

PRZYRÓW

Przyrów – wieś położona w województwie śląskim, w powiecie częstochowskim, w gminie Przyrów, nad Wiercicą. Siedziba gminy Przyrów. Pozbawiony praw miejskich w 1870 r. Miejscowość liczy ok. 1200 mieszkańców.

Początki osadnictwa w Przyrowie datują się na XIII wiek. 15 marca 1369 roku Kazimierz Wielki nadał Jakubowi Rechickiemu z Nagłowic przywilej lokacji miasta na prawie średzkim na gruntach wsi Komorów. Korzystne wówczas położenie Przyrowa wynikało z faktu, iż miasto to było ostatnie w ziemi krakowskiej na trakcie sieradzkim, a jednocześnie pierwsze w ziemi krakowskiej dla przybyszów z kierunku przeciwnego. W XIV wieku Przyrów był głównie znany z produkcji piwa. Okoliczne tereny składały się w dużej mierze z bagien i słabych gleb, co ograniczało rozwój miejscowości. Utrudnieniem była też konkurencja ze strony pobliskiego Mstowa. W XVI wieku Przyrów był już jedynie ośrodkiem rolniczym.

W 1606 roku w pobliżu miasta powstał klasztor benedyktynów i kościół pw. św. Anny z osadą obsługującą pielgrzymów do Częstochowy. Nie przełożyło się to jednak na rozwój Przyrowa. Upadek znaczenia Przyrowa i jego rozwoju spowodowany był zmianą trasy głównego traktu z Krakowa do Wielkopolski oraz bardzo poważnymi zniszczeniami, dokonanymi przez Szwedów w XVII wieku, a także konsekwencjami wynikającymi z rokoszu Lubomirskiego.

Studnia na przyrowskim rynku z płaskorzeźbami ukazującymi dzieje Przyrowa. Fot. Paweł Gąsiorowski

Kościół pw. św. Doroty.
Fot. Sławomir Milejski

Widok na rynek z wieży kościoła.
Fot. Archiw. UG Przyrów

To warto zobaczyć!

- Kościół pw. św. Doroty
- Kościół pw. św. Mikołaja
- Pomnik króla Kazimierza Wielkiego
- Rynek i studnia z płaskorzeźbami
- Sanktuarium w Świętej Annie

Popiersie króla Kazimierza Wielkiego.
Fot. Paweł Gąsiorski

ŻARNOWIEC

Żarnowiec – wieś położona w województwie śląskim, w powiecie zawierciańskim, w gminie Żarnowiec, siedziba gminy. Prawa miejskie utracił w 1870 r. Członek Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego od 18 II 2000 r. Miejscowość liczy ok. 750 osób.

Burmistrz i rada miejska Żarnowca poświadczają prawa pochodzenie Jakuba Zasadzkiego, drukarza, 1660 r. Źródło: AGAD, zb. dok. pergam., sygn. 3370

Kamienny element zamku z XIV wieku, wydobyty podczas prac badawczych. Źródło: Archiw. Biblioteka w Żarnowcu

Osadnictwo w Żarnowcu rozpoczęło się już w X wieku. Zgodnie z legendą przez ziemię żarnowiecką miał przechodzić św. Wojciech podczas podróży z Krakowa do Gniezna w 996 roku. Na kartach historii Żarnowiec pojawia się po raz pierwszy za sprawą Galla Anonima, który podaje, że w tej miejscowości doszło do spotkania Władysława Hermana ze swoimi synami Zbigniewem i Bolesławem ok. 1098 roku, kiedy to książę zobowiązał się odsunąć od władzy palatyna Sieciecha.

Kazimierz Wielki dokonał lokacji miasta na prawie magdeburskim, przenosząc je z terenu dzisiejszych Łanów Wielkich na nowe miejsce, około 3 km w górę rzeki Pilicy. Nastąpiło to między 1326 a 1340 rokiem. Wzniósł on również murowany zamek na planie prostokąta i kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Monarcha ten często gościł w żarnowieckim zamku. W latach 1355–1356 przebywała tu także jego żona Adelajda z Hesji. Z jej inicjatywy w parafialnej świątyni namalowano freski. Król Kazimierz w 1369 roku potwierdził prawa miejskie i odnowił dawne przywileje. Żarnowiec stanowił wówczas ośrodek administracji terytorialnej. Funkcjonowała tu komora celna, odbywały się jarmarki. Na początku XV wieku zbierał się tu sąd ziemski.

W Żarnowcu wielokrotnie przebywał król Władysław II Jagiełło (1404, 1413, 1416, 1421, 1423), odnawiając przywileje lub obdarzając miasto nowymi.

Okres największej świetności miasto przeżyło w XVI wieku. Było siedzibą starostwa niegrodowego. Dzięki szlakom handlowym rozwijało się kupiectwo. Działo tu aż 50 piwovarów. Jego upadek nastąpił w wyniku potopu szwedzkiego oraz dwukrotnych pożarów zamku.

Fragment wykopów archeologicznych w zamku. Źródło: Archiw. Biblioteka w Żarnowcu

Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i Jakuba Starszego z XIV w.
Źródło: Archiw. Biblioteka w Żarnowcu

Ulica Krakowska.
Fot. Michaelus (WP)

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Klasycystyczna dzwonnica
- Kopiec Kościuszki z 1918 r. zwieńczony popiersiem Naczelnika
- Kościół Narodzenia NMP i św. Jakuba Starszego
- Obelisk poświęcony Joelowi Barlowowi
- Pomnik u czci 60 rozstrzelanych przez Niemców mieszkańców Żarnowca
- Ślady zamku
- Średniowieczny układ urbanistyczny

Widok miejscowości z lotu ptaka. Źródło: Archiw. Biblioteka w Żarnowcu

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

BODZENTYN

Bodzentyń – miasto w województwie świętokrzyskim, w powiecie kieleckim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Bodzentyń. Jest ośrodkiem usługowym i krajoznawczym. Położony w Górach Świętokrzyskich, nad rzeką Psarką. Znajduje się tu siedziba dyrekcji Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Miasto liczy ok. 2200 mieszkańców.

Mur miejski i baszta w poł. XIX wieku.
Autor: Kazimierz Stronczyński, Teki Stronczyńskiego

Od końca XII wieku w miejscu obecnego Bodzentyńa znajdowała się wieś Tarczek, stanowiąca własność biskupią. W 1355 roku król Kazimierz Wielki wydał biskupowi krakowskiemu Bodzęcie (Bodzancie) przywilej na lokację miasta na prawie magdeburskim, które swoją nazwę wywodzi właśnie od tego hierarchy. Miejscowość stała się ośrodkiem klucza majątkowego biskupów krakowskich. Biskup Florian z Mokrsk w 1365 roku wznosił zamek i otoczył miasto murami obronnymi. W 1380 roku z inicjatywy biskupa Jana Radlicy wybudowano kościół pw. Świętego Krzyża.

Król Władysław II Jagiełło zatrzymał się w Bodzentyńie w 1410 roku przed wojną z Krzyżakami. Biskup Piotr Wysz w 1412 roku powiększył obszar miasta oraz obdarzył jego mieszkańców przywilejami, w tym prawem do wyrębu drzewa, wypasu bydła, wyłączności na handel solą i mięsem, monopolem na produkcję alkoholu w promieniu 1 mili, a także zezwolił na targ i dwa jarmarki. W średniowieczu w mieście powstawały liczne cechy rzemieślnicze.

W 1413 roku Władysław Jagiełło potwierdził prawa miejskie. W 1450 roku w mieście wzniesiono gotycką kolegiatę ufundowaną przez biskupa Zbigniewa Oleśnickiego. Zamek bodzentyński był wielokrotnie przebudowywany.

W czasie potopu szwedzkiego miasto nie poniosło większych szkód. Wkrótce później zostało jednak dotknięte przez klęski żywiołowe, które spowodowały zmniejszenie się liczby mieszkańców.

Ruiny zamku wzniesionego
w czasach panowania
Kazimierza Wielkiego.
Fot. Jacek Hałun

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława Biskupa. Fot. Jacek Hałun

Ołtarz główny w kościele
parafialnym. Fot. Grzegorz
Bednarczyk

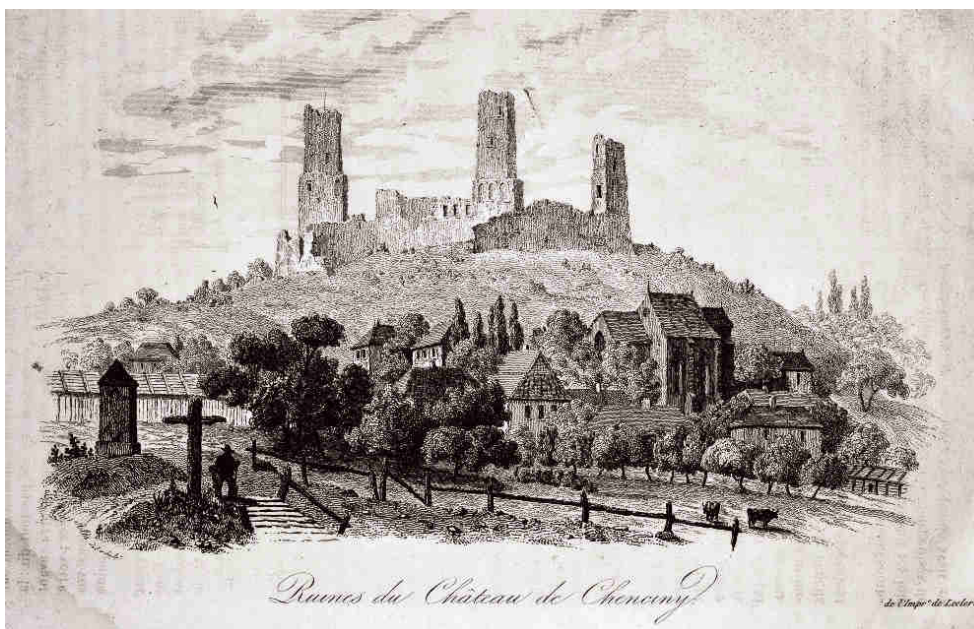
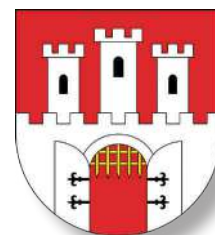
Zagroda Czernikiewiczów z XIX w. Źródło: Archiw. UMiG w Bodzentynie

To warto zobaczyć!

- Cmentarz parafialny z symboliczną mogiłą powstańców styczniowych
- Cmentarz wojenny z I wojny światowej
- Cmentarz żydowski
- Kamienice i domy tzw. z przejezdnyimi sieniami
- Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława Biskupa
- Kościół pw. Świętego Ducha
- Pozostałości murów miejskich z II połowy XIV w.
- Ruiny zamku biskupów krakowskich
- Zagroda Czernikiewiczów
- Zespół miejskiej zabudowy drewnianej

CHĘCINY

Chęciny – miasto w województwie świętokrzyskim, w powiecie kieleckim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Chęciny. Położone na Wyżynie Kieleckiej, historycznie w Małopolsce. Miasto królewskie w drugiej połowie XVI w. i rządowe Królestwa Kongresowego w obwodzie kieleckim województwa krakowskiego. Chęciny liczą ponad 4400 mieszkańców.

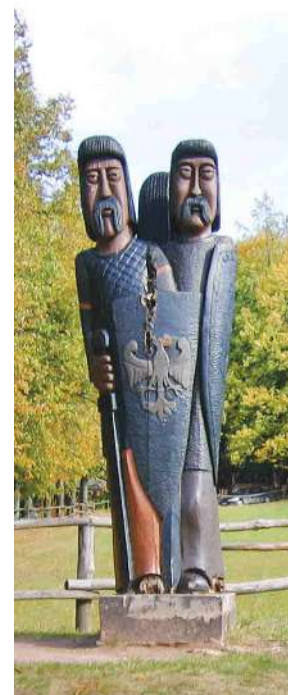
Chęciny, 1835 r. Źródło: Autor NN, Leonard Chodźko, *La Pologne historique, litteraire et monumentale*, Paris 1835–1836

Chęciny po raz pierwszy wymienione z nazwy są w dokumencie Bolesława Wstydlivego z 1275 roku. Zamek w tym miejscu wznosił Wacław – król czeski, a od 1300 roku też król Polski lub też biskup Muskata prawdopodobnie na przełomie XIII i XIV wieku. W 1306 roku właścicielem Chęcin i okolicznych wsi został biskup Jan Muskata, jednak zostały mu one odebrane po tym, jak zdradził Władysława Łokietka.

W 1331 roku Łokietek, już jako król, zwołał na chęcińskim zamku zjazd ziem małopolskich i wielkopolskich przed wojną z Krzyżakami, podczas którego ogłoszono jego syna – Kazimierza wielkorządcą w Wielkopolsce. W tej warowni w 1387 roku więziono kniazia Andrzeja Garbatego – brata króla Władysława II Jagiełły, później także innych więźniów stanu. W pierwszej połowie XIV wieku warownia została rozbudowana przez Kazimierza Wielkiego. W zamku mieszkali m.in.: Adelajda Heska, Elżbieta Łokietkówna, Zofia Holszańska i jej syn Władysław Warneńczyk czy Bona Sforza.

W 1465 roku Chęciny zniszczył pożar, w czasie którego spłonął również dokument lokacyjny. W związku z tym Kazimierz Jagiellończyk na sejmie w Kaliszu w tym samym roku ponowił przywilej miejski, a w 1487 roku obdarzył mieszkańców prawem do okolicznych kopalń. W 1507 roku miasto ponownie spłonęło. Kolejnego potwierdzenia praw miejskich dokonał Zygmunt Stary. W drugiej połowie XVI wieku istniał tu zbró braci polskich.

W XVII wieku miasto zostało zniszczone podczas rokoszu Zebrzydowskiego, wojen szwedzkich i najazdu Jerzego II Rakocznego w 1657 roku. Przez kolejne 4 lata szerzyła się tu zaraza, która do reszty spustoszyła Chęciny.

Widok na miasto i wzgórze zamkowe. Fot. Jarosław Roland Kruk

Kościół pw. św. Bartłomieja. Fot. Adambbc (WP)

Ruiny zamku.
Fot. Romuald Bałko

To warto zobaczyć!

- Aleja lipowa w Podzamczu
- Barokowa brama wjazdowa w Podzamczu
- Cmentarz żydowski
- Dawny kościół szpitalny pw. Świętego Ducha
- Dawny zespół klasztorny franciszkanów
- Dwór starostów chegińskich w Podzamczu
- Gotycki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja
- Kościół pw. św. Józefa i klasztor klarysek, ob. sióstr bernardynek
- Mykwa z XIX w., ob. budynek prywatny
- Późnorennesansowa synagoga
- Ratusz z XIX w.
- Średniowieczny układ ulic
- Wapienna jaskini krasowa Raj
- Zamku królewskiego z 2. połowy XIII w.

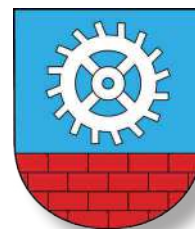

Stalagmity w Jaskini Raj. Fot. PT Łysogóry (WP)

FAŁKÓW

Fałków – wieś (dawniej miasto, zdegradowane w 1869 r.), położona w województwie świętokrzyskim, w powiecie koneckim, w gminie Fałków. Miejscowość liczy 1000 mieszkańców.

W okresie od XII do XIII wieku osada w tym miejscu stanowiła własność biskupów krakowskich, następnie przeszła w ręce rodziny Odrowążów (po zmianie nazwiska – Falkowskich). Kościół parafialny istniał tu już w 1325 roku. Król Kazimierz Wielki w 1340 roku wydał Jakubowi i Piotrowi Falkowskim przywilej lokacji miasta na prawie magdeburskim w miejscu dawnej wsi wraz z przywilejem targu co tydzień i jarmarku raz w roku. Przywileje miejskie potwierdził w 1532 roku Zygmunt I Stary. Z 1418 roku pochodzi wzmianka o istnieniu tu zamku (castrum).

Fałków przechodził w ręce różnych właścicieli, wśród których były rody Giżyckich, Lasockich, Stadnickich i Jakubowskich. W 1420 roku wzniesiono murowany kościół w miejscu starego drewnianego. Fałków nie rozwinął się nigdy w duży ośrodek miejski. W 1557 roku pracowało tu tylko 5 rzemieślników, gorzelnik i szynkarz.

Kościół farny pw. Świętej Trójcy. Fot. User_Man (WP)

Baba z maselnicą, drewniana rzeźba na placu przed OSP. Fot. Aung (WP)

Nawa główna kościoła pw. Świętej Trójcy. Fot. Aung (WP)

Ruiny zamku (dworu) z XVII w. Fot. User_man (WP)

To warto zobaczyć!

- Kościół pw. Świętej Trójcy
- Muzeum Etnograficzno-Historyczne
- Ruiny zamku lub dworu z początku XVII w.

KARGÓW

Kargów – wieś położona w województwie świętokrzyskim, w powiecie buskim, w gminie Tuczępy. Przez wieś przepływa Sanica, dopływ rzeki Wschodniej. Miejscowość leży na szlaku Małopolska Droga św. Jakuba. Kargów liczy ok. 250 mieszkańców.

Pierwsza informacja o parafii w Kargowie pod Opatowem, pod zapisaną nazwą miejscowości, pochodzi z 1326 roku. Król Kazimierz Wielki ufundował w 1352 roku murowany kościół pw. św. Józefa i Władysława. Świątynia była jedną z wielu, jakie polecił wystawić ten władca jako wotum i zadośćuczynienie za zabójstwo księdza Marcina Baryczki. Kościół uległ poważnym zniszczeniom podczas ostatniej wojny w 1944 roku.

Wedle niektórych źródeł w Kargowie miał urodzić się biskup Wincenty Kadłubek – autor *Kroniki polskiej*, błogosławiony katolicki.

Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej. Fot. Jarosław Kruk

Zabytkowy nagrobek na parafialnym cmentarzu. Fot. WiktorN.PL (WP)

To warto zobaczyć!

- Cmentarz parafialny
- Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej

KIELCE

Kielce – miasto na prawach powiatu w południowo-wschodniej Polsce, stolica województwa świętokrzyskiego. Położone w Górach Świętokrzyskich, nad rzeką Silnicą, historycznie związane z Małopolską. Centralny ośrodek aglomeracji kieleckiej, stanowi regionalne centrum gospodarcze, naukowe, kulturalne oraz wystawienniczo-targowe. Kielce zamieszkuje ok. 185 500 mieszkańców.

Pierwsza pisemna informacja o Kielcach dotyczy wznoszonego w latach 1081–1101 modrzewiowego kościoła pw. św. Wojciecha. Już prawdopodobnie wtedy istniał tu też gród kasztelański. Na przełomie XI i XII wieku Władysław Herman przekazał miejscowość w ręce biskupów krakowskich. Jeden z nich – Gedko w 1171 roku ufundował na wzgórzu zamkowym kolegiatę pw. Najświętszej Maryi Panny. W XIII wieku funkcjonowała przy niej szkoła parafialna.

Kielce ucierpiały w wyniku najazdów tatarskich. Przed rokiem 1259 dokonano lokacji miasta na prawie polskim. Król Kazimierz Wielki w 1354 roku wyznaczył granice miejscowości i zrzekł się prawa poboru zbrojnych z dóbr kieleckich. W 1364 roku monarcha ten nadał Kielcom prawo miejskie magdeburskie, do czego przyczyniły się starania biskupa Bodzanty.

W XV i XVI wieku miasto prężnie się rozwijało. Dzięki występowaniu rud miedzi, ołowiu i żelaza powstawały huty szkła i metali. Liczne cechy skupiały rzemieślników wielu fachów. Na gospodarkę pozytywny wpływ miały także otrzymywane od monarchów przywileje dotyczące wolnego przejazdu po sól do Bochni i prawa pobierania opłat od spędzanego bydła (tzw. brukowe). Król Zygmunt I Stary w 1533 roku dokonał potwierdzenia przywilejów oraz zezwolił na cotygodniowe targi i 3 jarmarki w roku.

W latach 1637–1641 kanclerz i biskup krakowski Jakub Zadzik zbudował pałac wg projektu Tomasza Poncino lub Giovanniego Trevano (obecnie siedziba Muzeum Narodowego). Wzniesiono także kościół św. Trójcy, kościół św. Leonarda oraz klasztor bernardynów na wzgórzu Karczówka. W drugiej połowie XVII wieku Kielce ucierpiały poważnie od wojsk szwedzkich, Jerzego Rakoczego i wojsk skonfederowanych.

Rynek nocą. Fot. Kamil Brandeburg

Muzeum Narodowe w dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich. Fot. Jakub Halun

Kościół garnizonowy pw. NMP Królowej Polski. Fot. Asirekas (WP)

Gmach dawnych hal targowych, ob. Muzeum Zabawek i Zabawy. Fot. Grzegorz Pietrzak

Bazylika katedralna
pw. Wniebowzięcia NMP.
Fot. Paweł Cieśla

Lapidarium macew na cmentarzu żydowskim. Fot. Tajchman (WP)

Dworek Laszczyków, siedziba Muzeum Wsi Kieleckiej.
Fot. Paweł Cieśla

Rezerwat Kadzielnia. Fot. Asirekas (WP)

To warto zobaczyć!

- Bazylika katedralna Wniebowzięcia NMP
- Cmentarz Stary
- Cmentarz żydowski
- Dom Środowisk Twórczych
- Dworek Karscha
- Dworek Laszczyków
- Kościół ewangelicko-augsburski
pw. Świętej Trójcy
- Kościół garnizonowy pw. Matki Boskiej
Królowej Polski
- Kościół pw. św. Wojciecha
- Kościół pw. Świętego Krzyża
- Kościół pw. Trójcy Świętej
- Muzeum Narodowe w dawnym Pałacu
Biskupów Krakowskich
- Muzeum Wsi Kieleckiej
- Muzeum Zabawek i Zabawy
- Park miejski im. Stanisława Staszica
- Rezerwat Kadzielnia
- Rynek z lokalizacją średniowieczną
- Synagoga

NOWA SŁUPIA

Nowa Słupia (daw. Słupia Nowa) – miasto położone w województwie świętokrzyskim, w powiecie kieleckim, siedziba gminy Nowa Słupia. Była miastem w latach 1351–1869 oraz ponownie od 1 I 2019 r. Nową Słupię zamieszkuje ok. 1400 mieszkańców.

Pierwsze wzmianki historyczne dotyczące miejscowości pochodzą sprzed 1269 roku. Nazwa wsi – pierwotnie z łacińska „in Slupp” lub „nomine Slup” – nawiązywać może do wbitych w dno rzeki słupów do mocowania sieci przy połowie ryb. Inny pogląd wskazuje na istnienie tu założenia obronnego we wczesnym średniowieczu. Stara Słupia („antigua Slupp”) powstała wcześniej niż Nowa Słupia. Przez najazdy tatarsko – mongolskie wieś została dwukrotnie zniszczona.

W 1351 roku król Kazimierz Wielki zezwolił opatom świętokrzyskim na założenie w nowym miejscu miasta Nowa Słupia, podczas gdy stara miejscowość zaczęła być nazywana Starą Słupią. Król Władysław II Jagiełło w 1405 roku wyraził zgodę na organizowanie co tydzień targu miejskiego. W tym czasie odbywało się rocznie aż 9 jarmarków. Miasto rozwijało się, powstawały warsztaty rzemieślnicze.

Już od końca XIII wieku wieś znajdowała się w posiadaniu opactwa benedyktynów na Łysej Górze. Miejscowość służyła głównie obsłudze pielgrzymów nawiedzających opactwo benedyktynów na Świętym Krzyżu w Nowej Słupi. W połowie XV wieku z inicjatywy benedyktynów świętokrzyskich wybudowano tu kościół drewniany pw. św. Wincentego.

Nowa Słupia często gościła monarchów pielgrzymujących na Święty Krzyż. Byli to między innymi królowie Władysław II Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk i Zygmunt I Stary.

Po kasacji klasztoru w 1819 roku miasteczko podupadło, by w 1869 roku, po powstaniu styczniowym, utracić prawa miejskie.

Centrum miasta. Fot.: Polimerek (WP)

Kościół parafialny
pw. św. Wawrzyńca.
Fot. Jakub Hałun

Centrum Kulturowo-Archeologiczne. Fot. Polimerek (WP)

Dymarki Świętokrzyskie. Fot. Jakub T. Jankiewicz

Bazylika mniejsza pw. Trójcy Świętej i sanktuarium Relikwii Drzewa Krzyża Świętego.
Fot. SchiDD (WP)

To warto zobaczyć!

- Bazylika na Świętym Krzyżu
- Centrum Kulturowo-Archeologiczne
- Dom Opata, punkt informacji turystycznej
- Kamienny pielgrzym
- Kapliczka z początku XX w.
- Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca
- Muzeum Przyrodnicze Świętokrzyskiego
- Parku Narodowego na Świętym Krzyżu
- Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego im. M. Radwana

NOWY KORCZYN

Nowy Korczyn – miasto położone w województwie świętokrzyskim, w powiecie buskim, siedziba gminy Nowy Korczyn. W połowie XVI w. było miastem królewskim w powiecie wiślickim województwa sandomierskiego. Prawa miejskie utracił w 1869 oraz ponownie uzyskał 1 I 2019 r. Nowy Korczyn liczy ok. 1000 mieszkańców.

Kościół farny w Nowym Mieście Korczynie.

Autor: Stanisław Baranowski, drzeworyt, wycinek z „Kłosów” z 1873 r.

W 1258 roku, w miejscu istniejącej osady handlowej, położonej na szlaku łączącym Kraków z Rusią Kijowską, książę Bolesław Wstydlivy zezwolił wójtowi nowomiejskiemu Hince, synowi Henryka, na lokację miasta. Dla odróżnienia od starej miejscowości nosiło ono nazwę Nowe Miasto Korczyn. Książę Bolesław i jego żona Kinga ufundowali tu także klasztor franciszkanów.

Nowy Korczyn i klasztor zostały zniszczone w 1300 roku przez wojska ruskie. W miejscu spalonego, drewnianego grodu książęcego, król Kazimierz Wielki wznosił w połowie XIV wieku zamek królewski. Miasto zabezpieczono murami obronnymi i sztucznie utworzonym jeziorem Czartoria. W mieście odbywały się zgromadzenia szlacheckie i zjazdy polityczne, często gościł tam również monarcha ze swoim dworem.

Dla króla Władysława II Jagiełły zamek nowokorczyński stał się ulubioną rezydencją. Przebywał on tu w sumie 83 razy. W tym miejscu monarcha przyjął 14 sierpnia 1409 roku posłów krzyżackich, którzy przekazali mu akt wypowiedzenia wojny. Na zamku odbywały się liczne debaty polityczne, przyjmowano także zagranicznych posłów. Od XV wieku w Nowym Korczynie zbierały się sejmiki Generalne Prowincji Małopolskiej.

Miasto w 1474 roku zniszczył pożar, po którym zwolniono mieszkańców na 12 lat z wszelkich podatków i robocizn. Król Zygmunt I Stary w 1531 roku zezwolił im na pobieranie cła mostowego i grobelnego. W 1549 roku Zygmunt August ufundował wyposażenie szpitala miejskiego. W drugiej połowie XVI wieku miasto miało 57 rzemieślników i 6 kramarzy, posiadało też wodociągi i łaźnie.

Po przeniesieniu dworu królewskiego z Krakowa do Warszawy znaczenie polityczne korczyńskich sejmików osłabło. W XVII i na początku XVIII wieku Korczyn dotykały wojny szwedzkie, rokosz Mikołaja Zebrzydowskiego, najazd Jerzego Rakoczego oraz pożary i zarazy.

Kościół pw. św. Stanisława. Fot. HB1 (WP)

Gotycko-renesansowy kościół pw. Świętej Trójcy z XVI w. Fot. Jakub Hałun

Rynek. Fot. MOs810 (WP)

Kościół pw. Świętej Trójcy.
Fot. Henryk Belamowicz

Pozostałości po synagodze. Fot. Henryk Bielamowicz

To warto zobaczyć!

- Dom Długosza – budynek dawnej Akademii z XVI w.
- Gotycko-renesansowy kościół pw. Świętej Trójcy
- Kaplica grobowa rodziny Królikowskich
- Ruiny synagogi
- Stary cmentarz
- Ślady archeologiczne po zamku kazimierzowskim
- Zespół pofranciszkański z kościołem pw. św. Stanisława
- Źródło św. Kingi z figura świętej

Dom Długosza. Fot. Henryk Bielamowicz

OPATOWIEC

Opatowiec – miasto w województwie świętokrzyskim, w powiecie kazimierskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej. Opatowiec był miastem benedyktynów tynieckich w województwie sandomierskim w ostatniej ćwierci XVI w. Prawa miejskie utracił w 1869 r. I 2019 r. status miasta został przywrócony. Przez gminę przebiega szlak „Via Jagiellonica”. Opatowiec jest najmniejszym miastem w Polsce z ok. 340 mieszkańcami.

Podominikański kościół pw. św. Jakuba Starszego Apostoła.
Fot. Henryk Żychowski

Pomnik Józefa Piłsudskiego.
Fot. Jwdys (WP)

Pierwsza informacja o Opatowcu pochodzi z 1085 roku, kiedy został on nadany opactwu benedyktyńskiemu w Tyńcu przez księżną Judytę, żonę Władysława Hermana. W tamtym czasie nosił nazwę Opattyniec. Książę Bolesław Wstydlivy w 1271 roku nadał wsi prawa miejskie. Mogło się ono korzystnie rozwijać dzięki położeniu przy ujściu Dunajca do Wisły i przechodzącym przez nie szlaku handlowym ze Śląska na Ruś. W XIII wieku miasto było trzykrotnie niszczone przez Tatarów.

W 1283 roku opat tyniecki Tomasz założył w Opatowcu klasztor dominikanów. Król Kazimierz Wielki w 1341 roku zezwolił na coroczny jarmark i utworzył komorę celną. Mieszkańcy skarżyli się na złe traktowanie ze strony opata tynieckiego i król, przychylając się do ich próśb, w 1355 roku odebrał klasztorowi tę miejscowość. Zakonnicy odzyskali ją z powrotem w 1363 roku.

Król Władysław II Jagiełło w 1411 roku zwolnił mieszczan od podwód. Za sprawą króla Kazimierza Jagiellończyka Opatowiec mógł organizować drugi jarmark w roku. Król Jan Olbracht z kolei ufundował łaźnię miejską i przytułek. W 1553 roku powstał tu wspólny cech łączący 12 branż, w tym kowali, ślusarzy, bednarzy i garncarzy.

W 1474 roku w Opatowcu sejmikowała szlachta z Małopolski, która ogłosiła pospolite ruszenie na wypadek wojny z Maciejem Korwinem. W tym samym roku Kazimierz Jagiellończyk przyjmował tu posłów weneckich i emisariuszy szacha perskiego. W wyniku najazdu szwedzkiego w XVII wieku miasto zostało spłądrowane i ograbione, co spowodowało jego upadek.

Krajobraz okolic Opatowca.
Fot. Jakub Hałun

Prom u ujścia Dunajca do Wisły łączący
Opatowiec z Ujściem Jezuitom.
Fot. Henryk Żychowski

To warto zobaczyć!

- Cmentarz wojenny z I wojny światowej
- Dwie barokowe figury na przykościelnym cmentarzu
- Podominikański kościół pw. św. Jakuba Starszego Apostoła
- Pomnik Józefa Piłsudskiego
- Przeprowa promowa na Dunajcu

PIERZCHNICA

Pierzchnica – miasto położone w województwie świętokrzyskim, w powiecie kieleckim. Miejscowość od 1973 r. jest siedzibą gminy Pierzchnica; do 1954 r. była siedzibą gminy Drugnia. Prawa miejskie utraciła w 1869, a od 1 I 2019 r. ponownie je uzyskała. Miasto liczy ok. 1100 mieszkańców.

Pierzchnica była w XIV wieku wsią królewską. Król Kazimierz Wielki podniósł ją do rangi miasta i nadał prawo magdeburskie, zapewne między 1359 a 1370 rokiem. Miejscowość była wówczas niewielkim ośrodkiem, gdyż cała parafia liczyła zaledwie 144 osoby. Jan Długosz zapisuje miejscowość pod nazwą Pyrzsznycza. Miasto posiadało drewniany kościół. Od roku 1359 dziesięcina z dóbr miejskich stanowiła uposażenie kanonii pierzchnickiej przy kolegiacie kieleckiej.

Pierzchnica, mimo że leżała na traktach Lwów–Wrocław, nie rozwijała się pomyślnie, a jej rozwój hamowało sąsiedztwo znacznie większych: Szydłowa, Chęciny i Rakowa.

Król Jan Olbracht w 1497 roku zezwolił na organizację jarmarku w dzień św. Marka i na targ w każdy wtorek. Na początku XVI wieku miasto nawiedził pożar, w którym spłonęła część zabudowy wraz z dokumentem lokacyjnym. W związku z tym w 1512 roku Zygmunt Stary ponownie nadał Pierzchnicy prawa miejskie magdeburskie.

Kościół pw. św. Małgorzaty. Fot. WiktorN.PL (WP)

Medal wydany z okazji odzyskanie praw miejskich. Fot. Romuald Sadowski

Panorama. Źródło: Archiw. SKKW

To warto zobaczyć!

- Kościół pw. św. Małgorzaty
- Układ przestrzenny miejscowości
- Zespół zabytkowych piwnic

RADOSZYCE

Radoszyce – miasto położone w województwie świętokrzyskim, w powiecie koneckim. Miasto jest siedzibą władz gminy miejsko-wiejskiej Radoszyce. Należy do ziemi sandomierskiej, będącej częścią historycznej Małopolski. Miejscowość zamieszkuje ok. 3300 mieszkańców.

Osadnictwo w okolicach Radoszyc sięga czasów wczesnopiastowskich. Nazwa miejscowości pochodzi prawdopodobnie od imienia Rados lub Radosz, który mógł być właścicielem okolicznych ziem. Jan Długosz podaje, że prawa miejskie nadał Radoszycom król Kazimierz Wielki. Murowane reliktory zamku pochodzą z czasów panowania tego króla. Zakończenie jego budowy datowane jest na lata 1380-1390.

Król Władysław Jagiełło zatrzymał się tu w 1411 roku przed wyprawą do Prus. W tym miejscu głównym budynkiem założenia był gotycki dom wzniesiony z cegły na kamiennym fundamencie. Władca ten w 1428 roku nadał Radoszycom prawo miejskie niemieckie, ustanowił wójtostwo, obdarzył je też prawem składu kamienia młyńskiego i zezwolił na organizację dwóch jarmarków: w dniu św. Doroty i w poniedziałek po Narodzeniu Najświętszej Maryi Panny. W XV wieku w Radoszycach odbywały się roki sądowe grodzkie.

W Radoszycach gościł król Kazimierz Jagiellończyk, a później także i jego córki, które chroniły się tu przed zarazą. Monarcha ten w 1456 roku zwolnił mieszczan od cła na terenie całego Królestwa Polskiego oraz zezwolił na zakup soli w żupach królewskich.

W XVII i w pierwszej połowie XVIII wieku Radoszyce dotknięte były wojnami i kryzysem gospodarczym, co spowodowało, że dobra królewskie zostały zaniedbane.

Miasto z lotu ptaka. Źródło: <https://www.facebook.com/umigradoszyce/>

Kościół parafialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła. Fot. Avalokitesvara (WP)

Pozostałość po zamku, tzw. Winiarnia.
Fot. Robert Szymonek, www.zamkiobronne.pl

To warto zobaczyć!

- Cmentarz parafialny
- Cmentarz żydowski
- Kościół pw. św. Piotra i Pawła
- Pozostałość po zamku, tzw. Winiarnia

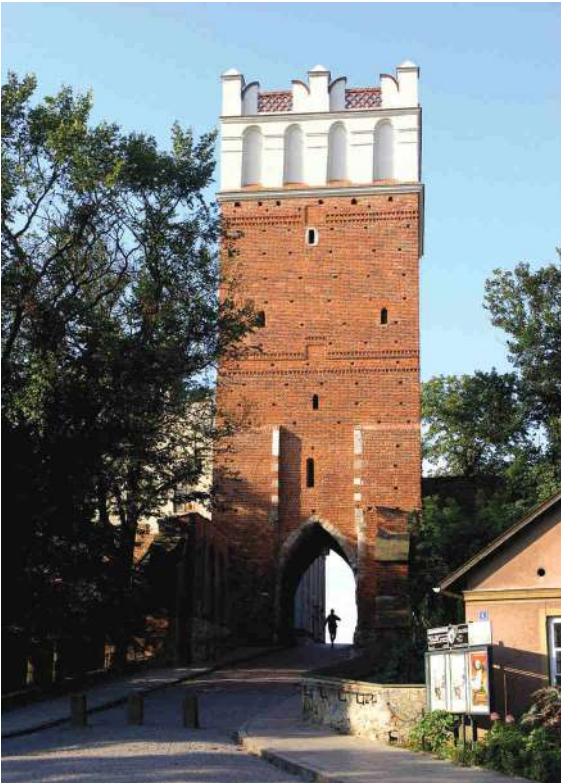

Ratusz. Fot. Leszek Podeszwa

Widok z lotu ptaka na śródmieście. Fot. Marzena Stokłosa

Brama Opatowska. Fot. Andrzej Gajewski

Iluminacja starówki. Fot. Andrzej Gajewski

Zegar słoneczny na ścianie sandomierskiego ratusza. Fot. Ewelina Ozga

Kamienice na Starym Mieście. Fot. Kroton (WP)

Wzgórze katedralne i bazylika Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Fot. Angelika Ciżyńska

Zamek królewski. Fot. Angelika Ciżyńska

Korona hełmowa króla Kazimierza Wielkiego (kopia Muzeum Zamkowe w Sandomierzu).

Fot. Andrzej Gajewski

To warto zobaczyć!

- Bazylika katedralna Narodzenia NMP
- Brama Opatowska
- Cmentarz katedralny
- Cmentarz żydowski
- Kolegium jezuitckie „Collegium Gostomianum”
- Mansjonaria „Dom Długosza”
ob. Muzeum Diecezjalne
- Ratusz
- Trasa podziemna „Lochy Sandomierskie”
- Zamek królewski
- Zespół klasztorny benedyktynek
- Zespół klasztorny dominikanów
- Zespół klasztorny reformatów
- Zespół kościoła parafii pw. św. Pawła
- Zespół urbanistyczno-architektoniczny miasta

STOPNICA

Stopnica – miasto w województwie świętokrzyskim, w powiecie buskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Stopnica. Znajduje się na granicy Ponidzia i regionu staszowsko-szydłowskiego. Było miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego. Po upadku powstania styczniowego Stopnica utraciła prawa miejskie; odzyskała 1 I 2015 r. Od 2 III 2009 r. Miasto jest członkiem Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego, odznaczone Medalem Króla Kazimierza Wielkiego 16 I 2015 r.

Dokumenty z XII i XIII wieku wymieniając miejscowość, używają nazw Stopnica i Stobnycia. Jan Długosz podaje, że w 1103 roku kanonik i proboszcz tutejszej parafii Baldwin został powołany na biskupa krakowskiego. Książę Bolesław Wstydlivy przebywając w Stopnicy, wydał w 1275 roku przywilej klasztorowi w Wąchocku.

W 1362 roku król Kazimierz Wielki nadał miejscowości prawa miejskie średzkie. Lokacja odbyła się w nowym miejscu, w związku z czym mieszczan aż na 16 lat zwolniono z ciężarów i danin. Ten sam monarcha prawdopodobnie przebudował z drewnianego na murowany kościół parafialny, wznosił szpital oraz zamek obronny. Długosz podaje wprost, że król Kazimierz: *Stobnicę znaczną atencją darzy*. Przywileje Kazimierzowskie potwierdził w 1498 roku król Jan Olbracht.

Największy rozkwit miasto przeżywało w XV i XVI wieku, będąc siedzibą starostwa niegrodowego. Stopnica miała wówczas przywileje na organizację targów i jarmarków oraz na wyrób i wyszynk trunków. W 1551 roku powstał w mieście zbór kalwiński, założony przez wojewodę kaliskiego Marcina Zborowskiego.

Podczas najazdu wojsk sprzymierzonych ze Szwedami, oddziałów Jerzego Rakoczego, doszło do złupienia kościoła i zamku. Zniszczeń dokonanych podczas potopu szwedzkiego i Węgrów dopełniła także morowa zaraza.

Miasto z lotu ptaka. Fot. Piotr Kaleta

Tablica pamiątkowa.
Fot. Piotr Kaleta

Kościół pw. św. Piotra i Pawła. Fot. Piotr Kaleta

Sklepienie kościoła parafialnego. Fot. Piotr Kaleta

Pozostałość po zniszczonym podczas II wojny światowej klasztorze. Fot. Jakub Hałun (WP)

Pałac zw. Zamkiem Królewskim. Źródło: Archiw. SKKW

Kielich w kościele pw. św. Piotra i Pawła z inskrypcją na stopce: *Calix Regis Kazimiri*, a guzy nodusa udekorowane są królewskimi herbami. Fot. Piotr Kaleta

Zespół klasztorny ufundowany przez Krzysztofa i Annę Ossolińskich, wybudowany w 1639 r. Do 1979 r. oo. franciszkanów, od 1979 r. oo. sercanów. Fot. Piotr Kaleta

To warto zobaczyć!

- Cmentarze żydowskie
- Figury i kapliczki przydrożne
- Kościół farny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła
- Pałac zw. Zamkiem Królewskim
- Pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego
- Stary cmentarz
- Zespół klasztorny Sercanów

SZYDŁÓW

Szydłów – miasto położone w województwie świętokrzyskim, w powiecie staszowskim, siedziba gminy Szydłów. Miasto królewskie w powiecie wiślickim województwa sandomierskiego w drugiej połowie XVI w. Prawa miejskie utraciło 1869 r., a ponownie uzyskało 1 I 2019 r. Członek-założyciel Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego 29 IV 2008 r. Miasto odznaczone Medalem Króla Kazimierza wielkiego 27 VII 2014 r. Szydłów zamieszkuje ok. 970 mieszkańców.

Budownictwo miejskie, Zbiory M. Orłowicza.
Źródło: Biblioteka Narodowa, F.64182/II

Rzeźba Kazimierza Wielkiego w Muzeum Zamków Królewskich w dawnym budynku Skarbczyka.
Fot. Piotr Walczak

Szydłów wymieniony jest w akcie uposażenia kolegiaty sandomierskiej z 1191 roku. Wieś była własnością monarszą, ale na rzecz wspomnianej kolegiaty mieszkańcy uiszczali dziesięcinę. Miejscowość była położona na szlaku handlowym ze Staszowa w kierunku Chęcin, Małogoszcza i Przedborza.

1 lipca 1329 roku król Władysław Łokietek lokował miasto na prawie średzkim. W połowie XIV wieku król Kazimierz Wielki wybudował w Szydłowie warowny zamek i kościół pw. św. Władysława oraz wznosił mury obronne z trzema bramami. Od XIV wieku zbierał się tu sąd ziemski okolicznej szlachty, a w XV do XVIII wieku Szydłów był siedzibą starostwa niegrodowego.

Miasto czerpało dochody z handlu bydłem oraz przewozu chmielu i wina. Pracowali tu też różni rzemieślnicy: kowale, miecznicy, kotlarze, ślusarze, siodlarze, wędliniarze, bednarze, kołodzieje, czapnicy. Handlowano również sukniem. Szydłów w 1528 roku posiadał własne wodociągi i łaźnie miejską. W tym okresie istniała tu też liczna gmina żydowska, która 1534–1564 wybudowała murowaną bożnicę.

Od pierwszej połowy XVII wieku następował stopniowy upadek miasta. Przyczyniły się do tego podpalenia miasta i zamku, potop szwedzki, najazd Jerzego Rakoczego oraz zaraza. Po tych klęskach miastu nie udało się już podźwignąć.

Brama Krakowska. Fot. Piotr Walczak

Jagielloński Pałac Królewski. Fot. Piotr Walczak

Fragment murów obronnych. Fot. Piotr Walczak

Synagoga. Fot. Piotr Walczak

Szydłów z lotu ptaka od strony Bramy Krakowskiej.
Fot. Sławomir Rakowski

Kościół pw. św. Władysława. Fot. Piotr Walczak

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Farny kościół pw. św. Władysława
- Kościół pw. Wszystkich Świętych
- Mury obronne z blankami i strzelnicami
- Muzeum Zamków Królewskich w budynku Skarbożyka
- Pozostałości zamku królewskiego
- Późnorennesansowa synagoga
- Ruiny kościoła i szpitala pw. Świętego Ducha
- Średniowieczny zespół miejski
- Zamek królewski

WAŚNIÓW

Waśniów – wieś położona w województwie świętokrzyskim, w powiecie ostrowieckim, siedziba gminy Waśniów. Dawniej miasto (zdegradowane w 1869 r.) z klasztorem cystersów wąchockich. Wieś liczy 420 mieszkańców.

Dzwonnica kościoła. Fot. Jakub Hałun

Kościół parafialny pw. św. Piotra i św. Pawła. Fot. Jakub Hałun

Pierwsza wzmianka o Waśniowie pojawia się w 1145 roku, kiedy to książę Mieszko III Stary nadał tę miejscowość katedrze gnieźnieńskiej. Wieś stanowiła wówczas rozwijający się ośrodek targowy i kościelny. W 1147 roku stała się własnością kanoników regularnych w Trzemesznie, zaś w 1432 roku przeszła w ręce opata wąchockiego Mikołaja.

Król Kazimierz Wielki, dnia 7 stycznia 1351 roku, nadał osadzie prawo miejskie średnie wraz z wójtostwem oraz obdarzył je herbem. Przez Waśniów przechodziły liczne szlaki handlowe. W 1467 roku król Kazimierz Jagiellończyk zezwolił na organizację dwóch jarmarków rocznie.

Miasto zostało poważnie zniszczone podczas pożaru w 1532 roku. Aby umożliwić jego odbudowę, mieszkańców zwolniono z podatków na czas 10 lat. Waśniów stopniowo tracił na znaczeniu wskutek zmiany dróg handlowych i rozwoju konkurencyjnych miast nad rzeką Kamienną.

Potop szwedzki i zaraza z 1705 roku doprowadziły Waśniów do ruiny. Nie pomogło potwierdzenie przez królów: Augusta II Mocnego, Augusta III i Stanisława Augusta Poniatowskiego dawnych przywilejów miasta. Klęskę Waśniowa dopełnił pożar w 1840 i jego degradacja w 1869 roku.

To warto zobaczyć!

- Dzwonnica kościoła
- Kościół pw. św. Piotra i św. Pawła

WIŚLICA

Wiślica – miasto położone w województwie świętokrzyskim, w powiecie buskim, siedziba gminy Wiślica. Prawa miejskie utraciła w 1870 r., a odzyskała 1 I 2018 r. W drugiej połowie XVI w. Wiślica była miastem królewskim w województwie sandomierskim. Przez miasto przebiega szlak Małopolska Droga św. Jakuba oraz Via Jagiellonica. Członek Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego od 18 II 2009 r. Wiślicę zamieszkuje ok. 480 mieszkańców.

Wiślica obok Krakowa i Sandomierza należy do najstarszych miejscowości w Polsce oraz była jednym z najważniejszych ośrodków administracyjnych w Małopolsce. Około 990 roku gród Wiślan został włączony w obręb państwa Piastów. Tutaj przecinały się ważne szlaki handlowe co spowodowało, że Wiślica stała się liczącym ośrodkiem gospodarczym, politycznym i kościelnym. Na początku XI wieku Bolesław Chrobry wznosił nieopodal osady targowej gród obronny, którego zadaniem było strzec przeprawy przez Nidę. Na obecnym wiślickim placu Solnym funkcjonował w XI wieku romański kościół pw. św. Mikołaja z przyległym do niego cmentarzem.

Prawa miejskie jako Wiślica Stare Miasto otrzymała w 1300 roku. Wiślicy jako nowemu miastu przywileje potwierdził król Kazimierz Wielki w 1345 roku. Za panowania tego monarchy nastąpiło przeplanowanie miasta, wzniesiono mury obronne o trzech bramach: Krakowska, Buska i Zamkowa, rozbudowano zamek, wybudowano kościół kolegiacki pw. Narodzenia NMP. Miasto otrzymało też szereg korzystnych przywilejów gospodarczych, w tym prawo do sprzedaży soli. Tu uchwalono w 1347 roku Statuty Wiślickie – zbiór pisanych praw wydanych przez Kazimierza Wielkiego.

Z piętnastowieczną Wiślicą związany jest Jan Długosz, kustosz miejscowej kolegiaty, fundator domu swojego imienia i dzwonnicy.

Najazd szwedzki i liczne plagi zrujnowały i wyludniły miasto. Po upadku powstania styczniowego Wiślica w 1869 roku straciła prawa miejskie i odzyskała je dopiero 1 stycznia 2018 roku.

Bazylika Narodzenia NMP i Muzeum Archeologiczne. Fot. Wojciech Soltysiak

Nawa główna bazyliki Narodzenia NMP. Fot. Zdzisław J. Zasada

Madonna Łokietkowa (lub Pani Wiślicka, Matka Boża Uśmiechnięta), wczesnogotycka płaskorzeźba.
Fot. Piotr Biernacki

Tablica fundacyjna na murach Bazyliki NMP.
Fot. Zdzisław J. Zasada

Wizerunek Jana Długosza na polichromii ściennej
w Domu Długosza z XV w.
Fot. Jarosław Roland Kruk

Wyspa Grodziskowa. Fot. Jakub Hatun

Dom Jana Długosza z 1460 r. Fot. Jakub Hatun

To warto zobaczyć!

- Bazylika pw. Narodzenia NMP z 1350 r.
- Dom Długosza – wikariat z 1460 r.
- Dzwonnica z lat 1460–1470
- Fundamenty kościoła pw. św. Mikołaja z XI w.
- Kamienica Bractwa Różańcowego
- Muzeum Archeologiczne w Wiślicy
- Podziemia bazyliki pw. Narodzenia NMP
- Układ staromiejskich ulic z XI–XVI w.
- Wyspa Grodziskowa ze śladami murów z XII w.

WODZISŁAW

Wodzisław – miasto położone w województwie świętokrzyskim, w powiecie jędrzejewskim, siedziba miejsko-wiejskiej gminy Wodzisław. Leży w widłach rzeki Mozgawy i jej dopływu Mozgawki. Własność królewska i później Lanckorońskich. Zdegradowane do rangi wsi 13 I 1870 r. Status miasta odzyskał 1 I 2021 r. Wodzisław zamieszkuje ok. 1000 mieszkańców.

Historia Wodzisławia i jego okolic ma ponad 700 lat. Zachowane wykazy opłat świętopietrza z I połowy XIV wieku świadczą o obecności tutaj kościoła parafialnego. Miejscowość powstała za czasów panowania króla Władysława Łokietka. Początkowo nosiła ona nazwę *Włodzisław*. Dokładna data nadania Wodzisławowi praw miejskich nie jest znana, ale przyjmuje się, że nastąpiło to przed 1317 rokiem. Królewskie miasto na mocy testamentu Kazimierza Wielkiego wraz z przyległymi wsiami ofiarowane zostało rycerzom Przedbora i Pakosława, herbu Zadora. Nie ma pewności czy zapis ten został wykonany przez jego następcę króla Ludwika Węgierskiego.

W XVI wieku miasto, które nosiło już współczesną nazwę Wodzisław, należało do rodu Lanckorońskich nazywanych również Wodzisławskimi. W 1508 roku staraniem Adama Lanckorońskiego Wodzisław relokowano na prawie magdeburskim.

W okresie reformacji miasto było silnym ośrodkiem kalwinizmu. Odbływały się tu liczne zjazdy, funkcjonowała szkoła kalwińska, a w 1560 roku został utworzony dystrykt wodzisławski. W 1613 roku kalwini opuścili miasto.

Jan Lanckoroński – łowczy sandomierski – w Wodzisławiu wznosił zamek, który w okresie późniejszym przebudowano na pałac. W tym samym czasie w miasteczku zaczęła się osiedlać ludność żydowska.

Rynek. Źródło: Archiw. UMiG Wodzisław (SN032)

Miasto z lotu ptaka.

Źródło: Archiw. UMiG Wodzisław (SN012)

Ruiny synagogi.

Źródło: Archiw. UMiG Wodzisław (SN032)

Kościół pw. św. Marcina
i dzwonnica.

Źródło: Archiw.
UMiG Wodzisław (SN021)

Rynek w porze nocnej. Źródło: Archiw. UMiG Wodzisław (SN018)

To warto zobaczyć!

- Kapliczka św. Jana Nepomucena
- Kościół pw. św. Marcina z dzwonnica
- Pozostałości po cmentarzu żydowskim
- Ruiny synagogi z przełomu XVI/XVII w.

ZAWICHOST

Zawichost – miasto w województwie świętokrzyskim, w powiecie sandomierskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Zawichost. Położone jest w Małopolsce, na ziemi sandomierskiej, na skraju Małopolskiego Przełomu Wisły. Miasto liczy ok. 1800 mieszkańców.

Erik Dahlbergh oppidi Savichost ..., 1696, akwaforta.

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Zawichost#/media/Plik:Prospectus_oppidi_Savichost_1696_\(79073716\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Zawichost#/media/Plik:Prospectus_oppidi_Savichost_1696_(79073716).jpg)

Zawichost powstał na skrzyżowaniu ważnego strategicznie węzła drogowego, który umożliwiał kontrolę przepraw przez Wisłę. Pierwsza wzmianka o Zawichoście pochodzi z bulli papieża Eugeniusza III z 1148 roku. Był tu wtedy gród kasztelański z osadą targową położoną w pobliżu przeprawy przez Wisłę w pobliżu kościoła pw. św. Trójcy. Od końca XII wieku Zawichost był siedzibą archidiakonatu obejmującego trzy parafie. W czasach panowania Bolesława Śmiałego zbudowana tu została romańska kolegiata pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. 19 VI 1205 roku w bitwie pod Zawichostem książęta Leszek Biały i Konrad Mazowiecki pokonali wojska księcia Romana Mściśławowicza (Roman II halicki).

Dokładna data nadania Zawichostowi praw miejskich nie jest znana – ale bez wątpliwości – nastąpiło to przed 1255 rokiem. Zawichost był niszczone podczas najazdów tatarskich w 1241, 1259 i 1500 roku. Miasto jednak szybko odbudowywało się po klęskach.

W 1257 roku książę Bolesław Wstydlivy nadał miasto oraz 25 okolicznych miejscowości założonemu w Zawichoście klasztorowi sióstr klarysek. Za panowania Kazimierza Wielkiego klasztor został umocniony. Król wybudował tu także obronny zamek, który strzegł przeprawy przez Wisłę. W tym czasie Zawichost z 540. mieszkańcami był miastem królewskim z siedzibą starostwa niegrodowego. Po 1353 roku, miasto nie doznało znaczącego uszczerbku. Jednak największy rozkwit Zawichostu nastąpił w XV i XVI wieku. Komora celna przysparzała dochodów, rozwijało się rzemiosło i handel.

Zawichost został zniszczony podczas potopu szwedzkiego w 1655 i najazdu Jerzego Rakocznego w 1657 roku. Agresorzy spalili wówczas zamek, którego nieodbudowane mury runęły do Wisły podczas wielkiej powodzi w 1813 roku. W 1666 roku miasto nawiedził ogromny pożar i zaraza, która uśmierciła większość jego mieszkańców.

Kościół pw. Świętej Trójcy z XIII w. przebudowany w stylu barokowym. Fot. Jakub Hatun

Wczesnogotycki kościół pw. Świętego Jana Chrzciciela z XIII w. Fot. Jakub Hatun

Widok na skarpe wiślańską. Źródło: Archiw. UM w Zawichoście

Zabytkowy wodowskaz na Wiśle. Źródło: Archiw UM w Zawichoście

To warto zobaczyć!

- Kamienny wodowskaz do pomiaru stanu wody na Wiśle
- Kościół parafialny pw. Świętej Trójcy z XIII w.
- Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP
- Kościół pw. Świętego Jana Chrzciciela z XIII w.
- Stary cmentarz parafialny
- Układ urbanistyczny miasta

WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

CHOCZ

Chocz – miasto w województwie wielkopolskim, w powiecie pleszewskim, siedziba gminy Chocz. Leży nad dolną Prosną, na skraju Równiny Rychwalskiej. W 1827 r. było prywatnym miastem Królestwa Polskiego w obwodzie kaliskim województwa kaliskiego. W 1870 r. zdegradowane do osady; ponownie otrzymało prawa miejskie 1 I 2015 r. Członek Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego od 15 I 2015 r. Miasto liczy ok. 1700 mieszkańców.

Odcisk pieczęci z widocznymi rybami, 1601–1700 r. Źródło: Cyfrowe Muzeum Narodowe w Warszawie, (21102(2), TIF)

Rzeźba króla Kazimierza Wielkiego w dniu jej odsłonięcia, 6 IX 2015 r.
Fot. Wojciech Nawrocki

Nie zachowały się dokumenty dotyczące początków Chocza, wiadomo tylko, że już w VI wieku istniała tu osada w miejscu, gdzie później stał drewniany kościół pw. św. Wojciecha.

Najstarsze wydarzenie dotyczące Chocza zostało zapisane pod datą 27 maja 1294 roku, a dotyczy nadania przywilejów parafii pw. św. Wojciecha przez księcia Przemysława II.

W okresie średniowiecza ówczesny Chocz był małą osadą, która przed 1382 rokiem otrzymała prawo miejskie. Ich odnowienie nastąpiło w 1870 roku. Natomiast jest pewne, że od 1435 roku był miastem prywatnym – szlacheckim.

Chocz nad Prosną z przyległościami był gniazdem moźnej rodziny rycerskiego rodu Porajów Chodeckich, piszących się z Chodcza, Chotcza i Chotczy Choteckimi albo z Halicza Halickimi. Pierwszymi znanymi właścicielami Chocza byli Maciej z Chodcza oraz Stanisław z Chocza – starosta kaliski.

W 1382 roku starosta odolanowski – Bartosz, sprzymierzeniec księcia Ziemowita, zagarnął w Chocz dom wymurowany niegdyś przez króla Kazimierza Wielkiego oraz przebudował go na zameczek. Jemu też przypisuje założenie miasteczka J. l. Verdmon. Świątynia zamku trwała krótko, bo zaledwie przez następne stulecie. Brak modernizacji spowodował jego dewastację, a na jego gruzach powstał w 1720 roku nowy obiekt pałacowy.

Chocz na przestrzeni wieków był w rękach Ostrorogów herbu Nałęcz – od 1511 r., Marszewskich herbu Rogala – od 1562, Trąpczyńskich – od 1591, Mycielskich herbu Dołęga – od 1611, Lipskich herbu Grabie – od 1609 roku. Kolejnymi dziedzicami-dzierżawcami po 1840 roku majątku Chocz byli szambelani dworu pruskiego.

Na mocy II traktatu rozbiorowego w 1792 roku Chocz znalazł się pod zaborem pruskim. Najeźdźca skonfiskował majątki dóbr kościelnych i klasztornych.

Usunięcie z miasta Braci Czeskich, wojny szwedzkie w połowie XVII wieku oraz odebranie przez K. Lipskiego mieszkańcom większości przywilejów przyczyniły się do upadku gospodarczego Chocza.

Awers i rewers okolicznościowej monety wydanej z okazji jubileuszu 720-lecia Chocza.
Źródło: Zbiory SKKW

Awers i rewers medalu I Bieg Króla Kazimierza w Chocz, 2016.
Źródło: Zbiory Jana Woldańskiego

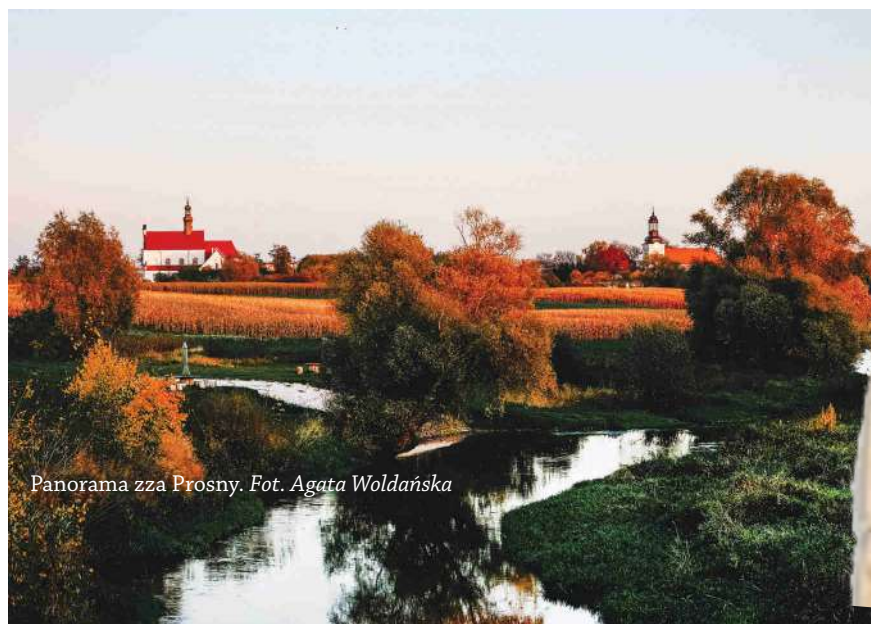
Kościół pw. Wniebowzięcia NMP i św. Andrzeja Apostoła. Fot. Jan Woldański

Figura św. Wawrzyńca. Fot. Wierszoklet (WP)

Poreformacki kościół pw. św. Michała. Fot. Agata Woldańska

Panorama zza Proсны. Fot. Agata Woldańska

To warto zobaczyć!

- Archeologiczne warstwy kulturowe
- Barokowa kolegiata Wniebowzięcia NMP
- Barokowy klasztor pw. św. Michała Archanioła
- Barokowy pałac infułatów
- Dawna plebania kościoła pw. św. Wawrzyńca
- Dawna rosyjska strażnica graniczna
- Dwa metalowe słupy graniczne Królestwa Polskiego
- Historyczny układ urbanistyczny miasta
- Klasztor reformatów
- Wolnostojąca figura św. Wawrzyńca

DOLSK

Dolsk – miasto w województwie wielkopolskim, w powiecie śremskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Dolsk. Miasto położone jest na przesmyku między Jeziorem Dolskim Wielkim a Jeziorem Dolskim Małym. O atrakcyjności tych terenów decyduje też klimat oraz udokumentowane złoża borowin o znaczeniu leczniczym. Miasto zamieszkuje ponad 1500 mieszkańców.

Na półwyspie Jeziora Dolskie Małe znajdowało się grodzisko, które istniało do XVIII wieku. Miejscowość po raz pierwszy jest wymieniona w bulli gnieźnieńskiej papieża Innocentego II z 1136 roku, gdzie figuruje jako własność arcybiskupa gnieźnieńskiego. W 1231 roku należała już do biskupa poznańskiego. Wieś, nosząca jeszcze wówczas nazwę Dolsko, leżała na szlaku handlowym z Poznania do Wrocławia.

W 1359 roku król Kazimierz Wielki lokował miasto Dolsk na prawie średzkim oraz nadał mu prawo do targu raz w tygodniu. W 1393 roku miejscowość uległa zniszczeniom podczas wojny domowej, toczonej między Grzymalitami a Nałęczami. Przywilej lokacyjny odnowił w 1403 roku król Władysław II Jagiełło. Miasto odbudowało się i rozwijało. W 1458 roku podczas wojny trzynastoletniej Dolsk wystawił 10 pieszych. Mieszkańcy uprawiali rolę, działało tu 8 cechów, a w XVII wieku prawdopodobnie drukarnia.

Rynek. Fot. Stiopa (WP)

Świątynia pw. św. Ducha z 1618 r., dawny kościół przy szpitalu.
Źródło: Archiw. UMiG Dolsk

Barokowy kościół pw. św. Wawrzyńca z 1685 r. Źródło: Archiw. UMiG Dolsk

Rzeźba kozy z różą w pyszczku przed dolskim ratuszem. Fot. Stiopa (WP)

Późnogotycki kościół pw. św. Michała Archanioła, wzniesiony ok. 1460 r. Źródło: Archiw. UMiG Dolsk

Dolsk z lotu ptaka. Źródło: Archiw. UMiG Dolsk

To warto zobaczyć!

- Barokowy kościół pw. św. Wawrzynca
- Dolska Izba Regionalna
- Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła
- Kościół pw. Świętego Ducha
- Park dworski w folwarku Podrzekta
- Rynek i założenie urbanistyczne

GOLINA

Golina – miasto położone w województwie wielkopolskim, w powiecie konińskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Golina. Golina leży na skraju Pojezierza Kujawskiego i Doliny Konińskiej, na zachód od Konina. Członek Stowarzyszenia króla Kazimierza Wielkiego od 3 III 2009 r. Miasto liczy ok. 5 700 mieszkańców.

Miejscowość pod nazwą Galli zamieścił Gall Anonim w swojej *Kronice polskiej* (powstałej w latach 1112 – 1116). W 1330 roku król Władysław Łokietek nadał szlachcicowi Janowi z Goliny przywilej lokacyjny miasta. Dokument z 1338 roku wymienia miejscowość w formie Golyna. 22 stycznia 1362 roku król Kazimierz Wielki dokonał potwierdzenia praw miejskich.

W czasach późniejszych Golina należała do rodziny Golińskich, a później do Żychlińskich. Na przestrzeni dziejów zachowała status niewielkiego miasteczka. Golina została niemal w całości zniszczona przez pożar w 1611 roku. Po potopie szwedzkim i wojnie północnej na terenie gminy osiedliła się ludność z Niderlandów, stąd dwie wsie nazywają się Myśliborskie i Węglewskie Holendry.

Popiersie Kazimierza Wielkiego. Fot. Mariusz Ciesielski

Kościół pw. św. Jakuba z 1765–1767. Fot. Grochall (WP)

Rondo w centrum miasta. Fot. Mariusz Ciesielski

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski w Golinie
- Kościół pw. Matki Bożej Szkaplerznej
- Kościół pw. św. Jakuba Apostoła z 1765 r.
- Popiersie króla Kazimierza Wielkiego
- Zbór Golina, Sala Królestwa

KALISZ

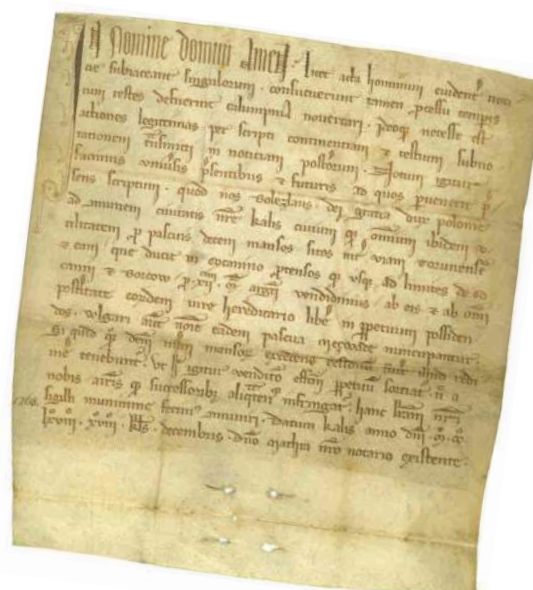
Kalisz – miasto na prawach powiatu, drugi co do wielkości ośrodek województwa wielkopolskiego, siedziba powiatu kaliskiego, jeden z dwóch głównych ośrodków aglomeracji kalisko-ostrowskiej. Miasto położone na Wysoczyźnie Kaliskiej nad Prosną. Od 1314 r. do II rozbioru Polski Kalisz był stolicą województwa kaliskiego. Następnie został stolicą departamentu kaliskiego, stolicą województwa, stolicą guberni. W latach 1975–1998 był stolicą województwa kaliskiego. Miasto jest ważnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym. Kalisz liczy ponad 99 000 mieszkańców.

Widok na miasto w 1825 r., grafika. Źródło: Königl litograph, Institut In Berlin, Verlag v. George Gropius

Miejscowość wymieniona jest na mapie szlaku bursztynowego, wykonanej przez Ptolemeusza z Aleksandrii w II wieku, lecz nie oznacza to udokumentowanej lokacji. Zresztą od lat toczą się dyskusje czy chodzi tu o Kalisz. Tym samym jest to najstarsza udokumentowana lokacja w Polsce. W okresie wczesnośredniowiecznym w miejscu Kalisza istniało kilka samodzielnych osad. W polskich źródłach pisanych pojawia się po raz pierwszy w 1106 roku, na tle walk księcia Bolesława Krzywoustego z bratem Zbigniewem. Kalisz w 1136 roku został siedzibą kasztelanii. Książę Mieszko Stary wznosił w drugiej połowie XII wieku romańską kolegiatę pw. św. Pawła, a w 1233 roku książę Henryk Brodaty zbudował nieopodal nowy gród, położony na piaszczystej wyspie. Kalisz otrzymał prawa miejskie za rządów księcia Bolesława Pobożnego w 1257 roku. Władca ten wydał także Statut Kaliski, regulujący status prawny Żydów.

Król Kazimierz Wielki wznosił w Kaliszu liczące ok. 1,6 km mury obronne z 15 basztami i 4 bramami oraz zamek warowny, będący też siedzibą władcy i centrum administracji. W 1339 roku ten sam monarcha lokował tu klasztor franciszkanów pw. św. Stanisława.

Dokument księcia Bolesława V Wstydliwy z 1268 r. sprzedający Kaliszowi pastwiska. Źródło: AGAD, Zb. Dokum. Pergam., sygn. 3371

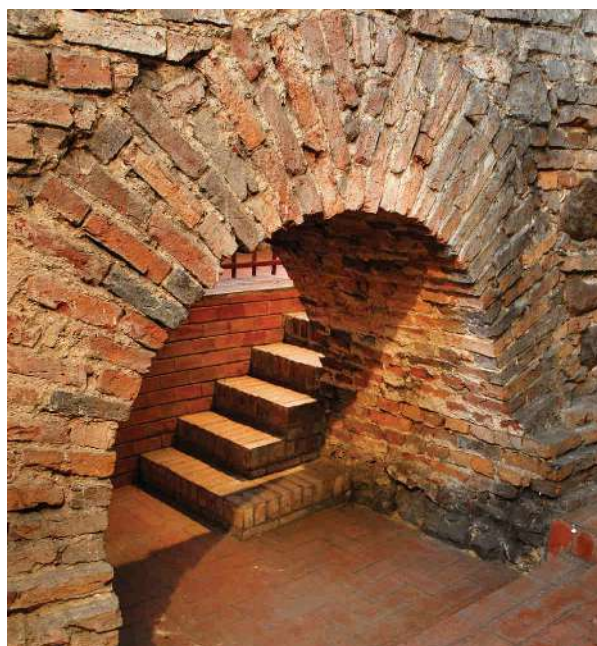
Fragment murów miejskich z basztą „Dorotka”.
Fot. Mariusz Hertmann

W XIV wieku w Kaliszu miały miejsce trzy synody kościelne, a w 1368 roku – także zjazd monarchów z udziałem króla Ludwika Węgierskiego.

Największa świetność Kalisza w średniowieczu przypada na XV i XVI wiek. Miasto stanowiło wtedy duży ośrodek handlowy, leżący na szlaku prowadzącym z Wrocławia do Torunia, z czego mieszkańcy czerpali duże zyski. Odbывał się tu też 8-dniowy jarmark, ustanowiony jeszcze przez króla Kazimierza. Od XV wieku miasto było stolicą województwa kaliskiego. Prymas Stanisław Karnkowski założył w Kaliszu w 1583 roku kolegium jezuitów, a w roku 1593 seminarium duchowne.

Liczne wojny i pożary w XVII i XVIII wieku zahamowały rozwój Kalisza. Tragiczny był zwłaszcza rok 1792, kiedy to wielki pożar strawił prawie całe miasto.

W okresie rządów pruskich (1793–1806) rozebrano większość murów miejskich, a poza ich obrębem wytyczono w 1800 roku Aleję Luizy (obecnie Aleja Wolności).

Fragment kazimierzowskich podziemi w kościele franciszkanów.
Fot. Mariusz Hertmann

Tablica na moście kamiennym. Fot. Rafał M. Socha (WP)

Śródmieście z lotu ptaka. Fot. Fallaner (WP)

Układ urbanistyczny ulic z czasów Kazimierza Wiekiego z katedrą pw. św. Mikołaja Biskupa. Fot. Mariusz Hertmann

Kielich podarowany przez Kazimierza Wielkiego kolegiacie kaliskiej. Fot. Mariusz Hertmann

Wizerunek Kazimierza Wielkiego z przedwojennego wydania Statutu Kaliskiego. Fot. Mariusz Hertmann

Pieczęć królewska Kazimierza Wielkiego niegdyś znajdująca się przy jednym z dokumentów kaliskich. Fot. Jolanta Delura

Rynek i ratusz w porze nocnej. Fot. Anna Kowalska

„Królewski mural - Stawiszyńska 13”. Fot. Andrzej Kurzyński

To warto zobaczyć!

- Bazylika kolegiacka pw. Wniebowzięcia NMP
- Centrum Kultury i Sztuki
- Cerkiew prawosławna Świętych Apostołów Piotra i Pawła
- Fabryka Fortepianów i Pianin Arnolda Fibigera
- Fragmenty murów miejskich z basztą „Dorotka”
- Katedra pw. św. Mikołaja Biskupa
- Kościół pw. Nawiedzenia NMP
- Kościół pw. św. Gotarda
- Kościół pw. św. Józefa i św. Piotra z Alkantary
- Kościół pw. św. Michała Archanioła
- Kościół pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika
- Kościół pw. św. Wojciecha
- Kościół pw. św. Wojciecha i św. Stanisława Biskupa
- Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej
- Najstarszy w Polsce park miejski
- Neoklasycystyczny ratusz
- Pałac Komisji Wojewódzkiej Kaliskiej
- Pałac Trybunałski
- Rezerwat archeologiczny „Kaliski Gród Piastów”
- Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego
- Wille i kamienice
- Zespół cmentarzy przy Rogatce

Koło – miasto położone w województwie wielkopolskim, w Kotlinie Kolskiej, nad Wartą. Siedziba powiatu kolskiego i gminy Koło. Duży ośrodek przemysłu ceramicznego i spożywczego. Było miastem królewskim należącym do starostwa kolskiego. Pod koniec XVI w. leżało w powiecie konińskim województwa kaliskiego. Koło jest członkiem Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego od 18 VII 2012 r. W dniu 15 VI 2023 r. miasto zostało odznaczone Medalem Króla Kazimierza Wielkiego. Koło liczy ok. 20 900 mieszkańców.

Pierwsza wzmianka o Kole w źródłach historycznych pochodzi z 24 lutego 1330 roku i dotyczy dokumentu lokacyjnego Osieka Wielkiego, wystawionego przez Jaranda herbu Pomian, gdzie świadkiem jest Piotr z Koła. Miasto na prawie magdeburskim o nazwie Nowe Miasto zostało założone w miejscu wsi Koło 18 lipca 1362 roku przez Jana Henryka, wójta z Warty, na podstawie przywileju wydanego przez króla Kazimierza Wielkiego. Stanowiło ono własność monarszą, a jego zasadzca został dożywotnim wójtem.

Początkowo Koło rozwijało się na wyspie otoczonej rzeką Wartą, gdzie znajdują się najstarsze zabytki architektury: ratusz, kościół parafialny, klasztor i kościół bernardynów oraz nieistniejący kościół szpitalny pw. Świętego Ducha. Później, osadnictwo przesunęło się za rzekę Wartę.

Za rządów Kazimierza Wielkiego, po 1365 roku, obok miasta powstał ceglany warowny zamek, który zabezpieczał drogę prowadzącą z Wielkopolski w kierunku Łęczycy przez dolinę Warty. Budowla znajduje się na równinie, w zakolu rzeki i nie ma informacji czy została ukończona. Do 1577 roku na zamku rezydowali starostowie kolscy, którzy opuścili go na rzecz Kościelca. Po ich wyprowadzeniu obiekt zaczął popadać w ruinę, a cegłę z jego rozbiórki przeznaczono na odbudowę kościoła.

Pierwsza wzmianka o kolskim kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego pojawia się w 1362 roku w dokumencie lokacyjnym miasta, wystawionym przez króla Kazimierza. Według niektórych historyków wcześniej w mieście istniała kaplica, ufundowana prawdopodobnie przez zakon krzyżacki na początku XIII wieku.

Warto dodać, że w 1433 roku w Kole odbyła się walna narada, na której król Władysław II Jagiełło zdecydował o wojnie z Krzyżakami. Podczas rządów króla Kazimierza Jagiellończyka odbywały się tu zajazdy szlachty. Kolejni polscy władcy nadawali miastu przywileje targowe. W połowie XV stulecia Koło było jednym z najbogatszych miast Wielkopolski. Stan taki trwał do połowy XVI wieku, kiedy to po potopie szwedzkim drastycznie zmalała liczba ludności.

Panorama Starego Miasta. Fot. Kolanin (WP)

Ratusz. Fot. Archiw. SKKW

Spichlerz. Fot. Kolanin (WP)

Ruiny zamku Kazimierza Wielkiego. Fot. Wojciech Nawrocki

Kościół pw. Podwyższenia Świętego Krzyża z początku XV w. Fot. Kolanin (WP)

Tablica upamiętniająca 550-lecie polskiego parlamentaryzmu. Fot. Kolanin (WP)

Kościół pw. Nawiedzenia NMP i klasztor bernardynów, wzniesiony w drugiej połowie XV w. Fot. Kolanin (WP)

To warto zobaczyć!

Koło z lotu ptaka. Źródło: Archiw. UM Koło

- Cmentarz ewangelicki
- Cmentarz rzymskokatolicki
- Cmentarz wojenny
- Cmentarz żydowski
- Dworzec kolejowy
- Kaplica pw. Przemienienia Pańskiego
- Kościół ewangelicko-augsburski
Opatrzności Bożej
- Kościół farny pw. Podwyższenia
Krzyża Świętego
- Kościół pw. Nawiedzenia NMP
i klasztor bernardynów
- Ratusz miejski
- Ruiny zamku Kazimierza Wielkiego
- Spichlerz nad Wartą

KONIN

Konin – miasto na prawach powiatu w województwie wielkopolskim, siedziba powiatu konińskiego. Leży w Dolinie Konińskiej nad Wartą. Główny ośrodek Konińskiego Zagłębia Węgla Brunatnego. Konin był miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego, należącym do starostwa konińskiego. W latach 1975–1998 był stolicą województwa konińskiego. Miasto liczy ponad 72 500 mieszkańców.

Gród w tym miejscu istniał już we wczesnym średniowieczu. Chronił on przeprawy przez Wartę oraz biegnącego tędy traktu handlowego z Kalisza do Kruszwicy. Konin leżał w połowie tego szlaku, czego dowodem jest słup koniński – kamienny znak drogowy z 1151 roku. Pierwsza informacja o miejscowości i pochodzącym z niej wójcie Gosławie pochodzi z 1293 roku, natomiast wzmianka o moście na Warcie – z 1328 roku.

W 1283 roku książę Przemysław II postanowił, by Konin korzystał z takiego samego prawa miejskiego jak Kalisz. Należy sądzić, że od tego momentu stał się on pełnoprawnym miastem. Z czasem urósł on do swoistego centrum oraz prężnego ośrodka municypalnego wschodniej Wielkopolski. W pierwszej połowie XIII wieku zbudowano tu romański kościół pw. św. Piotra i św. Pawła.

W 1331 roku Konin spalili Krzyżacy. Król Kazimierz Wielki odbudował miasto, otoczył je murem obronnym i wznosił zamek. Obiekt od XV wieku był siedzibą starostów konińskich. W 1433 roku z miasta dowodził rycerstwem król Władysław II Jagiełło, śledząc przebieg wyprawy przeciw Krzyżakom. W tym czasie Konin był siedzibą okręgu sądowego. Powstała tu także gmina żydowska.

Miasto przeżywało okres rozkwitu w XV i XVI wieku. Rozwijało się rzemiosło sukiennicze. W XVII wieku Konin nawiedziły dwie epidemie, a w 1656 roku miasto i kościół zostało zniszczone przez Szwedów, wskutek czego straciło na znaczeniu. Szwedzi zniszczyli też zamek, który został ostatecznie rozebrany na polecenie zaborczych władz pruskich po 1818 roku.

Widok nieistniejącego zamku Kazimierza Wielkiego z II połowy XVI w. Źródło: K. Stronczyński, A. Leure, *Opisy i widoki zabytków w Królestwie Polskim z lat 1884–1855*

Wieża ciśni na stacji kolejowej. Fot. Sp3qyg at (WP)

Konińska starówka.
Źródło: Archiw. UM Konin

Zamek w Koninie
-Gosławicach
i skansen.
Fot. Mr.jedi-FPW (WP)

Ratusz. Fot. Sławomir Milejski

Symbol miasta na tle dawnego Hotelu Litewskiego. Fot. Mr.jedi-FPW (WP)

Słup koniński z 1151 r. Fot. Andrzej Łącki

Kościół pw. św. Andrzeja. Fot. Juwa (WP)

Kościół pw. św. Bartłomieja z połowy XIV w. Fot. Andrzej Łącki

To warto zobaczyć!

- Grodzisko Kaszuba
- Jarki miejskie
- Klasycystyczny ratusz
- Kościół ewangelicko-augsburski
pw. Świętego Ducha
- Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła
- Kościół pw. św. Bartłomieja z dzwonnica
- Neobarokowy kościół pw. św. Wojciecha
- Park Miejski im. Fryderyka Chopina
- Słup koniński
- Starówka
- Synagoga
- Zabytkowe wieże ciśnien
- Zamek w Koninie-Gostawicach
- Zespół klasztorny reformatów

KOŹMINEK

Koźminek – miasto w województwie wielkopolskim, w powiecie kaliskim, siedziba miejsko-wiejskiej gminy Koźminek. W 1555 r. został zwołany różnowierczy synod w Koźminku, na którym polscy bracia czescy i kalwiński zawarli krótkotrwałą unię. Koźminek utracił prawa miejskie 31 V 1870 r., które uzyskał ponownie 1 I 2021 r. Miasto liczy ok. 1900 mieszkańców.

Osada i później miasteczko Koźminek nad Swendrnią przechodziło różne koleje losu. Król Kazimierz Wielki darował je w 1369 roku wraz ze wsiami Osuchów, Chodybki, Nakwasin i Złotniki staroście kujawskiemu, Bartoszowi Odolanowskiemu, za jego zasługi w walce z Krzyżakami. Wolno sądzić, że prawa miejskie – od tego monarchy – zostały nadane miastu jeszcze przed aktem darowizny. Przez następne lata Koźminek zmieniał właścicieli. W 1477 roku nabył go Stanisław Ostroróg, wojewoda poznański. W posiadaniu Ostrorogów miasto pozostawało przez półtora wieku, doświadczając intensywnego rozkwitu. Jednak działania wojenne podczas potopu szwedzkiego, pożary i epidemie spowodowały upadek miasta. Dopełnieniem degradacji Koźminka było zdławienie powstania styczniowego i utrata 31 V 1870 roku jego praw miejskich.

Rynek. Fot. MOs810 (WP)

Jedną z ulic Koźminka wieczorową porą.
 Fot. GregKmK <https://www.facebook.com/photo/?fbid=234705772214820&set=pb.100070261957138.-2207520000t=pb.100070261957138.-2207520000>

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty. Fot. Eder~plwika (WP)

To warto zobaczyć!

- Dworek Mielęckich
- Klasycystyczny zespół pałacowo-parkowy
- Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty
- Kantorat ewangelicki

Dworek Mielęckich. Fot. Anwar2 (WP)

OSTRZESZÓW

Ostrzeszów – miasto w województwie wielkopolskim na ziemi wieluńskiej, położone na Wzgórzach Ostrzeszowskich. Siedziba powiatu ostrzeszowskiego i gminy Ostrzeszów. W końcu XVI w. był miastem królewskim w starostwie ostrzeszowskim, w powiecie ostrzeszowskim województwa sieradzkiego. Ostrzeszów liczy ponad 14 400 mieszkańców.

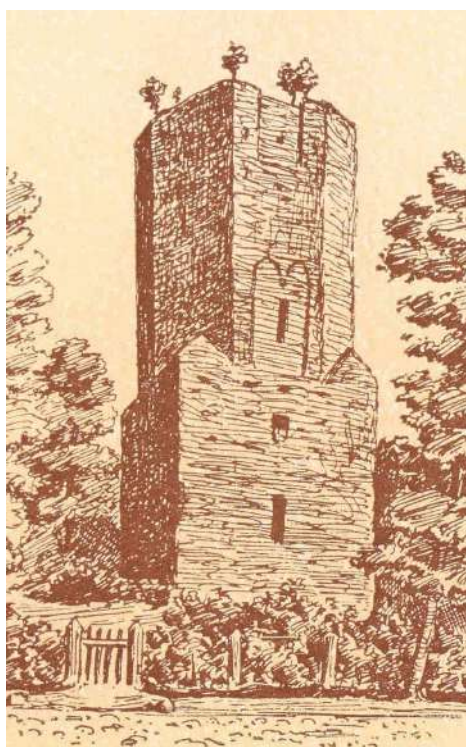
Pierwszy zapis o Ostrzeszowie pochodzi z 2 października 1283 roku, kiedy to książę wielkopolski Przemysław II poddał miasta ziemi kaliskiej pod jurysdykcję Kalisza. Użycie formuły civitas w stosunku do Ostrzeszowa świadczy, że był on już wówczas miastem. Prawdopodobnie lokacja miała miejsce w 1260 roku.

Za początek budowy zamku, jako elementu fortyfikacyjnego, wzmacniającego ochronę granic Polski, przyjmuje się 1353 rok, kiedy to król Kazimierz Wielki rozpoczął to potężne przedsięwzięcie. Wybudowany na sztucznie usypanym wzniesieniu zamek obronny był siedzibą starosty ostrzeszowskiego. Jednocześnie wzniesiono mury obronne oraz kościół pw. Wniebowzięcia NMP.

W 1349 roku monarcha nadał kupcom przywilej, który zapewnił im bezpieczeństwo na szlaku handlowym z Torunia przez Kruszwicę do Wrocławia. Mimo tego rozwój miasta był utrudniony przez napady rozbójników śląskich, stąd też należało ono przez pewien czas do związku miast śląskich, aby skuteczniej się bronić.

W 1656 roku Szwedzi zajmując miasto spalili ówczesny klasztor bernardynów. Nie udało się im jednak zdobyć zamku w całości, gdyż oblegani obrońcy podjęli decyzję o jego wysadzeniu. Pomimo jego częściowej odbudowy i do końca XVIII wieku funkcjonowania tu sądu, nigdy już nie wrócił do dawnej świetności.

Baszta Kazimierzowska.
*Rys. z natury Zygmunt Świątopelk-Słupski,
10 VII 1915 r., CBN Polonia*

Baszta – pozostałość po zamku Kazimierza Wielkiego. Fot. Daniel Źyckiński

Centrum miasta w nocnej porze. Fot. Archiw. SKKW

Późnogotycki kościół farny pw. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej. Fot. Józef Czwordon

Tablica pamiątkowa ku czci Kazimierza Wielkiego.
Fot. Józef Czwordon

Muzeum Regionalne im. Władysława Goluśa. Fot. Józef Czwordon

Miasto z lotu ptaka. Fot. Józef Czwordon

Panorama miasta z wieży ciśnień. Fot. Józef Czwordon

To warto zobaczyć!

- *Klasztor sióstr nazaretanek*
- *Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej*
- *Kościół pw. św. Mikołaja*
- *Muzeum Regionalne im. Władysława Goluśa*
- *Poewangelicki kościół pw. Chrystusa Króla*
- *Wieża ciśnień w Ostrzeszowie*
- *Wieża zamkowa w Ostrzeszowie*
- *Wzgórza Ostrzeszowskie*

POZNAŃ

Poznań – miasto na prawach powiatu, położone na Pojezierzu Wielkopolskim, nad rzeką Wartą. Historyczna stolica Wielkopolski, od 1999 r. siedziba władz województwa wielkopolskiego i powiatu poznańskiego. W latach 1290–1296 stolica Polski i jedno z najstarszych lokowanych miast w Polsce oraz miasto Korony Królestwa Polskiego. Na wyspie Ostrów Tumski mieści się siedziba kurii archidiecezji poznańskiej. Z grodem tym związanych jest 5 powstań wielkopolskich. Poznań jest jedynym miastem wymienionym w słowach polskiego hymnu. Jest ośrodkiem przemysłu, handlu, edukacji, logistyki i turystyki. Poznań zamieszkuje ok. 546 900 mieszkańców.

POZnań*

Julius von Minutoli, Litografia ukazująca Poznań; po prawej Pałac Górków, pośrodku dawne kolegium jezuickie, po prawej w tle kościół bernardynów.
Źródło: Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, http://www.muzarp.poznan.pl/muzeum/muz_pol/palac/motty.html

Pieczęć pod dokumentem Kazimierza Wielkiego, króla Polski, sprzedającego wójtostwo poznańskie ... mieszczaninowi Janowi – mincerzowi.
Źródło: APoznań 53-474-D-2

Posnania (Poznań), 1617 r., Źródło: Frans Hohenberg and Georg Braun, *Civitates Orbis Terrarum. Theatri praeipuarum totius mundi urbium liber sextus*, t. IV, Köln 1618

Poznań był już w X wieku jednym z głównych grodów w okresie kształtowania się państwowości polskiej pod rządami Piastów. Być może w murowanym palatium na Ostrowiu Tumskim książę Mieszko I przyjął chrzest. W 968 roku utworzono tu pierwsze polskie biskupstwo misyjne na czele z biskupem Jordanem. Na początku XI wieku wzniesiono w Poznaniu katedrę, gdzie pochowano Mieszka I, królów Bolesława Chrobrego i Mieszka II Lamberta. Według Galla Anonima w mieście stacjonowało wtedy 1300 pancernych i 4000 tarczowników. Gród został zniszczony podczas najazdu księcia Czech Brzetysława I w 1039 roku.

Odbudował go król Kazimierz Odnowiciel, wznosząc nowe wały, które stanowiły podstawę obrony grodu. Jednocześnie w wyniku przeniesienia stolicy do Krakowa, Poznań stracił na znaczeniu politycznym.

Książę wielkopolski Przemysław I w 1249 roku, na lewym brzegu Warty, wznosił ceglana wieżę mieszkalną, która stała się częścią zamku i była powiększana przez kolejnych władców. W wyniku nadania w 1253 roku prawa miejskiego magdeburgskiego, mieszkańcy Poznania otrzymali liczne przywileje, a miasto – mury obronne. Prace kontynuował Przemysław II, który za swą siedzibę obrał zamek książęcy ojca na Wzgórzu Przemysła. Po tragicznej śmierci króla nastąpił blisko stuletni zastój w rozwoju miasta. Budowę zamku dokończył w 1337 roku król Kazimierz Wielki, będący namiestnikiem Wielkopolski. Już jako król podpisał też tam pokój z królem Węgier Zygmuntem Luksemburskim, a także – w 1341 roku – zawarł ślub z Adelajdą Heską.

Rozkwit Poznania przypadł na czasy jagiellońskie. Na znaczeniu zyskał wówczas szlak handlowy

Mury miasta i baszta. Fot. Dawid Galus

Zamek królewski. Fot. Diego Delso (WP)

Widok na Stare Miasto. Fot. Stanisław Szewczyk

Budynek władz miasta, dawne kolegium jezuickie. Fot. A. Savin (WP)

Bazylika archikatedralna Świętych Apostołów Piotra i Pawła.
Fot. Krzywhooo (WP)

Tłok pieczętny miasta Poznania
z herbem, ok. XIV w.
Źródło: APoznań 53/983/T/IX/12

z Rusi i Litwy do Europy Zachodniej. Król Władysław II Jagiełło w 1389 roku potwierdził wszystkie przywileje, zezwolił na budowę kramów i sukiennic, nadał prawo składu i zwolnił miasto od podwodów na terenie Korony. Od 1410 roku miasto biło własną monetę. Poznań i Kraków jako jedyne polskie miasta sygnowały wszystkie pokoje z Zakonem od 1335 do 1466 roku. W XV wieku wzniesiono drugą linię murów z 36 basztami i wieżą obserwacyjną, zwaną zegarową.

Trwające kilkaset lat korzystne warunki dla rozwoju miasta przerwał w 1655 roku potop szwedzki oraz kolejne konflikty zbrojne, jak wielka wojna północna, wojna o sukcesję polską, wojna siedmioletnia oraz konfederacja barska, które sprawiły, że miasto rujnowały różne armie.

Wschodnia część Starego Rynku. Na pierwszym planie Domki budnicze oraz ratusz. Fot. Historia3012 (WP)

Koziołki na ratuszu. Fot. Radomil (WP)

Nuty hejnału Poznania.

Źródło: Załącznik Nr 4 do Uchwały Nr LXXX 1202 V 2010 Rady Miasta Poznania z dnia 9 XI 2010 r.

Zamek Cesarski, nazywany „Zamkiem”, poznański pałac, w którym od 1910 r. mieściły się urzędy państwowe.
Fot. Scotch Mist (WP)

Ratusz nocą. Fot. Diego Delso (WP)

Cerkiew pw. św. Mikołaja. Fot. MOs810 (WP)

Ulica Świętoślawska i bazylika Matki Boskiej Nieustającej Pomocy i św. Marii Magdaleny. Fot. Krzywho00 (WP)

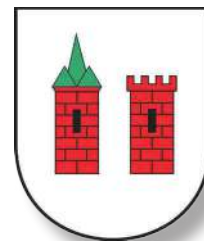
To warto zobaczyć!

- Bazylika archikatedralna pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła
- Bazylika Matki Boskiej Nieustającej Pomocy i św. Marii Magdaleny
- Brama Poznania ICHOT
- Cerkiew pw. św. Mikołaja
- Dawna Dzielnica Cesarska z „Zamkiem”
- Dawny Odwach i Muzeum Powstania Wielkopolskiego
- Greckokatolicka Cerkiew Opieki Matki Bożej
- Jezioro Maltańskie
- Kaplica Izboru baptystycznego
- Kościół ewangelicki Łaski Bożej
- Kościół pw. św. Wojciecha
- Mury miejskie
- Muzeum Archeologiczne
- Muzeum Archidiecezjalne
- Muzeum Instrumentów Muzycznych
- Muzeum Narodowe w Poznaniu
- Muzeum Pogromcy Enigmy
- Muzeum Powstania Poznańskiego – Czerwiec 1956
- Palmiarnia Poznańska
- Poznańska Cytadela
- Prawosławna cerkiew konkatedralna pw. św. Mikołaja
- Przyrynkowe kamienice
- Rezerwat Archeologiczny Genius Loci
- Rogalowe Muzeum
- Ruiny Palatium i kościół pw. NMP
- Stary Rynek, ratusz i okolice
- Synagoga
- Zamek Królewski

PRZEDECZ

Przedecz – miasto w województwie wielkopolskim, w powiecie kolskim, na Pojezierzu Kujawskim, nad Jeziorem Przedeckim. Siedziba gminy miejsko-wiejskiej Przedecz. Przedecz był miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego, położonym w 2. połowie XVI w. w województwie brzesko-kujawskim. Miasto liczy ponad 1700 mieszkańców.

Początki Przedcza wiążą się z opactwem benedyktyńskim Marii Panny na grodzie w Łęczycy. W 1347 roku Przedecz i Żarowo posiadał wraz z jeziorem król Kazimierz Wielki.

Już od XIII wieku, na południowo-wschodnim brzegu Jeziora Przedckiego, egzystował warowny, drewniano-ziemny gród o nazwie Przedecz, który należał do dzielnicowych książąt kujawskich, później zaś do królów polskich. Wolno sądzić, że wznosił go książę kujawski Kazimierz Konradowic albo jego syn król Władysław Łokietek.

Przedeki gród pojawił się w źródłach historycznych w związku z wojną polsko-krzyżacką z lat 1327–1332 i jedenastoletnią okupacją Kujaw. Zdobyty gród przemianowany został na Mosburg, dosłownie Błotny bądź Bagnisty Gród.

Terytorialnym spadkobiercą krzyżackiego wójtostwa był staropolski powiat przedeki, który przetrwał do II rozbioru Polski. Król Kazimierz utworzył tę jednostkę w niedługim czasie po 1343 roku, gdy odzyskał Kujawy na mocy traktatu pokojowego z zakonem krzyżackim.

Do budowy zamku-warowni przystąpiono zapewne w 1347 roku i zakończono w latach 50. XIV stulecia.

Nie zachował się królewski dokument lokacyjny, na mocy którego król Kazimierz powołał do życia na prawie magdeburskim miasto Przedecz. Wzmiankowano je po raz pierwszy w styczniu 1363 roku, kiedy było już wytyczone, zaludnione i zagospodarowane. W 1398 roku zamek i miasto wykupił król Władysław II Jagiełło, a w 1420 roku relokował miasto.

Gród i okolice zostały zniszczone i spalone w okresie potopu szwedzkiego.

Dokument Władysława II Jagiełły wydany w 1420 r. w Kowalu, nadający Przedczowi jarmarki i przenoszący miasto na prawo niemieckie. Źródło: AGAD, Zb. Dok. Pergam., sygn. 3437

Zamek w Przedczu. Fot. Lech Łbik

Kościół pw. Świętej Rodziny. Fot. Anna Marcinkowska

Ratusz, jatki i remiza strażacka. Fot. Lech Ebik

To warto zobaczyć!

- Cmentarz parafialny
- Dawne jatki miejskie
- Klasycystyczna remiza strażacka
- Klasycystyczny ratusz
- Kościół pw. Świętej Rodziny
- Neogotycki budynek dawnej świątyni ewangelickiej
- Pomnik Poległych na Placu Wolności

PYZDRY

Pyzdry – miasto w środkowo-zachodniej Polsce, w województwie wielkopolskim, w powiecie wrzesińskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Pyzdry. Leżą na Nizinie Południowowielkopolskiej, w Dolinie Konińskiej, na prawym brzegu Warty. W średniowieczu odbywały się tu okazowania pospolitego ruszenia województwa kaliskiego. Miasto jest członkiem-założycielem 29 IV 2009 r. Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Pyzdry zamieszkuje ok. 3200 mieszkańców.

Pyzdry po raz pierwszy pojawiają się w Kronice Wielkopolskiej w 1232 roku, w kontekście wyprawy księcia Henryka Brodatego w głąb Wielkopolski. W połowie XIII wieku w Pyzdrach wzniesiono gród książęcy, a następnie osadę. W 1257 roku miejscowość otrzymała najprawdopodobniej od Bolesława Pobożnego prawa miejskie magdeburskie. Była ona korzystnie położona na szlaku handlowym z Wrocławia do Torunia. W latach 80. XIII wieku mincerz Ubelin prowadził w Pyzdrach mennicę.

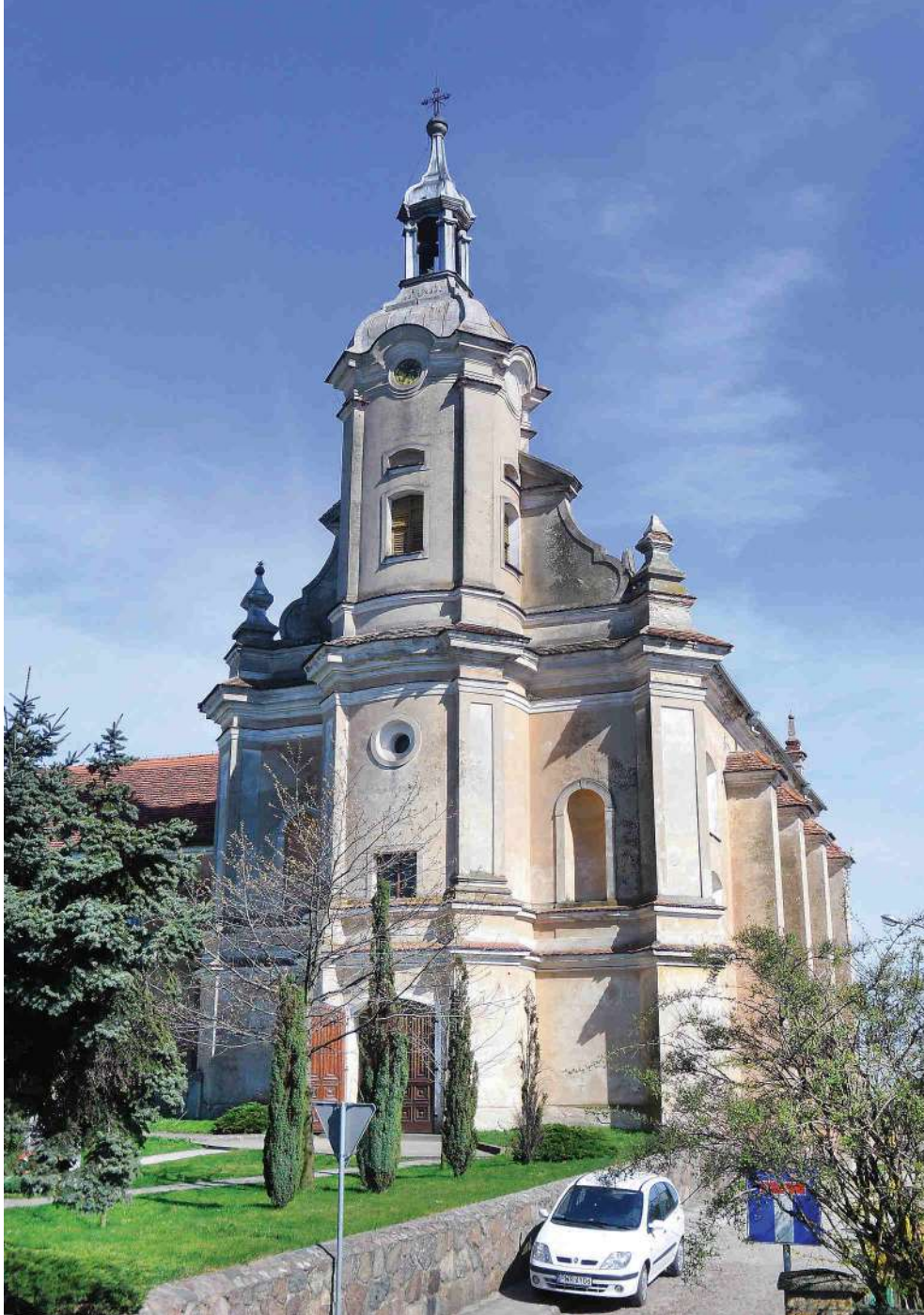
W 1331 roku miasto spalili Krzyżacy, którzy nie oszczędzili nawet kościoła i budynku zakonu franciszkańskiego. Król Kazimierz Wielki około 1339 roku wznosił tu zamek i mury obronne. Bardzo duża budowla była ważną rezydencją królewską, porównywaną do zamku w Niepołomicach. Król ten zawarł w Pyzdrach w 1345 roku rozejm z królem czeskim Janem Luksemburskim. Rok później ogłosił tu także statuty prawne dla Wielkopolski. W drugiej połowie XIV wieku miasto zostało siedzibą starostwa i sądu.

Władysław Jagiełło w 1403 roku relokował miasto na prawie magdeburskim. Pyzdry otrzymały z rąk monarchów wiele przywilejów, które umożliwiły rozwój miejscowości. W XVII wieku miasto wyniszczały powodzie, epidemie i wojska szwedzkie.

Widok na historyczne budynki znad Warty. Fot. MOs810 (WP)

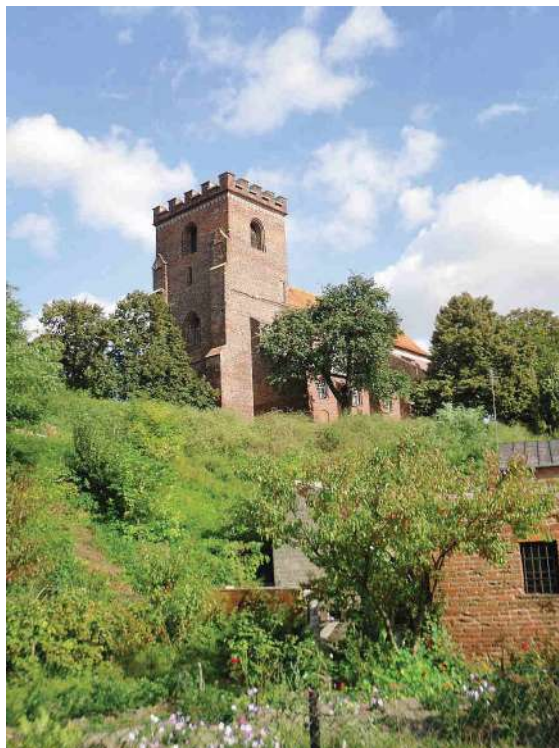

Kościół pw. Ścięcia Głowy św. Jana Chrzciciela. Fot. Klabon (WP)

Widok na miasto od strony Warty. Fot. Paulina Radna

Kościół farny pw. Narodzenia NMP, fundacja Kazimierza Wielkiego. Fot. Paulina Radna

Ołtarz główny w kościele farnym pw. Narodzenia NMP. Fot. Roweromaniak (WP)

Odcisk pieczęci Pyzdry z lat 1312–1575.

Źródło: http://www.pyzdry.pl/dir/grafika/wiadomosc/62/pieczec_z_xivw1.jpg

Mural. Źródło: Archiw. SKKW

Pomnik upamiętniający 700-lat miasta Pyzdry. Fot. Paulina Radna

To warto zobaczyć!

- Historyczne domy i chatupa
- Historyczny układ urbanistyczny miasta
- Kościół pw. Narodzenia NMP
- Kościół pw. Ścięcia Głowy św. Jana Chrzciciela
- Muzeum Ziemi Pyzdrskiej
- Pomnik z okazji 700-lecia miasta
- Pozostałości zamku i muru miejskiego
- Synagoga i cmentarz żydowski
- Wiatrak holenderski

SKOKI

Skoki – miasto w województwie wielkopolskim, w powiecie wągrowieckim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Skoki. Miejscowość położona jest na pograniczu pojezierzy Gnieźnieńskiego i Chodzieskiego, nad Małą Wełną i Jeziorem Budziszewskim. Skoki liczą ok. 4000 mieszkańców.

Grafika przedstawiająca kościół pw. św. Wawrzyńca.
Źródło: <http://parafiaszuki.pl/historia/>

Odpis aktu lokacyjnego z ok. 1703 r.
Źródło: Probostwo w Skokach. Fot. Hubert Sobalak

Skoki powstały na tzw. surowym korzeniu, na terenie podmokłej dąbrowy, nad rzeką Małą Wełną (Wełnianką). Przywilej króla Kazimierza Wielkiego dla Janusza z Podlesia Kościelnego (obecnie gmina Mieścisko) został wydany w 1367 roku. Rozpoczął on nieprzerwaną tradycję istnienia miasta prywatnego. W pięć lat po lokacji powstała parafia skocka pw. św. Wawrzyńca. Fakt jej utworzenia potwierdza dokument erekcyjny, wystawiony 9 grudnia 1373 roku w Poznaniu. Skoki ze względu na położenie między jeziorami i bagnami wchodziły w skład systemu obronnego grodów, pierścieniowo rozmieszczonych wokół Gniezna. Przez miasto wiodła droga z Poznania do Łekna, a także krzyżował się tutaj szlak wychodzący z Gniezna do kasztelanii w Rogoźnie i dalej do już nadgranicznego Ujścia.

W czasach panowania Kazimierza Wielkiego Skoki były częściowo zależne od cystersów łekneńsko-wągrowieckich. Miasto przez prawie całe dzieje znajdowało się w strefie nadgranicznej, stąd oprócz rdzennych Polaków, mieszkali tu Czesi, Niemcy, Szkoci, przybysze z Niderlandów i Żydzi. Działania wojenne związane z oblężeniem Skoków podczas najazdu szwedzkiego, pożary i epidemie spowodowały jego upadek.

Panorama miasta. Źródło: UMiG Skoki, <https://www.gmina-skoki.pl/o-nas/nasza-gmina/historia-powstania-gminy-skoki/>

Kościół pw. św. Mikołaja Biskupa. Fot. Marta i Maciej Migasiewiczowie

To warto zobaczyć!

- Cmentarz żydowski
- Zespół pałacowy z parkiem.
Obecnie Plenerowy Dom Studencki
Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu
- Kościół pw. św. Mikołaja Biskupa
- Poewangelicki neogotycki kościół
pw. św. Apostołów Piotra i Pawła

Zespół pałacowy z parkiem. Fot. Marta i Maciej Migasiewiczowie

STAWISZYN

Stawiszyn – miasto położone w województwie wielkopolskim, w powiecie kaliskim, na Wysoczyźnie Kaliskiej, nad Bawołem (Czarną Strugą), siedziba gminy Stawiszyn. Miasto zdegradowane w 1870 r., ponowne nadanie praw miejskich w 1919 r. Stawiszyn zamieszkuje ok. 1500 mieszkańców.

Pierwotnie nazwę miejscowości zapisywano w formie Stavissin lub Stawischin. Prawa miejskie przyznano jej przed 1291 rokiem. W 1306 roku Stawiszyn zniszczyli Litwini, a w 1331 roku – Krzyżacy. Miasto lokowano z woli króla Kazimierza Wielkiego, a ponadto otoczono je murami. Monarcha ten prawdopodobnie polecił też wzniesienie zamku obronnego i zbudowanie kościoła parafialnego. W tym czasie powstał charakterystyczny układ urbanistyczny, z owalnicowym centrum utworzonym przez dwie równoległe ulice, tzw. śląski schemat rozplanowania. Miejscowość stanowiła własność królewską. Od 1331 roku w Stawiszynie mieściła się siedziba starostwa niegrodowego, a od XV do połowy XVII wieku był jednym ze znaczniejszych miast w Wielkopolsce.

W 1419 roku król Władysław II Jagiełło relokował miasto i pobliskie należące do niego wsie Ubersk, Wyrów i Długą Wieś na prawie magdeburskim.

Średniowieczna świetność Stawiszyna przypadła na XV i XVI wiek. Jego rozwój umożliwiło położenie przy szlaku handlowym z Kalisza do Łądu i Konina, co wykorzystywali prężnie działający rzemieślnicy różnych branż. Dobra stawiszyńskie w latach 1520 – 1550 stanowiły uposażenie Akademii Lubrańskiego w Poznaniu.

Rozwój miasta został skutecznie zahamowany przez zniszczenia w czasie najazdu szwedzkiego w 1656 roku.

Kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła. Fot. MOs810 (WP)

Ratusz. Fot. Qgerim (WP)

Nieczynny kościół ewangelicko-augsburski. Fot. Marian Naworski

To warto zobaczyć!

- Cmentarz ewangelicki z licznymi nagrobkami
- Gotycki kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła
- Neogotycki kościół ewangelicko-augsburski
- Ratusz

ŚLESIN

Ślesin – miasto położone w województwie wielkopolskim, w powiecie konińskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Ślesin. Położone jest nad Jeziorem Ślesińskim oraz Jeziorem Mikołajskim. Miasto liczy ok. 3200 mieszkańców.

Ślesin pierwszy raz wymieniony jest w dokumencie z 1231 roku, w którym książę Konrad I mazowiecki przekazał gród Szleszyn na własność biskupom poznańskim za swoje długi. 20 stycznia 1358 roku król Kazimierz Wielki wydał biskupom przywilej na nadania Szleszynowi praw miejskich średzkich. W tym czasie biskup poznański Jan Tęczyński uhonorował Ślesin herbem Dulicz. Mieszczanie zostali ponadto poddani pod jurysdykcję biskupią. Już od 1417 roku działała w mieście szkoła.

Mimo tego, że Ślesin leżał na szlaku handlowym z Wielopolski na Mazowsze, nie stał się on nigdy większym miastem. Odbywały się tu co tydzień targi owcami, wołami i trzodą chlewną. W dokumencie z 1579 roku Ślesin określa się już jako wieś. Działało tu kilku rzemieślników, jednak większość mieszkańców zajmowała się rolnictwem. W miejsce zniszczonego w pożarze kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa i Dobrego Pasterza w 1604 roku wzniesiono murowaną gotycką świątynię.

W 1655 roku w trakcie najazdu Szwedzi spalili kościół, który po odbudowie ponownie został zniszczony w pożarze. W 1725 roku Ślesin i okoliczne wsie dotknęły powódzie związane z wylewem Gopła i ludzie przemieścili się do pobliskiej puszczy. Po ustąpieniu zagrożenia odbudowano zniszczone osady.

Pomnik Napoleona Bonaparte.
Fot. Edward (WP)

Ślesin z lotu ptaka. Źródło: <https://powiat.konin.pl/miasto-i-gmina-slesin>

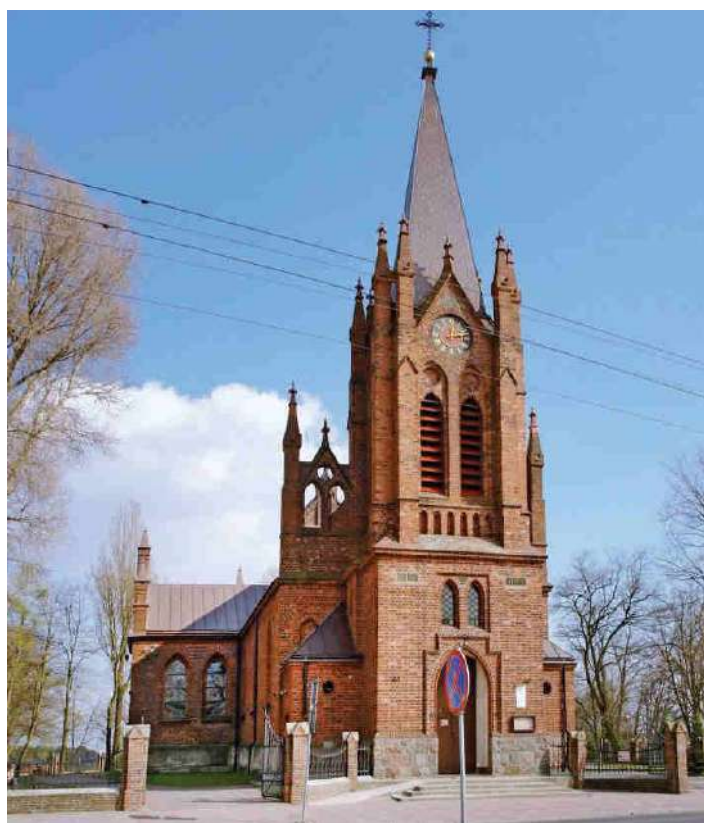

Kościół pw. św. Mikołaja. Fot. Przemysław Jahr

Pomnik Świętej Rodziny z 1922 r. Fot. Mark14 (WP)

Neogotycki kościół pw. św. Mikołaja i Dobrego Pasterza.
Fot. SPZDW8EY (WP)

Ołtarz główny w kościele pw. św. Mikołaja.
Źródło: <https://parafiaslesin.pl/>

Łuk triumfalny na cześć Napoleona. Źródło: <http://slesin.ovh.org/news.php>

To warto zobaczyć!

- Jeziora Ślesieńskie i Mikorzyńskie
- Kanat Ślesieński
- Kościół pw. św. Mikołaja
- Kościół pw. św. Mikołaja i Dobrego Pasterza
- Łuk triumfalny na cześć Napoleona
- Pomnik ku czci Polaków rozstrzelanych przez Niemców w 1939 r.
- Pomnik Napoleona Bonaparte
- Pomnik Świętej Rodziny

TARGOWA GÓRKA

Targowa Górka (do 1958 r. Targowagórka) – wieś położona w województwie wielkopolskim, w powiecie wrzesińskim, w gminie Nekla. Targowa Górka była miastem, które zdegradowano około 1850 r. Miejscowość zamieszkuje ok. 550 mieszkańców.

Targowa Górka, wcześniej zwana Mileszyną Górką, wzmiankowana jest w dokumentach w 1258 roku. Właścicielem był wówczas Milesza z Górki, który należał do otoczenia księcia Bolesława Pobożnego, syna Władysława Odonica. Król Kazimierz Wielki przebywając w Poznaniu 14 czerwca 1343 roku, potwierdził ówczesnym właścicielom: Piotrowi, kasztelanowi radzimskiemu i Dobrogostowi Mileszycowi prawa miejskie dla Targowej Górki. Późniejszymi właścicielami miasta byli m.in. w 1397 roku Wojciech z Górki, w latach 1390 – 1400 Boguchwał, Dobiesław i Bodzęta, synowie Jana Poraja z Bierzglina, w 1506 Barbara Górecka, w 1559 Spławscy i Górecy herbu Dryja, w 1722 roku Turnowie. Od 1761 roku Targowa Górka była własnością Drogońskich, w 1793 hrabiego Keyserlinga, a w 1870 roku właścicielami była rodzina Żychlińskich.

Pod koniec XV wieku miasto podupadło i utraciło prawa miejskie. Odzyskało je w 1559 roku. W 1724 roku król August II nadał miejscowości przywilej organizowania targów. Król Stanisław August Poniatowski potwierdził te przywileje oraz wydał zgodę na organizowanie jeszcze czterech nowych jarmarków.

W Targowej Górcie już w XIII wieku istniał kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła. W 1630 roku kasztelan gnieźnieński Mikołaj Mielżyński ufundował nowy drewniany kościół. Po pożarze w 1739 roku świątynia została odbudowana; ponownie spłonęła na początku XIX wieku. W XVI wieku istniał jeszcze kościół pw. św. Małgorzaty, który uległ pożarowi w 1725 roku.

Figura na grobowcu rodzinnym Kosińskich.
Fot. Energumen (WP)

Kościół pw. św. Michała Archanioła i dzwonnica. Fot. 16kinga16 (WP)

Kamień z tablicą pamiątkową.
Fot. Energumen (WP)

To warto zobaczyć!

- Grobowiec Adelajdy i Antoniego Amilkara Kosińskiego
- Kościół pw. św. Michała Archanioła z dzwonnica

TUREK

Turek – miasto w województwie wielkopolskim, siedziba powiatu tureckiego oraz gminy wiejskiej Turek. Położone jest w zapadlisku na Wysoczyźnie Tureckiej nad Kanalem Folusz. Turek jest drugim co do wielkości ośrodkiem przemysłowym Konińskiego Zagłębia Węgla Brunatnego. Elektrownia zakończyła swoje funkcjonowanie z dniem 1 I 2018 r. Miasto liczy ok. 25 000 mieszkańców.

Turek jest wymieniony pod nazwą Turcoviste w bulli gnieźnieńskiej papieża Innocentego II z 1136 roku jako posiadłość arcybiskupów gnieźnieńskich. Osadę zamieszkiwali wówczas drwale, smolarze i myśliwi. W 1331 roku napadli na nią Krzyżacy i spalili kościół pw. św. Jana Chrzyciela. Arcybiskup gnieźnieński Janisław nadał miejscowości w dniu 25 kwietnia 1341 roku prawa miejskie średzkie (*Oppidum Thurek – Privilegium advocatiae*). Pierwszym wójtem został Jan Pruteno z Uniejowa.

Król Kazimierz Wielki w 1357 roku zatwierdził władzę biskupią nad Turkiem, co oznaczało m.in. zakaz osiedlania się tu cudzoziemców, Żydów i innowierców.

Aż do epoki oświecenia miasto nie przeżywało znaczącego rozwoju, mimo tego, że przez Turek przechodziły szlaki handlowe z Kalisza do Koła oraz z Konina do Spicymierza. W XV i XVI wieku mieszkańcy otrzymali wiele przywilejów zwalniających ich od opłat celnych i targowych. Turek ucierpiał wskutek pożaru, który wybuchł w 1636 roku. W tym też roku Król Władysław IV Waza zezwolił na dwa jarmarki w ciągu roku.

W 1655 roku przez miasto i okolice przeszły – walczące ze Szwedami – oddziały wojskowe Stefana Czarnieckiego i Jerzego Lubomirskiego, powodując straty w mieniu mieszkańców.

Dawny ratusz miejski, obecnie Muzeum Rzemiosła Tkackiego. Fot. A.fiedler (WP)

Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Fot. Piotr Michał Jaworski

Odnowiona polichromia ołtarza autorstwa Józefa Mehoffera w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa.
Fot. Marcin Derucki

Pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego.
Fot. Piotr Rudzki

Kościół ewangelicko-augsburski. Fot. A.fiedler (WP)

To warto zobaczyć!

- Domy tkaczy z XIX w.
- Kaliska Kolej Dojazdowa
- Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa
- Pomnik-taweczka Józefa Mehoffera
- Kościół ewangelicko-augsburski i cmentarz
- Pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego
- Ratusz miejski, obecnie Muzeum Rzemiosła Tkackiego

UKRAINA

DROHOBYCZ

Drohobycz – miasto w Ukrainie, w obwodzie lwowskim, siedziba rejonu drohobyckiego, leży nad rzeką Tyśmienicą w Beskidach Brzeźnych. W mieście działa oddział Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej. Miejscowi Polacy skupieni są wokół kościoła rzymskokatolickiego pw. św. Bartłomieja, który jest swoistym centrum polskiego życia kulturalnego i religijnego. Miasto zamieszkuje ponad 32 300 mieszkańców.

Początki osadnictwa na terenie Drohobycza wiążą się ze słonymi źródłami, z których wydobywano i warzono sól. Pierwsze wzmianki o grodzie sięgają XI wieku, czyli czasów Rusi Kijowskiej.

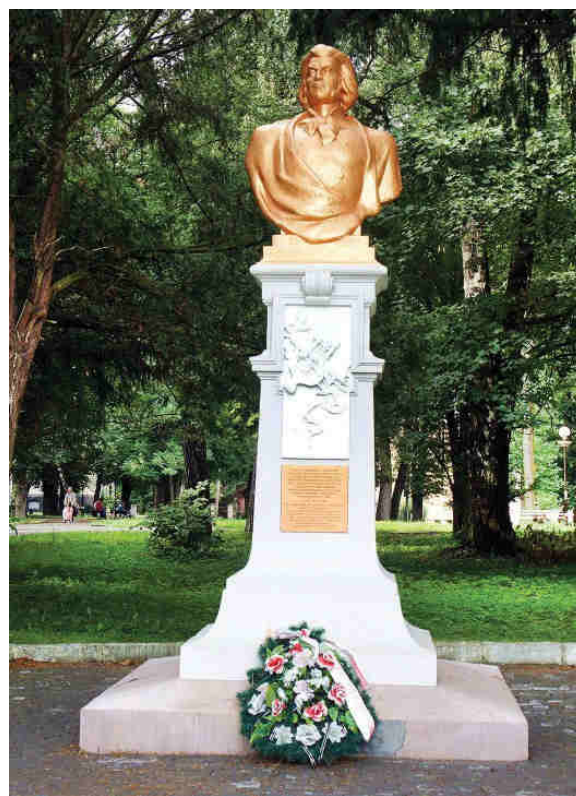
W 1340 roku wraz z ówczesnym księstwem halicko-wołyńskim osada została przyłączona przez króla Kazimierza Wielkiego do Królestwa Polskiego. W tym okresie miasto przeżyło pierwszy okres dynamicznego rozwoju związany z żupami solnymi, które przeszły na monarszą własność i były dzierżawione przybyszom z kilku krajów Europy.

Monarcha przyczynił się do powstania w Drohobyczu parafii rzymskokatolickiej, a w 1340 roku nadał miastu herb przedstawiający 9 topek solnych na granatowej tarczy, nad którą widnieje korona królewska. Żupy na kilka stuleci stały się jednym z ważnych źródeł dochodów skarbcza królewskiego.

Od czasu ponownego przyłączenia Drohobycza do Korony w 1387 roku – po krótkiej przynależności do Węgier – miasto wchodziło w skład ziemi przemyskiej województwa ruskiego. W XV i XVI wieku Drohobycz rozrastał się i rozwijał jak typowe średniowieczne miasto. W 1392 roku król Władysław Jagiełło ufundował istniejący do dziś kościół farny i nadał prawo magdeburskie w 1422 roku. Od tego momentu w mieście zaczął działać samorząd i sądownictwo, odbywały się jarmarki oraz rozwijał się przemysł solny. Przywileje miejskie były później wielokrotnie potwierdzane m.in. przez królów Kazimierza Jagiellończyka w 1460 roku i Aleksandra Jagiellończyka w 1506 roku.

Miasto było ufortyfikowane obwarowaniami, na które składały się wały i bramy. Od czasów króla Zygmunta I kościół, cmentarz i dzwonnica pełniły również funkcje obronne. Wewnątrz murów znajdował się zamek starostów królewskich, składający się z co najmniej dwóch budynków.

W burzliwym XVII wieku Drohobycz doświadczył najazdów Tatarów, Turków, Chmielnickiego, księcia Rakoczego, Kozaków oraz klęski pożarów i epidemii. Czynniki te, pomimo nadania licznych przywilejów królewskich, nie spowodowały, że miasto mogło rozwinąć się w większy ośrodek. Stagnacja trwała do końca XIX wieku, kiedy to w 1859 roku

Pomnik Adama Mickiewicza. Źródło: <http://wikimapia.org/15306814/pl/Pomnik-Adama-Mickiewicza#/photo/6911767>

uruchomiona została pierwsza instalacja rafinacji ropy naftowej. Spowodowało to przekształcenie „solnego” Drohobycza w Drohobycz „naftowy”, a miasto nabrało europejskiego wyglądu, jako ośrodek dużego zagłębia naftowego.

Widok na śródmieście. Fot. McFfranek (WP)

Ratusz miejski. Fot. Tomasz Leśniowski

Cerkiew pw. św. Jura. Fot. Tomasz Leśniowski

Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła. Fot. Szeder László

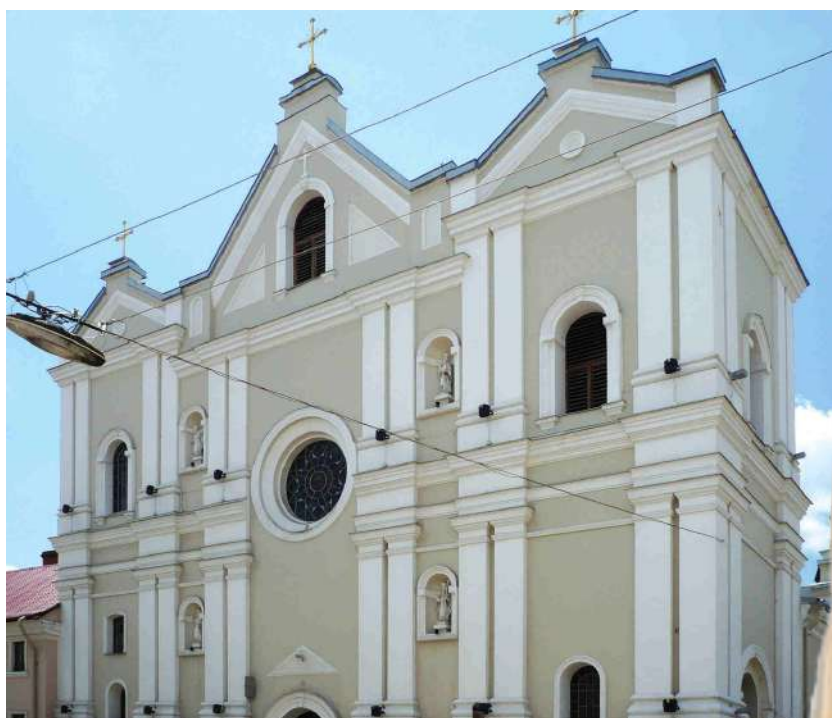

Wielka synagoga. Fot. Myroslava Marych

Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Maryi, Krzyża Świętego i św. Bartłomieja. Źródło: Neovitaha (WP)

Kościół pw. św. Michała, obecnie cerkiew pw. Trójcy Przenajświętszej.
Fot. Tomasz Leśniowski

To warto zobaczyć!

- Cerkiew greckokatolicka pw. Trójcy Przenajświętszej
- Cerkiew pw. Podwyższenia Krzyża
- Cerkiew pw. św. Jura
- Cmentarz katolicki z zabytkowymi nagrobkami
- Dom Brunona Schulza
- Dzwonnica kościelna o charakterze obronnym
- Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła
- Kościół pw. Wniebowzięcia NPM, Krzyża Świętego i św. Bartłomieja
- Miejski ratusz
- Obronny mur cmentarny
- Pomnik Adama Mickiewicza
- Synagoga przy ul. Mazepy 11
- Warzelnia soli
- Wielka Synagoga

HALICZ

Halicz – miasto na Ukrainie, w obwodzie iwanofrankińskim. Od 1144 r. główny gród Księstwa halickiego i od 1199 r. stolica Rusi Halicko-Włodzimierskiej. Od roku 1206 r. królestwo Rusi Halicko-Włodzimierskiej pod berłem króla Węgier i dynastii Romanowiczów. W 1241 r. zniszczone przez mongolskie oddziały Batu-chana. W XVI w. należało do województwa ruskiego. Halicz liczy ponad 6200 mieszkańców.

Widok Halicza od północy, litografia, 1847 r.
Rys. M. B. Stęczyński, Muzeum Narodowe w Krakowie

Pierwsza pisana wzmianka o wielkim (w ówczesnej skali) grodzie halickim jest zamieszczona w *Kronice węgierskiej* z 898 roku. Halicz był już wówczas znaczącym grodem na handlowym szlaku prowadzącym z Kijowa przez ziemie polskie do Ratyżbony. W najstarszej i najważniejszej staroruskiej kronice Nestora „*Повѣсть временныхъ лѣтъ*” (*Powieść lat minionych*), pod 981 rokiem znajduje się kolejna wzmianka.

Od 1054 do 1340 roku Ruś Halicko-Włodzimierska była pod panowaniem Rościszowiczów, Jarosława Ośmiomysła, króla Węgier Andrzeja II i jego członków rodziny. Ten dobrze rozwijający się ośrodek polityczny, handlowy i rzemieślniczy został zniszczony w 1241 roku przez oddziały mongolsko-tatarskie Batu-chana. Zaś w 1245 roku księstwo popadło w zależność od Tatarów.

Po wyprawie księcia Włodzimierza na Lachów i zajęciu przez niego Przemyśla, Czerwienią i innych grodów na obszarach księstwa halickiego powstało księstwo dzielnicowe w ramach Rusi Kijowskiej. Na początku XIII wieku, już jako halicko-wołyńskie, znalazło się ono na krótko pod berłem króla Węgier Andrzeja II.

Od 1349 roku Halicz formalnie został przyłączony prawem dziedziczenia po księciu Jerzym Bolesławie II Trojdenowiczu do królestwa Kazimierza Wielkiego. Fakt ten nie nastąpił w wyniku podbojów, lecz na mocy prawa dziedzicznego, po bezpotomnej śmierci księcia Trojdenowicza. Po krótkotrwałym podporządkowaniu Węgom tych ziem – po śmierci Kazimierza Wielkiego – królowa Jadwiga Andegaweńska w 1387 roku ostatecznie przyłączyła je i Halicz do Królestwa Polskiego.

Zamek w Haliczu. Fot. Катерина Байдужа

W 1367 roku nastąpiła lokacja miasta na prawie magdeburskim. W tym też roku na przyłączonych do Polski terenach Rusi Halickiej w 1367 roku została utworzona katolicka archidiecezja halicka. Archikatedrą został ustanowiony w 1375 roku kościół pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny, wcześniej cerkiew prawosławna pw. św. Pantelejmona. Arcybiskupstwo, którego powstanie i dzieje są związane nierozdzielnie z historią metropolii halickiej, zostało zlikwidowane ze względu na malejące znaczenie polityczne Halicza.

W Haliczu funkcjonowała także metropolia cerkwi prawosławnej, istniejąca w latach 1303–1347 oraz 1371–1401. W 1347 roku wskutek zabiegów metropolity kijowskiego metropolia halicka została zlikwidowana. Odnowienie prawosławnej metropolii halickiej nastąpiło za rządów Kazimierza Wielkiego.

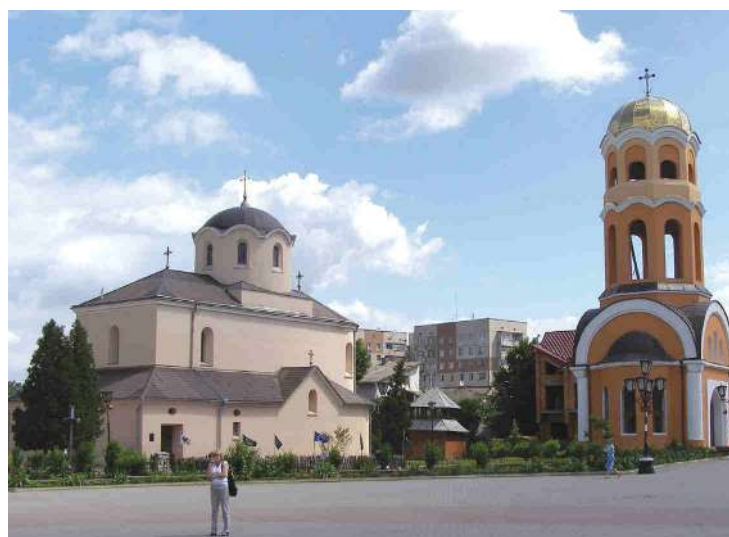
Miasto, chociaż miało mury obronne, baszty i ratusz, a do czasu zniszczenia go w trakcie jednego z najazdów także fortecę, było wielokrotnie najeżdżane i niszczone przez Tatarów, Kozaków i Turków.

Pod koniec XIV wieku Halicz stracił znaczącą rolę w tym regionie. Przejął ją Lwów.

Dzisiejszy Halicz ma niewiele wspólnego z dawnym miastem książęcym. Centrum wraz z mocno przebudowaną cerkwią obrosło radziecką zabudową. Górujące nad miastem ruiny zamku króla Kazimierza Wielkiego świadczą o dawnym znaczeniu ośrodka. To, co możemy w tej chwili zwiedzić, to pozostałości tzw. wieży szlacheckiej oraz kaplicy pw. św. Katarzyny.

Ratusz sprzed II wojny światowej. Źródło: Reprod. Roman Zacharij

Cerkiew pw. Narodzenia Pańskiego. Fot. Roman Zacharij

Park miniatur zamków i kościołów. Fot. Roman Zacharij

Widok na Halicz i Dniestr. Fot. Roman Zacharij

To warto zobaczyć!

- Cerkiew pw. Bożego Narodzenia
- Cerkiew pw. św. Pantelejmona we wsi Szewczenkowie
- Kościół katolicki pw. Wniebowzięcia NMP
- Ratusz miejski
- Zabudowa przyrynkowa
- Zamek
- Żelazny most

KAMIENIEC PODOLSKI

Kamieniec Podolski – miasto na Ukrainie, w obwodzie chmielnickim, nad Smotryczem, dopływem Dniestru, siedziba administracyjna rejonu kamienieckiego. Ośrodek przemysłu maszynowego, elektrotechnicznego, spożywczego, włókienniczego i materiałów budowlanych. Stolica rzymskokatolickiej diecezji kamienieckiej od 1378 r. i eparchii kamieniecko-podolskich (prawosławnej i greckokatolickiej). Miasto liczy ok. 100 000 mieszkańców.

Dawny herb
Kamieńca Podolskiego

Wacław Grodecki,
Poloniae finitimarumque
locarum descriptio (frag-
ment), 1571, wyd. 2.
Źródło: Biblioteka Narodo-
wa, syg. ZZK 18611

Kamieniec Podolski jest jednym z najbardziej malowniczych miast Ukrainy. W źródłach wzmiankowany pod 1062 rokiem. Gród został wybudowany na skalistej wyspie, położonej w pętli rzeki Smotrycz, dopływem Dniestru. W XII wieku gród należał do Księstwa Halickiego. W 1352 roku został zdobyty przez króla Kazimierza Wielkiego i nadany w lenno litewskiemu księciu Fiodorowi Koriatowiczowi.

W tym czasie Kamieniec Podolski zamieszkiwały trzy grupy etniczne: Polacy, Rusini i Ormianie. Liczne przywileje sprawiały, że kwitł handel i rozwijało się rzemiosło.

Regularnie rozbudowywano też fortecę i mury obronne miasta, jej zakończenie jest przedmiotem debaty historyków: pierwsze wzmianki wskazują na 1374 rok, kiedy miasto – wkrótce po śmierci Kazimierza Wielkiego – otrzymało prawo magdeburskie, ale badania archeologiczne przesunęły datę powstania twierdzy na dwa stulecia wstecz. Obejmowała ona Stare Miasto, most Turecki, Stary Zamek i Nowy Zamek oraz szereg rzecznych budowli hydrotechnicznych. Była ona nazywana „przedmurzem chrześcijaństwa” i „bramą do Polski”.

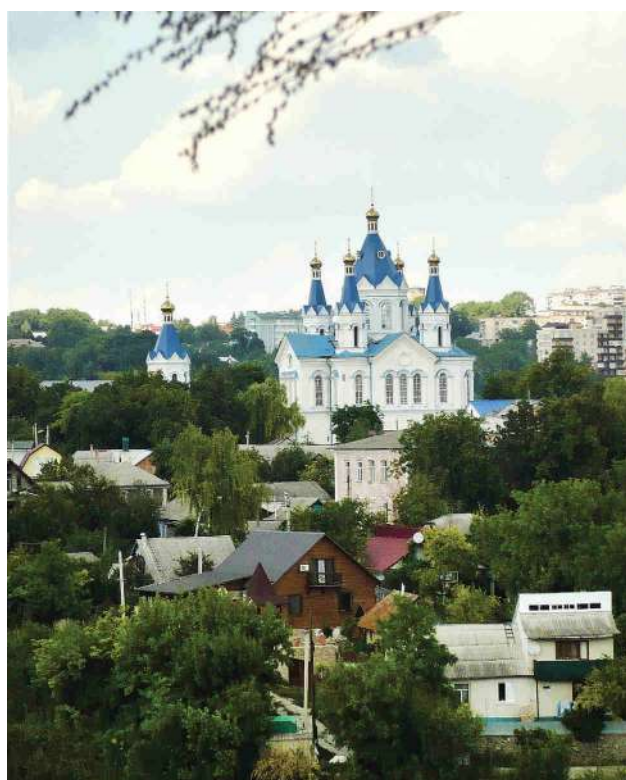
Mimo strategicznego w obronie Rzeczypospolitej położenia, twierdza została zdobyta przez wojska tureckie w 1672 roku. Dopiero w 1699 roku, na mocy pokoju w Karłowicach, miasto wróciło w polskie granice. Mimo podjęcia prób odbudowy, nigdy nie odzyskało dawnej pozycji.

W 1989 roku twierdza została wpisana na ukraińską listę informacyjną, która rozpoczęła proces wpisu na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Twierdza i zamek. Fot. Grzegorz Gołębiowski

Cerkiew pw. św. Grzegorza na terenie Polskich Folwarków.
Fot. Tomasz Leśniowski

Katedra rzymskokatolicka pw. św. Piotra i św. Pawła.
Fot. Tomasz Leśniowski

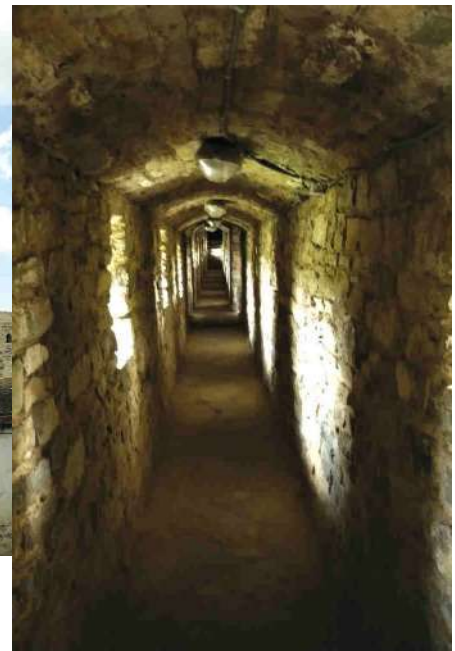
Baszta Papieska. Fot. Tomasz Leśniowski

Baszta Batorego. Fot. Dima Sergiyenko

Baszta Komendancka.
Fot. Tomasz Leśniowski

Ratusz Polski i Studnia Ormiańska na Rynku Polskim.
Fot. Artur (WP)

To warto zobaczyć!

- Apteka ormiańska
- Brama triumfalna
- Budynek koszar
- Cerkiew pw. Podwyższenia Krzyża Świętego
- Cerkiew pw. św. Jerzego (Grigorijewska)
- Katedra rzymskokatolicka pw. św. Piotra i św. Pawła
- Kolegium Jezuitów
- Kościół Franciszkanów pw. Wniebowzięcia NMP
- Kościół pw. św. Mikołaja i klasztor dominikanów
- Kościół pw. św. Michała i klasztor dominikanek
- Kościół trynitarzy pw. Świętej Trójcy
- Minaret
- Most Turecki
- Obwarowania miasta
- Pałac biskupi
- Ratusz Ruski
- Relikty cerkwi ormiańskiej
- Rynek i Ratusz Polski
- Stary Zamek i Nowy Zamek

KOŁOMYJA

Kołomyja – miasto na zachodniej Ukrainie, w obwodzie iwanofrankińskim, nad Prutem, siedziba rejonu kołomyjskiego. W mieście rozwinął się przemysł maszynowy, odzieżowy, obuwniczy, metalowy, spożywczy, drzewny oraz papierniczy. Miasto jest centrum huculskiej sztuki ludowej, znajduje się tu m.in. muzeum etnograficzne i muzeum pisanek. W Kołomyi zamieszkuje ponad 61 500 mieszkańców.

Rynek w Kołomyi 1892 r.

Źródło: Przewodnik ilustrowany po c. k. austr. kolejach państwowych na szlakach: Lwów-Krasne-Podwołczyńska, Krasne-Brody, Lwów-Stanisławów-Kołomyja-Śniatyń-Czerniowce, Kołomyja-Słoboda rungurska, Kołomyja-Kniaźdwór, Stanisławów-Buczacz-Husiatyn, Stanisławów-Woronienka, Koleje Podolskie

Zamek Pokuć, koniec XV w.

Źródło: Henryk Mikołaj Hrychowicz, <https://www.rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?t=3545&p=30045>

Nazwa Kołomyi ma związek z założycielem miasta, królem halickim Kolomanem. Miejscowość jest wzmiankowana w 1240 roku i należała do księstwa halicko-wołyńskiego. W połowie XIV wieku została włączona do Polski. Swe założenie miasto zawdzięcza Kazimierzowi Wielkiemu. Monarszym stało się pomiędzy 1366 a 1370 rokiem, uzyskując prawo magdeburskie. W XV wieku Kołomyja była miejscem sądu grodzkiego, a w okresie od XV wieku do 1567 roku także sądu ziemskiego, który później przeniesiono do Halicza.

W 1413 roku król Władysław II Jagiełło wybudował zamek oraz ufundował w Kołomyi dominikański klasztor pw. Najświętszej Maryi Panny. Była to dla zakonników placówka „etapowa” na drodze stałych wędrówek misyjnych przez Mołdawię na wybrzeża czarnomorskie i dalej na Bliski Wschód.

W 1459 i 1485 roku gospodarz mołdawski Stefan III Wielki złożył w Kołomyi hołdy królowi Kazimierzowi Jagiellończykowi. W XVI i XVII wieku miasto było ośrodkiem wydobywania soli. W pierwszej połowie XVII wieku z powodu zalewania miasta przez rzekę Prut przeniesiono je na nowe miejsce.

Przez cały okres swojej historii miasto było nieustannie niszczone przez Tatarów, Kozaków oraz wojska mołdawskie.

Ratusz. Fot. *Investigatio* (WP)

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP, obecnie cerkiew pw. św. Jozafata. Fot. *Investigatio* (WP)

Budynek I Liceum i Gimnazjum im. Kazimierza Jagiellończyka. Fot. Tomasz Leśniowski

Najstarsza cerkiew w mieście pw. Zwiastowania Bogurodzicy.
Fot. Борис Мавлютов

Cerkiew greckokatolicka pw. św. Michała Archanioła.
Fot. Investigatio (WP)

Muzeum Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia. Fot. Revontulet, Taras

Muzeum Pisanek. Fot. VargaA (WP)

To warto zobaczyć!

- Budynek dawnego Domu Oficerskiego
- Budynek Domu Kultury
- Cerkiew cmentarna pw. Zwiastowania NMP
- Cerkiew pw. św. Michała Archanioła
- Liceum i Gimnazjum, wybudowane w miejscu zamku
- Kościół pw. św. Ignacego Loyoli obecnie szpital
- Kościół pw. Wniebowzięcia NMP, obecnie cerkiew pw. św. Józafata
- Muzeum Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia
- Muzeum Pisanek
- Neorenesansowy ratusz
- Polski cmentarz
- Wielka Synagoga
- Zamek

LWÓW

Lwów – miasto na Ukrainie, ośrodek administracyjny obwodu lwowskiego i rejonu lwowskiego. Położony na pograniczu wschodniego Roztocza (Roztocze Lwowskie) i Wyżyny Podolskiej, nad rzeką Pełtwią. Ważny ośrodek przemysłowy, węzeł lotniczy, kolejowy i drogowy. Lwów zamieszkuje ok. 718 000 mieszkańców i zajmuje siódme miejsce wśród najludniejszych ukraińskich miast.

Panorama Lwowa w 1616 r., nad miastem nieistniejący Górny Zamek.
Autor: Abraham Hogenberg

Herb Lwowa z panoramy

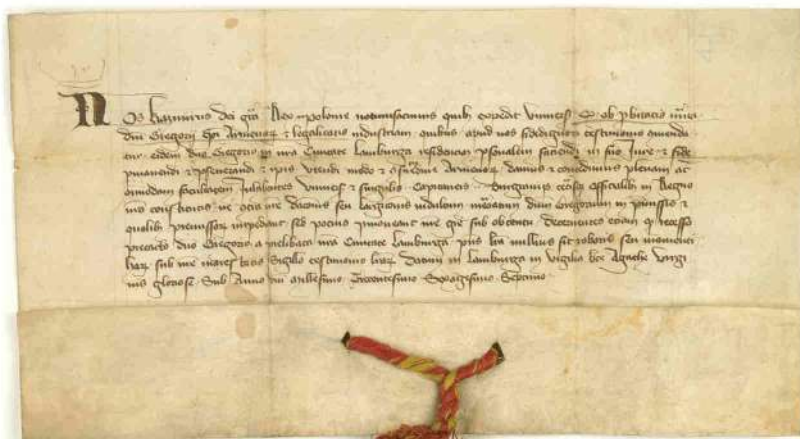
Pierwsze ślady osadnictwa we Lwowie datuje się ok. V wieku. Ówczesny gród mógł należeć do plemienia Białych Chorwatów. Pisemna wzmianka o tych terenach dotyczy napaści na „Lachów” Włodzimierza Wielkiego 981 roku, w wyniku którego przyłączono do Rusi Przemyśl i Czerwień.

Wolno sądzić, że wcześniej tereny te należały do państwa polskiego Mieszka I lub istniało tam niezależne państwo Lędzian. W czasie wyprawy wojennej na Kijów w 1018 roku odbił te tereny król Bolesław I Chrobry. W 1031 roku przyłączył je do Rusi Kijowskiej wielki książę Jarosław I Mądry. Raz jeszcze przyłączył je na krótko (1077–1086) do monarchii wczesnopiastowskiej książę, późniejszy król Bolesław Śmiały. Utracił je ostatecznie na rzecz Rusi Kijowskiej książę Władysław I Herman. Po 1031 roku nazwa Grody Czerwieńskie zaniknęła.

W 1084 roku po rozdrobnieniu dzielnicowym na Rusi stworzono Księstwo Halickie, którego Lwów był ważnym grodem leżącym na szlaku handlowym z Azji do Europy Zachodniej. Pierwsza pisemna wzmianka o Lwowie pochodzi z 1256 roku i jest związana z pożarem Chełma – stolicy Rusi Halicko-Włodzimierskiej.

Miasto założył książę Daniel Halicki ku czci swojego najstarszego syna Lwa. Istnieje również pogląd, że Lwów założony został w 1247 roku na cześć ślubu księcia Lwa Daniłowicza z węgierską królową Konstancją, córką Beli IV.

Najstarsza znana pieczęć Lwowa z 1359 r.

Fot. Herald63

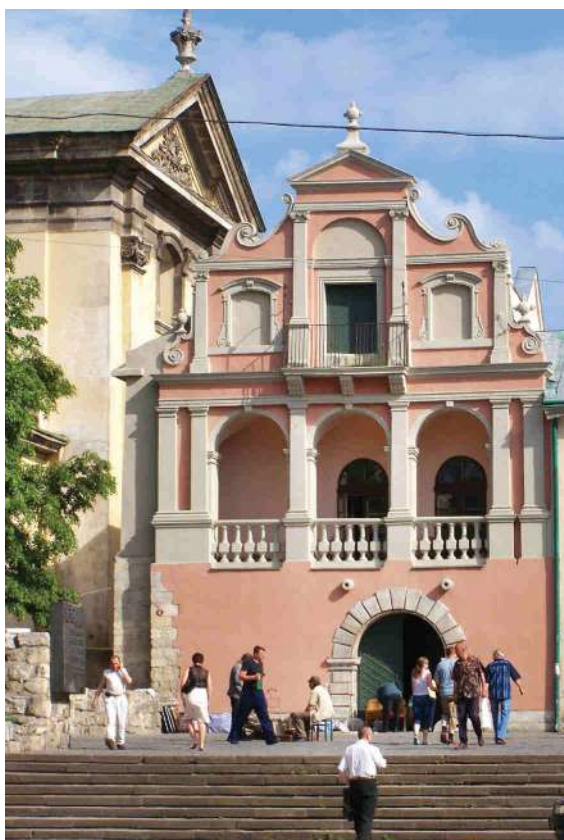

Herb Rzeczypospolitej
Obojga Narodów

Herb Lwowa
w II Rzeczypospolitej

Kazimierz Wielki, król polski, zezwala Grzegorzowi, biskupowi ormiańskiemu, na przebywanie we Lwowie. Źródło: AGAD, Zb. dok. Pergam., sygn. 6197

Budynek dawnego Arsenалу Królewskiego. Fot. Jan Mehlich

Pomnik Adama Mickiewicza. Fot. Alex Zelenko

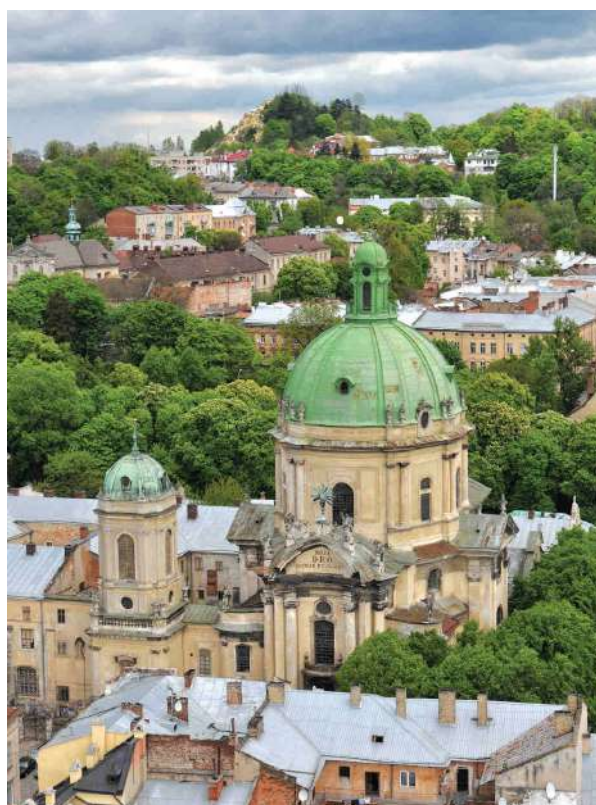
Budynek kolejowego dworca głównego. Fot. Юрiї Коберник

W drugiej połowie XIV wieku we Lwowie funkcjonował Zamek Wysoki na wzgórzu i Zamek Niski. Zamek Wysoki istniał wcześniej, a z fundacji Kazimierza Wielkiego – zapewne mógł być tylko zmodernizowany. Natomiast Zamek Niski, ufundowany razem z nowym miastem przez tego samego monarchę, został wzniesiony w drugiej połowie XIV wieku. O ile ruiny Zamku Wysokiego są powszechnie znane, ponieważ zostały uwidocznione na kolorowej rycinie Lwowa, to wygląd Zamku Niskiego znamy tylko z makiety opracowanej przez Juliusza Witwickiego. Dynastie ruskie panowały we Lwowie do 1340 roku – do momentu bezpotomnej śmierci księcia Jerzego II Trojdenowicza. Wołyńscy bojarzy desygnowali w tym czasie na tron księcia Lubarta. O Lwów upomniał się również król Kazimierz Wielki, który ostatecznie w 1349 roku przyłączył ziemię halicką do Polski i rozpoczął budowę nowego gotyckiego grodu.

W 1356 roku Lwów otrzymał prawa magdeburskie. W 1370 roku doszło do ugody między królem Kazimierzem Wielkim a królem Ludwikiem I Wielkim i na kilkanaście lat Lwów trafił pod panowanie węgierskie. Jego powrót do Polski zapewniła królowa Jadwiga.

W XVII wieku nastąpił okres powolnego upadku Rzeczypospolitej, ale też był dniami chwały Lwowa. Związane to było z działaniami militarnymi. Lwowianie dali odpór Tatarom, Szwedom i Kozakom. W 1656 roku król Jan II Kazimierz ogłosił w tutejszej katedrze słynne śluby lwowskie – przysięgając walczyć z wrogami o wyzwolenie Polski i oddając kraj pod opiekę Matki Bożej.

Od 1991 roku Lwów wchodzi w skład niepodległej Ukrainy. Stare Miasto we Lwowie zostało w 1998 roku wpisane na

Kościół Dominikanów. Fot. Сергiї Кришцица

listę Światowego dziedzictwa UNESCO. O randze miasta świadczy fakt, że ponad pięćdziesiąt procent zabytków dzisiejszej Ukrainy znajduje się w tym mieście.

Widok z wieży ratuszowej. Fot. Jan Mehlich

Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, założony przez króla Jana Kazimierza.
Fot. Prymasal (WP)

Śródmieście z katedrą łacińską pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Fot. Konstantin Brizhnikenko

Rynek. Fot. Roman Kravchuk

To warto zobaczyć!

- Archikatedralny Sobór pw. św. Jura
- Cerkiew pw. Przemienienia Pańskiego
- Cmentarz Łyczakowski
- Cmentarz Orłąt
- Czarna Kamienica
- Kamienica Arcybiskupia
- Kamienica Bandinellich
- Kamienica Królewska
- Katedra łacińska pw. Wniebowzięcia NMP
- Kolejowy Dworzec Główny
- Kopiec Unii Lubelskiej
- Kościół pw. Bożego Ciała i klasztor dominikanów
- Kościół pw. św. Andrzeja i klasztor bernardynów
- Kościół pw. św. Piotra i Pawła i klasztor jezuitów
- Ratusz
- Remiza straży pożarnej
- Rynek
- Sobór Uspieński pw. Zaśnięcia Matki Bożej
- Teatr Miejski
- Uniwersytet Lwowski
- Wysoki Zamek

TREMBOWLA

Trembowla – miasto rejonowe na zachodniej Ukrainie w obwodzie tarnopolskim, nad rzeką Gniezną, dopływem Seretu. Trembowla jest jedną z najstarszych osad ziemi halickiej. Później miasto królewskie w województwie ruskim. W Trembowli 7 III 1930 r. urodził się prof. dr hab. Jerzy Lesław Wyrozumski (zm. 2 XI 2018 r. w Krakowie) – historyk mediewista, Honorowy Członek SKKW, odznaczony Złotym Medalem Króla Kazimierza Wielkiego. Miasto liczy ponad 13 500 mieszkańców.

Widok Trembowli, 1880 r.,
litografia. Źródło:
Napoleon Orda, Album
widoków historycznych Polski

Trembowla jest jednym z najstarszych ruskich grodów istniejących na Podolu. W dokumentach wspomniana jest w 1097 roku jako stolica udzielnego księstwa Rościszlawowiczów. W 1241 roku osada została spalona przez Tatarów pod dowództwem Batu-chana. Miasto wchodziło wówczas w skład księstwa halickiego.

W 1340 roku Trembowla przeszła w posiadanie króla Kazimierza Wielkiego. Jej strategiczne położenie wymagało silnej fortecy, chroniącej kazimierzowskie dobra przed najazdami tatarskimi. W miejscu wcześniejszego, drewnianego dworu monarcha w 1349 roku, wznosił murowany zamek. Budowa obronnego zamku przyczyniła się do rozwoju osady. Na zamku król osadził królewskiego urzędnika – starostę.

W 1389 roku Trembowla otrzymała od króla Władysława Jagiełły prawo magdeburskie, a ok. 30 lat później na drugim brzegu rzeki Gniezny wyrosło Nowe Miasto. Nadanie praw potwierdził król Kazimierz Jagiellończyk w 1448 roku.

Miasto wielokrotnie ucierpiało z powodu najazdów mołdawskich i tatarskich oraz częstych walk o jego odbicie przez polskich królów i hetmanów.

W 1534 roku kasztelan krakowski Andrzej Tęczyński wznosił nowy zamek. Obszerna murowana twierdza stanęła na zamkowym wzgórzu dopiero w XVII wieku. Z obronnego zamku pozostały jedynie zewnętrzne mury i wały ziemne.

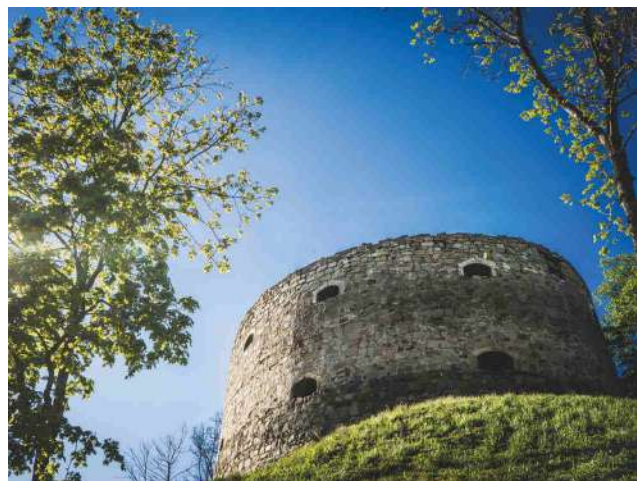

Ruiny monasteru bazylianów. Fot. Posterr (WP)

Widok na współczesne ruiny zamku.
Źródło: Miejska Biblioteka Publiczna w Bolesławcu

Wieża narożnikowa zamku. Fot. Korporacja (WP)

Ratusz. Fot. MSha (WP)

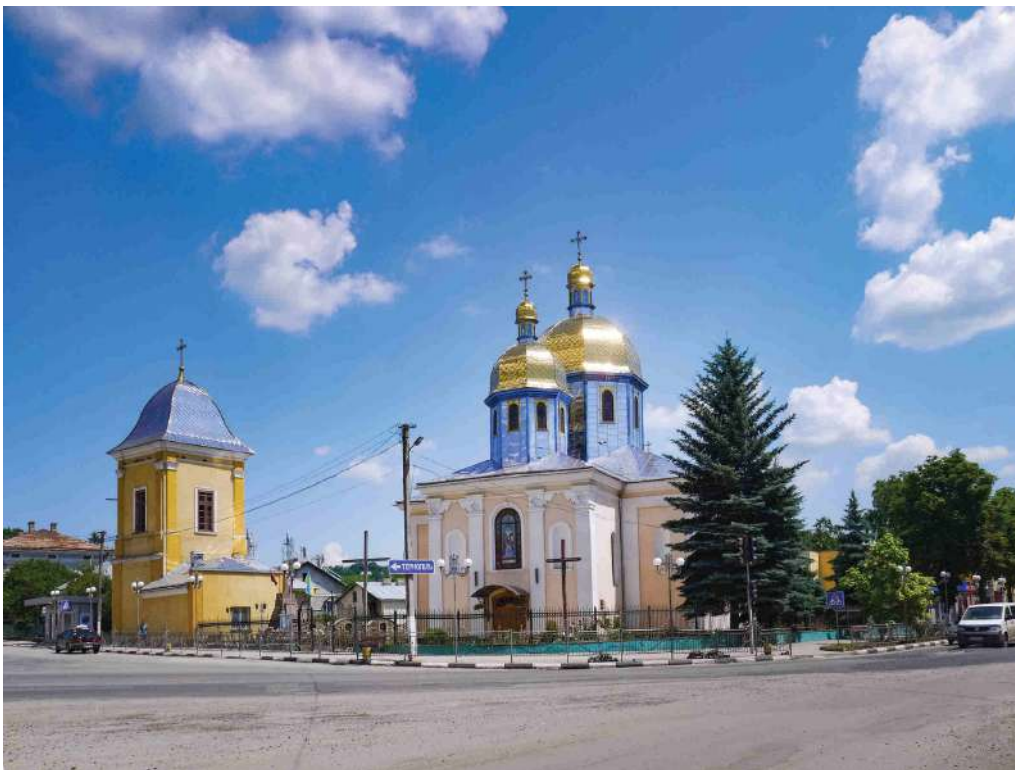

Kościół pw. św. Piotra i Pawła. Fot. Oleksandr Malyon

Dawny kościół karmelitów (po lewej), cerkiew pw. św. Mikołaja (po prawej). Fot. Oleksandr Malyn

Cerkiew pw. św. Mikołaja. Fot. Posterr (WP)

To warto zobaczyć!

- Cerkiew pw. św. Mikołaja
- Kościół i klasztor karmelitów
- Kościół pw. św. Piotra i Pawła
- Ratusz
- Ruiny obronnego monasteru bazylianów
- Ruiny zamku

TUSTAŃ

Tustań – wieś na Ukrainie w rejonie iwanofrankiowskim obwodu iwanofrankiowskiego, nad rzeką Gniłą Lipą. Znajduje tu się przystanek kolejowy Tustań, położony na linii Lwów – Czerniowce. W 1983 roku do Tustania włączono wsie Siemikowce i Chorostków. Wieś liczy ok. 1400 mieszkańców.

Tustań od IX do XVI wieku był strażnicą leżącą pomiędzy grupami skał: Mała Skała, Ostry Kamień, Kamień i Orzeł na szlaku handlowym na Węgry. Strzegła ona granicy Księstwa Halicko-Włodzimierskiego przed najazdami ord tatarskich, a także była miejscem pobierania myta. Stąd jego nazwa „tu stań”.

W IX wieku terytorium współczesnej Tustani zasiedlały plemiona Chorwatów. W tym też czasie zbudowano z drewna strażnicę, której konstrukcja przymocowana była do skał. W końcu X wieku książę kijowski Włodzimierz I Wielki zdobył chorwackie księstwo i dołączył je do Rusi Kijowskiej. W połowie XII wieku Tustań obok: Przemyśla, Dźwinogrodu, Sanoka, Udecza, Gródka, Jarosławia, Wiśnina, Gołogóry, Synowódza, Spas, Soli, Lwowa, Drohowyża, Sambora, Tuchla wchodził do Księstwa Halicko-Włodzimierskiego.

Później twierdza była głównym przygranicznym grodem między Księstwem Halicko-Włodzimierskim a Węgrami, a po wejściu księstwa w skład Królestwa Polskiego – między Królestwem Polskim a Węgrami.

Najdawniejsze pisemne wzmianki o Tustani pochodzą z 1340 roku i znajdują się w pracach kronikarza Janka z Czarnkowa i Jana Długosza, którzy opisują zdobycie przez króla Kazimierza Wielkiego całej Rusi z zamkami w: Przemyślu, Haliczu, Łucku, Włodzimierzu, Sanoku, Lubaczowie, Trembowli i Tustani. Kronikarskie zapisy wskazują na to, że Tustań jako twierdza obronna istniała przed 1340 rokiem, a zapewne po 1349 roku została zmodernizowana z fundacji Kazimierza Wielkiego i obsadzona polską załogą.

Skąły z ruinami twierdzy Tustań. Fot. Zysko Serhii

W bulli papieża Bonifacego IX z 15 maja 1390 roku udokumentowany jest fakt przekazania przez księcia Władysława Opolskiego miasta Rohatyn, zamków w Olesku i Tustani dla nowo utworzonej katolickiej diecezji halickiej.

Z czasem twierdza przeszła pod władzę polskiej magnaterii i szlachty. Byli oni zobowiązani na własny koszt bronić zamku, odnawiać i umacniać go.

Ostatnia znana pisemna wiadomość o twierdzy jest datowana na 1565 rok. Po czym nastąpił stopniowy upadek twierdzy spowodowany czynnikami: ekonomicznymi – utrata komory celnej, stabilizacją stosunków Polski z Węgrami i militarnymi – związanymi z techniką obronną.

Do dzisiaj w ruinach twierdzy oglądać możemy wykute w skałach otwory i wyżłobienia, które stanowiły oparcie dla belek wypełniających przestrzeń pomiędzy skałami.

Obiekt od września 2016 roku jest pod opieką Zakładu Komunalnego Lwowskiej Rady Obwodowej Administracja Państwowego Rezerwatu Historyczno-Kulturalnego „Tustan”.

Widok równoramiennego krzyża wyżłobionego na jednej ze skał twierdzy. Fot. Oksana Mosiichuk

Wystawa elementów dawnego wyposażenia twierdzy w Muzeum w Tustani. Źródło: <https://tustan.ua/attractions/museum/>

Wnętrze Muzeum w Tustani. Źródło: <https://tustan.ua/attractions/museum/>

Wizualizacja twierdzy. Autor: Tamara Kopystańska

To warto zobaczyć!

- Muzeum w Tustani
- Ruiny zamku na skałach

WŁODZIMIERZ

Włodzimierz (dawniej Włodzimierz Wołyński) – miasto w zachodniej części Ukrainy, w obwodzie wołyńskim, nad rzeką Ług, stolica rejonu. Miasto jest położone na północnym krańcu Wyżyny Wołyńskiej, około 15 km od polskiej granicy. Włodzimierz zamieszkuje ponad 39 000 mieszkańców.

Zapoczątkowanie historii Włodzimierza sięga drugiej połowy X wieku. Pierwsza wzmianka pochodzi z 988 roku, gdzie określa się go jako warowny gród na pograniczu nowo zdobytych przez Ruś Grodów Czerwieńskich. Wybudowanie warowni we Włodzimierzu przez księcia Włodzimierza I Wielkiego spowodowało usytuowanie w grodzie stolicy Księstwa Włodzimierskiego. Od drugiej połowy XI wieku Włodzimierz był także stolicą prawosławnej eparchii włodzimiersko-brzeskiej. W 1160 roku ukończono budowę soboru pw. Zaśnięcia Matki Bożej.

W 1241 roku spod Włodzimierza rozpoczął się I najazd mongolski na Polskę. W 1349 roku ziemie te zostały zajęte przez króla Kazimierza Wielkiego i przyłączone do Korony Królestwa Polskiego. Monarcha ustanowił tu biskupstwo łańskie. W 1356 roku miała miejsce obrona Włodzimierza przed najazdem tatarskim, a w 1370 roku Włodzimierz został opanowany przez Litwę.

W latach 1357–1370 Janusz Suchywilk, właściciel Włodzimierza, należał do grona najbliższych współpracowników i doradców króla Kazimierza. 28 sierpnia 1366 roku nastąpiło przekazanie włodzimierskich dóbr bratankom Piotrowi i Mikołajowi. W ten sposób została ustanowiona pierwsza ordynacja w Polsce. Po czym król Kazimierz Wielki

– jako właściciel gruntów – potwierdził ten dokument. Gród uzyskał od monarchy prawo składu przed 1379 rokiem.

Włodzimierz prawo miejskie otrzymał dość późno, bo w 1431 roku, a w 1569 roku na mocy unii polsko-litewskiej znalazł się kolejny raz w granicach Rzeczypospolitej.

Sobór Narodzenia Pańskiego.
Fot. Даяна Сенишин

Sobór pw. Zaśnięcia Matki Bożej i pałac biskupi. Fot. Viacheslav Galievskiy

Polski orzeł na jednym z nagrobków na włodzimierskim cmentarzu.
Fot. Володимирянин

To warto zobaczyć!

- Cerkiew prawosławna pw. św. Mikołaja
- Cerkiew pw. św. Bazylego
- Cmentarz żydowski
- Cmentarz z polskimi grobami
- Kościół pw. św. Anny
- Kościół luterański
- Pałac biskupów włodzimiersko-wołyńskich
- Sobór pw. Narodzenia Pańskiego
- Sobór pw. Zaśnięcia Matki Bożej

Arkadiusz Ciechalski

KALENDARIUM STOWARZYSZENIA KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO

ROK 2008

9 I 2008 r. – W Urzędzie Miasta Kowal odbyło się robocze spotkanie z udziałem Eugeniusza Gołembiewskiego, Zdzisława J. Zasady i Marka Pieńkowskiego, na którym zrodził się pomysł utworzenia ogólnopolskiego Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Jego zadaniem miałyby być integracja miast i miejscowości związanych z Kazimierzem Wielkim oraz uczczenie przypadającego w 2010 roku jubileuszu 700-lecia urodzin w Kowalu na Kujawach, ostatniego z rodu Piastów, króla Kazimierza Wielkiego.

29 IV 2008 r. – Na zaproszenie władz miasta Kowal, w siedzibie Miejskiej OSP, odbyło się inauguracyjne spotkanie przedstawicieli miast związanych z Kazimierzem Wielkim. W trakcie jego trwania zawiązane zostało Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego z siedzibą w Kowalu przy ul. Zamkowej 4. Miastami założycielami zostały: Czchów, Inowłódz, Kowal, Kruszwica, Lelów, Łęczyca, Niepołomice, Nowy Korczyn, Opoczno, Przemyśl, Pyzdry, Sanok, Sandomierz, Skawina, Szydłów, Wąwolnica, Wieliczka, Wieluń i Wyszogród. Uczestnicy zebrania powołali trzyosobowy Komitet Założycielski Stowarzyszenia oraz Radę Stowarzyszenia, Zarząd Stowarzyszenia i Komisję Rewizyjną. Po długotrwałej i owocnej dyskusji został zatwierdzony projekt Statutu Stowarzyszenia, a nowo wybrane jego władze zostały zobowiązane do rejestracji Stowarzyszenia oraz dokonania wszelkich innych czynności związanych z dalszym jego funkcjonowaniem. Omówiono także zarys przedsięwzięć, jakimi ono winno się zająć.

15 V 2008 r. – Oficjalnie uruchomiona została strona internetowa Stowarzyszenia pod adresem www.kazimierzwielki.pl

30 V 2008 r. – Ogłoszono otwarty konkurs na logo Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, który wygrała Anna Marcinkowska z Kowala.

5 VI 2008 r. – Komitet Założycielski w składzie: Jan Ambrożewicz, Jerzy Giergielewicz i Marek Pieńkowski w Sądzie Gospodarczym w Toruniu złożył wniosek o wpis Stowarzyszenia do Krajowego Rejestru Sądowego.

21 VII 2008 r. – Z okazji 800-lecia miasta Czchowa (woj. małopolskie) na zaproszenie jego władz w uroczystościach jubileuszowych brał udział Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia.

24 VIII 2008 r. – Na zaproszenie władz Łęczycy, z okazji X Międzynarodowego Turnieju Rycerskiego na Zamku Królewskim w Łęczycy, udział w imprezie wzięli Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia oraz Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny Stowarzyszenia.

16 IX 2008 r. – W sali kameralnej Miejskiej OSP w Kowalu odbyło się drugie zebranie członków założycieli Stowarzyszenia, którego celem było dokonanie uzupełnień do projektu Statutu Stowarzyszenia, jakie nakazał Sąd Rejestrowy w Toruniu. Podczas narady zaprezentowane zostały projekty przedsięwzięć, które winy być podjęte przez władze Stowarzyszenia.

30 IX 2008 r. – Sąd Rejonowy w Toruniu, VII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego wydał postanowienie nr 0000314593, dotyczące wpisu do KRS Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego.

Listopad 2008 r. – Odpowiadając na inicjatywę Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Zarząd Stowarzyszenia podjął decyzję sponsorowania płyty VCD, poświęconej postaci Kazimierza Wielkiego oraz jego czasom. Wszystkie 19 miast założycieli Stowarzyszenia dostarczyły materiały fotograficzne, dotyczące zabytków historycznych oraz współczesnego oblicza Kazimierzowskich Grodów.

12 XII 2008 r. – Na zaproszenie Jerzego Szydłowskiego – wójta Lelowa (woj. śląskie) – odbyło się w tej miejscowości zebranie Zarządu, Rady i członków założycieli Stowarzyszenia. W pierwszej jego części zostały omówione dotychczasowe przedsięwzięcia związane z działalnością Stowarzyszenia oraz zastanawiano się nad koncepcjami programowymi i planem pracy. W drugiej jego części uczestnicy zapoznali się z walorami turystyczno-gospodarczymi gminy Lelów oraz ościennych miejscowości. Na zakończenie wszyscy wzięli udział w spotkaniu opłatkowym, w którym uczestniczyli posłowie na Sejm z tego regionu, władze wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz licznie przybyłe członkinie Kół Gospodyń Wiejskich. Młodzież szkolna zaprezentowała kolędy i pastorałki.

14 XII 2008 r. – Zarząd Stowarzyszenia zatwierdził kandydatów na członków Komitetu Redakcyjnego periodyku pt. „Zapiski Kazimierzowskie” w składzie: Eugeniusz Gołembiewski, Henryka Kaszycka-Paniw, Stanisław Kracik, Lech Łbik, Jacek Maciejewski (przewodniczący), Jerzy Szydłowski, Zdzisław J. Zasada oraz Zespołu Redakcyjno-Wydawniczego: Arkadiusz Ciechalski (sekretarz i korektor), Jerzy Giergielewicz, Zdzisław J. Zasada (przewodniczący), Bogdan Ziółkowski (zastępca przewodniczącego).

ROK 2009

28 I 2009 r. – Zarząd Stowarzyszenia ufundował 16 książek o charakterze historyczno-albumowym dla laureatów etapu międzyszkolnego Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach, organizowanego przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

12 II 2009 r. – Prezes Stowarzyszenia Eugeniusz Gołembiewski spotkał się w gmachu Sejmu RP z jego marszałkiem Bronisławem Komorowskim. W spotkaniu uczestniczył poseł ziemi kujawskiej – Marek Wojtkowski oraz Jerzy Smoliński – rzecznik Marszałka Sejmu. Podczas wizyty prezes Stowarzyszenia przedstawił ideę oraz zadania ogólnopolskiego Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, do którego przystąpienie zaproponowano ok. 140 miastom i miejscowościom związanym z królewskimi fundacjami oraz ponad 40 podmiotom (szkoły, hufce i drużyny ZHP), które za patrona mają Kazimierza Wielkiego. Marszałkowi Sejmu została wręczona prośba o ustanowienie przez Parlament roku 2010 – Rokiem Kazimierza Wielkiego. W końcowej części spotkania zaprezentowano także zaawansowanie prac związanych ze wzniesieniem w Kowalu pomnika Kazimierza Wielkiego.

12 III 2009 r. – Członkowie Zarządu Stowarzyszenia z: Eugeniuszem Gołembiewskim – prezesem, Zdzisławem J. Zasadą – sekretarzem generalnym, ks. Piotrem Głowackim, Jerzym Giergielewiczem – członkami Rady, Andrzejem W. Lewandowskim – sekretarzem komisji rewizyjnej oraz Anną Błażejczak – prezesem Towarzystwa Miłośników Kowala i Okolic, Zdzisławem Szadkowskim – naczelnikiem Miejskiej OSP gościli u proboszcza katedry na Wawelu ks. prał. Zdzisława Sochackiego. Przedmiotem wizyty było ustalenie przebiegu uroczystości związanych z inauguracją obchodów 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego na Wawelu – w miejscu jego pochówku.

22 III 2009 r. – Ukazał się pierwszy numer periodyku „Zapiski Kazimierzowskie” (95 stron formatu B6), który nieodpłatnie wysłany został do miast kazimierzowskich, hufców, szczeptów, drużyn ZHP i innych podmiotów noszących imię Kazimierza Wielkiego oraz członków Stowarzyszenia.

20 IV 2009 r. – W murach Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy odbył się finał Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W finale wystąpiło 12 uczestników wyłonionych z grupy ok. 800 startujących w eliminacjach międzyszkolnych. Zostali oni zaproszeni do Bydgoszczy. Jednym ze współorganizatorów było Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego. W podsumowaniu bydgoskiego finału udział wzięli Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia i burmistrz miasta Kowala oraz dr Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny Stowarzyszenia, którzy najmłodszemu uczestnikowi zmagają wręczyli radiobudzik, a wszystkim 12. finalistom i ich opiekunom nagrody książkowe. Podczas uroczystej gali z wykładem: *Najnowsze badania nad czarną legendą Kazimierza Wielkiego* wystąpił dr hab. Jacek Maciejewski, prof. UKW – przewodniczący Rady Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Rycerze ze Szkoły Fechtunku Historycznego Maximus zaprezentowali ubiory średniowieczne. Zwieńczeniem był koncert muzyki średniowiecznej w wykonaniu kwal. II st. Piotra Sutta, prof. UKW; dr. Benedykta Odyi; mgr Beaty Konkol oraz Koła Naukowego Studentów.

24 IV 2009 r. – Na zaproszenie dowódcy 1. Pomorskiej Brygady Logistycznej im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy gen. bryg. Dariusza Łukowskiego w uroczystościach związanych z 5-leciem powstania Brygady oraz powitaniem żołnierzy 4. zmiany PKW „Afganistan” powracających z misji, udział wzięli Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny i Jerzy Giergielewicz – pełnomocnik Zarządu Stowarzyszenia.

30 IV 2009 r. – Dokładnie w 699 rocznicę urodzin w Kowalu na Kujawach króla Kazimierza Wielkiego – z inicjatywy Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego oraz władz miasta Kowala – w Krakowie na Wawelu odbyła się Msza święta inauguracyjna obchody 700-lecia urodzin ostatniego z rodu Piastów. Jej głównym celebrawsem był ks. bp prof. Tadeusz Pieronek, a współcelebrawsem ks. dr Piotr Głowacki – proboszcz parafii w Kowalu. W uroczystościach wzięły udział: delegacje grodów kazimierzowskich z: Bochni, Czchowa, Kowala, Kruszwicy, Lelowa, Łęczycy, Niepołomic, Przemyśla, Stopnicy, Szydłowa, Tuchowa i Wąwolnicy. Delegacje szkół oraz instytucji noszących imię Kazimierza Wielkiego z: I Pomorskiej Brygady Logistycznej z Bydgoszczy, Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Słomnikach z pocztem sztandarowym, 43 LO z Warszawy, Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 3 z Przemyśla z pocztem sztandarowym, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Jaworznie, Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Busku-Zdrój z pocztem sztandarowym, Szkoły Podstawowej w Kowalu z pocztem sztandarowym, Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Kowalu z pocztem sztandarowym, członkowie Zarządu i Rady Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego z siedzibą w Kowalu, członkowie Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu, Miejska Ochotnicza Straż Pożarna i jej orkiestra w Kowalu, Schola parafii pw. św. Urszuli w Kowalu, przedstawiciele licznych organizacji społecznych z Kowala. Łącznie w uroczystościach wzięło udział ok. 500 osób. Po Mszy św. wszyscy uczestnicy, w takt strażackiej orkiestry, udali się na Rynek Główny pod pomnik Adama Mickiewicza, gdzie zostały złożone u jego stóp kwiaty.

2 V 2009 r. – W Kowalu odbyła się uroczystość wmurowania Aktu Erekcyjnego pod pomnik króla Kazimierza Wielkiego. W początkowej części uroczystości, w kościele parafialnym, celebrowana była Msza św. w intencji ojczyzny – z racji święta 3 Maja oraz patrona strażaków – św. Floriana. Spod kościoła przemieszczono się na miejsce przeznaczone pod pomnik ku czci monarchy. Tam dokonano uroczystego odczytania, podpisania i wmurowania Aktu Erekcyjnego w fundament pomnika. Odsłonięcie monumentu zaplanowano za rok, dokładnie w 700. rocznicę urodzin władcy, jedyne w naszej historii z przydomkiem Wielki.

5-6 VI 2009 r. – Na zaproszenie Jana Klamczyńskiego – wójta gminy w Szydłowie (woj. świętokrzyskie) – odbyło się w tej miejscowości III Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego. Dzięki gospodarzowi gminy uczestnicy, oprócz odbycia obrad, mieli możliwość zapoznania się z licznymi walorami turystycznymi oraz zabytkami Szydłowa. Ważnym elementem pobytu było uczestnictwo w poplenerowej wystawie rzeźb oraz prezentacji tańców z okresu średniowiecza, wykonanych przez grupę taneczną z Gminnego Ośrodka Kultury w Szydłowie.

25 VIII 2009 r. – W królewskim grodzie Łęczycza (woj. łódzkie) odbyło się posiedzenie statutowych władz Stowarzyszenia. Miejscem obrad była siedziba władz miasta – ratusz. Życzliwe przyjęcie przez burmistrza Andrzeja Olszewskiego, Krystynę Pawlak – wiceburmistrza, a zarazem skarbnika Stowarzyszenia oraz Andrzeja Boruckiego – dyrektora Muzeum i Jacka Ziółkowskiego – prezesa Lokalnej Organizacji Turystycznej, przyczyniły się do owocnych obrad.

16 IX 2009 r. – W jubileuszu 35-lecia Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu oraz uroczystości z okazji Dnia Edukacji Narodowej udział wzięli Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia i Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny. Podczas trwania uroczystości, dziękując za dokonania na niwie oświatowej oraz na rzecz Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, którego szkoła jest członkiem, wyżej wymienieni wręczyli dyrektorowi placówki Wojciechowi Rudzińskiemu, a zarazem przewodniczącemu Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia, popierając króla Kazimierza Wielkiego oraz pamiątkowy dyplom.

9 X 2009 r. – Prezes Stowarzyszenia Eugeniusz Gołembiewski został przyjęty na audyencji przez ordynariusza Diecezji Włocławskiej ks. bpa Wiesława A. Meringa. Omówiona została kwestia uroczystej Mszy świętej z racji jubileuszu urodzin króla Kazimierza Wielkiego, jaką zaplanowano 30 IV 2010 rok w Kowalu.

28 X 2009 r. – Odbyło się posiedzenie jury konkursu fotograficznego ogłoszonego przez Stowarzyszenie pn. „Grody Kazimierza Wielkiego – ich tradycje oraz współczesność”, w składzie: przewodniczący – Arkadiusz Ciechalski, polonista, fotografik, laureat licznych konkursów fotograficznych, uczestnik wystaw zbiorowych i indywidualnych, regionalista, autor zdjęć i artykułów badawczych, publicystycznych z zakresu literatury, historii sztuki i historii Kujaw, członek Rady SMKKW; zastępca przewodniczącego – Anna Marcinkowska, plastyk, grafik komputerowy, pracownik drukarni; członek – Andrzej Szczepański, przewodnik PTTK, pracownik Muzeum Diecezjalnego we Włocławku, red. naczelny *Biuletynu Przewodnickiego*, autor zdjęć i artykułów dotyczących historii i zabytków Kujaw i ziemi dobrzyńskiej. Członkowie jury ustalili, iż na konkurs wpłynęło 650 zdjęć 36 autorów w wieku od kilkunastu do kilkudziesięciu lat z terenu całej Polski. Laureatom zostały wręczone dyplomy i nagrody, które ufundowało Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego oraz Agencja Handlowa ANTYMEX z Warszawy.

2 XI 2009 r. – Prezes Stowarzyszenia Eugeniusz Gołembiewski i Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny wzięli udział w spotkaniu z wiceprzewodniczącym Klubu Parlamentarnego PO, posłem Januszem Palikotem. W trakcie jego trwania omówiono niektóre problemy związane z obchodami 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego oraz propozycję Marka Wojtkowskiego – włocławskiego posła – adresowaną do Sejmu RP w sprawie podjęcia przez Parlament uchwały o uczczeniu w 2010 roku 700. rocznicy urodzin ostatniego z rodu Piastów.

4 XI 2009 r. – Z inicjatywy Kancelarii Prezydenta RP odbyło się w Warszawie spotkanie prezesa Stowarzyszenia Eugeniusza Gołembiewskiego – przewodniczącego Komitetu Budowy Pomnika Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu i burmistrza tego miasta z doradcami prezydenta Lecha Kaczyńskiego, ministrami Krzysztofem Ardanowskim i Jackiem Sasinem. Spotkanie poświęcone było przygotowaniom do przyszłorocznych obchodów 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego. Gość zrelacjonował działalność Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, a przede wszystkim przygotowania, jakie są czynione w Kowalu do obchodów tej rocznicy, prezentując zdjęcia ilustrujące powstawanie nowego parku i samego pomnika. Doradcy prezydenta zapewnili, że będą rekomendowali panu prezydentowi osobisty udział w uroczystościach w Kowalu.

23 XI 2009 r. – Radni Województwa Kujawsko-Pomorskiego ustanowili rok 2010 – Rokiem Króla Kazimierza Wielkiego, podkreślając tym samym wagę 700-lecia urodzin tego znakomitego, jednego z najwybitniejszych polskich władców. Uchwała znalazła się w „Stanowisku Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 23 XI 2009 roku w sprawie ustanowienia roku 2010 w Województwie Kujawsko-Pomorskim - Rokiem Króla Kazimierza Wielkiego. Czytamy w nim m.in.: [...] *Urodzony w Kowalu król Kazimierz Wielki jest bowiem tą postacią, która stanowi chlubę naszego regionu, do którego rozwoju tak bardzo się przyczynił, a w szczególności Bydgoszczy, Kamienia Krajeńskiego, Koronowa, Kowala, Kruszwicy, Kwieciszewa, Nakła nad Notecią, Pakości i innych. Wybudował kilkadziesiąt zamków, wiele miast otoczył murami, podnosząc znacznie obronność kraju. Był też fundatorem wielu kościołów. Za jego czasów powstawały też inne budowle użyteczności publicznej, jak Akademia Krakowska, wznoszone przez bogacące się miasta. Kazimierz Wielki to symbol mądrych, roztropnych i skutecznych rządów, którego dokonania w całym ówczesnym państwie polskim stanowią znaczącą część największych wartości narodu i państwa polskiego [...]. i dalej [...] Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego zwraca się zatem do Prezydentów, Burmistrzów, Starostów, Wójtów, kościołów i związków wyznaniowych, uczelni, samorządowych instytucji kultury, organizacji i społeczności lokalnych o włączenie się do współorganizowania uroczystości [...].*

18 XII 2009 r. – Na zaproszenie burmistrza Kruszwicy, dra Tadeusza Gawrysiaka, w Kobylnikach k. Kruszwicy, (woj. kujawsko-pomorskie) zostało zorganizowane podsumowanie Ogólnopolskiego Konkursu Fotograficznego „Grody Kazimierza Wielkiego – ich tradycje oraz współczesność”. Było ono połączone z wystawą nagrodzonych fotogramów oraz zwiedzeniem miasta. W części roboczej odbyło się posiedzenie władz statutowych Stowarzyszenia.

Rok 2010

27 II 2010 r. – Prezydent RP Lech Kaczyński, na wniosek władz miasta Kowala oraz Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, wyraził zgodę na przyznanie HONOROWEGO PATRONATU GŁÓWNYM UROCZYSTOŚCIOM ROCZNICOWYM, które zaplanowano w Kowalu w dniu 30 IV 2010 roku.

4 III 2010 r. – W Pałacu Prezydenckim, z okazji 700-lecia urodzin króla Kazimierza Wielkiego, odbyło się spotkanie Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego z władzami miast zrzeszonych w Stowarzyszeniu Miast Króla Kazimierza Wielkiego, z okazji przypadającego w 2010 roku jubileuszu 700. rocznicy urodzin monarchy. Prezydent w swym wystąpieniu przypomniał zasługi Kazimierza Wielkiego dla Polski oraz poparł ideę kontynuowania jego sposobu działania przez obecne samorządy. Prof. Jacek Maciejewski z UKW, jednocześnie przewodniczący Rady SKKW, wygłosił wykład o sukcesach w polityce zewnętrznej i wewnętrznej króla, zaś Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia, m.in. podziękował Prezydentowi za zorganizowanie „królewskich imienin” w Pałacu Prezydenckim.

29 III 2010 r. – W Łęczycy (woj. łódzkie) odbyło się zebranie Zarządu Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego. W obradach udział wzięli członkowie Zarządu Stowarzyszenia, Komisja Rewizyjna SMKKW oraz sekretarz Rady Stowarzyszenia.

25-26 IV 2010 r. – W Bydgoszczy odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pn. „Kazimierz Wielki i jego państwo”. Przed jej otwarciem Jacek Maciejewski – przewodniczący Rady, Eugeniusz Gołembiewski – prezes i Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny oraz władze Bydgoszczy i Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego złożyli kwiaty pod pomnikiem Króla Kazimierza Wielkiego, uczestniczyli we mszy świętej w intencji króla Kazimierza Wielkiego oraz spotkaniu z Konstantym Dombrowiczem – prezydentem Bydgoszczy.

28 IV 2010 r. – Na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy odbył się finał Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Kazimierzem Wielkim i jego Czasach, którego współorganizatorem było Stowarzyszenie. Podczas jego trwania władze Stowarzyszenia reprezentował Lech Łbik – sekretarz Rady. Wręczył on najmłodszemu laureatowi konkursu nagrodę – aparat cyfrowy.

29 IV 2010 r. – Delegacja Stowarzyszenia z Kowala i Łęczycy wzięła udział w obradach Sejmu RP, podczas których, na wniosek władz Stowarzyszenia, marszałek Sejmu Bronisław Komorowski przedłożył parlamentarzystom projekt uchwały mającej na celu uczczenie jubileuszu 700-lecia urodzin w Kowalu na Kujawach króla Kazimierza Wielkiego.

30 IV 2010 r. – W Kowalu, pod patronatem św. pamięci Lecha Kaczyńskiego – Honorowego Patrona Uroczystości 700-lecia Urodzin Kazimierza Wielkiego w Kowalu, odbyły się ogólnopolskie uroczystości związane z tym jubileuszem. Ich współorganizatorem był marszałek i przewodniczący woj. kujawsko-pomorskiego wraz z władzami miasta Kowala. Na uroczystość przybyli również burmistrzowie i wójtowie oraz delegaci miast członków SKKW, którzy przed odsłonięciem pomnika obradowali na walnym zebraniu Stowarzyszenia. Odbyło się ono w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Kowalu. Bogaty program kowalskich, jubileuszowych uroczystości obejmował m.in.: przemarsz ulicami miasta w korowodzie historycznym, inscenizację historyczną „Przyjazd Kazimierza Wielkiego do Kowala”, jarmark historyczny, prezentację sprzętu wojskowego, występy zespołów muzyki dawnej. Natomiast główne uroczystości rozpoczęły się Mszą świętą celebrowaną przez bpa włocławskiego W. Meringa, później nastąpiło odsłonięcie pomnika, którego dokonali: minister w kancelarii Prezydenta RP Jacek Sasin, marszałek woj. kujawsko-pomorskiego Piotr Całbecki, przewodniczący sejmiku Krzysztof Sikora, bp Wiesław Mering, płk Tadeusz Orzechowski, prezes SKKW i burmistrz Kowala Eugeniusz Gołembiewski, przewodniczący Rady Miasta Kowala Marek Pińkowski oraz rzeźbiarz Tadeusz Biniewicz i projektant pomnika Artur Jeziorski. Uroczystość wieńczyło widowisko multimedialne pn. „Kazimierz Wielki – kantata średniowieczna w 700. rocznicę królewskich urodzin”, w której wystąpił m.in. pochodzący z Kowala, znany aktor Jan Nowicki, a na koniec niebo rozświetlił efektowny pokaz sztucznych ogni.

12 V 2010 r. – Gorlice (woj. małopolskie), członek Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, były organizatorem konferencji pn. „Kazimierz Wielki – twórca korony Królestwa Polskiego”.

18 V 2010 r. – Grybów (woj. małopolskie), członek Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, korzystając z możliwości udostępnienia przez Stowarzyszenie stempla awersu wyemitował okolicznościową monetę 700 Kazimierzów.

27 V 2010 r. – W 18 Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi w Częstochowie, które jest członkiem Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego, odbyły się uroczystości związane z patronem tej szkoły – Kazimierzem Wielkim. W ich ramach społeczność szkolna uczestniczyła w mszy świętej, sesji popularno-naukowej: „Kazimierz Wielki – król, który myślał nowoczesnie”, pokazach bractwa rycerskiego, podsumowaniu projektu „Kazimierz Wielki, czyli opowieść o sławnym człowieku i jego czasach” i występie gościa honorowego Piotra Machalicy. Stowarzyszenie reprezentował Jerzy Szydłowski – wiceprezes, który szkolną placówkę uhonorował medalem króla Kazimierza Wielkiego.

28 V 2010 r. – W Bydgoszczy odbył się finał trzeciej edycji konkursu o Kazimierzu Wielkim i jego Czasach, zorganizowany przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego (UKW). Eliminacje rozgrywane były w terminach: 14 I 2010 roku – etap szkolny, 17 III 2010 roku – etap międzyszkolny, 28 IV 2010 roku – finał. Jednym ze sponsorów było Stowarzyszenie Miast Króla Kazimierza Wielkiego. W konkursie udział wzięło około 80 szkół, a liczba uczniów wyniosła ponad 600, z czego do drugiego etapu awansowało 205. Z tego grona zostało wybranych 12 finalistów. Zwycięzcą został Konrad Banaś ze Zduńskiej Woli, miejsce drugie przypadło Kamilowi Zyglewskiemu z Bydgoszczy, trzecie zaś Mateuszowi Osowskiemu z Czerska. Ponadto Wojciech Obiała z Torunia otrzymał nagrodę dla najlepszego pierwszoklasisty. W trakcie imprezy Lech Łbik – sekretarz Rady Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego – zaprezentował działalność Towarzystwa oraz wręczył ufundowaną przez Towarzystwo nagrodę.

10 VI 2010 r. – Na rynku wydawniczym ukazała się interesująca publikacja pt. „Podania i legendy o zacnym królu Kazimierzu Wielkim”, autorstwa bydgoszczanina Lecha Łbika – sekretarza Rady naszego Stowarzyszenia. Na jej zawartość składa się 29 podań i legend związanych z Kazimierzem Wielkim.

25 VI 2010 r. – W 1. Pomorskiej Brygadzie Logistycznej im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy odbyła się uroczysta zbiórka, podczas której odsłonięto popiersie króla Kazimierza Wielkiego oraz powitano 6. Zmianę komponentu „Afganistan”. W uroczystościach udział brali Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia i Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny. Po uroczystości wymieniono poglądy dotyczące zakończenia jubileuszowych obchodów 700. rocznicy urodzin w Kowalu Kazimierza Wielkiego.

28-29 VIII 2010 r. – Członek Stowarzyszenia, Gmina Szydłów (woj. świętokrzyskie) była organizatorem XII Międzynarodowego Turnieju Rycerskiego o Miecz Króla Kazimierza Wielkiego. Podczas jego trwania odbyło się zebranie władz statutowych Stowarzyszenia.

2 XI 2010 r. – SMKKW zakupiło 100 egz. książki autorstwa prof. Feliksa Kiryka „Kazimierz Wielki budowniczy i reformator”, celem przekazania bibliotekom, szkołom i miastom należącym do Stowarzyszenia.

30 XI 2010 r. – W Gorlicach (woj. małopolskie) odbyło się zebranie władz statutowych SMKKW, w trakcie którego podsumowano działalność Stowarzyszenia w 2010 roku oraz zaproponowano plan przedsięwzięć na 2011 rok.

1 XII 2010 r. – W Gorlicach (woj. małopolskie) odbyła się konferencja popularno-naukowa pn. „Kazimierz Wielki: polityki reformator”, zorganizowana przez członka Stowarzyszenia – UM Gorlice, dyrekcję ILO im. Marcina Kromera w Gorlicach, starostę gorlickiego oraz SMKKW.

Rok 2011

Styczeń 2011 r. – Staraniem Zarządu SMKKW został wydany album „100 miast Kazimierza Wielkiego”, którego autorami są: Jerzy Giergielewicz, Jacek Maciejewski, Zdzisław J. Zasada. Trudu przygotowania do druku oraz wydania podjął się Zakład Poligraficzny SERIGRAPH z Bydgoszczy. Na 235 stronach powiększonego formatu A4 zamieszczone są zdjęcia miast kazimierzowskich wraz z krótkimi notatkami o zasługach króla dla tych miejscowości oraz wyszczególnieniem, co jest warte zwiedzenia.

29 I 2011 r. – W Stopnicy (woj. świętokrzyskie) odbyło się posiedzenie Zarządu SMKKW. Podczas obrad przyjęto nowych członków, omówiono stan finansowy Stowarzyszenia, zdecydowano o przyznaniu honorariów dla prowadzącej finanse i dokumentację finansową oraz kronikę SMKKW.

30 I 2011 r. – W Stopnicy (woj. świętokrzyskie) zorganizowano uroczystość oddania do użytku, odbudowanego przez obecne władze gminy i województwa, zamku króla Kazimierza Wielkiego. W imprezie Zarząd SMKKW reprezentowali: Jan Klamczyński – wiceprezes, Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny, Krystyna Pawlak – skarbnik, Jerzy Giergielewicz – członek Rady, Stanisław Pawlak – członek Stowarzyszenia. Po uroczystościach, na zaproszenie gospodarzy, delegacja SMKKW odbyła spotkanie w klasztorze oo. sercjanów w Stopnicy oraz w Europejskim Centrum Bajki w Pacanowie.

12 III 2011 r. – W Kowalu odbyło się zebranie władz statutowych SMKKW. Podczas obrad przedstawiono szczegółową działalność finansową Stowarzyszenia, przyjęto nowych członków oraz Zarząd SMKKW zaproponował projekty uchwał, które zostaną przedłożone na Zebraniu Członków SMKKW.

12 III 2011 r. – Z inicjatywy Zarządu Stowarzyszenia oraz burmistrza Miasta Kowala w Miejskiej Ochotniczej Straży Pożarnej w Kowalu odbyła się sesja naukowa pn. „Król KAZIMIERZ – sławny i z czynów WIELKI”.

13 IV 2011 r. – Na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy odbył się finał Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach, którego jednym ze sponsorów było Stowarzyszenie. W jego podsumowaniu udział wzięli: prof. Jacek Maciejewski – przewodniczący Rady SMKKW, Eugeniusz Gołembiewski – prezes SMKKW oraz Lech Łbik – sekretarz Rady SMKKW. Do udziału zgłosiło się ponad 700 uczniów ze 167 szkół. Spośród wszystkich zgłoszonych uczestników, do finałowej rozgrywki przeszło 19 uczniów. Zmagania były wyrównane, a poziom bardzo wysoki. Wszyscy finaliści otrzymali nagrody i upominki, a laureaci dodatkowo indeksy na UKW. SMKKW dla najmłodszego uczestnika konkursu ufundowało nagrodę – aparat cyfrowy.

30 IV 2011 r. – W 701. rocznicę urodzin króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu odbył się Jarmark Kazimierzowski. Po raz drugi miał on charakter imprezy stylizowanej na modłę średniowieczną. Główną atrakcją imprezy był przemarsz ulicami miasta, zakończony pod pomnikiem Kazimierza Wielkiego, z udziałem dzieci i młodzieży kowalskich szkół, członków Bractwa Kurkowego z Włocławka, a także przedstawiciele władz miasta oraz parlamentarzystów i Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Spod pomnika impreza przeniosła się w okolice parku im. Leona Stankiewicza, remizy Miejskiej OSP oraz dworca autobusowego. Ważną częścią imprezy była II edycja konkursu na najładniejszy strój z okresu średniowiecza, którego głównym organizatorem było Stowarzyszenie. Laureaci w kategorii przedszkolaków, szkół podstawowych i gimnazjum otrzymali od organizatorów dyplomy oraz nagrody książkowe.

11 VI 2011 r. – W Przedborzu (woj. łódzkie) odbyło się Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Gospodarzem zebrania był burmistrz Przedborza – Miłosz Naczyński. W trakcie obrad członkowie Stowarzyszenia podjęli szereg ważnych uchwał i decyzji. Po zebraniu obradujący zwiedzili królewski Przedbórz, w tym regionalne muzeum, kościół oraz tereny rekreacyjne.

11 VI 2011 r. – Nastąpiła zmiana nazwy Stowarzyszenia na Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego.

3 IX 2011 r. – Po odbudowie uroczyscie otwarto zamek kazimierzowski w Bobolicach (woj. śląskie). Jego rekonstrukcja, praktycznie od fundamentów, była możliwa dzięki staraniom senatora Jarosława Waclawa Laseckiego, który jest właścicielem zamku i od początku działalności Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego także jego aktywnym członkiem. Stowarzyszenie w czasie uroczystości reprezentowali: Eugeniusz Gołembiewski – prezes SKKW, prof. Jacek Maciejewski - przewodniczący Rady SKKW wraz z małżonką, Jerzy Giergielewicz – pełnomocnik Zarządu SKKW ds. finansowych. Członkowie delegacji zwiedzili najpierw sąsiedni zamek w Mirowie, a później uczestniczyli w otwarciu zamku w Bobolicach, po czym wręczyli gospodarzowi uroczystości „Dyplom w ramie” jako wyraz szczególnego uznania i wkładu w powstałe dzieło.

1 X 2011 r. – W siedzibie Urzędu Gminy Szydłów (woj. świętokrzyskie) odbyło się zebranie Zarządu Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego.

1-2 X 2011 r. – W Szydłowie odbył się XIII Międzynarodowy Turniej Rycerski o Miecz Króla Kazimierza Wielkiego, którego jednym ze współorganizatorów było Stowarzyszenie, fundując nagrodę dla najdzielniejszego rycerza.

Listopad 2011 r. – Na rynku wydawniczym ukazała się praca zbiorowa poświęcona czasom i osobie króla Kazimierza Wielkiego pt. „Kazimierz Wielki i jego państwo”. Jej redaktorami są Jacek Maciejewski – przewodniczący Rady Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego i Tomasz Nowakowski. Swoje artykuły, będące w większości efektem nowych badań, zaprezentowało 16 badaczy z ośrodków akademickich Niemiec, Ukrainy, Węgier i Polski, zarówno historyków, jak archeologów i kulturoznawców. Jest to przy tym publikacja jubileuszowa, związana z uczczeniem 700. rocznicy urodzin króla Kazimierza, patrona Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

17 XI 2011 r. – W Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka w Toruniu odbył się dla uczniów szkół specjalnych z regionu II Wojewódzki Konkurs Historyczny „W czasach Kazimierza Wielkiego – Czasy rycerzy”. Współorganizatorem konkursu i fundatorem nagród, wyróżnień i dyplomów dla uczestników było Stowarzyszenie.

30 XI 2011 r. – Zarząd Stowarzyszenia, przy bardzo istotnym merytorycznym wsparciu Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Polskiego Radia „Pomorza i Kujaw”, Studia „Strzelec” oraz innych podmiotów, był wydawcą filmu DVD pt. „KAZIMIERZ WIELKI I JEGO CZASY”. Film ten otrzymali wszyscy członkowie Stowarzyszenia nieodpłatnie. Jego zawartość jest znakomitym materiałem dydaktycznym, który można wykorzystać na lekcjach historii w placówkach oświatowych różnych szczebli oraz w celu popularyzacji dokonań jednego z największych polskich władców na polskim tronie w przeciągu całej historii naszej Ojczyzny.

Listopad 2011 r. – Prezydent RP Bronisław Komorowski, na wniosek Zarządu Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego, w dowód szczególnej aktywności w działaniach na rzecz upamiętnienia historii króla Kazimierza Wielkiego, uhonorował: Eugeniusza Gołembiewskiego (z Kowala) – burmistrza Kowala, prezesa SKKW – Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej; Henrykę Kaszycką-Paniw (z Przemyśla) – sekretarza Miasta Przemyśla i członka Zarządu SKKW oraz Renatę Nowak (z Przemyśla) – dyrektorkę Przemyskiego Centrum Kultury i Nauki ZAMEK – Srebrnymi Krzyżami Zasługi; Arkadiusza Ciechalskiego (z Kowala) – wicedyrektora Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Kazimierza Wielkiego, redaktora „Zapisków Kazimierzowskich” oraz kpt. Piotra Rogalskiego (z 1 Brygady Logistycznej im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) – Brązowymi Krzyżami Zasługi. Były to kolejne wyróżnienia, jakie na wniosek Stowarzyszenia zostały przyznane przez Prezydenta RP.

Rok 2012

Styczeń 2012 r. – 1. Pomorska Brygada Logistyczna im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy – członek naszego Stowarzyszenia – otrzymała nowego dowódcę. Na czele tej nowoczesnej i mocno zróżnicowanej pod względem specyfiki zadań struktury (10 samodzielnych jednostek rozlokowanych w pięciu garnizonach północnej Polski) stanął płk Dariusz Pluta, dotychczasowy Szef Oddziału Planowania Zakupów Środków Materiałowych Zarządu Planowania Rzeczowego P-8 Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Uroczystość przyjęcia obowiązków od gen. bryg. Dariusza Łukowskiego, który dowodził 1 Błog od 1 VIII 2008 roku, odbyła się na placu Brygady w Bydgoszczy. Generał Łukowski został wyznaczony na wyższe stanowisko służbowe Zastępcy Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych-szefa Logistyki. W uroczystości brał udział Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego.

16 I 2012 r. – W Kowalu odbyło się zebranie Zarządu Stowarzyszenia. Obecni byli członkowie Zarządu SKKW, dowództwo 1. Pomorskiej Brygady Logistycznej im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, prezes Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Łęczycy, członkowie Komisji Rewizyjnej SKKW. Głównym tematem obrad było przygotowanie do zawodów sportowo-obronnych oraz koncepcja wytyczenia szlaków turystycznych do miejsc związanych z Kazimierzem Wielkim.

Marzec 2012 r. – Owocem pasji Jarosława Janczewskiego z Bydgoszczy, członka naszego Stowarzyszenia, niestrudzonego zbieracza i tropiciela numizmatycznych pamiątek związanych z osobą ostatniego króla Piasta, jest publikacja pt.: „Kazimierz Wielki, monety i medale”.

4 III 2012 r. – Na terenie 1. Pomorskiej Brygady Logistycznej im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, która jest członkiem Stowarzyszenia, odbyła się uroczystość pożegnania XI zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego „Afganistan”. Wśród licznych gości udział wziął Eugeniusz Gołembiewski – prezes SKKW. Dzień pożegnania był także okazją do otwarcia Miesiąca Logistyki oraz wręczenia odznaczeń państwowych i wyróżnień.

26 IV 2012 r. – W Niepołomicach (woj. małopolskie) odbyło się walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze Stowarzyszenia. W czasie jego trwania prof. dr. hab. Jerzemu Wyrozumskiemu wręczono dyplom nadania Godności Członka Honorowego Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Profesor wygłosił także referat pt.: „Król sprawiedliwy”. Następnie po uzyskaniu absolutorium przez ustępujące władze, nastąpił wybór nowych.

Lipiec 2012 r. – Ambasadorka Króla Kazimierza Wielkiego – aktorka Aldona Orman, członkini Zarządu SKKW, zaprosiła do głosowania na Polaka Wszech Czasów – KAZIMIERZA WIELKIEGO. Akcja ta miała zakończyć się jesienią w telewizji publicznej. W programie miało brać udział tylko 12 postaci, które zbiorą najwięcej głosów internautów.

12 VIII 2012 r. – Burmistrz Kowala oraz Stowarzyszenie byli organizatorami I Turnieju Szachowego im. Króla Kazimierza Wielkiego. Turniej rozegrany został w świetlicy po byłym dworcu autobusowym przy ulicy Kazimierza Wielkiego. Pojedynki odbyły się w kategorii open, systemem szwajcarskim na dystansie 9 rund, w tempie gry 15 minut dla zawodnika.

31 VIII – 1 IX 2012 r. – Na zaproszenie burmistrza Krynicy-Zdrój (woj. małopolskie) i Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Tylicza oraz parafii w Tyliczu z okazji 650. rocznicy nadania przez króla Kazimierza Wielkiego praw miejskich Miastku, późniejszemu Tyliczowi, oraz 400-lecia nadania praw miejskich przez bpa Piotra Tylickiego (obydwaj dobroczyńcy urodzili się w Kowalu) w uroczystościach z ramienia SKKW udział wzięli: Eugeniusz Gołembiewski – burmistrz Kowala, Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny SKKW, Wojciech Rudziński – przewodniczący Komisji Rewizyjnej SKKW i Jerzy Giergielewicz – pełnomocnik ds. finansowych SKKW. Poszczególni członkowie delegacji wygłosili okolicznościowe referaty oraz dostąpili zaszczytu odsłonięcia pomników Kazimierza Wielkiego oraz Piotra Tylickiego.

Rok 2013

15 II 2013 r. – Na zaproszenie władz samorządowych Radomia odbyło się zebranie władz statutowych SKKW. W jego trakcie uczestnicy wysłuchali referatu pn.: „Radom – zarys dziejów, czyli 6 historycznych dowodów na wielkość i niepowtarzalność królewskiego miasta”, który wygłosił dr nauk humanistycznych Adam B. Duszyk z Radomia. W dalszej części obrad prezes SKKW omówił przedsięwzięcia zrealizowane przez Zarząd i członków SKKW oraz przedstawił propozycje przedsięwzięć na 2013 rok, a sekretarz generalny SKKW przedstawił pełen zakres tematyki związanej z ustanowieniem Medalu Króla Kazimierza Wielkiego i przyznawaniem Honorowej Godności Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Po czym Wojciech Rudziński, przewodniczący Komisji Rewizyjnej SKKW, przedstawił kondycję finansową Stowarzyszenia.

22 II 2013 r. – Prezes SKKW Eugeniusz Gołembiewski uczestniczył w uroczystości zakończenia obchodów 650. rocznicy nadania praw miejskich przez króla Kazimierza Wielkiego Golinie.

22 III 2013 r. – Prezes SKKW Eugeniusz Gołembiewski brał udział w spotkaniu wielkanocnym, zorganizowanym przez 1. Pomorską Brygadę Logistyczną im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

26 III 2013 r. – Prezes SKKW Eugeniusz Gołembiewski brał udział w uroczystym podsumowaniu konkursu „Wielkie czyny Kazimierza Wielkiego”, zorganizowanym przez IV LO im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

26 IV 2013 r. – W Będzinie, w ramach obchodów 680. rocznicy koronacji na króla Kazimierza Wielkiego, odbył się cykl imprez związanych z tą problematyką. W trakcie ich trwania, z udziałem Zdzisława J. Zasady – sekretarza generalnego SKKW, odbyło się posiedzenie Kapituły Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego. Jego skład ukonstytuował się następująco: prof. dr hab. Antoni Braciak (z Katowic) – przewodniczący Kapituły, dr Małgorzata Palka (z Krakowa) – zastępca przewodniczącego Kapituły, mgr Irena Majda (z Olkusza) – sekretarz Kapituły, mgr Sławomir Brodziński (z Będzina) – członek Kapituły, mgr inż. Eugeniusz Kapuśniak (z Żarnowca) – członek Kapituły.

1 V 2013 r. – Władze miasta Kowala zorganizowały kolejny Jarmark Kazimierzowski, w którym uczestniczyli członkowie i władze Stowarzyszenia.

1 V 2013 r. – Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego było organizatorem II Ogólnopolskiego Turnieju Szachowego im. Kazimierza Wielkiego, który odbył się w Kowalu.

14 V 2013 r. – Przedstawiciele Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej SKKW brali udział w zakończeniu III edycji Wojewódzkiego Konkursu Historycznego „W czasach Króla Kazimierza Wielkiego – Uczta i Bal na zamku”, zorganizowanego przez Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Toruniu.

24 V 2013 r. – Aktywny członek SKKW mjr Piotr Rogalski z 1. Brygady Logistycznej im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy został awansowany na stopień podpułkownika i objął dowództwo 1 Batalionu Składowania w Olsztynie.

15 VI 2013 r. – Prawie po 360 latach zamek Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu (woj. łódzkie) znów zabłysnął w pełnym dostojęństwie i otworzył swoje podwoje dla wszystkich. Zamek to kolejny wspaniały klejnot dla Inowłodza oraz dla całego regionu. Obok kościółka św. Idziego, to doskonale świadectwo dawnych wydarzeń. Zrekonstruowany zamek stanowi siedzibę dla inowłodzkich instytucji gminnych, jak dom kultury, biblioteka, punkt informacji turystycznej oraz Muzeum Ziemi Inowłodzkiej. W uroczystości udział z ramienia SKKW wziął Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny SKKW.

17 VI 2013 r. – Przedstawiciele Rady i Zarządu SKKW uczestniczyli w zakończeniu VI edycji Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego czasach, które odbyło się na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

26 VI 2013 r. – Sekretarz generalny SKKW Zdzisław J. Zasada wziął udział w posiedzeniu Senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu, która poświęcona była zasadom finansowania zabytków z funduszy ministerstwa.

24 VIII 2013 r. – Na zaproszenie burmistrza Sandomierza (woj. świętokrzyskie) Jerzego Borowskiego w urokliwej scenerii sandomierskiej starówki odbyło się VII Zwyczajne Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego.

14 IX 2013 r. – W ramach Europejskich Obchodów Dziedzictwa, w Wiślicy (woj. świętokrzyskie), Muzeum Regionalne w Wiślicy oraz Stowarzyszenie „Królewska Wiślica” były organizatorem sesji popularno-naukowej poświęconej archeologii oraz perspektyw zabudowy architektonicznej Wiślicy. W przedsięwzięciu wzięli udział dr Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny SKKW i Jan Kłamczyński – wiceprezes SKKW.

17-18 IX 2013 r. – Pod patronatem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie odbył się I Kongres Towarzystw Naukowych. Jego organizatorem byli: Polska Akademia Nauk – Rada Towarzystw Naukowych, Polska Akademia Umiejętności, Towarzystwo Naukowe Warszawskie i Towarzystwo Naukowe Płockie. W trakcie obrad głos zabrali: prof. dr hab. Jerzy Wyrozumski – członek honorowy SKKW i prof. Stanisław Kunikowski – członek SKKW, który także przewodniczył jednej z sesji problemowych. W Kongresie udział wziął dr Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny SKKW.

10 XII 2013 r. – W Ciężkowicach (woj. małopolskie) odbyła się uroczysta sesja Rady Miasta. Podczas jej trwania podsumowano jubileuszowe obchody 665-lecia nadania praw miejskich Ciężkowicom oraz 15-lecia przywrócenia Ciężkowicom statusu miasta. W uroczystościach udział brał Eugeniusz Gołembiewski – prezes SKKW.

18 XII 2013 r. – W Koronowie (woj. kujawsko-pomorskie) odbyło się posiedzenie władz statutowych SKKW. Przedmiotem obrad była informacja o dokonaniach Stowarzyszenia w latach 2008–2013, planach na 2014 rok oraz przyjęcie nowych członków.

18 XII 2013 r. – Miastu Koronowo, członkowi SKKW, wręczono podczas uroczystej sesji Medal Króla Kazimierza Wielkiego. Aktu wyróżnienia dokonali: dr Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny SKKW i dr Małgorzata M. Palka – wiceprzewodnicząca Kapituły Medalu Króla Kazimierza Wielkiego.

Rok 2014

9 IV 2014 r. – Na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy odbył się ostatni etap Konkursu o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach. Do zmagania przystąpiło 18 finalistów, najlepszych uczniów reprezentujących szkoły ponadgimnazjalne z całej Polski. SKKW dla najmłodszego uczestnika finału ufundowało nagrodę.

23 IV 2014 r. – W czasie obrad Rady Miasta Bydgoszczy, przedstawiciele Zarządu Stowarzyszenia Króla Kazimierza wręczyli władzom miasta Bydgoszcz Medal Króla Kazimierza Wielkiego, za szczególne osiągnięcia w krzewieniu dokonań założyciela grodu nad Brdą i Wisłą.

22 VI 2014 r. – Miastu Przemyśl (woj. podkarpackie) na wniosek Zarządu SKKW, potwierdzony decyzją Kapituły Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego, wręczono Medal Króla Kazimierza Wielkiego. W czasie dorocznych uroczystości związanych ze Świętem Zamku, w jego baszcie otwarto wystawę „Tradycja Kazimierzowska – wczoraj i dziś”, na której wyeksponowano artefakty dotyczące dziejów króla Kazimierza Wielkiego.

27 VI 2014 r. – W Bydgoszczy odbyła się uroczysta zbiórka pododdziałów 1. Brygady Logistycznej im. Króla Kazimierza Wielkiego, która 10 lat temu osiągnęła gotowość bojową oraz pełną zdolność realizowania zadań szkoleniowych i logistycznych. W trakcie uroczystości Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego uhonorowało 1. Pomorską Brygadę Logistyczną Złotym Medalem Króla Kazimierza Wielkiego za szczególne osiągnięcia krzewienia dorobku Króla Kazimierza Wielkiego.

13 VIII 2014 r. – W Kruszwicy (woj. kujawsko-pomorskie) na Wzgórzu Zamkowym u podnóża legendarnej Mysiej Wieży, odbyło się spotkanie plenerowe „Kujawskie Nowalijki”, którego organizatorem był miejscowy samorząd miasta i gminy. W przedsięwzięciu udział brali członkowie Stowarzyszenia, którzy wóldarzom Kruszwicy wręczyli Medal Króla Kazimierza Wielkiego, przyznany przez Kapitułę Odznaczeń SKKW. Patronat honorowy nad spotkaniem sprawował wojewoda kujawsko-pomorski – Ewa Mes oraz marszałek województwa kujawsko-pomorskiego – Piotr Całbecki.

12 IX 2014 r. – W Klubie Garnizonowym 6. Brygady Powietrznodesantowej w Krakowie odbyło się zebranie władz statutowych Stowarzyszenia (Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Kolegium Redakcyjnego „Zapisek Kazimierzowskich”). Uroczystym momentem zebrania było wręczenia Złotego Medalu Króla Kazimierza Wielkiego prof. dr. hab. Jerzemu Lesławowi Wyrozumskiemu, Członkowi Honorowemu SKKW, wybitnemu polskiemu uczonemu, humaniście i wychowawcy młodzieży akademickiej o ugruntowanej w kraju oraz za granicą renomie. Drugim zasłużonym członkiem SKKW, który został uhonorowany Medalem Króla Kazimierza Wielkiego, był Sławomir Brodziński, na co dzień dyrektor Kancelarii Sejniku w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego w Katowicach, przewodniczący Rady Miasta w Będzinie oraz członek Kapituły Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego.

12 XII 2014 r. – Wyjątkowe spotkanie władz statutowych SKKW odbyło się w Gostyninie (woj. mazowieckie) u państwa Marianny i Tadeusza Biniewiczów. To właśnie tam powstały rzeźby pomników królów Kazimierza Wielkiego i Władysława Łokietka oraz wiele innych. W czasie spotkania odsłonięto namalowane na murze posesji rzeźbiarza Tadeusza Biniewicza herby miast członków SKKW, wręczono Medal Króla Kazimierza Wielkiego: Tadeuszowi Biniewiczowi z Gostynina, Jerzemu Giergielewiczowi z Włocławka i Lechowi Łbikowi z Bydgoszczy oraz – wspólnie z przedstawicielami władz samorządowych powiatu, miasta i gminy Gostynin - podzielono się wigilijnym opłatkiem.

Rok 2015

31 III 2015 r. – Na zaproszenie przewodniczących: Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą – senatora Andrzeja Persona oraz Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej – senatora Mieczysława Augustyna, w obradach komisji w gmachu Senatu RP, udział wzięli: dr Zdzisław J. Zasada – sekretarz generalny SKKW, dr hab. Stanisław Kunikowski, prof. nadzw. WSHE we Włocławku – rektor WSHE (członek zbiorowy SKKW) oraz prof. dr hab. Zygmunt Wiatrowski – WSHE we Włocławku.

10 VI 2015 r. – Odbyły się obchody upamiętniające XXV-lecie Samorządu Terytorialnego w gminie Czchów (woj. małopolskie). Rozpoczęła je Msza święta koncelebrowana w kościele pw. NMP w Czchowie. Na część oficjalną złożył się koncert Izabeli Mytnik z Zakliczyna oraz uroczysta sesja RG. Medal Króla Kazimierza Wielkiego dla społeczności gminy wręczył Eugeniusz Gołembiewski – prezes Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego.

VI 2015 r. – Królewskie Miasto Łęczyca (woj. łódzkie) na zaproszenie burmistrza Krzysztofa Lipińskiego gościło członków Stowarzyszenia. Okazją do tego spotkania było IX Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego oraz wręczenie miastu Medalu Króla Kazimierza Wielkiego.

14 VIII 2015 r. – Z okazji trwania Roku Jana Długosza Stowarzyszenie ogłosiło konkurs multimedialny pn. „Jan Długosz i jego czasy” na krótki film inspirowany sylwetką naszego wielkiego dziejopisa i epoki, w której żył.

6 IX 2015 r. – W Choczu (woj. wielkopolskie), które jest członkiem SKKW, odbyły się Dożynki Powiatu Pleszewskiego, połączone z odsłonięciem rzeźby króla Kazimierza Wielkiego, którego autorem był miejscowy entuzjasta historii, artysta rzeźbiarz – Grzegorz Kaczmarek. W imprezie udział wzięli przedstawiciele SKKW.

9 X 2015 r. – Stowarzyszenie wraz z Zespołem Szkół Katolickich im. Księdza Jana Długosza we Włocławku, Włocławskim Towarzystwem Naukowym, Kujawską Szkołą Wyższą i Centrum Kultury „Browar B” było organizatorem ogólnopolskiej konferencji naukowej pn.: „Jan Długosz – historyk, duchowny, geograf, dyplomata”. Odbyła się ona w Centrum Kultury „Browar B” we Włocławku i połączona została z rozstrzygnięciem konkursu na film pn. „Jan Długosz i jego czasy”.

21 X 2015 r. – Odbyło się posiedzenie Zarządu SKKW, którego przebieg koncentrował się wokół następującej tematyki: analiza realizacji składek członkowskich za 2015 rok, podsumowanie konferencji długoszowskiej, przyznanie nagród osobom szczególnie zaangażowanym w działalności SKKW.

Rok 2016

1 VI 2016 r. – Upięknęło 25 lat od rocznicy reaktywowania Samorządu Miasta Kowala. Z tej racji Burmistrz i Rada Miasta aktualnej kadencji zaprosili na jubileuszowe uroczystości władze samorządowe województwa i powiatu, radnych wszystkich wcześniejszych kadencji, Honorowych i Zasłużonych Obywateli Miasta Kowala, prezesów i przewodniczących kowalskich organizacji pozarządowych oraz bardzo liczną reprezentację członków Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Podczas uroczystości, w imieniu Zarządu SKKW, władzom królewskiego grodu został wręczony okolicznościowy dyplom.

6 VI 2016 r. – W siedzibie Towarzystwa Naukowego Płockiego odbyło się zebranie władz statutowych Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. W zebraniu udział wzięli również członkowie Kolegium Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”, członkowie Kapituły Odznaczeń Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego, a także członkowie zwykli i zaproszeni goście.

17 VI 2016 r. – W I Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu (woj. małopolskie), (członek SKKW) odbyły się jubileuszowe uroczystości z okazji 100-lecia powstania szkoły. Podczas gali społeczność szkolna została nagrodzona Medalem Króla Kazimierza Wielkiego, nadanym przez Kapitułę Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego na wniosek Zarządu SKKW.

Rok 2017

19 IV 2017 r. – Wyłoniono zwycięzców X Jubileuszowej Edycji Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Kazimierzu Wielkim i Jego Czasach. Wielki Finał Konkursu odbył się na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Do zmagania przystąpiło 18. finalistów, najlepszych uczniów reprezentujących szkoły ponadgimnazjalne z całej Polski. Jubileuszowa edycja Konkursu objęta została patronatem Senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu, prezydenta Miasta Bydgoszczy i rektora Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. Tradycyjnie nagrodę dla najmłodszego uczestnika Konkursu ufundowało Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego.

23 VI 2017 r. – W siedzibie OSP w Kowalu odbyło się XI Walne Zebranie Sprawozdawcze Stowarzyszenia. Do królewskiego miasta zjechali członkowie organizacji ze wszystkich stron Polski. Jego program obejmował: złożenie wiązanki kwiatów pod pomnikiem króla Kazimierza Wielkiego, wręczenie Złotego Medalu Króla Kazimierza Wielkiego dr. Zdzisławowi Janowi Zasadzie, złożenie sprawozdań z działalności Stowarzyszenia, podjęcie uchwał dotyczących przedsięwzięć na nadchodzący rok sprawozdawczy oraz zmian w Statucie.

Wrzesień 2017 r. – Ukazało się wydawnictwo pt.: „660-lecie nadania Będzinowi praw miejskich (5 sierpnia 1358 r.) przez króla Kazimierza Wielkiego (1310–1370)”, autorstwa S. Brodzińskiego i M. Wojczyk (fot. W. Borkowski) – członków SKKW.

10 XI 2017 r. – W Pałacu Staszica w Warszawie została wręczona nagroda „Kolekcjonerstwo–Nauka i Upowszechnianie” im. Feliksa Jasińskiego za 2016 rok Wojciechowi Przybyszewskiemu – kolekcjonerowi i publicyście, redaktorowi naczelnemu miesięcznika „Spotkania z Zabytkami” (od 2003 r.), członkowi SKKW i zastępcy przewodniczącego Kolegium Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”. Kapituła wyróżnień doceniła W. Przybyszewskiego za dokonania w kategorii: publikacje prasowe, radiowe, telewizyjne, internetowe popularyzujące ideę kolekcjonerstwa, prezentujące wkład kolekcjonerów w ochronę dziedzictwa narodowego. Wyróżniony jest autorem ponad 300 artykułów popularno-naukowych i kilkunastu naukowych z zakresu historii sztuki, zabytkoznawstwa, kolekcjonerstwa i ochrony dziedzictwa narodowego, a także czterech książek dotyczących sztuki.

Rok 2018

23-24 IV 2018 r. – W królewskim Żarnowcu, instytucjonalnym członku SKKW (woj. śląskie), odbyło się zebranie władz statutowych SKKW: Rady i Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Kolegium Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”. Wyjazdowa narada poświęcona została tematyce jubileuszu 10-lecia Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego, który przypada w 2018 roku.

29 V 2018 r. – W sali kameralnej im. Stefana Kowalskiego Ochotniczej Straży Pożarnej w Kowalu odbyło się XII Walne Zebranie Sprawozdawcze Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego.

21-22 VII 2018 r. – W Szydłowie (woj. świętokrzyskie) członkowie Stowarzyszenia wzięli udział w XX Międzynarodowym Turnieju Rycerskim (wkomponowanym w 100. rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości), jubileuszu 10-lecia SKKW oraz obchodach 20-lecia powiatu staszowskiego i województwa świętokrzyskiego.

Rok 2019

1 III 2019 r. – Pod pomnikiem Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy zainaugurowane zostały obchody imienin króla. Złożono kwiaty, a później w sali sesyjnej Urzędu Miasta odbył się wykład dra Adama Koseckiego na temat lokacji Bydgoszczy i innych miast na Kujawach.

30 IV 2019 r. – Z okazji 500-lecia relokacji Kowala odbyła się w tym mieście sesja naukowa, na której referaty wygłosili członkowie Włocławskiego Towarzystwa Naukowego oraz członkowie SKKW: dr Anna Prokopiak-Lewandowska, dr Adam Kosecki, mgr Mariusz Szczepaniak, dr Zdzisław Jan Zasada, mgr Marek Osmałek, mgr Jerzy Giergielewicz, mgr Eugeniusz Gołembiewski i mgr Arkadiusz Ciechalski.

24 VI 2019 r. – W Urzędzie Miejskim w Kruszwicy (woj. kujawsko-pomorskie) odbyło się XIII Walne Zebranie Sprawozdawcze Członków Stowarzyszenia. Do Kruszwicy przybyli członkowie z województw: kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, łódzkiego, śląskiego, świętokrzyskiego i wielkopolskiego. Podczas jego trwania podsumowano działania Zarządu SKKW oraz dokonano zmian w składach władz statutowych Stowarzyszenia.

Rok 2020

14 II 2020 r. – W Sali Secesyjnej Ratusza Miejskiego w Kole (woj. wielkopolskie) odbyła się konferencja naukowa pn.: „Kobiety w społeczeństwie Polski średniowiecznej”. Jej organizatorami byli: SKKW, Burmistrz Miasta Kowala i Włocławskie Towarzystwo Naukowe przy współudziale: Muzeum Technik Ceramicznych w Kole, Stowarzyszenia Przyjaciół Miasta Koła nad Wartą i Kujawskiej Szkoły Wyższej. Referaty wygłosili przedstawiciele różnych ośrodków akademickich z terenu całej Polski.

24 VIII 2020 r. – W sali OSP w Kowalu odbyło się XIV Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Obrady przebiegały z zachowaniem wszelkich obostrzeń sanitarnych związanych z pandemią koronawirusa.

29 IX 2020 r. – Stowarzyszenie ogłosiło konkurs fotograficzny pn. „Fotografuj gród Kazimierza Wielkiego”. Jego rozstrzygnięcie nastąpiło 11 stycznia 2021 roku, nagrody i wyróżnienie wysłano pocztą, a najciekawsze zdjęcia publikowane były w „Zapiskach Kazimierzowskich”.

Rok 2021

24 VI 2021 r. – W sali głównej OSP w Kowalu odbyło się XV Walne Zebranie członków SKKW.

24 IX 2021 r. – W krakowskim hotelu Holiday Inn Stowarzyszenie zostało nagrodzone podczas X jubileuszowej edycji nagrody Norberta Barlickiego za osiągnięcia w propagowaniu działalności Kazimierza Wielkiego i upamiętnianiu jego dokonań. Kapituła przyznaje nagrody wyróżniającym się organizacjom pozarządowym za działania na rzecz społeczności lokalnych.

19 X 2021 r. – W I Liceum Ogólnokształcące w Olkuszu (woj. małopolskie) – członek Stowarzyszenia – obchodzono jubileusz 105-lecia oraz 100. rocznicę nadania placówce imienia Króla Kazimierza Wielkiego. W ramach kilku uroczystości społeczność szkoły zrealizowała wiele przedsięwzięć. Na wniosek Zarządu SKKW, Kapituła Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego nadała szkole Medal Króla Kazimierza Wielkiego (po raz drugi). Aktu wręczenia dokonali przewodniczący Kapituły prof. dr hab. Antoni Barciak oraz członek Kapituły – Sławomir Brodziński.

24 X 2021 r. – W Kowalu odbyła się narada liderów najważniejszych ogólnopolskich organizacji samorządowych. W trakcie spotkania samorządowcy debatowali o najważniejszych dla polskich samorządów sprawach. Za wniesione zasługi dla budowy polskiej samorządności prezes SKKW – Eugeniusz Gołembiewski wręczył Medal Króla Kazimierza Wielkiego Andrzejowi Porawskiemu, sekretarzowi strony samorządowej w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu. Ważnym punktem narady było złożenie kwiatów pod pomnikiem króla Kazimierza Wielkiego.

Rok 2022

Styczeń 2022 r. – Zarząd Stowarzyszenia podjął inicjatywę opracowania i wydania ilustrowanego zdjęciami albumu pod roboczym tytułem „Grody króla Kazimierza Wielkiego”. W albumie zostaną zaprezentowane dokonania króla Kazimierza Wielkiego w grodach z Nim związanych. Przedstawione będą także walory turystyczno-historyczne miast i miejscowości kojarzonych z postacią bohatera publikacji oraz Jego czasami. Przedsięwzięcie to, po stronie członków SKKW, będzie mieć charakter non profit.

22 VI 2022 r. – W królewskim Będzinie (woj. śląskie), który jest członkiem Stowarzyszenia od 2018 roku, odbyło się XVI Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Zebranie miało charakter sprawozdawczy. Prezes Eugeniusz Gołembiewski przedstawił sprawozdanie z działalności merytorycznej w okresie od ubiegłorocznego, XV walnego zebrania, odbytego w Kowalu, skarbnik – Krystyna Pawlak sprawozdanie finansowe oraz Wojciech Rudziński – przewodniczący Komisji Rewizyjnej, sprawozdanie wraz z wnioskiem o udzielenie absolutorium dla Zarządu. Uczestnicy po przeprowadzeniu dyskusji przyjęli w głosowaniach wszystkie zaprezentowane sprawozdania i udzielili Zarządowi absolutorium.

Rok 2023

13 IV 2023 r. – W Kowalu, na budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej, została odsłonięta tablica pamiątkowa oraz nastąpiło nadanie bibliotece imienia zmarłego w 2022 roku Jerzego Giergielewicza – Honorowego Obywatela Miasta Kowala. Był on członkiem – założycielem SKKW, pełnomocnikiem Zarządu do spraw finansowych, członkiem Rady Stowarzyszenia oraz długoletnim członkiem Kolegium Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”.

26 IV 2023 r. – Z okazji 713. rocznicy urodzin i 690. rocznicy koronacji króla Kazimierza Wielkiego – założyciela Będzina, odbyły się rocznicowe uroczystości. W pierwszej ich części podczas Mszy świętej w kościele pw. Świętej Trójcy odczytano fragment opisu urodzin z „Kronik sławnego Królestwa Polskiego” Jana Długosza. W drugiej – złożono kwiaty pod pomnikiem Kazimierza przy skwerze ks. prał. Mieczysława Zawadzkiego.

3 VI 2023 r. W Kowalu, odbył się kolejny Jarmark Kazimierzowski. Impreza została zapoczątkowana przemarszem korowodu w historycznych strojach. Pod Pomnikiem Wdzięczności oraz Kazimierza Wielkiego zostały złożone kwiaty. Równolegle w remizie OSP Kowal odbył się X Turniej Szachowy im. Kazimierza Wielkiego oraz w parku Turniej Łuczniczy. Imprezie towarzyszyły liczne przedsięwzięcia, które miały charakter rozrywkowy.

Kwiecień 2023 r. – Ukazała się 29 nr periodyku „Zapiski Kazimierzowskie”, który otrzymali członkowie instytucjonalni i fizyczni oraz jako egzemplarze obowiązkowe – biblioteki i inne podmioty współpracujące z SKKW.

15 VI 2023 r. – W sali Ratusza Miejskiego w Kole (woj. wielkopolskie) odbyło się XVII Walne Zebranie Sprawozdawcze Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Podczas jego trwania prezes SKKW złożył sprawozdanie z działalności władz Stowarzyszenia za 2022 rok, a komisja rewizyjna sprawozdanie z działalności finansowej. Po czym członkowie zebrania udzielili Zarządowi absolutorium. W dalszej części dr Zdzisław J. Zasada – w imieniu zespołu realizującego projekt albumu pn.: „Grody króla Kazimierza Wielkiego” – omówił zawartość wydawnictwa, jego strukturę i możliwości pozyskania środków finansowych na realizację przedsięwzięcia. Po zebraniu jego uczestnicy zwiedzili będące w odbudowie ruiny zamku Kazimierza Wielkiego w Kole nad Wartą. Późnym popołudniem członkowie SKKW reprezentujący Kowal i okolice oddali hołd zamordowanym kowalskim Żydom w obozie zagłady w Chełmie nad Nerem.

24 VI 2023 r. – Według autorskiego projektu Renaty Nowakowskiej – dyrektorki Przemyskiego Centrum Kultury i Nauki ZAMEK odbyło się XVIII „Święto Zamku Kazimierzowskiego – Od tradycji do współczesności” i jubileusz 18-lecia PCKiN ZAMEK – członka Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Przedsięwzięcie jest już tradycją i wpisało się na stałe w kalendarz kulturalny Przemysła.

-

WYBÓR BIBLIOGRAFII

Źródła

- Kodeks Dyplomatyczny Małopolski: t. I, nr 52, 77, 144, 166 188, 229, 266, 302; t. II, nr 481; t. III, nr 29, 259, 640, 642, 655, 662, 696, 740, 779, 823; t. IV, nr 870, 881, 910.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski: t. III, nr 1354.

Opracowania

- *100 miast Kazimierza Wielkiego*, red. J. Giergielewicz, J. Maciejewski, Z.J. Zasada, Wyd. Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego, Kowal 2010.
- Adamczyk M., Adamczyk S.J., *Tropami Wiślan po ziemi świętokrzyskiej*, Wyd. Wszechnica Świętokrzyska, Kielce 2008.
- Anonim tzw. Gall., *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, opr. M. Plezia, Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich (dalej: ZNO), Wrocław 1982.
- Antoniewicz M., *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Geneza – Funkcje – Konteksty*, Wyd. Szumacher, Kielce 1998.
- Baliński M., Lipiński T., *Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statystycznym*, Warszawa 1885.
- Balzer O., *Genealogia Piastów*, Wyd. Avalon, Kraków 2005.
- Barański M.K., *Dynastia Piastów w Polsce*, Wyd. PWN, Warszawa 2006.
- Barber R., *Od wojownika do rycerza. Status, turnieje, rycerstwo na polu bitwy*, Wyd. Bellona, Warszawa 1995.
- Bardach J., *Historia państwa i prawa Polski do połowy XV wieku*, Wyd. PWN, Warszawa 1957.
- Bardecka A., *Lokacje i zagospodarowanie miast królewskich w Małopolsce za Kazimierza Wielkiego (1333–1370)*, Wyd. ZNO, Wrocław 1982.
- Basela J., *Małżeństwa królewskie Piastowie, Przemyślidzi, Andegawenowie*, Wyd. Bellona, Warszawa 2006.
- Bieniak J., *Najstarsze kujawskie księgi ziemskie (1397–1408). Kolejność i chronologia kart*, Wyd. DiG, Warszawa 2007.
- Bieszek J. *Słowiańscy królowie Lechii*, Wyd. Bellona, Warszawa, bdw.
- Bogdanowski J., *Architektura obronna, [w:] Architektura gotycka w Polsce*, red. M. Arczyszyński, T. Mroczko, t. I, Wyd. Inst. Sztuki PAN, Warszawa 1995.
- Bogucka M., Samsonowicz H., *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wyd. ZNO, Wrocław 1986.
- Borowiec J., Niemiec H., *Dzieje Polski w datach*, Ofic. Wydawniczo-Poligraficzna „ADAM”, Warszawa 2005.
- Brzustowicz B.W., *Turniej rycerski w Królestwie Polskim w późnym średniowieczu i renesansie na tle europejskim*, Wyd. DiG, Warszawa 2003.
- Dąbrowski J., *Korona Królestwa Polskiego w XIV wieku. Studium z dziejów rozwoju polskiej monarchii stanowej*, Wyd. UNIVERSITAS, Wrocław-Kraków 1956.
- Długosz J., *Kroniki, czyli roczniki sławnego Królestwa Polskiego*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1961–2006.
- Dylewski A., *Od denara do złotego. Dzieje pieniądza w Polsce*, Wyd. Carta Blanca Sp. z o.o., Warszawa 2012.
- Godlewski K., Kozłowski J.K., *Historia starożytna ziem polskich*, Wyd. PWN, Warszawa 1983.
- Gawlas S., *Monarchia Kazimierza Wielkiego a społeczeństwo, [w:] Genealogia – Władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej*, pod red. A. Radziwińskiego, J. Wroniszewskiego, Wyd. UMK, Toruń 1999.
- Gąsiorowski A., *Itinerarium króla Kazimierza Wielkiego. Materiały 1333–1370, [w:] „Roczniki Historyczne”, t. 64*, Wyd. UAM, Poznań 1998.
- Gędek M., *Kościół i chrześcijaństwo na ziemiach polskich. Atlas historyczny*, Wyd. Bellona, Warszawa 2017.
- Grodecki R., *Zgon Kazimierza Wielkiego, [w:] Medievalia. W 50. rocznicę pracy naukowej Jana Dąbrowskiego*, Warszawa 1960.
- Grzybowski A., *Gotycka architektura murowana w Polsce*, Wyd. UW, Warszawa 2014.
- Guerquin B., *Zamki w Polsce*, Wyd. „Arkady”, Warszawa 1984.
- *Jagiellonowie. Biografie. Herby. Drzewa genealogiczne*, Wyd. Biblioteka „Gazety Wyborczej”, Warszawa 2010.

- Janczewski J., *Kazimierz Wielki, monety i medale*, Wyd. Inst. Wyd. „Świadectwo” Bydgoszcz 2012.
- Jasienica P., *Mysli o dawnej Polsce*, Wyd. Czytelnik, Warszawa 1990.
- Jasienica P., *Polska Piastów*, Wyd. PIW, Warszawa 2007.
- Jasienica P., *Trzej kronikarze*, Wyd. Pruszyński i S-ka, Warszawa 2008.
- Kaczmarczyk Z., *Kazimierz Wielki (1333–1370)*, pod red. Z. Wojciechowskiego, Wyd. S. Arcta, Warszawa 1948.
- Kajzer L., Kołodziejcki S., Salm J., *Leksykon zamków w Polsce*, Wyd. Arkady, Warszawa 2001.
- Karpiński A., Nowosielska E., *Pożary w miastach Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku i ich następstwa ekonomiczne, społeczne i kulturowe*, Wyd. UW, Warszawa 2021.
- Karpiński A., *Pożary w miastach Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku i ich następstwa ekonomiczne, społeczne i kulturowe. Katalog*, Wyd. UW, Warszawa 2020.
- *Kazimierz Wielki budowniczy i reformator*, red. nauk. F. Kiryck, Wyd. KAW, Warszawa 2002.
- *Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetną rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim*, pod red. J. Maciejewskiego i T. Nowakowskiego, Wyd. UKW, Bydgoszcz 2011.
- *Kazimierz Wielki oraz niepospolici z Kowala i okolic. Słownik biograficzny. Kalendarium*, pod. red. Z.J. Zasady i B. Ziółkowskiego, Wyd. Włocławskie Towarzystwo Naukowe, Urząd Miasta Kowal, Urząd Gminy Kowal, Włocławek-Kowal 2006.
- *Kazimierz Wielki twórca korony Królestwa Polskiego*, Wyd. UNIVERSITAS, Kraków 2007.
- Kęłowski J., *Polska sztuka gotycka*, Wyd. Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1983.
- Kiersnowski R., *Wielka reforma monetarna XIII–XIV wieku, cz. I*, Wyd. PWN, Warszawa 1969.
- Kiryck F. *Miasta małopolskie w średniowieczu i w czasach nowożytnych*, Wyd. AVALON, Kraków 2013.
- Kiryck F., *Urbanizacja Małopolski. Województwo sandomierskie, XIII–XVI wiek*, Wyd. Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego, Kielce 1994.
- Kiryck F., *Wielki król i jego następcy*, Wyd. KAW, Kraków 1992.
- Klubówna A., *Kazimierz Wielki*, Wyd. „Książka i Wiedza”, Warszawa 1967.
- Korczak L., *Kazimierz Wielki – inicjator Statutów wiślickich*, [w:] *Studia z dziejów państwa i prawa polskiego*, t. 3, Wyd. Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 1999.
- Korczyński G., *Herbarz szlachty polskiej*, Wyd. „Dragon”, Bielsko-Biała 2018.
- Kosecki A., *Miasta kujawskie w średniowieczu. Lokacje, ustrój i samorząd miejski*, Wyd. AVALON, Kraków 2018.
- Kotecki R., *Bibliografia kazimierzowska poświęcona osobie króla Kazimierza III Wielkiego i jego czasom*, UKW w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014.
- *Kronika Jana z Czarnkowa*, tłum. J. Żerbiłło, Wyd. UNIVERSITAS, Kraków 2001.
- *Kronika Thietmara*, tłum. M.Z. Jedlicki, Wyd. UNIVERSITAS, Kraków 2014.
- *Kronika wielkopolska*, przekł. K. Abgarowicz, Wyd. UNIVERSITAS, Kraków 2010.
- Krzysztofik R., *Lokacje miejskie na obszarze Polski. Dokumentacja geograficzno-historyczna*, Wyd. UŚ, Katowice 2007.
- Kuraś S., *Przywileje prawa niemieckiego wsi i miast małopolskich XIV–XV w.*, Wyd. ZNO, Wrocław Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971.
- Kurtyka J., *Odrodzone Królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle nowszych badań*, Wyd. Towarzystwa Naukowego „Societas Vistulana”, Kraków 2001.
- Labuda G., *Pierwsze wieki monarchii piastowskiej*, Wyd. Nauka i Innowacje, Poznań 2012.
- Ladenberg T., *Zaludnienie Polski na początkach panowania Kazimierza Wielkiego*, Wyd. Instytut Popierania Polskiej Twórczości Naukowej p.n. Kasa Mianowskiego, Lwów 1930.
- Lange O., *Lokacje miast Wielkopolski właściwej na prawie niemieckim w wiekach średnich*, Lwów 1925.
- Leśniewski S., *Drapieżny ród Piastów*, Wyd. Literackie, Kraków 2021.
- Ładogórski T., *Studia nad zaludnieniem Polski w XIV wieku*, Wyd. ZNO, Wrocław 1958.
- Łbik L., *Podania i legendy o zacnym królu Kazimierzu Wielkim*, Wyd. Towarzystwo Miłośników Miasta Bydgoszczy, Bydgoszcz 2010.
- Łoziński W., *Życie polskie w dawnych wiekach*, Wyd. Literackie Kraków, Kraków 1978.
- Łysiak W., *Polaków dzieje bajeczne*, Wyd. „Nobilis”, Warszawa 2014.
- Matuszewski J., *Ojciec i syn – ostatni Piastowie na tronie królewskim*, [w:] *Studia z dziejów prawa i państwa polskiego*, t. 5, Wyd. Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2000.
- *Miasta polskie w tysiącleciu*, red. S. Pazyra, Wyd. ZNO, Wrocław 1965–1967.
- Mitkowski J., *Uwagi o zaludnieniu Polski na początkach panowania Kazimierza Wielkiego*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, t. 10, Poznań 1948.

- Molenda D., *Górnictwo kruszcowe na terenie złóż śląsko-krakowskich do połowy XVI wieku*, Wyd. ZNO, Wrocław 1963.
- Mroczko T., *Polska sztuka przedromańska i romańska*, Wyd. Artystyczne i Filmowe Warszawa 1978.
- Ożóg K., Szczur S., *Piastowie. Leksykon biograficzny*, Wyd. Literackie, Kraków 1999.
- Paszkiewicz H., *Polityka ruska Kazimierza Wielkiego*, Wyd. Societas Vistulana, Warszawa 1925.
- Pazyra S., *Geneza i rozwój miast mazowieckich*, Wyd. PWN, Warszawa 1959.
- *Piastowie w dziejach Polski*, red. R. Heck, Wyd. ZNO, Wrocław 1975.
- *Piastowie*, [w:] *Skarbiec mennicy polskiej*, Borucki M., Krawczyk J., tekst, Miłowanow D., grafika, Wyd. Bellona Warszawa 2010.
- *Pierwsze wieki monarchii piastowskiej*, Labuda G., Wyd. „Nauka i Innowacja”, Poznań 2012.
- Pleszczyński A., *Przekazy niemieckie o Polsce i jego mieszkańcach w okresie panowania Piastów*, Wyd. UMC-S, Lublin 2016.
- *Poczet królów i książąt polskich*, red. nauk. A. Garlicki, Wyd. „Czytelnik”, Warszawa 1978.
- Poklewski-Kozieł T., *Zamki królewskie i miasta obronne na drogach handlowych prowadzących przez Polskę nad Morze Bałtyckie w XIV i XV wieku. Przyczynek do znajomości systemu planowania obrony kraju*, Wyd. Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa 2012.
- *Polska Jana Długosza*, red. nauk. H. Samsonowicz, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1984.
- Ptaśnik J., *Miasta i mieszczaństwo w dawnej Polsce*, Wyd. PIW, Kraków 1934.
- Roman S., *Geneza statutów Kazimierza Wielkiego. Studium źródłoznawcze*, Wyd. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Kraków 1961.
- Rosik R., Wiszewski P., *Poczet polski królów i książąt. Od Jana Olbrachta do królów zaborowych*, Wyd. Dolnośląskie, Wrocław 2005.
- Rosik R., Wiszewski P., *Poczet polski królów i książąt. Od Mieszka I do Władysława Łaskonogiego*, Wyd. Dolnośląskie, Wrocław 2005.
- Rożek M., *Polskie korony i koronacje*, Wyd. KAW, Kraków 1987.
- Samsonowicz H., *Historia Polski do roku 1795*, Wyd. WSiP, Kraków 2000.
- Samsonowicz H., Tazbir J., Łepkowski T., Nałęcz T., *Polska – losy państwa i narodu*, Wyd. ISKRY, Warszawa 1922.
- Samsonowicz H., *Złota jesień polskiego średniowiecza*, Wyd. „Nauka i Innowacja”, Poznań 2014.
- Sczaniecki M., *Nadania ziemi na rzecz rycerstwa w Polsce do końca XIII wieku*, Wyd. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 1938.
- Sieradzki J., *Polska wieku XIV. Studium z czasów Kazimierza Wielkiego*, Wyd. PWN, Warszawa 1959.
- Skibiński S., *Polskie katedry gotyckie*, Wyd. Abos, Poznań 1996.
- *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, Wyd. autorzy, Warszawa 1880–1895.
- Suchodolski S., *Polityka mennicza a wydarzenia polityczne w Polsce we wczesnym średniowieczu*, [w:] *Społeczeństwo Polski średniowiecznej*, pod red. S.K. Kuczyńskiego, Zbiór studiów, 6, Wyd. Instytut Historii PAN Warszawa, Warszawa 1994.
- Szymanowski W., *300 portretów zasłużonych Polaków i Polek z dodaniem krótkich wspomnień ich żywotów*, Druk. J. Psurskiego, Warszawa 1860.
- Szymczak J., *Pojedynki i harce, turnieje i gonitwy*, Wyd. DiG, Warszawa 2008.
- Śliwiński J., *Mariaże Kazimierza Wielkiego. Studium z zakresu obyczajowości i etyki dworu królewskiego w Polsce w XIV wieku*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Olsztyn 1987.
- Świechowski Z., *Architektura romańska w Polsce*, Wyd. DiG, Warszawa 2000.
- Świechowski Z., *Sztuka romańska w Polsce*, Wyd. Arkady, Warszawa 1990.
- t. I - 1965, t. II - 1967.
- Targański T., *Piastowie. Walka o tron 1138–1320*, Wyd. Astra, Kraków 2018.
- Tymieniecki K., *Prawo niemieckie w rozwoju społeczności wsi polskiej*, „Przegląd Historyczny”, t. 37, Warszawa 1923.
- Tymieniecki K., *Zagadnienia początków miast w Polsce*, „Przegląd Historyczny”, t. 21, Warszawa 1917–1918.
- *Umarł król. 650. rocznica śmierci Kazimierza Wielkiego*, red. nauk. katalogu P. Tyszaka, M. Zawadzki, Wyd. Zamek królewski w Warszawie – Muzeum, Warszawa 2020.
- Widajewicz J., *Państwo Wiślan*, Wyd. ZNO, Wrocław 1947.
- Widawski J., *Miejskie mury obronne w państwie polskim do początku XV wieku*, Wyd. MON, Warszawa 1973.
- *Wielkie murowanie. Zamki w Polsce za Kazimierza Wielkiego*, t. II, red. nauk. A. Bocheńska, P. Mrozowski, Wyd. Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum Colloquia Castrensia, Warszawa 2019.
- Wojciechowski Z., *Państwo polskie w wiekach średnich*, Wyd. Księgarnia Akademicka, Poznań 1945.
- Wroniszewski J., *Król jako właściciel ziemski w średniowiecznej Polsce; tegoż, „Rex caput regni”. Rola króla w funkcjonowaniu instytucji państwowych w Polsce w XIV wieku*, [w:] *Król w Polsce XIV i XV wieku*, pod red. A. Marca, Wyd. Societas Vistulana, Kraków 2006.

- Wyrozumski J., *Dzieje Polski piastowskiej (VIII wiek–1370)*, Wyd. Ofic. Wyd. Fogra, Kraków-Warszawa 1999.
- Wyrozumski J., *Miasta w życiu politycznym Polski średniowiecznej*, [w:] *Studia nad dziejami miast i mieszczaństwa w średniowieczu*, red. R. Czaja, J. Tandecki, Wyd. UMK, Toruń 1996.
- Wyrozumski J., *Rozwój sieci miejskich w Małopolsce w średniowieczu i u progu czasów nowożytnych*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, t. 28, z. 3., Wyd. Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa 1980.
- Zaniewski P., *Główne funkcje średniowiecznych zamków państwowych w XIV wieku na przykładzie warowni wzniesionych z fundacji Kazimierza III Wielkiego*, [w:] *Ochrona zabytków architektury obronnej. Teoria a praktyka*, t. 2, pod red. M.L. Lewickiej, Wyd. Fundacja Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, Lublin-Warszawa 2008.
- Zaniewski P.A., *Zamki Kazimierza Wielkiego*, Wyd., ARCO/InAltum, Szczecin-Kraków 2012.

Periodyki

- Borecki P., *Uwagi o statusie prawnym wyznawców judaizmu na ziemiach polskich*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, t. LXII, z. 2, Wyd. Instytut Historii PAN, Warszawa 2010.
- Gawęda S., *Polityka fiskalna Kazimierza Wielkiego wobec Kurii papieskiej*, „Studia Historyczne”, t. 13, z. 3, Kraków 1970.
- Gieysztor A., *Podstawy rodzimej kultury artystycznej w Polsce wczesnośredniowiecznej*, „Kwartalnik Historyczny”, t. 70, z. 3, Warszawa 1963.
- Kamińska K., *Lokacje miast na prawie magdeburskim na ziemiach polskich do 1370 r.*, „Studia Historyczno-Prawne”, Toruń 1990.
- Kozłowska-Budkowska Z., *Z ostatnich lat Kazimierza Wielkiego*, „Małopolskie Studia Historyczne”, t. 6, z. 3/4, Kraków 1964.
- Krzyżanowski J., *Statut Kazimierza Wielkiego dla krakowskich żup solnych*, „Rocznik Krakowski”, t. 25, Kraków 1934.
- Kutrzeba S., *Przywilej Kazimierza Wielkiego dla Żydów*, „Sprawozdania PAU”, t. 27, nr 10, Kraków 1922.
- Kutrzeba S., *Statut wielkopolski Kazimierza Wielkiego*, „Sprawozdania PAU”, t. 26, nr 3, Kraków 1921.
- Laik T., *Z zagadnień genezy miast w Polsce*, „Przegląd Historyczny”, t. 49, Warszawa 1958.
- Łysiak L., *U podstaw formowania się polskiego stanu sółtysiego*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, t. 16, z. 1, Wyd. Instytut Historii PAN, Warszawa 1964.
- Olejnik K., *Działalność militarna Polski w czasach Kazimierza Wielkiego*, „Prace Wydziału Filozoficzno-Historycznego UAM w Poznaniu”, Historia nr 26, Wyd. UAM, Poznań 1966.
- Patkaninowski M., *Polityka miejska Kazimierza Wielkiego*, „Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności”, t. 43, nr 3, Kraków 1938.
- *Piastowie. Biografie. Herby. Drzewa genealogiczne*, Wyd. Biblioteka „Gazety Wyborczej”, Warszawa 2010.
- Poklewski T., Koziół T., *Przydatność tekstu quomodo regebat regnum et polplum do badania wielkości inwestycji obronnych Kazimierza Wielkiego*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1995, nr 1, mapa zamków.
- Przybyszewski W., *Nowożytne rzeźbiarskie wizerunki Kazimierza Wielkiego w Polsce*, [w:] *Kazimierz Wielki. Historia i tradycja*, pod red. M. Jaglarz, „Rocznik Niepołomicki”, t. II, Kraków 2010.
- Rutkowski A., *Objazdy i system rządzenia państwem przez Kazimierza Wielkiego*, „Kwartalnik Historyczny”, t. 85, nr 3, Warszawa 1978.
- Rymaszewski Z., *Miejskość czy wiejskość prawa niemieckiego w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Humanistyczno-Społeczne”, t. I, Prawo, z. 69, Łódź 1970.
- „Zapiski Kazimierzowskie”, Komitet Redakcyjny, Wyd. Stowarzyszenie Króla Kazimierza Wielkiego w Kowalu, Kowal 2008–2023, nr 1-29.

ANEKS

Nr 1. Na wniosek Zarządu Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego Kapituła Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego przyznała
ZŁOTY MEDAL KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO:

Wyróżniony	Data wręczenia medalu
1 Miasto Kowal, woj. kujawsko-pomorskie	28 XII 2013
2 I Brygada Logistyczna im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	27 VI 2014
3 Prof. dr hab. Jerzy Lesław Wyrozumski z Krakowa	12 IX 2014
4 Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	21 IV 2017
5 Dr Zdzisław Jan Zasada ze Słubicy Dobrej (Włocławek)	23 VI 2017

Nr 2. Na wniosek Zarządu Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego Kapituła Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego przyznała
MEDAL KRÓLA KAZIMIERZA WIELKIEGO:

Wyróżniony	Data wręczenia medalu
1 Miasto Koronowo, woj. kujawsko-pomorskie	18 XII 2013
2 Miasto Bydgoszcz, woj. kujawsko-pomorskie	23 IV 2014
3 Miasto Przemyśl, woj. podkarpackie	22 VI 2014
4 Henryka Kaszycka-Paniw z Przemyśla, woj. podkarpackie	22 VI 2014
5 Jan Klamczyński z Szydłowa, woj. świętokrzyskie	22 VI 2014
6 Miasto Kruszwica woj. kujawsko-pomorskie	13 VII 2014
7 Gmina Szydłów, woj. świętokrzyskie	27 VII 2014
8 Sławomir Brodziński z Będzina, woj. śląskie	12 IX 2014
9 Gmina Inowłódz, woj. łódzkie	11 X 2014
10 Zespół Szkół Centrum Szkolenia Rolniczego im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu, woj. kujawsko-pomorskie	17 X 2014
11 Tadeusz Biniewicz z Gostynina, woj. mazowieckie	12 XII 2014
12 Jerzy Giergielewicz z Włocławka, woj. kujawsko-pomorskie	12 XII 2014
13 Lech Łbik z Bydgoszczy, woj. kujawsko-pomorskie	12 XII 2014
14 Miasto Stopnica, woj. świętokrzyskie	16 I 2015
15 Miasto Niepołomice, woj. małopolskie	15 III 2018
16 Miasto Łęczyca, woj. łódzkie	27 VI 2015
17 Miasto Czchów, woj. małopolskie	10 VI 2015
18 Jarosław Janczewski z Bydgoszczy, woj. kujawsko-pomorskie	9 X 2015
19 Wojciech Kazimierz Sobolewski z Bydgoszczy, woj. kujawsko-pomorskie	6 V 2016
20 I Liceum Ogólnokształcące im. Króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu, woj. małopolskie	17 VI 2016 19 X 2021
21 Płk Eugeniusz Orzechowski z Krakowa, woj. małopolskie	18 VI 2016
22 Prof. Jacek Maciejewski z Bydgoszczy, woj. kujawsko-pomorskie	27 X 2016
23 Bożena Sałaciński z Bydgoszczy, woj. kujawsko-pomorskie	27 III 2018
24 Marek Chudoba z Czchowa, woj. małopolskie	18 V 2019
25 Jerzy Stępień woj. małopolskie	1 I 2021
26 Andrzej Porawski z Warszawy, woj. mazowieckie	21 X 2021
27 Miasto Koło, woj. wielkopolskie	15 VI 2023

Nr 3. Członkowie – miejscowości SKKW, wg stanu na dzień 30 VI 2023 r.
 – (Reprezentantami są przedstawiciele władz samorządowych)

Lp.	Miasto/Miejscowość	Województwo	Data wstąpienia	Status
1	Bydgoszcz,	kujawsko-pomorskie	27 II 2009	członek
2	Będzin	śląskie	2019	członek
3	Chocz	wielkopolskie	15 I 2015	członek
4	Ciężkowice	małopolskie	26 XI 2010	członek
5	Czchów	małopolskie	29 IV 2008	członek-założyciel
6	Golina	wielkopolskie	3 III 2009	członek
7	Gorlice	małopolskie	1 VI 2010	członek
8	Inowłódz	łódzkie	29 IV 2008	członek-założyciel
9	Koło	wielkopolskie	18 VII 2012	członek
10	Koronowo	kujawsko-pomorskie	14 IV 2009	członek
11	Kowal	kujawsko-pomorskie	29 IV 2008	członek-założyciel
12	Kruszwica	kujawsko-pomorskie	29 IV 2008	członek-założyciel
13	Krzepice	śląskie	23 III 2009	członek
14	Łęczycza	łódzkie	29 IV 2008	członek-założyciel
15	Niepołomice	małopolskie	29 IV 2008	członek-założyciel
16	Przedbórz	łódzkie	23 VI 2010	członek
17	Przemyśl	podkarpackie	29 IV 2008	członek-założyciel
18	Pyzdry	wielkopolskie	29 IV 2008	członek-założyciel
19	Radom	mazowieckie	23 III 2009	członek
20	Ropczyce	podkarpackie	8 IV 2009	członek
21	Sępólno Krajeńskie	kujawsko-pomorskie	7 I 2010	członek
22	Skawina	małopolskie	29 IV 2008	członek-założyciel
23	Słomniki	małopolskie	10 II 2009	członek
24	Stopnica	świętokrzyskie	2 III 2009	członek
25	Szydłów	świętokrzyskie	29 IV 2008	członek-założyciel
26	Tuchów	małopolskie	18 II 2009	członek
27	Wąwolnica	lubelskie	2019	członek
28	Wiślica	świętokrzyskie	9 VI 2009	członek
29	Żarnowiec	śląskie	10 II 2009	członek

Nr 4. Członkowie SKKW – szkoły, instytucje, wg stanu na dzień 30 VI 2023 r.

(Reprezentantami są przedstawiciele władz szkolnych i instytucji)

Lp.	Nazwa szkoły/organizacji	Województwo	Data wstąpienia
1	I Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Wielkiego w Olkuszu	małopolskie	26 I 2009
2	XLIII Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Wielkiego w Warszawie	mazowieckie	11 XII 2009
3	1 Pomorska Brygada Logistyczna im. Króla Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	kujawsko-pomorskie	2 II 2009
4	Fundacja Instytut im. Kazimierza Wielkiego w Lublinie	lubelskie	12 II 2009
7	Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 3 im. Kazimierza Wielkiego w Przemyślu	podkarpackie	17 III 2009
8	Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Toruniu	kujawsko-pomorskie	14 V 2013
9	Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK	podkarpackie	20 IV 2009
10	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Szpetalu Górnym	kujawsko-pomorskie	14 X 2009
11	Stowarzyszenie Przyjaciół Miasta Koła nad Wartą	wielkopolskie	30 III 2010
12	Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu	kujawsko-pomorskie	10 II 2009
13	Szkoła Podstawowa na 1 im. Kazimierza Wielkiego w Grybowie	małopolskie	29 I 2009
14	Szkoła Podstawowa nr 30 im. Króla Kazimierza Wielkiego w Lublinie	lubelskie	4 V 2011
15	Towarzystwo Przyjaciół Wodzisławia	świętokrzyskie	29 X 2009
16	Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	kujawsko-pomorskie	4 III 2009
17	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Kazimierza Wielkiego w Kowalu	kujawsko-pomorskie	8 I 2009
18	Zespół Szkół nr 1 im. Kazimierza Wielkiego w Mińsku Mazowieckim	mazowieckie	9 II 2009
19	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 4 im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	kujawsko-pomorskie	1 X 2011
20	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Wielkiego w Kruszwicy	kujawsko-pomorskie	13 I 2009
21	Włocławskie Towarzystwo Naukowe	kujawsko-pomorskie	4 VII 2011
22	Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku	kujawsko-pomorskie	16 I 2012
23	Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Choceniu	kujawsko-pomorskie	16 I 2012
24	Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Wielkiego w Kole	wielkopolskie	1 I 2016
25	Kazimierzowski Uniwersytet Trzeciego Wieku w Bydgoszczy	kujawsko-pomorskie	4 III 2016
26	Zespół Szkół Budowlanych i Ogólnokształcących im. Kazimierza Wielkiego w Jarosławiu	podkarpackie	XI 2016
27	Stowarzyszenie Ogrody Teatru w Katowicach	śląskie	XI 2009

Nr 5. Członkowie SKKW – indywidualni

Lp.	Nazwisko i imię	Miejscowość	Województwo
1	Adamczyk Stanisław Józef	Kielce	świętokrzyskie
2	Alabrudziński Andrzej	Kowal	kujawsko-pomorskie
3	Balcerak Maria	Wrocław	dolnośląskie
4	Balcerak Stanisław	Wrocław	dolnośląskie
5	Barciak Antoni	Katowice	śląskie
6	Bednarek Karol	Kowal	kujawsko-pomorskie
7	Biniewicz Tadeusz	Gostynin	mazowieckie
8	Błazejczak Anna	Kowal	kujawsko-pomorskie
9	Borkowski Wojciech	Będzin	śląskie
10	Borucki Andrzej	Łęczyca	łódzkie
11	Brodziński Sławomir	Będzin	śląskie
12	Chojnacki Zenon	Inowłódz	łódzkie
13	Chyła Dariusz	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
14	Cichański Radosław	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
15	Ciechalski Arkadiusz	Kowal	kujawsko-pomorskie
16	Czerniak Robert Michał	Pyzdry	wielkopolskie
17	Dorsz Edyta	Kowal	kujawsko-pomorskie
18	Duniec Waław	Kowal	kujawsko-pomorskie
19	Duniec Renata	Kowal	kujawsko-pomorskie
20	Dybała Wiesława Maria	Wąwolnica	lubelskie
21	Dziki Tomasz	Włocławek	kujawsko-pomorskie
22	Flisińska Zdzisława	Chocz	wielkopolskie
23	Giergielewicz Marek	Kowal	kujawsko-pomorskie
24	Głowacki Piotr	Kowal	kujawsko-pomorskie
25	Gołembiewski Eugeniusz	Kowal	kujawsko-pomorskie
26	Grochowski Marian	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
27	Halma Adam	Sępólno Krajeńskie	kujawsko-pomorskie
28	Hanusek Stefania	Będzin	śląskie
29	Jagoda Jolanta	Kowal	kujawsko-pomorskie
30	Janczewski Jarosław	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
31	Kacprzyk Władysław	Kraków	małopolskie
32	Kaszycka-Paniw Henryka	Przemysł	podkarpackie
33	Kilichowska-Murawska Anna	Kowal	kujawsko-pomorskie
34	Klamczyński Jan	Szydłów	świętokrzyskie
35	Knafel Paweł	Słomniki	małopolskie
36	Kościński Wiesław	Kowal	kujawsko-pomorskie
37	Kracik Stanisław	Niepołomice	małopolskie
38	Krajniewski Jarosław	Dąbrowa Górnicza	śląskie
39	Krzak Stanisław	Wiślica	świętokrzyskie
40	Kunikowski Stanisław	Ciechocinek	kujawsko-pomorskie
41	Lasecki Jarosław Waław	Bobolice	śląskie
42	Lazar Andrzej	Gródków	śląskie
43	Lazar Marcin	Będzin	śląskie

44	Lewandowska Helena	Kowal	kujawsko-pomorskie
45	Lewandowska Joanna	Wrocław	dolnośląskie
46	Lewandowska Zofia	Wrocław	dolnośląskie
47	Lewandowski Andrzej Wojciech	Kowal	kujawsko-pomorskie
48	Lewandowski Jerzy	Wrocław	dolnośląskie
49	Lewandowski Mieczysław	Wrocław	dolnośląskie
50	Łbik Lech	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
51	Łopaciński Andrzej	Pierzchnica	świętokrzyskie
52	Ługiewicz-Łbik Elżbieta	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
53	Maciejewski Jacek	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
54	Macierzyński Janusz	Opoczno	łódzkie
55	Marcinkowska Anna	Kowal	kujawsko-pomorskie
56	Matusiak Wiesław	Kowal	kujawsko-pomorskie
57	Nawrocki Wojciech	Gołaszewo	kujawsko-pomorskie
58	Orman Aldona	Warszawa	mazowieckie
59	Orzechowski Eugeniusz	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
60	Pawlak Bogumił Antoni	Włocławek	kujawsko-pomorskie
61	Pawlak Krystyna	Łęczycza	łódzkie
62	Perlińska Ewa	Dziardonice	kujawsko-pomorskie
63	Pieńkowski Marek	Kowal	kujawsko-pomorskie
64	Pietrak Waldemar	Wąwolnica	lubelskie
65	Piszczan Robert	Kowal	kujawsko-pomorskie
66	Proszkiewicz Tadeusz	Kowal	kujawsko-pomorskie
67	Przybyszewski Wojciech	Warszawa	mazowieckie
68	Rogalski Piotr	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
69	Rudziński Wojciech	Kowal	kujawsko-pomorskie
70	Sobolewski Wojciech	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
71	Snopkowska Grażyna	Kowal	kujawsko-pomorskie
72	Snopkowski Tomasz	Kowal	kujawsko-pomorskie
73	Stręk Marek	Kruszwica	kujawsko-pomorskie
74	Struciński Szymon Janusz	Kowal	kujawsko-pomorskie
75	Szczot Zbigniew	Liciężna	łódzkie
76	Szadkowski Zdzisław	Kowal	kujawsko-pomorskie
77	Śpibida Jadwiga	Grodztwo	kujawsko-pomorskie
78	Świątek Lidia	Opoczno	łódzkie
79	Tarasiuk Romualda	Toruń	kujawsko-pomorskie
80	Topczewski Tadeusz	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
81	Wąsowicz Paweł	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
82	Wojtkowski Marek	Lubraniec	kujawsko-pomorskie
83	Woldański Jan	Chocz	wielkopolskie
84	Wróbel Adam	Toruń	kujawsko-pomorskie
85	Wyżykowska Bożena	Kowal	kujawsko-pomorskie
86	Zaniewski Piotr Adam	Szczecin	zachodnio-pomorskie
87	Zasada Zdzisław Jan	Słubica Dobra	mazowieckie
88	Zawadzki Wojciech	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
89	Zdrojewski Andrzej	Włocławek	kujawsko-pomorskie
90	Zieliński Krzysztof Grzegorz	Gdańsk	pomorskie
91	Zyglewski Zbigniew	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie

AUTORZY

Mgr Arkadiusz Ciechalski, absolwent UMK w Toruniu, nauczyciel polonista, wicedyrektor Zespołu Szkół CKR w Kowalu, regionalista, propagator walorów kulturowych Kujaw wschodnich, autor książek i artykułów naukowych, promotor nowych talentów literackich, współpracownik prasy regionalnej i ogólnopolskiej, gdzie publikuje artykuły z zakresu literatury, historii, sztuki i przyrody, fotografik, przewodnik i popularyzator swojego regionu, aktywny działacz organizacji i stowarzyszeń społeczno-kulturalnych, w tym członek Zarządu Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, członek Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego, członek Stowarzyszenia Aktywny Kowal, Towarzystwa Miłośników Kowala i Okolic im. Kazimierza Wielkiego, Towarzystwa Miłośników Kłóbki im. Marii Wodzińskiej-Orpiszewskiej, członek Kolegium Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”, „Studiów Włocławskich” i „Informatora Kowalskiego”.

Dr Zdzisław Jan Zasada, absolwent UKW w Bydgoszczy oraz oficerskich studiów podyplomowych w Szkole Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie. Nauczyciel szkolnictwa podstawowego i średniego. Adiunkt KSW we Włocławku. Instruktor ZHP i działacz ochotniczego pożarnictwa. Członek WTN oraz w latach 2012–2020 prezes Zarządu WTN, a od 2023 r. Prezes Honorowy WTN. Członek-założyciel Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego i jego pierwszy sekretarz generalny. Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”. Członek i wiceprzewodniczący Komisji Historycznej Zarządu Głównego Związku OSP RP. Organizator bardzo licznych konferencji i sympozjów naukowych. Autor i współautor kilkudziesięciu publikacji poświęconych historii ochrony przeciwpożarowej oraz Kujawom wschodnim.

KONSULTANCI MERYTORYCZNI

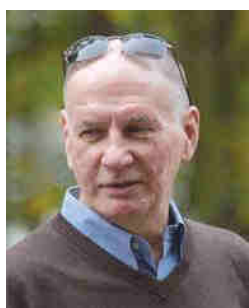

Prof. dr hab. Antoni Barciak, historyk, absolwent historii UJ. Po odbyciu stażu asystenckiego na UJ został zatrudniony w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego, gdzie w 1979 r. obronił doktorat. Habilitował się w 1993 r. na UJ. Tytuł naukowy profesora uzyskał w 2013 r. Przez ok. 20 lat pełnił funkcję kierownika Zakładu Nauk Pomocniczych Historii UŚ. Organizator i od 1997 r. pełniący obowiązki Dyrektora Archiwum UŚ. Zaangażowany w działalność wielu instytucji naukowych m.in. członek i członek honorowy ZG PTH, prezes PTH w Katowicach, zastępca przewodniczącego Zespołu Historii Czech i Stosunków Polsko-Czeskich Komitetu Nauk Historycznych PAN, członek Zespołu Nauki Pomocnicze Historii Komitetu Nauk Historycznych PAN, członek Rady Naukowej Polskiego Słownika Biograficznego i wielu instytucji o ogólnopolskim i europejskim zasięgu.

Profesor A. Barciak angażuje się w przedsięwzięcia podejmowane w środowiskach lokalnych na terenie Polski. Redaktor naukowy kilkunastu opracowań i monografii śląskich miast i ponad 80 pozycji książkowych. Organizator cyklicznych, międzynarodowych konferencji naukowych. Przewodniczący Rady SKKW i Kapituły Odznaczeń Króla Kazimierza Wielkiego.

Ks. dr hab. Lech Król, ksiądz diecezji włocławskiej, wykładowca w Papieskim Wydziale Teologicznym sekcja św. Jana Chrzciciela w Warszawie Studium Teologii we Włocławku; teologii duchowości chrześcijańskiej WT UMK w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Prezes Teologicznego Towarzystwa Naukowego WSD we Włocławku. Wiceprezes Włocławskiego Towarzystwa Naukowego. Redaktor naczelny czasopisma pt.: „Studia Włocławskie”, autor książki pt.: „Charyzmat Zgromadzenia Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego. Studium teologicznoduchowe”. Autor ponad 60 artykułów naukowych z zakresu duchowości chrześcijańskiej, popularnonaukowych i popularnych. Promotor około 30 magisteriów, recenzent kilku doktoratów.

Dr inż. architekt Piotr Adam Zaniewski zajmuje się fundacjami militarnymi Kazimierza III oraz problematyką średniowiecznych zamków i obiektów obronnych księstwa Gryfitów Pomorskich. Architekt-projektant, autor lub współautor bardzo licznych projektów urbanistycznych i architektonicznych, w tym projektów konserwatorskich. Poza pracą zawodową zajmuje się fotografią architektoniczną. Kiedyś aktywny członek Stowarzyszenia Architektów Polskich, Członek Izby Architektów RP i Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego. Członek Kolegium Redakcyjnego „Zapisków Kazimierzowskich”. Od 1990 r. rzeczoznawca, autor ponad 500 opinii i ekspertyz technicznych i konserwatorskich. Autor książek „Szlakami zamków krzyżackich” i „Zamki Kazimierza Wielkiego” oraz kilkudziesięciu publikacji naukowych, artykułów i referatów dotyczących średniowiecznych zamków i obiektów obronnych.

STOWARZYSZENIE KRÓLA
KAZIMIERZA WIELKIEGO

ISBN:

GRODY KAZIMIERZA WIELKIEGO

GRODY
KAZIMIERZA WIELKIEGO

GRODY KAZIMIERZA WIELKIEGO

GRODY
KAZIMIERZA WIELKIEGO